"St

1)

Val

^>

La Sixieme branche de Thomas Pavel
World copyright © LIBRAIRIE ARTHEME FAYARD 2003
© 2004 by Editura POLIROM, pentru prezenta traducere
www.polirom.ro
Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol 1 nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, B-dul I.C. Brătianu nr. 6, et. 7, ap. 33, O.P. 37;
P.O. BOX 1-728, 030174
Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României:
PAVEL, TOMA
A şasea lumină I Toma Pavel; trad. din lb. franceză
de Dan Petrescu - Iaşi: Polirom, 2004
264 p.; 20 cm (Fiction Ltd)
ISBN: 973-681-619-2
I. Petrescu, Dan (trad.)
821.1331-31=135.1
Printed in ROMÂNIA

Toma PAVEL

•JSă

şasea lumina

ROMAN
Traducere din limba franceză
de Dan Petrescu
Ediţie definitivă, cu o prefaţă a autorului
pentru traducerea în limba română
POLIROM
2004

TomaPaveKn. Bucureşti, 1941), absolvent al Facultăţii de Filologie a Universităţii din Bucureşti, unul dintre fondatorii Cercului de Poetică şi Stilistică din Bucureşti (1963)- Plecat din ţară în 1969, a fost profesor universitar la Ottawa, Montreal, Santa Cruz şi Princeton. în prezent, ocupă o catedră de literatură franceză şi comparată la Universitatea din Chicago.
A publicat:
Literatură : *Fragmente despre cuvinte* (Editura pentru Literatură, 1968, reeditare Paralela 45, 2002), *Le miroirpersan* (Paris, Denoel, 1978).
Studii: *Fictional Worlds* (Cambridge, Mass., Harvard University Press, 1986), *Le mirage linguistique* (Paris, Minuit, 1988), *L'art de l'eloignement* (Paris, Gallimard, 1996), *La pensee du roman* (Paris, Gallimard, 2003).
Traduceri în limba română: *Lumi ficţionale* (Minerva, 1992), *Mirajul lingvistic* (Univers, 1993), *Povestiri filozofice* (Univers, 1998), *Arta îndepărtării* (Nemira, 1999).
Romanul *A şasea lumină (La Sixieme branche)* a apărut la Editura Fayard (Paris), în 2003.

Prefaţă la ediţia românească

Citind superba traducere semnată de Dan Petrescu, am avut bucuria
ii nil dau seama cît de bine sună în româneşte aventurile lui Ludovic
\%|he, Imcureştean de obîrşie, aruncat de soartă departe, peste ocean,
|tiliilic oameni pe care îi admiră fără să reuşească să-i înţeleagă.
Sper ca cititorul să accepte descrierea Bucureştilor de acum o
(IviH't'aţie, făcută prin ochii unui personaj care nu ştie prea bine pe ce
I.....e f>e află, şi să-mi ierte numeroasele inexactităţi istorice. Nici furtul
U llunca Naţională, de pildă, nici „strîngerea şurubului" n-au avut loc
In 1967, iar cafeneaua *Nestornu* a fost niciodată închisă, cum susţine
linul din personaje. Sper de asemenea să fiu crezut cînd prezint calmul
şl Încetineala vieţii nord-americane, dar recunosc de la început că nu
luate detaliile privitoare la orăşelul Windsor sînt conforme realităţii...
Am adăugat o listă a personajelor şi cîteva repere cronologice.
Deşi lista este lungă, în realitate romanul nu are decît patru protagonişti: Ludovic Veghe, Gloss, Barbara Young şi Steve Ferris. Cu
loate că aventurile lor par să se ramifice surprinzător în toate
direcţiile, cititorul care are răbdarea să citească pînă la sfîrşit va afla
In ultimul capitol cum se leagă şi cum se rezolvă toate firele acţiunii.
îi mulţumesc din inimă lui Dan Petrescu pentru talentul cu care
.1 împămîntenit romanul meu. îi sînt foarte recunoscător lui Matei
tlfllinescu atît pentru sfaturile pe care mi le-a dat la citirea unei
prime versiuni, cît şi pentru iniţierea proiectului de publicare a
cărţii în româneşte. Domnul Silviu Lupescu, directorul general al
Editurii Polirom, a avut generozitatea să accepte riscul publicării; îl
rog să accepte gratitudinea mea.
Gîndul meu se îndreaptă către părinţii mei şi prietenii dispăruţi,
cărora, cu un ochi în lacrimi şi cu celălalt senin, le dedic această carte.

Toma Pavel
Aprilie 2004

Lista personajelor

Ludovic (Louis) Veghe, bibliotecar
Dl Veghe, tatăl lui
Dna Veghe, mama lui
Tania Jeffers, o prietenă a lui Ludovic
Mama Taniei
Mimi, o prietenă a lui Ludovic
Mama ei
Ștefan Frater
Miriam Frater, soţia lui
Mira Frater, fiica lor
Cristina Brâncoveanu, cumnata Mirei
Adrian Storm, comunist decepţionat
Edith Blum, o prietenă a lui Ludovic
Căpitanul Boboc, supraveghetorul lui Ludovic
Ministrul de Externe
Un văr din Bordeaux, rudă cu familia Veghe, stabilit în Franţa
Barbara Young, poreclită Miez de Pîine, bibliotecară, soţia lui Ludovic
Dl Young, tatăl ei
Dna Young, mama ei
Margaret, sora ei
Peggy, a doua soră a Barbarei
Soţul ei, doctor
Andrew, fiul Barbarei şi al lui Ludovic
Sophie, fiica Barbarei şi a lui Ludovic
Adam Krasznewicz, văr prin alianţă al Barbarei şi al lui Ludovic
Stanley Wallace, prieten cu Ludovic şi Barbara
Soţia lui
O verişoară a lui Stanley Wallace
Dna Wegener, psiholoagă la Windsor

Steve Ferris, orator de succes
Dl Ferris, tatăl lui
Allison Richards, prietena lui Ferris-tatăl
Dra Clayborne, învăţătoarea lui Steve
Dl Clancey, primul socru al lui Steve
Muriel Clancey, fiica lui, prima soţie a lui Steve
Arthur Bromley, teolog, profesorul lui Steve
Dl Farquhar, teolog, patronul lui Steve
Dna Farquhar, soţia lui
Anne Farquhar, fiica lor, a doua soţie a lui Steve
Dr. Kleinweil, psihiatru la Courtley
Henry Silverstein, profesor la Courtley
Artemise Silverstein, soţia lui
Axei Block, profesor la Courtley
Lily Block, soţia lui
Michael Cray, profesor la Courtley
May, o tînără amorezată de Steve
Joanne Banks-Ferris, avocată, soţia actuală a lui Steve
Rich, valet la rezidenţa de vacanţă a lui Steve şi a Joannei
Gloss, vechi prieten al lui Ludovic
Mihaela, fostă nevastă a lui Gloss, soţia şi văduva lui Michel Perrin
Berthold, unchiul lui Gloss
Anton Dragoman, regizor
Hannes Reuter, poreclit Nibelungul, funcţionar la Banca Naţională
Alexandru, nepotul lui Reuter
Lena, verişoara lui Alexandru
Doi avocaţi la Bucureşti
Nahum Traurig din Breslau, zis Heinz Arianul
Djalal Saadi, regizor
Un discipol al lui Djalal
Ren6 Perrin, cineast celebru
Meluzina Perrin, născută Schwartz, soţia lui
Michel Perrin, fiul lor
Dl Perrin, tatăl lui Rene, stabilit la La Rochelle
Victor Saltzman, al doilea soţ al Meluzinei
Dl de Montmineure, cineast
Un grănicer elveţian
Notarul lui Michel
Dl Farnese, bancherul lui Michel
Chakri Aphaiwong, dansator tailandez, vechi prieten cu Michel
Dl Stein, avocat new-yorkez
Arthur Oakes, alt avocat
Un judecător new-yorkez

8

Repere cronologice

ludovic şi Gloss s-au născut în 1940, Steve Ferris în 1945, Barbara Young în 1946.

Ludovic îşi părăseşte ţara în 1967 şi ajunge la Windsor, în Canada, în 1969, unde se căsătoreşte cu Barbara în 1971. Mama lui Ludovic îi vizitează în 1975.

Steve Ferris pronunţă discursul despre Tobie în 1963. Se instalează la Courtley în 1967. Căsătoria lui cu Joanne Banks are loc în 1978.

1 lloss pleacă din ţară în 1976. Se prezintă la Ludovic, la Windsor, în martie 1980.

livenimentele povestite în capitolele 7 şi 8 au loc în vara lui 1980.

Hotărîsem să fiu martor

llotărîsem să fiu martor. La naiba cu îndoielile, cu reticenţele mele, cu dorinţa nebună de a întoarce spatele amintirilor, cu impulsul de a sări gardul ca să dispar o dată pentru totdeauna îndărătul lui. Irnacitatea Joannei Banks-Ferris, avocata Fundaţiei, şi afabilitatea nevesti-mii precumpăniseră în cele din urmă. Afacerea era limpede, liansparentă, cristalină, Fundaţia avea să cîştige, cauza era bună, nu IU risc, nu necazuri, o singură călătorie la New York, o singură declaraţie scrisă sub jurămînt erau de-ajuns.

Nu, într-adevăr, amice, nu e nevoie să te deplasezi prea mult, ghinionul vine singur să te caute la domiciliu; şi ce lovitură trăsni-loare, imparabilă, te atinge între ochi înainte să fi avut vreme să itagi spada.

Louis, spusese Joanne, sâ-ncepem cu începutul. Prezintă-te judecătorului. Cine eşti ? Zi: sînt cutare, născut în cutare loc, avînd cutare profesiune, stabilit la Windsor în Ontario de la data cutare, căsătorit cu...

Partea întîi

Trei hoinari

Capitolul 1

Cine eram eu ?

Cine eram? Joanne o ştia prea bine.
Sâ-i fi povestit că familia mea, în oraşul meu natal cel puţin, nu era de dispreţuit? Că Nachtigal era un nume lesne de recunoscut, mai cu seamă ca nume evreiesc, şi asta într-un loc şl la o vreme în care reticenţa faţă de stirpea lui Avraam era JiU'ă foarte viguroasă? Nu contează, bunicul din partea mamei luscse un om extrem de respectat de compatrioţii săi, fapt de i are mama era tare mîndră. îşi exprima satisfacţia indirect, Nusţinînd că avea dovezi incontestabile că ne înrudeam cu i flebrii Nachtigal din Viena, îndeosebi cu antropologul şi cu omul de afaceri emigraţi în America şi care pe urmă îşi schimbaseră numele, unul în Lark (traducere engleză inexactă ile la Nachtigal, care înseamnă „privighetoare" în germană, nu „ciocîrlie"), celălalt în Smith. Tata, care descindea dintr-o familie mai puţin ilustră, îşi cîştiga traiul ca violonist la Operă. Numai originea sa, credea el, îl împiedica să fie promovat la i.mgul de *Konzertmeister.*
în pofida mîndriei lor, părinţii mei erau foarte nesiguri în privinţa adevăratului lor loc pe lume. Francofili ca mai toţi cei din generaţia lor, se gîndiseră la un moment dat, înainte sil mă fi născut eu, să se stabilească în Franţa, însă un văr al mamei, care trăia la Bordeaux, îi făcuse să se răzgîndească. Mă puseseră totuşi să învăţ rudimentele acestei minunate limbi, şi aşa se face că eram la curent cu faptele vitejeşti ale

lui Clovis şi ale lui Ludovic al IX-lea, precum şi cu diverse anecdote ce mi se păreau amuzante, dar care ar fi trebuit în realitate să-mi facă pielea ca de găină. Aşa am descoperit, datorită dictărilor în franceză, că pe cînd era copil, generalul Turenne, voind din răsputeri să-i imite pe eroii de ale căror isprăvi auzise, îşi petrecea nopţile tremurînd de frig sub cerul liber, aidoma soldaţilor tatălui său, căci nu credea că încălzindu-se la gura sobei se călește cineva pentru război. Am aflat că faimosul comandant naval Jean Bart, al cărui fiu pălise la faţă de la primele lovituri de tun, îl legase pe acesta de catargul cel mare şi-1 lăsase acolo pînă la sfîrşitul bătăliei, pentru ca, obişnuindu-se cu emoţiile vieţii de marinar, să poată fi mai tîrziu un exemplu în ochii echipajului.
Rămaşi la Bucureşti, ai mei au găsit alte mijloace ca să se rupă de trecut, mai întîi botezîndu-se, şi apoi luîndu-şi numele mai comun de Veghe. De la vîrsta de şase ani, nu mă mai chema deci Ludovic Nachtigal, ci Ludovic Veghe. Ales din motive care mi-au rămas obscure, noul nume de familie era corect. în mica lume a oraşului nostru, trebuia să fii tot timpul de veghe, căci memoria oamenilor era lungă şi uneori, după vreo ceartă cu un copil pe care-1 credeam prieten, mă pomeneam strigat cu glas dispreţuitor: „Nachtigal! Nachtigal!", ca şi cum simpla evocare a vechiului meu nume de familie ar fi fost de-ajuns ca să descalifice tot ce-aş mai fi putut eu spune sau face.
Distrat fiind, nu dădeam atenţie acestor mici incidente. în Bucureştii de atunci, oraş adormit, înecat în verdeaţă, străbătut de tramvaie indolente, nu stăteam deloc de veghe. Alţii se ocupau de mine, eu nu aveam nici griji, nici dorinţe, eram mulţumit, eram la locul meu.
Din ce raţiune atunci mi-am părăsit ţara ?
Ce *raţiune,* acolo unde totul părea să ţină de întîmplare ? înaintînd în vîrsta, mi-am dat încet-încet seama că între Viena şi San Francisco se întindea o lume largă, mult mai norocoasă decît a mea. Călătorii facile, salarii enorme, alegeri libere, filme care rulează în toate sălile imediat după turnare, deodorante, lame de ras, prezervative... Despre obiceiurile locuitorilor

Imfl n-aveam nici o idee. Şi cum să fi avut? Mărturiile erau mi Niţite prieteni mă avertizaseră însă că, atît în America, cît şl In Franţa (ţară care pentru mine reprezenta un Eldorado, o ttQU8 Meccă, o culme a beatitudinii pămînteşti), oamenii erau utril iurînd rezervaţi, prudenţi, cinstiţi, economicoşi, pătrunşi | i< i tltudine şi de regulile bunei purtări. Le dădeam crezare? Ablolui deloc.

li lan Frater, sursa mea cea mai demnă de încredere, ajun- *Mt* la Paris înainte de război, însoţit de nevastă-sa, frumoasa Mlrlam. Bursieri ai guvernului francez (norocoşii!), se instala- •»rfl în Cartierul Latin, pe care au crezut prudent să-1 părăsească In Iunie 1940, cînd trupele germane au invadat nordul Franţei, iau refugiat la Grenoble, unde, după ocuparea zonei libere, •III IInit terorizaţi de ideea că tînăra Miriam, evreică nefran- fusoaică fiind, ar fi putut fi arestată şi deportată. Ştefan a Inirat de îndată în partidul comunist, pas care i-a influenţat i II siguranţă părerile. Iubea noua Meccă, dar cu o dragoste dureroasă, umbroasă, o dragoste la vreme de război.

Dincolo de asta, avea amintiri frumoase. Vecinii din Grenoble, de pildă - el, fost combatant; ea, bonă la cei doi, ipoi trei copii pe care Miriam îi adusese pe lume în oraşul ucupat, cîte unul pe an, ca şi cînd spectrul deportării, departe de a o paraliza, îi sporise, dimpotrivă, dorinţa de a-şi perpetua neamul -, vecinii fuseseră o adevărată binecuvîntare. Serviabili, generoşi, modeşti, trimiteau tinerei perechi furnizori clandestini, iar cînd, din cauza bombardamentelor, mandatele expediate de părinţii lui Miriam nu ajungeau la timp sau se pierdeau, .u eşti oameni de treabă îi împrumutau bursierului guvernamental mici sume de bani, pe care le însemnau cu un capăt de creion pe un perete din cămară.

Sau Perrin, Rene Perrin, cineastul, *marele* cineast. Eram electrizat la ideea că Ştefan îl cunoscuse personal pe creatorul unor filme precum *Setea amanţilor, Un torero în zorişi Valsul la acordeon,* pe care părinţii mei le îndrăgiseră atîta. Ca mulţi iilţii, Perrin avusese mari necazuri în timpul războiului - Ştefan era discret în această privinţă - şi, în drum spre Spania, NC oprise cîteva zile la Grenoble, la recomandarea unui prieten comun. Doar cîteva zile, dar de neuitat, debordante

de conversaţii, de idei, de proiecte! Din nefericire, cineastul şi-a găsit moartea îndată ce a trecut frontiera spaniolă. O pierdere imensă. Un om care ar fi putut face atîtea şi care n-a avut noroc.
Ştefan, în ce-l priveşte, îşi renegase de mult convingerile din tinereţe. Altfel nici nu s-ar fi putut, o dată ce luase hotărîrea aventuroasă de a se întoarce în ţară. Nici avertismentele prietenilor din Paris, nici scrisorile în aparenţă ambigue, dar în realitate foarte explicite sosite din .ţară (în primii ani după război, unii mai aveau încă un dram de curaj) nu-l putuseră face să-şi schimbe gîndul. Patria, viitorul, ai noştri... Cîteva luni după întoarcere, a trăit în plină euforie. Un anume Adrian Storm, un exaltat, i-a propus un post de prim ordin în Ministerul de Finanţe, unde Ştefan a adus mari servicii. Superiorii săi însă nu au întîrziat să-şi dea seama că era prea idealist, prea visător ca să fie de folos pe termen lung. A urmat o lentă degringoladă, asortată cu sinecure umilitoare.
„Cîţi ani pierduţi!", se lamenta Miriam în elegantul apartament supraîncărcat de cărţi pe care continuau să-l locuiască în centrul oraşului. îi dădeam dreptate.
Fraterii n-aveau nimic să-şi reproşeze, dar cu prietenul lor Storm era altă poveste. închipuiţi-vă un individ scund, slab, vioi, cu ochii strălucitori de amărăciune. Nu-şi scotea niciodată mîinile din buzunare, de parcă ar fi ascuns acolo un revolver. Venit din Transilvania în 1945, comunist de la începutul războiului, era menit unei situaţii dintre cele mai frumoase. El avea să conceapă şi să realizeze stabilizarea monetară din 1948, cea care a ruinat pe toată lumea. Mai apoi avea să fie dat deoparte: posturi bine plătite, maşină cu şofer, magazine speciale, zero la sută influenţă. L-am cunoscut la Ştefan pe timpul cînd Storm nu mai era într-adevăr nimic, mai rău ca nimic, o forţă negativă, un revoltat, pe deasupra şi mut.
Joanne urma în mod sigur să-mi ceară să scurtez răspunsul.
O cunoşteam, dintre martori, pe D-na Tania Jeffers ?
Altă poveste lungă care va trebui să fie scurtată, de nu chiar trecută sub tăcere. Mama spera că o să fac o căsătorie

llrilucită într-una din familiile autohtone mult mai cu moţ Uecît a noastră, unde ea aranja din timp în timp să fiu invitat. **Dar** toate eforturile ei erau zadarnice, căci, fiind eu convins i ii dragostea, plăcerea şi căsătoria erau, măcar în principiu, m.lr.olubil legate, mă decisesem să nu iau de nevastă decît i" Femeia care avea să-mi inspire cea mai mare pasiune a tuturor timpurilor. (Spun „în principiu", fiindcă unul din iippctele cele mai agreabile ale vieţii din Bucureşti consta în a putea subscrie la cele mai nobile principii fără să fii obligat ■(le respecţi.)

Dragostea însemna pentru mine şi prietenii mei focul care arde şi devorează, lacrimile, asiduităţile, rezistenţa, îndoielile, bBnuielile, scrisorile, obstacolele... Şi ce accese de exaltare, i* crize de tristeţe, ce bucurii supraomeneşti trăiam sau, în i iiiie caz, susţineam că trăim în faţa oricui voia să ne asculte, ca şi cînd reputaţia fiecăruia din noi ar fi depins de cantitatea dr nebunie amoroasă de care anturajul nostru ne credea • .ipabili.

Tania, prima mea legătură, nu şi prima iubire, desigur, 'Irparte de asta, ci prima persoană care-mi acordase ultimele favoruri după ce mi le oferise cu prudenţă cîtva timp pe penultimele, extrem de bine venite de altfel, dată fiind penuria dr bucurii palpabile de care sufeream atunci, Tania, aşadar, a ffteut de timpuriu făgăduiala de a se contopi pentru totdeauna cu mine într-o iubire infinită, idee care venea direct din libretul i iperei (îl mai am încă) *Tristan şi holda,* poem şi muzică de Klchard Wagner, versiune franceză de Victor Wilder, partitură pentru voce şi pian aranjată de R. Kleinmichel, la Editura Hrcitkopf et Haitei. Cumpărasem partitura de la un anticar ,i i împodobisem pagina de titlu cu iniţialele noastre împletite, I ..*T, însemnînd Ludovic şi Tania, dar şi Lumină şi Tandreţe, *Iove and Trust* (iubire şi încredere), ca şi multe alte perechi de cuvinte sublime asupra înţelesului cărora ne întreţineam • fisuri întregi, aşezaţi pe o bancă departe de felinare, apărată «Ir castanii înalţi, în vreun parc pustiu şi ploios.

în acele frumoase seri am dobîndit „răbdarea săruturilor". Mult timp săruturile au fost unica formă de plăcere permisă şi, cum nu erau preludiul unor satisfacţii mai serioase, deveneau,

ca să spunem aşa, un scop în sine şi luau în consecinţă dimensiuni temporale monstruoase. Ne sărutam pînă la pierderea răsuflării, încît un singur sărut se putea prelungi o jumătate de oră, ba chiar o oră întreagă de extaz, durată în răstimpul căreia, precum nişte ucenici yoghini încă neantrenaţi, respiram încet şi laborios pe nas. între două asemenea săruturi, visam la viaţa pe care aveam s-o ducem împreună în nu ştiu ce sat pierdut printre dealurile din nordul ţării, departe de lume, învăluiţi în bucuria noastră. Conformitatea cu *Tristan* era perfectă, căci credeam că tot universul se unise ca să ne persecute sau, în termenii libretului:

Lumea şi ziua se unesc
Şi contra noastră uneltesc.

Proiectele noastre de fericire au eşuat nu din cauza „lumii", ci fiindcă incapacitatea mea de a concepe şi mai ales de a executa un plan de lungă durată a sfîrşit prin a o exaspera pe Tania. Mai mare ca mine cu doi ani, ea provenea dintr-o familie de ţărani săraci. Mă iubea, desigur, şi izbutea să-şi exprime dragostea în limbajul exaltat al operei, dar ceea ce dorea în fond era să scape de viaţa din provincie şi să se stabilească în Bucureştii liniştiţi de la începutul anilor 1960. Pentru mine, în schimb, evocarea vieţii noastre viitoare avea vioiciunea unui roman, a unui film sau a unei piese de teatru radiofonic în care eram foarte onorat să joc rolul principal. Executarea acestor proiecte, punerea lor în practică, asta era altă poveste.

— O să predăm amîndoi la şcoala din sat, îi spuneam eu strîngînd-o în braţe în ploaie; proiect plauzibil, la urma urmelor, căci Tania urma biologia, şi singurul post la care putea aspira era acela de profesoară la ţară, asta în afară de cazul, subliniez, că ar fi izbutit să se mărite cu un rezident din capitală, obţinînd astfel dreptul la buletin şi la serviciu.

— O să predăm amîndoi la şcoala din sat, vom închiria o cameră acolo, o cameră numai pentru noi, cu o sobă mare de teracotă, cu un pat de lemn şi o saltea de lînă...

Fiori, săruturi.

— Vom avea doi copii, un băiat şi pe urmă o fată...
Lung sărut, exerciţiu de respiraţie. Tania îmi şoptea la ureche:
— Vom pune în fiecare vară borcane mari cu dulceaţă de i .tise, vişinată, castraveţi muraţi...
Acest tablou fermecător deştepta în mintea mea şi a Taniei •.«•mnificaţii pe cît de precise, pe atît de divergente. Dinspre partea mea, morala poveştii era că, avînd o sobă şi un pat, .un fi avut tot ce trebuia ca să facem amor zi şi noapte, vara iii şi iarna. De ce nu ne-am fi pus aşadar imediat pe treabă, mai ales că Tania tocmai părăsise căminul studentelor, interzis băieţilor, ca să se instaleze într-o cameră de bonă pe strada Toamnei? Din viaţa noastră viitoare la sat, Tania, cît o privea, reţinea mai cu seamă uniunea matrimonială care, de altminteri, calcula ea, dîndu-i dreptul de rezidenţă în Bucureşti, ar li avut şi avantajul suplimentar de a ne scuti de plictiseala mutării la ţară.
— Dacă am fi soţ şi soţie, m-aş dărui ţie pe loc, îmi spusese ea, iar în aceste cuvinte eu am întrevăzut minunata făgăduinţă a împreunării, act căruia eram nerăbdător să-i pătrund misterul, vag anunţat de broşura *Tineretul trebuie să ştie,* care ne era periodic distribuită la şcoală şi-mi inspirase o groază nebună de bolile venerice.
Paradisul aparţine celor care ştiu să aştepte. Studentă excelentă, Tania avea să termine ca şefă de promoţie, iar la începutul verii decanul facultăţii i-a sondat intenţiile, voind să-i ofere un post de asistentă. în cursul întrevederii, decanul i-a mărturisit, sub pecetea secretului, că demersurile de obţinere a unui buletin de Bucureşti erau din nefericire complicate şi nesigure şi că, în consecinţă, numirea ei ar fi mult uşurată dacă şi-ar căpăta singură dreptul de şedere în capitală, de pildă prin întemeierea unui cămin. A doua zi, Tania m-a invitat să petrec luna iulie în casa mamei ei de la Tisu (Theissen), îneîntător orăşel ascuns printre dealurile vinicole de la Sihăstria (Monchesthal), la marginea Transilvaniei săseşti. Privirea-i strălucitoare, o mîngîiere imperceptibilă pe ceafă m-au făcut să pricep că limanul era pe-aproape.

închipuiţi-vă acum un sat mare, cu case înecate în verdeaţă, străbătut de uliţe de pămînt bătătorit, înconjurat de vii şi livezi. în centru, în jurul pieţei pătrate, pavate cu pietre şlefuite, patru biserici se înfruntau; una parohială gotică din secolul al XV-lea, convertită pe urmă în templu luteran, una abaţială clădită la sfîrşitul secolului al XVIII-lea în stil iezuit simplificat, o biserică uniată din aceeaşi epocă, încununată cu trei cupole (şi preschimbată nu de multă vreme în muzeu al ateismului), şi în sfîrşit o capelă ortodoxă mai recentă, cu o singură cupolă. Altarele se încovoiau sub povara jerbelor de flori şi a luminărilor cît mîna de groase. La catolici, statuile multicolore ne zîmbeau cu o graţie complice; la ortodocşi, icoanele ferecate în argint şi ornate cu pietre preţioase sclipeau tainic în lumina candelelor; cît despre luterani, ei de mult dăduseră cu var peste vechile fresce, pe care o echipă de specialişti tocmai le scotea din nou la iveală pe cheltuiala statului.

Coborîţi din trăsura pe care o închiriasem la gară, Tania şi cu mine am îngenuncheat dinaintea celor trei altare. După ce am obţinut binecuvîntarea cerului, ne-am îndreptat cu paşi măsuraţi către locuinţa familială, un bordei aşezat la liziera cîmpului. Casa era goală, dar pe masa din bucătărie luceau o pîine aurie, un bulgăre de unt şi o sticlă de palincă. Un ciubăr cu apă proaspăt scoasă din fîntînă adăsta alături de o etajeră din lemn geluit, pe care trona un lighean de faianţă emailată, împodobită cu scene pastorale pictate într-un albastru de levănţică. Pe perete, în faţa icoanei Sfintei Fecioare, ardea o minusculă candelă din sticlă roşie. Păstram amîndoi tăcerea, Tania tremura uşor. M-a luat de mînă şi m-a dus în camera alăturată. De un alb imaculat, aşternutul patului fusese scrobit cu grijă şi mirosea a flori de pădure.

Mama Taniei s-a arătat a doua zi. Era şi mai tăcută decît fiică-sa, iar ochii ei negri, înconjuraţi de riduri, aruncau nişte fulgere la fel de pătrunzătoare ca acelea care mă ameţeau la Tania. Ştiam de la aceasta că tatăl ei îşi părăsise de mai mulţi ani casa, sedus de o coafeză care locuia la Sibiu. Era evident că biata femeie era fericită să primească sub acoperişul ei un bărbat şi că alegerea făcută de fiica sa îi plăcea. Ospitalitatea

fi şi cina pe care ne-a pregătit-o în seara aceea m-au emoţionat mult, lăsîndu-mă totodată puţin cam perplex: oare nici o iciicenţă n-o încerca în privinţa pasului făcut de Tania? Am acceptat cu plăcere bunăvoinţa ei şi am căutat toate prilejurile ca să i-o arăt şi eu pe a mea. Ca să mă fac util, ■coteam apă din fîntînă, tăiam lemne pentru plita din bucătărie, o ajutam pe Tania la spălatul rufelor. în timpul zilei, ne duceam să-i dăm o mînă de ajutor unchiului ei dinspre mamă, a cărui bucată de pămînt încă nu fusese încorporată cooperativei agricole locale. Tot copilind la porumb, stropind via cu insecticid, plivind buruienile şi culegînd cireşe albe, vişine şi caise, m-am deprins să observ mersul vremii, să cunosc semnele de pe cer, influenţa vînturilor, natura locurilor. Am înţeles, cum zice poetul, al vieţii de la ţară statornic meşteşug şi al naturii-mame prea minunat belşug.

Fericirea-mi era cu atît mai savuroasă cu cît părinţii mei nu bănuiau nimic. Le explicasem că aveam să cutreier vechile biblioteci acum închise, în căutarea unor manuscrise preţioase ori necunoscute. La Şcoala de bibliotecari, desigur că nu mă număram printre cei mai buni studenţi; aveam totuşi un pic de talent pentru paleografie, precum şi pasiunea cărţilor acoperite de colb. Ştiam prea bine că, mulţumită cunoştinţelor mele, urma să obţin un post într-unui din depozitele destinate colecţiilor ce fuseseră confiscate o dată cu desfiinţarea mînăstirilor catolice. Gt despre a deveni un veritabil erudit care să uimească lumea cu descoperirile sale - visul alor mei -, această perspectivă mă lăsa perfect indiferent. Nu mă puteam împiedica să-mi compar familia cu mama Taniei, care, în ochii mei, n-avea altă grijă decît să-şi facă fiica fericită, nu-i punea niciodată vreo întrebare despre studiile ei sau despre traiul ei în capitală şi, culmea generozităţii, îi accepta cu bucurie iubitul sub propriul ei acoperiş. Oamenii din popor, conchideam eu, îşi păstraseră o deschidere a spiritului, un fel de a accepta cu simplitate marile acte ale vieţii, care dispăruseră de mult la orăşeni.

întors acasă, pluteam în beatitudine cînd, într-o seară, mama, cu ochii roşii, mă întrebă brusc şi fără să mă privească;

— Te-ai însurat ?
Şi fără să aştepte răspunsul:
— Te-ai însurat fără să-ţi ceri voie de la părinţi?
Am spus „Nu!" pe un ton revoltat.
— Eşti sigur că nu minţi ?
— Sigur.
— Nu mă minţi.
— Nu te mint.
— Şi asta ce-i atunci ? - şi scoase o scrisoare semnată de
•mama Taniei.
„Stimată doamnă, glăsuia misiva, căreia-i reproduc esenţialul din memorie, făcînd abstracţie de greşelile gramaticale. *Fiuldvs. şi fiica mea s-au căsătorit de curind acasă la mine. în alte condiţii, asta ar fi putut să fie o veste bună. Din păcate, regret că nu pot consimţi la această unire şi am onoarea de a vă solicita concursul ca să-i punem capăt cît mai repede cu putinţă."*
O tăcere înăbuşitoare se instala în cameră. Dintr-o dată, am priceput. La ţară, căsătoriile nu sînt oficiate la primărie şi la biserică decît după ce se naşte primul copil. Era deci de-ajuns ca un cuplu să decidă să coabiteze ca să fie socotit căsătorit. Mama Taniei gîndea că fiică-sa se rînduise la casa ei. Foarte încurcat că fusesem descoperit, i-am descris mamei cu toată umilinţa şederea mea la Tisu şi i-am explicat înţelesul pe care-1 dădea scrisoarea termenului de „a se căsători".
Şovăind între furie şi uşurare, mama reluă citirea scrisorii, pe care o rezum după cum urmează: *„Sîntem oameni modeşti, dar cinstiţi şi de viţă veche, şi veţi înţelege că pentru mine şi familia mea căsătoria fiicei mele cu un evreu ar fi o nenorocire ireparabilă. Ajutaţi-mă să desfac legătura pe care copiii noştri au înnodat-o".* Cu un evreu? „Nachtigal! Nachtigal!", striga aşadar soacră-mea, alungîndu-mă cu măturoiul în cîmpurile de la Tisu. Pesemne că Tania o pusese la curent cu povestea familiei mele. Frumoasă deschidere a spiritului, nemaipomenită acceptare a marilor acte ale vieţii!
— Oameni de nimic! exclamă mama. Şi mai au tupeul să dispreţuiască înrudirea cu noi!
Din acea zi, mama a fost mai puţin ostilă legăturii mele cu Tania, pe care spera astfel s-o dezonoreze, şi a mers pînă
U
*

«colo încît mi-a dat voie să o primesc la mine în cameră, cu
u>ndiţia să nu petreacă acolo toată noaptea.
Complicitatea perfidă a mamei venea însă prea tîrziu.
Macara care, cîteva luni mai devreme,
Către sferele-infinite
în armonii nestăvilite
Urca în dulcele văzduh
(precum spunea libretul lui Wagner-Wilder) s-a dovedit a fi
fost un foc de paie. Cînd am cunoscut-o pe Mimi, Tania nu
mă mai iubea decît în virtutea obişnuinţei sau poate din
pricina convingerii, răspîndite pe atunci, că prima iubire e de
o importanţă fără seamăn. între timp, decanul îi explicase
probabil şefului Miliţiei că nu dorea să forţeze o tînără
provenită din mediul rural să se mărite cu un evreu împotriva
dorinţei familiei ei. Bănuiesc că, spre a evita asemenea cala-
mitate, buletinul de Bucureşti i-a fost eliberat neîntîrziat,
< cea ce, în ochii tinerei savante, a redus în oarecare măsură
urgenţa unirii noastre.
Sarcina neprevăzută a Taniei a jucat şi ea un rol. Precauţiile
pe care le luasem s-au dovedit insuficiente, aşa că a trebuit să
u-curg la serviciile unui ginecolog din vecini. Am îngăimat că
persoana în chestiune era femeia vieţii mele... pe care aveam
s-o iau de nevastă cît mai curînd... dar că pentru moment...
ţinînd cont că eram atît de tînăr... Doctorul a curmat scurt
ii este efuziuni, a fixat o dată şi mi-a comunicat tariful. La cea
de-a doua consultaţie de după intervenţie, voind să fie drăguţ
cu pacienta, a încercat să-i devină el însuşi amant. Fără
succes, m-a asigurat Tania, ieşind din cabinet roşie de ruşine
yi cu bluza ruptă. încercarea neizbutită a doctorului a convins-o
însă că putea să trezească interesul unor bărbaţi maturi,
tleţinînd situaţii solide. Nu ştiu nici pînă astăzi dacă eu am
Irădat-o primul sau dacă devenise deja iubita bravului Mr.
Irffers, comerciant american în vizită la Bucureşti, pe care
iivea să-1 ia peste puţin de bărbat. Prea puţin contează de
altfel, de vreme ce Tania a avut satisfacţia de a lua iniţiativa
mpturii.

De cînd îl cunoşteam pe Dl Gloss ?
Cu Gloss am făcut cunoştinţă la Comisariatul militar, la recrutare. Era un băiat gras şi miop, purtînd ochelari cu rame rotunde şi foarte groase, pe care avea aerul că-i împrumutase de la bunicu-său. îşi acoperea părul creţ cu o şapcă de lînă gri şi purta un imens fular de două ori învălătucit în jurul gîtului, cu un capăt atîrnînd pînă la genunchi. Stînd singur într-un colţ, aplecat deasupra unei cărţi vechi legate în piele, oferea o ţintă facilă glumelor unui grup de tinere calfe care, ca şi noi, aşteptau examenul medical. Mi-am zis: „Păr creţ, ochelari groşi, carte în mînă, stîngăcie flagrantă" şi, cuprins de milă, i-am adresat cuvîntul.
Mă înşelam însă. Gloss n-avea nevoie de milă. De la primele fraze, pomeni pompos trei sau patru prieteni de-ai săi, personaje foarte cunoscute. într-o clipită, simpatia mea s-a preschimbat în invidie. El a notat schimbarea cu un zîmbet satisfăcut şi, la ieşirea de la Comisariat, m-a invitat la o bere. Gloss, care dispreţuia femeile, îmi făcea confidenţe ciudat de incomplete, iar cînd îl întrebam fără menajamente dacă avea ori nu o iubită (ar fi trebuit să-l întreb dacă avusese vreodată vreuna), îmi spunea poveşti de adormit copiii, cînd despre o balerină care era nebună după el, dar pe care soţul ei, groaznic de gelos, n-o lăsa niciodată singură, doar o dată... o singură dată... dar nu... nu putea povesti nimic... onoarea îi pecetluia buzele..., cînd despre o poetă începătoare ce i se dădea de cîte ori avea el chef, dar care, fiind lesbiană de felul ei, zăcea complet pasivă fără să simtă nici cea mai mică plăcere.
în cursul iernii următoare rupturii cu Tania, nu l-am întîlnit de prea multe ori pe Gloss, ocupat cum eram în Drumul Taberei, se va vedea de îndată cu ce. în martie, amicul meu m-a invitat la un pahar şi a sosit la întîlnire în compania unei creaturi efilate şi surîzătoare, pe care mi-a prezentat-o cu o mîndrie piperată cu ruşine. Era logodnica lui şi se numea Mihaela. Agăţată de braţul lui, brava femeie, care se apropia binişor de 30 de ani, îl mînca din ochii ei ridaţi şi-i sorbea fiecare cuvînt.

Cîteva săptămîni mai încolo - era foarte cald -, Gloss m-a luat Iu o plimbare în pădurea Băneasa, în nordul oraşului. în JI H loc ferit de urechi indiscrete m-a pus el la curent cu opiniile Iul politice (era partizan al monarhiei absolute), iar peste i'tţiva ani, tot acolo avea să mă sfătuiască să părăsesc ţara. Sîntem o generaţie blestemată, a gemut. N-am cunoscut liiinca *dinainte,* n-o vom cunoaşte probabil nici pe aceea de *ttufnl* Ştim însă că *ceea ce este* nu merită să fie şi mai ştim şi Kostea cuvintele în cursive cu un soi de urlet şoptit, astfel Ini n în gura lui *„ceea ce este"* însemna ceva precum „dezgustatoarea corupţie care îndrăzneşte să ne înconjoare", iar *„dece"* Voia să zică „raţiunile infecte, inavuabile ale acestei cangrene". - Ce-i de făcut ? Care este datoria noastră ? - a reluat el pe un ton ritos, tăind aerul cu mîna dreaptă. Trebuie să depunem mflrturie. Firește, nu în scris şi nici prin viu grai, căci în zilele noastre e prea periculos şi nu avem dreptul să ne dăm pradă de bunăvoie călăilor, care n-aşteaptă decît asta. Mărturia noastră va fi trăită sau nu va fi deloc. Trebuie să trăim ca şi tind *ăştia* n-ar exista. Trebuie să găsim în noi înşine puterea de ii duce o viaţă *normală,* cinstită, respectabilă, *în pofida ăstora. „Ăştia"* însemnau evident „regimul comunist", dar am • irzut că era mai prudent să nu-i cer lămuriri.

Din aceste consideraţii, trăgea concluzia că el personal ivi-a datoria să dovedească, prin propriu-i exemplu trăit, perenitatea valorilor tradiţionale, a căsătoriei, a vieţii rînduite. Apogeu previzibil al pledoariei: urma să se însoare cu Mihaela. Deşi această ştire m-a lăsat perplex, n-am cutezat să-i spun Iul Gloss: „Fata asta, care, ca să fim sinceri, are aerul unei boarfe, e *mult* mai în vîrstă decît tine. Din chestia asta nu poate ieşi nimic bun". Dimpotrivă, l-am felicitat în termeni ditirambici pentru alegerea făcută. Tirada lui, tonul vocii, cicoarea liniştită a pădurii mă impresionaseră profund.

Căsătoria a avut loc în luna iunie. N-am fost invitat, dar el ini-a povestit pe un ton sarcastic scurta ceremonie celebrată la Oficiul Stării Civile, întrebările rituale, „da"-urile celor doi soţi, sosiţi acolo în ţinută de lucru, ciufuliţi, cu pantofii murdari, reprimîndu-şi cu greu un rîs nebun. Nu asistau decît

surorile lui Gloss, doi dintre foştii săi colegi de liceu şi un văr mai depărtat al Mihaelei. S-au dus pe urmă la o bere (rezervată dinainte, dată fiind penuria cronică), la *Braseria Berlin.* Mihaela s-a mutat în aceeaşi seară la Gloss, în mica încăpere ocupată de el în casa părinţilor. Nu avea mobile, abia două valize, un taxi îi fusese de-ajuns. O căsătorie uşoară, spusese ea.
Şi Drumul Taberei? (Evident, nimeni n-avea să-mi pună această întrebare.)
învăţătura nu era punctul meu forte şi-mi plăcea nu atît să aprofundez cărţile, cît să le iau pur şi simplu în mînă, să le cîntăresc, să le privesc, să le admir tiparul, ilustraţiile, peceţile gravate în filigran. Ghiceam de la prima vedere data şi locul publicării, cunoşteam la perfecţie editorii de mult dispăruţi, genul de autori pe care-i încurajau, hîrtia şi caracterele de tipar pe care le alegeau. Cititul în sine însă mă obosea. Mai mergea la romanele de aventuri, cărora le apreciam ritmul îndrăcit *iRocambole era* preferatul meu), deşi uitam de la o pagină la alta numele personajelor şi particularităţile nelegiuirilor lor, mai mergea şi la culegerile de proverbe sau de maxime, a căror înţelepciune cerea doar un efort de atenţie momentan. Dar biografiile, dar cărţile de istorie, dar manualele, ce plictiseală... Ca un alpinist neantrenat care nu izbuteşte să pună piciorul pe o pantă alunecoasă, privirea îmi derapa în josul paginii, incapabilă să se agate de vreun amănunt. O ceaţă lăptoasă îmi îngreuna pleoapele şi cădeam într-o stare intermediară între veghe şi somn.
Din acest motiv, pregătirea pentru examene era pentru mine un coşmar. învăţam pe de rost manualele, folosind o metodă mnemotehnică rapidă, împrumutată de la un coleg mai descurcăreţ ca mine. Să ajungi să reciţi manualul era cu siguranţă o sarcină laborioasă, mult mai puţin insuportabilă însă decît efortul de a-i înţelege conţinutul. Strategia aceasta s-a dovedit deosebit de eficace la cursurile de socialism ştiinţific, disciplină în care elaborarea teoriei ajunsese la un asemenea nivel de perfecţiune, că era preferabil să nu te înşeli cu o iotă. Funcţiile statului socialist, de exemplu. Ce splendoare, s-ar zice că-i duc dorul...
z8

Slujea, statul socialist, la apărarea dictaturii proletariatului,
Iu reprimarea rezistenţei burgheze, la planificarea economiei
M la educarea maselor. O minune de rigoare şi eleganţă:
apărare, reprimare, planificare, educare... Dar, îl întrebam eu
• u codată pe colegul meu care în acest domeniu ştia mult mai
mult decît mine, de ce trebuia să folosim numai şi numai
Irrmenii indicaţi în manual? Pentru că, răspundea junele
mc runtîndu-şi sprîncenele groase, dacă din întîmplare cineva
ur înlocui expresia „dictatura proletariatului" cu un alt termen
tn aparenţă sinonim, să zicem, „rolul conducător al prole-
mriatului", am risca să confundăm totul, ba chiar să răsturnăm
doctrina, căci „rolul conducător" îi aparţinea Partidului şi
mimai lui, ca avangardă a proletariatului, şi nu acestuia din
ui mă, căruia îi revenea sarcina de simplu dictator, mai degrabă
dfcît aceea de conducător propriu-zis. îl priveam uluit: de
unde-i venea oare atîta ştiinţă, atîta subtilitate?
Această doctrină misterioasă făcea deopotrivă obiectul
■«■(linţelor zise de „învăţămînt politic", ce aveau loc în fiecare
cartier o dată pe lună. Prea puţin familiarizat cu labirintul
Iroriei, excelam în schimb în a juca rolul cetăţeanului cinstit,
cu suflet simplu, al cărui bun-simţ se acordă spontan cu
înţelepciunea Partidului.
Tocmai la una din aceste şedinţe de formare politică am
1,1 cut cunoştinţă cu Mimi. Atelierul de costume al Operei,
unde lucra ea, se afla chiar alături de şcoala mea, iar salariaţii
din cartier erau convocaţi cu toţii la acelaşi cerc de studii. O
intîlnisem deja în treacăt la Operă; îmi zîmbise amabil ajus-
nndu-mi ţinuta de ţigan pe care o purtam în primul act din
trubadurul, dar nu îndrăznisem să intru în vorbă cu ea.
Spionii tatălui meu mă supravegheau cu vigilenţă. El consim-
ţlse să pună o vorbă pentru mine la directorul figuraţiei, cu
condiţia să rezist moravurilor uşoare ce domneau în acel loc.
Avea şi de ce să se teamă. într-o seară, pe cînd ne plimbam
pe strada Plantelor, mă pusese la curent cu dispariţiile care
locmai tulburaseră mica lume a Operei: primul dansator,
maestrul de balet, doi membri ai corpului de balet şi doi
muzicieni din orchestră fuseseră arestaţi în zorii zilei, fără să
xt* ştie ce li se imputa. în mod sigur, era o afacere de moravuri
*9

speciale, cum mi-a explicat tatăl meu, folosind perifraze imposibil de înţeles.
— Fii cu băgare de seamă, nu vorbi prea multe, nu te încrede în nimeni, joacă-ţi rolul, încasează-ţi onorariul şi vino imediat acasă - m-a somat el.
Şedinţele de învăţămînt politic aveau loc în marele salon din fostul palat Trubeţkoi, acum sediu al nu ştiu cărei autorităţi educative - a patra funcţie a statului. în seara aceea, se presupunea că participanţii studiaseră o lucrare despre originea familiei. Eu n-o citisem, se-nţelege, fiindcă nu citeam niciodată broşurile pe care eram puşi să le cumpărăm, dar îmi plăcea totuşi să intervin după ce ascultam opiniile celorlalţi participanţi. Instructorul şedinţei, un activist între două vîrste înţolit cu un costum gri boţit, ne-a întrebat dacă noi credeam că familia este un dat biologic, aşa cum susţinuseră unii. Nimeni n-a căzut în capcană, se ştia prea bine că la începutul serii instructorul propunea o idee plauzibilă în aparenţă, dar în realitate primejdioasă şi care trebuia demascată pe loc. Mai mulţi vorbitori - responsabilul cu igiena la direcţia municipală a restaurantelor, arhivistul de la şcoala mea, o damă pe care n-o cunoşteam - au făcut elogiul *Originii familiei, a proprietăţii private şi a statului,* lucrare genială ieşită de sub pana lui Engels. I-am aşteptat să-şi epuizeze argumentele, iar cînd mîinile au încetat să se mai ridice, am cerut cuvîntul.
— Departe de mine gîndul de a-l contrazice pe marele clasic al gîndirii ştiinţifice. Sînt un simplu student, ştiu prea puţin - am început eu.
Tot perorînd, simţeam ca întotdeauna un soi de căldură, un fel de beţie care-mi dădea curaj, curajul de a spune lucruri în care nu credeam absolut deloc. Familia, am susţinut eu, nu existase vreme de milenii decît sub o formă inferioară, stăpînită de legea de fier a proprietăţii - şi mă refeream la *Manifestul partidului comunist* (instructorul aproba viguros din cap). Cu glas emoţionat, am profeţit că un nou avatar, infinit superior, al vieţii comune dintre bărbat şi femeie avea cu siguranţă să se ivească în cursul construirii socialismului. Liberaţi din lanţurile proprietăţii, nemaiavînd nici moşteniri de administrat, nici afaceri de făcut, gata să se iubească

|irniru ceea ce sînt, şi nu pentru ceea ce posedă, bărbatul şi
It'ineia vor putea să se unească printr-o căsătorie infinit mai
demnă, mai bogată, mai autentică. Rostind aceste vorbe ipo-
crite, mă mai gîndeam încă la Tania şi la mine, doi îndrăgostiţi
M.iiaci, fără locuinţă, persecutaţi de familie, şi ochii mi se
umezeau. Asta 1-a impresionat pe instructorul şedinţei, care a
vrut să mă reţină la sfîrşitul dezbaterii. Dar eu alergam deja
i-0 prind pe Mimi din urmă pe scări.
— Nu vorbeşti rău, dar ce voiai să spui prin „nou avatar"? -
in a întrebat tînăra, o dată ajunşi în stradă.
— Nou avatar, adică... cum să spun... formă nouă.
Privire oblică, ochi migdalaţi, de un albastru uşor.
— Fireşte, formă nouă, dar ce formă? Şi cine o să aprobe
loată povestea asta?
Un bec cu gaz ne-a acoperit cu o lumină argintată.
— Nimeni, am spus eu rîzînd, îndrăgostiţii se vor aproba
ii înşişi, nu va fi nevoie să-i aprobe nimeni altcineva.
Ea a tăcut, vădit impresionată, şi, în golul întunecat dintre
ilouă felinare, m-a întrebat cu voce joasă, fără să se întoarcă:
— Ai fost cumva la puşcărie ?
Ce idee!
— Nu, bineînţeles că nu. De ce?
A iuţit pasul.
— *Bineînţeles?* Aşa, ca să ştiu şi eu.
Pe vremea aceea, purtam părul foarte scurt, tuns milită-
irşte - făceam economie -, şi Mimi, după cum mi-a mărturisit
mai tîrziu, crezuse că eram un deţinut politic recent pus în
libertate. Tocmai asta o atrăsese către mine. Am asigurat-o
iâ-i împărtăşeam întru totul admiraţia pentru acei nefericiţi,
printre care, hotărît lucru, nu meritam să fiu prenumărat:
■ mi, martiri, adevăraţi sfinţi... Puţin mai tîrziu, în Cişmigiu,
Mimi m-a făcut să descopăr săruturile scurte şi muşcătoare,
excitaţia care urcă fulgerător, ţîşneşte ca un foc de artificii şi
HC stinge dintr-o dată, ca să revină mai abitir în clipa următoare.
Mimi locuia în Drumul Taberei, la douăzeci de minute pe
H >s de capătul de linie al autobuzului. Maică-sa, văduvă, avea
H olo o casă de cărămidă, înzestrată cu un singur robinet de

apă rece în bucătărie. Făcea în aşa fel încît să nu fie acasă o seară sau două în cursul săptămînii, uneori şi duminica după-amiază. Unde se ducea? Să picotească într-o sală de cinema, să se eternizeze la vară-sa bolnavă, la celălalt capăt al oraşului?
Nu eram îndrăgostit de Mimi, dar mi-am dat seama curînd că un murmur afectuos, o vorbă de mîngîiere spusă în timpul îmbrăţişărilor noastre înteţeau excitaţia şi înzeceau plăcerea, într-o zi, ca să verific această descoperire, am şoptit încălecînd-o pe Mimi:
— Te iubesc.
Nu era adevărat, dar aceste cuvinte au acţionat asupra noastră cu o forţă irezistibilă. Camera, care o clipă mai înainte mirosea încă a mucegai şi a sudoare de corp tînăr, a fost străbătută de un nour alb cu parfum de crini. Chipul lui Mimi s-a prefăcut într-o mască sidefie cu reflexe albastre şi trandafirii, iar ochii ei brusc umeziţi au înotat, măriţi, înspre ai mei. Un fulger dureros mi-a topit inima şi mi-a înnodat-o de sexul devenit de o rigiditate stupefiantă.
— Şi eu, a murmurat tînăra femeie şi s-a scufundat în întuneric.
O dată îmbrăcat, m-am prefăcut că uit acest moment de extaz, dar la următoarea întîlnire am încercat iar virtuţile noului filtru. Cuvintele „te iubesc" mi-au încălzit inima şi de data asta, dar ceva mai puţin, astfel că, dezamăgit, am repetat formula magică în speranţa de a-i spori eficacitatea.
— Şi eu, şi eu, mi-a răspuns Mimi mîngîindu-mi părul tuns scurt.
Degeaba am regretat-o mai tîrziu! Tot murmurîndu-i prietenei mele la ureche vorbe dulci, excitante şi neadevărate, am început să cred că o iubeam de-a binelea, am scos-o în oraş de mai multe ori, am devenit posesiv şi gelos (ceea ce, mai mult decît orice altceva, a convins-o de ataşamentul meu şi a făcut-o să-şi închipuie că şi ea mă iubea la rîndul ei) şi mi-am propus s-o prezint alor mei. De la Roza, o verişoară depărtată a mamei, care primea pachete din străinătate, i-am cumpărat lui Mimi o frumoasă rochie de catifea roşie, fabricată în Italia, care însă nu i-a plăcut cine ştie ce. Nu şi-a pus-o decît o

«Ingură dată, cînd am dus-o la Teatrul Naţional să vadă o piesă care a plictisit-o în aşa hal încît, pretextînd o durere de itomac insuportabilă, m-a silit să părăsesc reprezentaţia înainte ile sfîrşit.
La începutul verii (Gloss tocmai se însurase), luîndu-mi diploma, am fost numit bibliograf adjunct la Direcţia monumentelor istorice. După cum mă aşteptam, am fost repartizat li Biroul fondurilor noi, care se ocupa de colecţiile bisericeşti • c muscate de stat. La sfîrşitul lui iulie, m-am mutat la Mimi. Doar ne iubeam, nu? Şi-apoi, asta simplifica lucrurile. Seara, după întîlniri, nu mai eram obligat să merg pe jos pînă la iiiitobuz, fiindcă deja eram la mine acasă.
La trei sau patru luni după ce mă mutasem la ea, interesul lui Mimi faţă de persoana mea a scăzut brusc; nici vorbă să mai ieşim împreună, nici la restaurant, nici la cinema; mai i.lu, nu se mai lăsa iubită decît extrem de rar, duminica de pildă, dacă cumva maică-sa ne lăsa singuri, ceea ce nu se mai intîmpla la fel de des ca înainte. Pretextînd oboseala, Mimi se i ulca devreme seara şi, cum eu obişnuiam să citesc pînă tîrziu, lnr veioza de la căpătîi o împiedica să doarmă^ea se instala pe un pat de campanie în camera maică-sii sau dormea chiar in patul acesteia. Voia astfel să mă evite? Era dezamăgită? I lezamăgită de ce anume ? îi făgăduisem eu ceva ? Nu. Făcusem i ti ea planuri delirante de viitor, precum cu Tania? Nu.
într-o zi (era deja după plecarea tatălui meu), venind în I Jrumul Taberei, mi-am găsit lucrurile în mare parte împachetate. Mimi îmi făcuse cu grijă bagajele şi, aşezată pe jos, îmi lega cărţile, teanc cu teanc, cu sfoară de cînepă. Dat fiind că maică-sa nu era acasă, ne-am aruncat unul asupra altuia, ca odinioară, sub impulsul unei obligaţii irezistibile.
După îmbrăţişare, desprinzîndu-se din braţele mele, Mimi mi-a evitat privirea şi a trecut în camera alăturată. Stînd în patru labe, scotea de sub patul maică-sii oglinda cu cadru urgintat, micul gheridon, jocul de domino, scrumierele de cristal ciobit pe care le rînduise acolo la sosirea mea ca să Iacă loc pentru cărţile, lămpile şi bibelourile mele. „Cine a .1 probat toată povestea asta?" - ar fi putut să mă întrebe cînd ,mi sărutat-o uşor pe frunte, dar s-a mulţumit să mă lumineze

o clipă cu ochii ei albaştri. Mi-am încărcat lucrurile într-o furgonetă închiriată în Piaţa Taberei şi am dispărut.
Şi plecarea lui taică-meu?
Certurile obişnuite dintre părinţii mei s-au agravat în cursul verii, înainte şi după mutarea mea, fără să pot pricepe din ce cauză. Se umpleau reciproc de reproşuri privitoare la cele mai mărunte fapte ale vieţii de zi cu zi: timpul petrecut în baie, gustul cafelei, ora la care se întorceau de la birou, factura exorbitantă a telefonului, curăţenia din bucătărie, starea bufetelor din acaju moştenite de la părinţii maică-mii, cele şase scaune pe care ni le vînduse un vecin la plecarea lui în străinătate şi care încă nu erau plătite, în pofida cererilor presante ale cumnatului acelui vecin, rămas în ţară. Se abţineau totuşi să facă vreo aluzie la diferende mai substanţiale şi opuneau întrebărilor mele o tăcere absolută. Relaţiile dintre ei, îmi replicau, nu mă priveau pe mine.
într-o bună zi, mama mi-a telefonat la birou ca să mă cheme de urgenţă acasă. Am găsit-o în picioare la fereastra din salon, privind fix maidanul din faţă. Cu un glas lipsit de expresie, mi-a spus:
— A plecat.
Cine? El. Unde? Nu ştia. De ce? Nici asta nu ştia, dar, oricum, nu era treaba mea. Voia să mă interesez la Operă? Nu, se interesase deja ea. Nimeni nu ştia unde se află. Să mă duc să-1 văd şi să vorbesc eu cu el ? Dar unde ? Şi cu banii ce facem? Ne vom descurca, fără el vor fi mai puţine cheltuieli. Un talaz brun s-a năpustit asupra noastră, a astupat fereastra, uşile, a acoperit covorul persan ros pînă la urzeală, a urcat înspre vitrina încărcată cu bibelouri de Meissen şi s-a zdrobit de tapetul din hîrtie pictată, mînjind harpele albastre care-l împodobeau.
Conform unui zvon persistent, dar pe care mama nu mi-a dat voie să-1 verific, tata îşi găsise azil într-un sat din nordul ţării unde, se spunea, ducea o viaţă exemplară. Dacă zvonul era adevărat, explicaţia cea mai banală a dispariţiei sale - o fugă în compania vreunei june întîlnite în culisele Operei - nu era cea bună. La drept vorbind, ipoteza aceasta nu mi s-a

pirul niciodată plauzibilă, căci taică-meu era omul cel mai llmld de pe lume, cel mai puţin interesat de sexul frumos. *iAt\e* ar fi putut, cine s-ar fi încumetat să-1 corupă la vîrsta lui i i* ea pe atunci 54 de ani)? Dar de ce se stabilise într-un sat, #1, care era citadin pînă în măduva oaselor? Ca să-şi cîştige «HlMcnţa, se spunea, se asociase cu un taraf de ţigani şi ţinta la vioară la nunţi şi înmormîntări. I-am scris la adresa i" i are mi-a dat-o directorul figuraţiei, dar n-am primit nici un răspuns.

Dl Gloss a divorţat curînd.

Din păcate, chiar aşa s-a întîmplat. Deseori, seara, îi Jlcleam telefon şi-1 găseam întotdeauna gata să iasă la un pahar în oraş, ca între băieţi. Cînd venea vorba, se plîngea de incredibilele abateri matrimoniale ale Dnei Gloss, cum o numea el.

La începutul lunii martie, în anul următor, Gloss a avut ilştig de cauză la divorţ, dar cum ex-Dna Gloss refuza să părăsească domiciliul socrilor ei sezonieri, iar cu legislaţia în vigoare nu exista posibilitatea de a fi evacuată, amicul meu * a văzut silit să-şi părăsească el casa părintească şi să închi- ni ze o cameră în oraş, la un preţ de speculă.

în aceste împrejurări, Gloss a contractat faţă de fosta lui nevastă o ostilitate vecină cu nebunia. Refuza s-o mai vadă, (cea ce dădea naştere la situaţii dificile, căci, de fiecare dată i ind avea nevoie de vreun obiect lăsat în casa părintească, îi «ria maică-sii (de vreme ce la telefon ar fi putut nimeri peste fosta lui soţie), ca să-i dea întîlnire într-un mic scuar nu departe de casă, de regulă după căderea nopţii. Erau întîlniri furişe, clandestine. Abia îi înmîna maică-sa cravata, hîrtiile, i ratiţa sau perechea de pantofi pe care le ceruse, că el îşi şi lua rămas-bun şi dispărea, de teamă să nu-1 surprindă Mihaela *f* să-şi bată joc de el.

Şi serviciul? Eram mulţumit de el?

Eram copleşit de bucuria de a avea un serviciu, şi încă ce ierviciu! îmi cădea în sarcină să redactez catalogul noului depozit de cărţi şi de manuscrise vechi, amenajat într-un

adăpost antiaerian săpat în malul drept al Dîmboviţei. Acolo fuseseră transportate fondurile bibliotecilor mînăstireşti, desfiinţate cu o violenţă despre care preferam să nu ştiu nimic, în aşteptarea ridicării rafturilor de metal, se procedase deja la o primă inventariere, de-a dreptul în lăzile doldora de minunăţii. Doi locotenenţi de Miliţie erau mereu de faţă (căci era vorba adesea de lucrări de un preţ inestimabil), cărora li se alătura şi căpitanul Boboc de la Securitatea statului, care supraveghea operaţia cu ochii săi vioi şi vicleni. Trebuise, la cererea lui, să completez un lung formular, comportînd o mulţime de întrebări despre mine şi familia mea. El l-a parcurs rapid, a remarcat schimbarea de nume, a murmurat privindu-mă: „Veghe, născut Nachtigal" şi, fără alte comentarii, şi-a pus semnătura pe permisul meu de liber acces la depozit.
Cît era ziua de lungă, examinam minunatele legături cu cotor aurit datînd din veacul al XVIII-lea, consemnam în cataloagele noastre nenumăratele refutaţii în latineşte ale monstruoaselor erori comise de partizanii religiei pretins reformate, triam cărţile de rugăciuni, ceasloavele şi psaltirile, separînd cărţile cu adevărat rare de cele care nu erau decît vechi şi inutile. La ora cinci, aceste comori nepreţuite erau zăvorite, punîndu-se lacăte mari la lăzile care adăposteau cărţile şi încuindu-se cu cheia uşile grele de oţel care protejau adăpostul. O apucam apoi printr-un tunel strimt ducînd la o scară de beton, al cărei acces exterior era ascuns de o gheretă de cărămidă lipită de mal. Cîte precauţii!
— Un şnaps! Un şnaps pentru toată lumea!, propunea căpitanul Boboc la ieşire, umplîndu-şi plămînii cu aer proaspăt.
Ne sprijineam toţi patru de tejgheaua unui mic bar plin de fum de pe strada Leilor şi sporovăiam despre femei şi politică, nu fără o anumită prudenţă.
— Să ne-nţelegem - se ambala căpitanul -, prostiile astea religioase rămîn pe dinafară. Dar dincolo de asta, să vedeţi ce dezgheţ ne aşteaptă, ce eră nouă... între noi fie zis, n-o să mai avem duşmani... Cine nu-i împotriva noastră e cu noi... Munceşti ca lumea, nu te amesteci unde nu-ţi fierbe oala, eşti lăsat în pace... Pe cuvîntul meu de căpitan.

1)Jldeam din cap cu un aer aprobator, dar mă străduiam să nu pricep şi să nu pun întrebări.
In ce împrejurări îi cunoscusem pe Ştefan şi pe Miriam friter?
— în ce te priveşte - mi-a zis Gloss într-o bună zi -, cred ti jtiu ce-ţi trebuie. Ţi-am găsit o ocazie excelentă ca să-ţi pul în practică metoda de memorizare.
()biectul experienţei era Dna Mira Brâncoveanu, nevasta Itnflrului şi genialului matematician cu acelaşi nume. Soţii liuticoveanu tocmai se despărţiseră (soţul îşi bătea nevasta) ţi Mira se întorsese la părinţii ei, Ştefan şi Miriam Frater, i in- şi petrecuseră aproape toată tinereţea în Franţa. Legea-i acordă frumoasei Mira, născută acolo, dreptul • Ir .1 opta pentru cetăţenia franceză - un mod excelent de a II .ipa din cloaca asta!
(îloss era deja de părere că trebuia să plecăm din ţară cît mal repede.
- îşi pregăteşte examenul de diplomă la universitate, a HI.iu gat prietenul meu, şi are nevoie de nişte meditaţii la li uiceza veche, pe care trebuie s-o dea în curînd.
In marele hol al Facultăţii de Litere, sub un bust de marmură albă, mă aştepta în aceeaşi seară o splendidă creatură • u ochelari negri, coafată ca Jeanne Moreau şi purtînd o rochie tilbă cu panglici roşii. Cu un surîs încîntător de dezgheţat, Mira mi-a mărturisit că nu avusese timp să se pregătească I"-ntru examen. Nu-şi cumpărase din vreme manualul, devenit Intre timp de negăsit. Mai rău, nu-şi luase nici notiţe, fiindcă I «e părea totuşi exagerat, nu, să frecventeze un curs care începea la şapte şi jumătate dimineaţa! A doua zi, m-am prezentat precum ne înţelesesem la ea acasă şi, mulţumită metodei mele de memorizare, am izbutit s-o fac să reţină esenţialul din fonetică şi o parte din gramatică. Două şedinţe uplimentare de muncă înverşunată au completat şi restul. în • iun de gratitudine, căci şi-a trecut examenul, familia ei m-a invitat la cină acasă.
Căptuşit cu cărţi, apartamentul Fraterilor era mai degrabă întunecos. De statură mijlocie, muşchiulos, Ştefan avea o

frunte înaltă, pomeţi proeminenţi, ochi turciţi. Faţa-i emaciată, dar bronzată, aducea în chip curios cu chipul unui ascet şi totodată cu al unui sportiv. Vorbea puţin, incapabil să rivalizeze cu torentul de cuvinte care se revărsa din gura nevesti-sii.
— Dezgheţul ăsta mult aşteptat - a zis ea arătîndu-mi în acelaşi timp cu o mişcare energică din sprîncene salata de vinete -, dezgheţul de care se tot vorbeşte, mi-ar plăcea mai întîi să mă bucur şi eu de el şi pe urmă să spun ce şi cum. Să mi se publice, de exemplu, culegerea de texte germane despre artă comandată acum cinci ani şi care doarme la cenzură. Să se dea drumul traducerii mele din Nelly Sachs. O apreciaţi, bineînţeles, pe Nelly Sachs...
Avea o voce ascuţită, dar nu neplăcută, şi-i rîdeau vioi ochii verzi, încă tineri. M-am prefăcut, coborîndu-mi scurt pleoapele, că ştiu perfect de cine era vorba.
— Sau să i se dea un minister lui Ştefan, a continuat ea. Externele ori cultura, cine e mai calificat decît el?
Ştefan a ridicat din umeri şi a încercat să intervină, dar soţia lui trecuse deja la altceva. în seara aceea, ea a sfîrşit prin a atinge toate subiectele imaginabile, lăsîndu-mă totuşi să plasez şi eu ocazional mici fraze cu două înţelesuri de care Ştefan rîdea, cu un aer surprins. Treceam pîinea sau vinul comesenilor, din timp în timp le zîmbeam amical Mirei şi fratelui ei (nerăbdător să iasă în oraş).
Mi-am dat seama că făcusem impresie bună două zile mai tîrziu, cînd Mira mi-a dat telefon fără vreun scop anume, aşa, ca să afle ce mai fac. Am dus-o la un restaurant la modă, unde se puteau consuma rinichi de viţel, creier cu sos tartar şi, inepuizabilă sursă de glume pentru Mira, fudulii de berbec la tigaie. Aşa am descoperit plăcerea de a-mi petrece serile în compania unei tinere femei îmbrăcate elegant, bine coafate şi care ştia să gesticuleze delicat cu ţigaretul.
— Părinţii acestei persoane sînt oameni foarte culţi - a fost de părere mama, căreia i-am descris-o pe Mira în cei mai avantajoşi termeni. A vrut să mai adauge ceva, dar s-a răzgîndit.
Cînd ieşeam de la birou, mă duceam acum acasă la Frateri, unde, împreună cu Ştefan, aşteptam să se întoarcă fiică-sa. El mă invita să-i vorbesc despre mine. Dar nu despre mine

iveam eu chef să-1 întreţin pe Ştefan. Aşteptam de la el să mă iBmurească în privinţa vieţii din străinătate. Franţa, pe care o i unoştea atît de bine, era oare cu adevărat paradisul pe pămînt pe care Gloss, părinţii mei şi toţi prietenii lor îl ridicau în ulivi? La întrebările mele, Ştefan răspundea rîzînd cu:
— Da, nu e nici cea mai mică îndoială.
— V-aţi întoarce acolo ?
— Da.
— Ca să rămîneţi de tot?
— Dacă aş avea mijloacele necesare, desigur.
— De ce ?
Conversaţiile mele cu Ştefan continuau pînă la sosirea Mirei, ture, pe la şase seara, se întorcea de la facultate înviorată de mersul pe jos, vorbăreaţă şi înfometată. Luam repede o gustare în bucătărie şi ne duceam fie la cinema, fie la un pahar în cartierul cu baruri noi, pe Calea Victoriei. Ajungeam «casă, pe strada Plantelor, din ce în ce mai tîrziu. Simţeam că mama trata cu rezervă faptul că mă dădeam în vînt după l'rateri şi nu izbuteam să-mi explic de ce. Oare nu frecventam, li» fine, nişte oameni de vază? Ce-ar mai fi trebuit să fac ca să M- declare mulţumită?
Cu toate astea, n-a făcut nici un comentariu cînd, cîteva ..tptămîni mai încolo, Mira şi-a petrecut noaptea în camera mea. Cum de ajunsesem la asta? în cursul plimbărilor noastre, noua mea prietenă îmi făcuse confidenţe despre căsătoria ei - mare amor de primă juneţe, nuntă somptuoasă, certuri cu soacră-sa, gelozie groaznică a soţului -, iar eu, la rîndul meu, II prezentasem o versiune oficială a legăturii mele cu Tania - exces de idealism, imposibilitate de a împăca imaginea lăuntrică .i iubirii cu exigenţele lumii exterioare, legătură ulterioară a Taniei cu un străin. Pe nesimţite, am trecut la confidenţe mai intime, căci, nu-i aşa, prietenii n-au nimic să-şi ascundă, mai ,iles că Mirei, cu rîsul ei adorabil de neruşinat, îi plăceau vorbele fără perdea şi stilul direct.
Micul bar *Neptun,* cu luminile-i scăzute, muzica în surdină, parfumul de ţigări americane, clientela puţin numeroasă (dat liind preţul vertiginos al cocteilurilor minuscule), ne îndemna sa ne depanăm amintirile. Farmecul acestor confesiuni ţinea

de faptul că încurajau apariţia unei gelozii şi a unei dorinţ abia perceptibile, dar nu mai puţin reale şi însufleţitoare. Excitaţia crescîndă, tinereţea noastră, alcoolul, toate acestea ne apropiau fără să ne dăm seama prea bine. Tîrziu în noapte, eram ameţiţi, fericiţi, iar impotenţa mea, pe care am crezut-o pasageră, nu ne-a împiedicat defel să dormim bine.
în lipsa virilităţii, sînt convins că politeţea mea a cucerit-o pe Mira. Nu ridicam glasul niciodată, îi făceam regulat complimente la adresa frumuseţii, a aerului elegant, a umorului ei, îi ascultam confidenţele cu răbdare şi interes. Ne înţelegeam bine, aveam aceleaşi gusturi, ne plăceau aceleaşi filme (cele ale lui Perrin, de pildă), aceiaşi actori şi aceiaşi oameni şi, păzindu-ne cu grijă să ne mai aventurăm pe meleagurile primejdioase ale intimităţii, ne afişam cu plăcere prietenia, pe care o păstram ambiguă cu bună ştiinţă. Prietenii noştri, în orice caz, s-au obişnuit să ne considere un adevărat cuplu şi ne-au prezis o căsătorie iminentă.
Avusesem vreun contact cu Dl Adrian Storm ?
Pe Storm l-am văzut de cîteva ori la Frateri, tăcut, stăpînindu-se cu dificultate. Mama vorbea de el cu voce scăzută din cînd în cînd.
Odată, Edith i-a pomenit numele. îmi petreceam serile cînd Mira nu era liberă în tovărăşia Edithei Blum, tînăra mea vecină şi prietenă din copilărie, a cărei familie aştepta de trei ani de zile viza de ieşire din ţară. Tatăl ei, contabil de meserie, îşi pierduse slujba imediat ce depusese cererea de plecare, iar acum lucra în schimbul de noapte într-o fabrică de valize şi geamantane, pentru un salariu de mizerie. Nevastă-sa fusese învăţătoare, pînă în ziua cînd ministerul, pus la curent cu demersurile lor, o socotise nedemnă de a forma tineri cetăţeni. După nenumărate tentative, reuşise să se facă utilă seara ca plasatoare la cinematograful *Capitol,* rebotezat *Viitorul,* dar nu bietele bacşişuri pe care i le strecurau în mînă spectatorii permiteau familiei Blum să iasă la liman. Cum se descurcau atunci? Sub pecetea tainei, Edith mi-a mărturisit că primeau regulat bani sau provizii datorită unui binefăcător despre care nu ştiau mare lucru. De intermediar le slujea Dna Storm,

nrvasta lui Adrian Storm, fostul conducător comunist pus pe linie moartă.
Mă mişcase oare soarta familiei Blum?
IMata Edith! Singură, fără iubit sau pretendent (căci nimeni n-ar fi îndrăznit să-i facă curte unei fete care-şi „depusese iu lele"), îmi era foarte recunoscătoare că o vizitam. Se plictisea groaznic, fiindcă, la rîndul ei, fusese exmatriculată din Institutul pedagogic unde se pregătea să continue vocaţia maică-sii. La o şedinţă zgomotoasă, mi-a povestit ea, rectorul Institutului, un bărbat înalt şi corpolent, îmbrăcat cu un costum în dungi, 11 somase să explice tovarăşilor „aici prezenţi" motivele pentru care se coborîse pînă la a-şi trăda patria.
— Trădare, ăsta a fost cuvîntul pe care 1-a folosit. Ce puteam să răspund? a oftat Edith. Am zis că nu era vina mea, că n-aveam cum să-mi abandonez părinţii. Am făgăduit că o să continui lupta, dar nimeni nu mi-a dat nici o atenţie. Şi pe bună dreptate. Să continui lupta, uşor de zis, dar ce luptă, te întreb eu, ce luptă?
Am sărutat-o ca s-o consolez, ea mi s-a lăsat în voie şi, cu condiţia de a ne lua unele precauţii, nu s-a opus iniţiativelor inele. în camera abia luminată de o lampă cu abajur de mătase loşie, înveliţi cu o plapumă uşoară umplută cu lînă, am păstrat i > tăcere îndelungată înainte de a ne întoarce unul spre altul trupurile amorţite. Stingînd lumina, am remarcat pe noptieră un mic sfeşnic la care un braţ părea să fi fost rupt. Părul Edithei mirosea a lemn de salcie proaspăt tăiată. Eram mulţumit. Eram mulţumit, deşi conform vechilor mele idei n-ar fi trebuit să fiu. Făceam amor cu Edith şi nici cel mai mărunt vis de viitor nu se strecura în îmbrăţişările noastre ; eram mîndru să fiu luat drept viitorul soţ al Mirei, fără ca beţia simţurilor să se amestece cîtuşi de puţin în această neaşteptată promovare socială. Ruptura desăvîrşită dintre trup şi viitor îmi dădea un calm pe care nu-1 mai cunoscusem, de parcă sentimentul de a nu fi deloc implicat în diversele faţete ale propriei mele existenţe ar fi formulat un răspuns neaşteptat la vechea întrebare: cine avea să aprobe povestea asta? Era de-ajuns să-mi fragmentez viaţa şi să-mi diminuez miza gesturilor

pentru ca faptele mele, pierzîndu-şi sensul, să nu mai aibă nevoie să fie aprobate. Ca totul să fie în regulă, îmi spuneam eu rîzînd, nu mai lipsea decît iubirea-pasiune însăşi, cu condiţia să fie consacrată altcuiva decît Edithei şi Mirei şi să nu ducă nici la plăcere, nici la căsătorie.

Nu credeam totuşi că trebuia făcut ceva pentru familiile persecutate?

Pe vremea aceea, nu. Orice tentativă de acest gen comporta un risc enorm. De altfel, aveam atîtea pe cap! Fostul soţ al Mirei avea o soră vitregă mai mică, Cristina, provenită din a doua căsătorie a mamei sale cu un conte polonez care se refugiase la noi în ţară puţin înainte de război. Cristina n-avea pe atunci decît 16 ani, iar Mira, care-i era apropiată, mi-a arătat într-o zi o fotografie a ei. înaltă, bine făcută, cu părul lung şi des, tînăra fată îşi sprijinea umărul de un stîlp de lemn cioplit şi-şi întorcea ochii negri adînci spre obiectivul aparatului. Fotografia asta mă obseda. Cotrobăiam printre hîrtiile Mirei ca s-o mai văd o dată şi, cu inima străpunsă, o puneam repede la loc. Atunci cînd, în sfîrşit, am cunoscut-o pe Cristina în carne şi oase, cu prilejul unei excursii la munte, o iubeam deja de luni de zile. La vederea ei, am roşit, am pălit, un nor mi-a acoperit ochii, n-am putut să scot o vorbă. Am avut fericirea (sau nenorocirea) de a petrece în apropierea ei cîteva zile pe cît de minunate, pe-atît de chinuitoare, căci, ca prieten al fostei sale cumnate, am avut dreptul la o familiaritate care mi-a luat minţile.

întorşi la Bucureşti, Cristina mi-a telefonat, mi-a cerut s-o ajut la lecţiile şi temele ei, a trecut din ce în ce mai des să mă vadă după-amiezele, m-a făcut să întîrzii la Frateri şi să uit de întîlnirile cu Edith (a cărei plecare, în sfîrşit autorizată, părea iminentă). Ca dovadă că eram îndrăgostit, niciodată nu mi-a venit în minte că şi Cristina era, la rîndul ei, n-aş zice atrasă de mine, dar cel puţin dornică să-1 cunoască pe bărbatul care, credea ea, se pricepuse să-1 înlocuiască atît de lesne pe fratele ei în viaţa Mirei, dornică de asemenea să încerce asupra acestui bărbat efectul propriilor ei farmece.

Într-o după-amiază de primăvară, o ajutasem să-şi şlefuiască
n i mnpoziţie la istorie şi savuram o cafea turcească cînd ea,
ipudndu-mi mîna stingă, s-a oferit să-mi ghicească în palmă.
Am consimţit rîzînd: chestiile astea sînt adevărate? Da, m-a
asigurat ea, o străbunică a ei fusese iniţiată în teribilele taine
iii i hiromanţiei persane de către o vrăjitoare adevărată, pe
Mre veneau s-o consulte în secret domnitorul Moldovei, ţarul
Muslei şi toată boierimea Principatelor dunărene. Această artă
ignorată de toţi, dar deosebit de fiabilă, o moştenise şi
tr latina.
Siguranţa ei m-a mişcat şi o undă de neliniște m-a stră-
hStut: misterele divinaţiei persane îmi făceau puţin frică, iar
farmecul tinerei vrăjitoare mă ameţea mai tare ca de obicei.
li s-a aşezat pe canapea la dreapta mea şi m-a înconjurat cu
luatul. Am încremenit, sufocat de emoţie. Ochii ni s-au întîlnit,
i,i! privirea ei umedă a citit tot ce nu ştiam să-i spun. Camera
i si întunecat, înghiţită de un val gros de vin îndulcit cu miere.
Am închis şi apoi am deschis iarăşi ochii. Pereţii dispăruseră,
«mim numai noi, singuri în spaţiul imens, roşu şi negru.
< ustina mă strîngea în braţe şi-mi ştergea faţa cu mîna,
n|mnîndu-mi:
— Nu plînge, dragul meu, nu mai plînge.
Dar inima mi-era îndurerată şi limba înnodată, căci de
ţirea multe ori folosisem vorbe dulci fără să cred în ele, şi nu
mai conteneam să vărs lacrimi şi să-i strîng mîna într-a mea.
Oare cine să-i fi dat de ştire Mirei? Cineva care o fi
văzut-o pe Cristina venind la mine pe seară, cu ghiozdanul
tub braţ? Maică-mea, care se abţinea de la orice comentariu,
ilar a cărei tăcere mustea de ameninţări? Oricum, într-o zi de
vară cînd o aşteptam pe Mira pălăvrăgind cu Ştefan despre
farmecul vieţii în Franţa, ea a intrat ca o vijelie, s-a proptit
dinaintea mea, mi-a aruncat urlînd: „Ieşi afară, cară-te de-aici,
iIcsfrînatule, corupător de minore ce eşti", şi s-a pierdut în
injurii şi ameninţări de o violenţă uluitoare.
Am strîns din dinţi, am izbutit să ridic din umeri şi din
Nprîncene într-un fel pe care l-aş fi voit dispreţuitor, m-am
ildicat, l-am salutat cu mîna pe Ştefan care mă fixa cu o

privire perplexă şi am spus: „Nu ştiu ce te-a apucat", înainte de a ieşi, bineînţeles fără să trîntesc uşile.
A doua zi, într-o sîmbătă, Mira şi cu mine ar fi trebuit să ne petrecem seara la prinţul Cantacuzino. Dar abia întors în strada Plantelor (căci veştile circulau cu viteza fulgerului), am primit un telefon de la un prieten comun care, pe tonul cel mai afabil din lume, m-a compătimit pentru durerea mea, şi-a exprimat speranţa că o să mă împac cu Mira cît mai repede („Eh, femeia-i schimbătoare, nebun cine-o vede şi o crede") şi a fost de părere că între timp, spre a preveni o izbucnire ireparabilă, era mai bine să evit ocaziile de a o întîlni în public. Prinţul, cum bine ştiam, detesta scenele.
Şi plecarea? Cum de luasem hotărîrea să plec din ţară? Hotărîre e mult spus. La depozit, ascunşi în măruntaiele pămîntului, înaintam vitejeşte în inventarierea tipăriturilor şi a manuscriselor. Concepusem o metodă de triere rapidă a cărţilor vechi, care făcea treaba asta accesibilă oricui şi deci şi căpitanului Boboc. Dat fiind că nici un duşman de clasă nu avusese dibăcia de a se strecura în subteranele noastre în scopul perfid de a le devaliza arsenalul ideologic, căpitanul, care se plictisea de moarte la postul său de supraveghetor, s-a decis în cele din urmă să-mi dea o mînă de ajutor la inventar, „ca să ieşim mai repede din cavoul ăsta cu strigoi". Dar tot scotocind prin lăzi alături de mine, triindu-le conţinutul în funcţie de provenienţa şi valoarea lui, scoţînd din cînd în cînd la iveală rarităţi, incunabule, manuscrise enigmatice cărora nimeni n-ar fi ştiut să le identifice autorul, căpitanul s-a pasionat încet-încet de această muncă „de detectiv, de curcan, ca la Miliţie, mai puţin faptul că suspecţii sînt *deja* morţi", cum zicea el.
Precum mulţi dintre confraţii săi, Boboc nu era prea mîndru de meseria lui, aşa că era fericit că avea ocazia să-şi mai clătească mintea şi cu altceva. Obişnuit cu învăţatul, căci frecventase Şcoala superioară de Partid, părea încîntat să descopere un univers nou, complet neaşteptat.
— Popii ăştia se pricepeau să facă propagandă, nu glumă, observa el pe un ton admirativ. De dimineaţă pînă seara, toată săptămîna plus duminicile, rugăciuni, liturghii, vecernii,

mătănii, predici, păi aşa formezi omul de-i merg fulgii. Şi mai •tnt unii care se plîng de şedinţele noastre de învăţămînt politic! Spuneţi-mi şi mie, odată pe lună e mult? Şi defilările? fJouă zile pe an, în mai şi în august, iar de duminici nu se atinge nimeni, vă rog să observaţi. Aş fi vrut eu să-i văd pe Iştia de se plîng cum le-ar fi fost pe vremea popilor.
Şi, fluturînd cîte un exemplar rar, ofta extaziat:
— Una peste alta, scoteau un *material* prima-ntîi...
Entuziasmul lui Boboc pentru „materialul" vremilor trecute iporea văzînd cu ochii, astfel că în ziua cînd, scormonind prin vechile cufere ale mînăstirii din Szatmary, am dat peste • i .idevărată comoară, manuscrisele părintelui Joachim von '•ialle, căpitanul a raportat imediat mai sus. Din motive p ileografice, eram aproape sigur că ne aflam în faţa textelor originale, despre care se credea că fuseseră pierdute, ale unuia din cei mai iluştri predicatori ai Contrareformei austriece. Intre aceste texte, *Predica despre iubirea Marthei* (1683), ■■logiu al smereniei, mi s-a părut cu deosebire emoţionantă. Ca să fim siguri de autenticitatea manuscriselor, trebuia să IF comparăm însă scrisul cu acela al rarelor scrisori ale lui von Gralle care se găseau la Biblioteca Naţională de la Viena. Operaţiunea cerea discreţie, căci această descoperire, dacă H li fost confirmată, ar fi atras atenţia lumii întregi asupra ■ pisodului prea puţin lăudabil al confiscării bibliotecilor inînăstireşti. Aşa cum Boboc, călăuzit de instinctul său de poliţist, şi-a dat imediat seama, manuscrisele lui von Gralle nu interesau pe nimeni la noi în ţară, în timp ce în Austria i capariţia lor i-ar fi încîntat pe mulţi scriitori, savanţi, clerici, i hiar şi politicieni apropiaţi de Biserică. Arhivele austriece ihundau în schimb în documente referitoare la România, ilintre care unele de o considerabilă valoare simbolică-. Dacă manuscrisele lui von Gralle s-ar fi dovedit autentice, .1111 fi putut să le punem confidenţial la dispoziţia guvernului austriac, sub acoperirea unui donator anonim (căci nu voiam • i se ştie locul sau împrejurarea descoperirii lor), şi să propunem Austriei să ne ofere în schimb cîteva documente în legătură cu istoria noastră, în semn de prietenie şi fără ca nimeni să remarce trocul.

— Veghe, închipuieşte-ţi numai că am izbuti să obţine textul original din *Marea Proclamaţie a oraşelor libere* sau cel al *Respectuoasei suplice privind şcolile în limbă vulgară* ■. *ar* fi sărbătoare naţională, iar tu şi cu mine am fi amîndoi sărbătoriţi, decoraţi, cu toată discreţia, se-nţelege.
Planul acesta, care mi s-a părut de la bun început himeric, prevedea ca Boboc şi cu mine să petrecem cîteva zile la Viena, pentru a verifica, în cel mai desăvîrşit secret, autenticitatea manuscriselor. Or, cum să i se acorde autorizaţia de ieşire din ţară unuia ca mine, tînăr, necăsătorit şi de origine evreiască ?
— Veghe, tu uiţi de dezgheţ. Lucrurile se schimbă, trebuie încercat, a replicat Boboc. Bagă de seamă şi că voi fi lîngă tine, în cazul cînd ţi-ar trece vreo idee prin cap...
Şi aşa m-am pomenit că umplu formularele voluminoase cerute pentru deplasarea în străinătate.
Firește, treaba nu avansa defel. Nici Ministerul de Externe, nici Direcţia de paşapoarte nu ştiau în ce stadiu era dosarul, într-o bună zi, pe la sfîrşitul lui iunie, Boboc m-a luat deoparte ca să mă întrebe dacă era adevărat că-l cunoşteam pe ministrul de Externe, prieten cu Cantacuzinii şi cu Brâncovenii.
— Dar de unde aţi aflat ?
— Nu contează, am eu sursele mele. Dacă e adevărat, şi ştiu bine că e, şeful meu crede că a venit momentul să apelăm la bunăvoinţa ministrului.
— Păi nu ştiu ce să-i spun, sînt foarte încurcat, l-am întîlnit într-o situaţie... cum să spun... legată de nişte împrejurări... Dar acum, ca să zic aşa, situaţia nu mai e aceeaşi şi nu mai am nici o bază ca să-i cer o favoare.
— Vorbe goale! s-a enervat Boboc. îi dai un telefon şi te primeşte, garantez eu. E de-ajuns să-i pomeneşti proiectul nostru. Nu-i cere nimic, înţelege el singur ce trebuie să facă.
Poate că n-aş fi cedat rugăminţii lui Boboc dacă Gloss nu m-ar fi dus în duminica următoare, cu un aer de conspirator, în pădurea Băneasa.
— S-a sfîrşit! m-a avertizat el cu un glas cavernos care evoca un cîntăreţ la modă. Sfîrşit, sfîrşit, sfîrşit, sfîrşit, sfîrşit, sfîrşit, sfîrşit...

— Ce s-a sfîrşit ?
Gloss, cu voce joasă :
— Dezgheţul, dezgheţul politic.
— Şi ce-mi pasă mie ?
— îţi pasă, îţi pasă direct, ne pasă la toţi, a gemut Gloss.
— Fiindcă trebuie să... depun mărturie? am remarcat eu.
— Nu, tîmpitule! a urlat amicul meu.
Scurtez, căci conversaţia a durat mult. Potrivit zvonurilor, un grup influent din conducerea Partidului era de părere că se mersese prea departe cu liberalizarea şi că trebuia din nou strîns şurubul, cel puţin pentru a aminti lumii cine e la putere. Avea să vină, spunea Gloss gemînd, dacă nu un val de arestări şi epurări, cel puţin o „restructurare", adică o concediere masivă .1 celor prost văzuţi, cărora autorităţile urmau să le ofere apoi slujbe prost remunerate. Această furtună n-avea probabil să .ningă violenţa celei ce devastase ţara la începutul anilor 1950, dar, după Gloss, avea să facă prăpăd îndeajuns de mult timp >a să ne mănînce tinereţea şi să ne distrugă speranţele.
— Despre ce vorbeşti ? Ce speranţe ?
Gloss a explodat din nou:
— Păi despre tot ce e legat de viaţa pe lumea asta, speranţa să-ţi păstrezi serviciul tău stupid de scîrţa-scîrţa pe hîrtie, speranţa să ai într-o zi un apartament al tău, o maşină, să te duci în Franţa aia a ta, să o vezi cu propriii tăi ochi. Şi să nu-mi spui că lucrurile astea te lasă rece! Mori de dorinţa să ieşi din găoacea ta, să cunoşti oameni importanţi, să cîştigi bine, să ai de a face cu femei frumoase...
Asupra ultimului punct, nu se înşelase. Nu l-am mai întrerupt pe Gloss, care mi-a pus în vedere să mă descurc cum ştiu ca să obţin o viză de ieşire cît mai era încă timp:
— Ai un văr din partea maică-tii la Bordeaux. Să-ţi trimită un certificat de găzduire, pe urmă depui la Miliţie o cerere de vizită temporară în străinătate, revii în fiecare zi, insişti.
Amabil, ministrul m-a primit în vastul său birou, mi-a vorbit despre incunabule şi miniaturi, iar cînd, incapabil să-mi depăşesc timiditatea, mă pregăteam să plec fără să-i fi pomenit o vorbă de manuscrisele lui von Gralle, m-a întrebat cu

un aer cumsecade dacă mai era ceva. Da, am oftat eu luîndu-mi inima în dinţi, i-am vorbit de descoperirea mea şi de proiectele himerice ale lui Boboc. Ministrul m-a scrutat o clipă, a mîzgălit cîteva cuvinte pe un petic de hîrtie şi mi-a promis că se va interesa de afacerea noastră.
Patru zile mai tîrziu, au sosit paşapoartele nou-nouţe, purtînd ştampile violete şi vize albastru închis. Erau însoţite de două bilete de tren pentru Viena şi de o alocaţie de voiaj de două sute de dolari de persoană. Un prieten al lui Boboc ne-a făcut rost de locuri rezervate pentru 9 septembrie (pentru august totul era deja vîndut), cu întoarcerea pe 16, iar eu m-am grăbit să scriu la ambasadă ca să ne anunţ sosirea, în speranţa că aveam poate să fim găzduiţi acolo pe gratis.
Deşi eram mulţumit că ies din ţară, fie şi numai pentru cîteva zile, nu cred totuşi să fi avut intenţia să urmez sfatul lui Gloss, căci n-am luat decît puţine bagaje cu mine şi m-am despărţit în grabă de maică-mea şi de Cristina (familia Edithei tocmai plecase), ca şi cînd urma să le revăd peste o săptămînă. Ajuns la Viena în tovărăşia lui Boboc după o noapte cu trenul, ambasada ne-a recomandat un mic hotel care oferea o reducere de 15% călătorilor proveniţi din ţările dunărene. După ce ne-am depus valizele în camera minusculă, am ieşit cu căpitanul la plimbare. O, preafericit oraş vienez! Capitală de vis, capitală a viselor! Cu sufletul copleşit de încîntare, înaintam în această imagine fidelă a Lumii de Altundeva, în această Curte cerească, binecuvîntînd la fiecare colţ de stradă blînda splendoare a priveliştilor. Tovarăşul meu a rămas însă tăcut în timpul plimbării şi nu şi-a exprimat satisfacţia decît o dată aşezat într-o cafenea care servea cele mai bune cremşnituri din lume.
La întoarcerea la hotel, un mesaj al secretarului ambasadei ne cerea să trecem să-l vedem cît mai curînd cu putinţă.
— Mă duc, m-a anunţat Boboc. Aşteaptă-mă aici.
întins pe pat, am adormit legănat de imaginile oraşului.
— Veşti proaste! a gemut căpitanul trîntind uşa. Ochii îi ieşeau din orbite.
în ţară se produsese ceva cu adevărat nemaipomenit. O bandă bine organizată reuşise să pătrundă în subteranele

Ufliicli Naţionale şi fugise cu o sumă în devize, aproape un milion de dolari, ceea ce era considerabil pentru epocă şi !u< Să fi fost hoţi obişnuiţi, duşmani ai regimului, agenţi ai Moscovei trimişi să pedepsească ţara pentru veleităţile-i de Independenţă? Deocamdată nu se ştia nimic, dar evenimentul li> clădea apă la moară celor care susţineau strîngerea şurubului şi care au cerut urgent o şedinţă la cel mai înalt nivel.
" i mvocat în timpul nopţii, Biroul Politic al Comitetului Central .» procedat la o adevărată lovitură de stat, acuzînd o bună |timătate a conducătorilor (demişi pe loc) de urzirea unui l i ,i complot împotriva regimului. Ministrul de Externe a fost ilrmascat ca auxiliar al acestor maşinaţiuni, alţi miniştri au fost eliberaţi din funcţii. Se vorbea de asemenea de o şedinţă Iminentă a Academiei, cu alte cuvinte de o bruscă schimbare Ideologică.
Toate ambasadele primiseră prin telex o listă cu cetăţenii •nmaţi să se întoarcă în ţară. Numele meu şi al lui Boboc figurau pe listă, fără îndoială în calitate de protejaţi ai minis-inilui de Externe. Un nou îngheţ, mi-am spus. Gloss avusese dieptate.
— Şi audienţa noastră la cancelaria Austriei ?
— Anulată.
— Deci ne-ntoarcem-imediat? Mîine?
— Nu, singurele locuri care ni s-au putut reţine sînt pentru IM nul de luni dimineaţă.
— Dar mîine, duminică, Biblioteca Naţională e închisă!
— Te mai gîndeşti la von Gralle? a rîs Boboc. Gîndeşte-te mai bine la pielea ta. Brâncovenii şi Cantacuzinii or să fie primii luaţi la întrebări, dar şi unii ca Frater or s-o păţească. lîrau prietenii tăi. Veghe, tu eşti evreu. Măcar ai o şansă să te descurci. O să fie nevoie de martori ai acuzării. Altminteri, nu i.imîne decît banca acuzaţilor.
Şi, după un moment de tăcere, pe alt ton:
— Taică-tău era om de treabă, după cît se spune. Şi totuşi, lulr-o zi şi-a luat tălpăşiţa.
Sforăitul căpitanului m-a trezit cu noaptea-n cap. Cu valiza Intr-o mînă şi pantofii în cealaltă, m-am strecurat fără zgomot pe culoar.

Avusesem nevoie de ajutor, o dată plecat?
Aveam nişte rude la Bordeaux, un văr de-al mamei şi soţiaj lui, care m-au primit cu braţele deschise, cel puţin o vreme.j Cum era şi firesc, după ce am epuizat subiectele de converJ saţie şi am trecut în revistă de mai multe ori starea de sănătate a maică-mii, misterioasa plecare a lui taică-meu, nenorocirii ce se abătuseră asupra sărmanei mele ţări şi prosperitatea ce domnea în Franţa, a trebuit să ne înţelegem în privinţa[1] viitorului meu şi să trecem fără întîrziere la acţiune, căci mijloacele financiare ale gazdelor mele erau limitate.
„Bibliotecar?", s-a mirat văru-meu, pe un ton care voia săi spună: „Asta-i tot ce ai reuşit tu să faci în viaţă?", şi încă fără] să ştie că nu eram nici măcar bibliotecar, ci doar un simplu bibliograf însărcinat cu inventarierea cărţilor, şi ce mai cărţi numai lucrări perimate şi plicticoase pe care nimeni nu l citeşte şi nu le cumpără. Era mai bine pentru mine să plec î Canada, unde pe atunci se găsea de lucru. Aşteptînd sosire vizei, trebuia totuşi să mă înscriu la universitate, în speranţ de a obţine vreuna din bursele, minuscule, dar utile, care l erau împărţite cu largheţe studenţilor.
Să te obişnuieşti să trăieşti într-o ţară nouă seamănă cu o lungă deşteptare din somn. Trupul şi mintea îţi rămîn amorţite luni de zile, vederea nu discerne contururile, auzul şi mirosul se sting, pipăitul ţi se toceşte, capacitatea de a raţiona îţi slăbeşte, cea mai măruntă acţiune îţi cere o cantitate infinită de energie şi concentrare. Ca un copil care, crezînd că s-a trezit de-a binelea, se dă jos din pat şi face cîţiva paşi, dar se ghemuieşte îndată şi adoarme din nou direct pe covor, străinul îşi imaginează că e destul de descurcăreţ ca să-şi facă aprovizionarea, să cumpere ziarul, să ceară o informaţie la primărie, să telefoneze la un număr găsit la mica publicitate, dar abia ce se lansează într-una din aceste aventuri, că dintr-o dată se simte slab şi şovăind, buimăcit, cu inima grea, dă înapoi şi-şi amînă treburile pentru o zi mai norocoasă.
Starea de somnolenţă în care vegetam nu m-a împiedicat totuşi să descopăr şi să îndrăgesc încet-încet ţara unde soarta îmi îngăduise să ajung. Şi cum nu cunoşteam aproape pe

•*

Nimeni, am început prin a iubi lucrurile: curăţenia de necrezut
« Mrăzilor, bogăţia vitrinelor, varietatea florilor expuse la
Aurării, nenumăratele sortimente de şuncă, salam şi cîrnaţi
mi surîdeau la mezelărie. Am îndrăgit gustul de pîine
I• i • p.ispătă, vinul de Anjou (căci în tinereţea mea prost educată
Vinurile de Bordeaux mi se păreau prea grele), untul nor-
ii nud, brînza de Cântai şi de Comte (savoarea prea tare a
i elei de Camembert displăcîndu-mi pe atunci), ţelina cu sos
ilf* maioneză strălucind în cutii mici de plastic transparent,
nuflle în aspic şi cîte şi mai cîte.
în afară de hrană şi celelalte mărfuri (căci cum aş putea să
uli lamele de ras, săpunurile parfumate, colonia, cravatele în
lome culorile curcubeului, ochelarii cu mii de feluri de rame,
ş»pcile irlandeze, paharele de cristal, bateriile de bucătărie
itntladezive, caietele cu hîrtie tare şi velină, agendele, pixurile
•> i | >astă de 1 franc bucata, radierele dreptunghiulare groase
ilr un centimetru), da, în afara acestor obiecte uimitoare,
ipredam mai mult ca orice librăriile supraîncărcate de cărţi
nou-nouţe şi tarabele anticarilor de la care, pentru cîţiva
lunci, se puteau cumpăra descrieri învechite ale oraşului
llordeaux sau memorii scrise demult de generali cu nume
rtilstocratice. în ziua cînd mi s-a aprobat bursa de student, am
t heltuit jumătate din rezervele mele pe mai multe volume
• indva de lux, acum uzate, cu legătura roasă, cu paginile
IImflate, şi m-am închis singur în cameră împreună cu aceste
i omori, pentru a savura îneîntarea de a le pipăi uşor foile
illufane, de a le admira pe îndelete somptuoasa tipografie.
Gata cu obiectele. Văru-meu mi-a găsit o slujbă de zugrav
In negru, într-o echipă de polonezi veseli şi agili, care m-au
învăţat arta de a dispărea în viteză, înaintea sosirii sticleţilor.
I>c ce n-oi fi rămas eu cu ei? Astăzi sînt toţi proprietari, cu
'p.irtamente solide în Bordeaux şi cu case la ţară, însuraţi
t urc cu o frumoasă dactilografă, franţuzoaică de spiţă veche
;>i toarte mulţumită să stea acasă şi să-şi crească plozii, care
i u o poloneză (neam zdravăn), sprijinită la imigrare de către
A|utorul Catolic (dar ce hîrţogărie!), care cu o magrebină
ihaguţă salvată în ultimul moment de la expulzare graţie
«forturilor unui prefect înţelegător. Toţi ieşiţi devreme la

pensie, stînd pe saci de bani, după ce-şi cumpăraseră la momentul oportun nenumărate apartamente şi vile la Cracovia, la Varşovia, la Lodz şi la Chicago, îşi ciupesc acum, cu un aer coţcar, de obrajii roz nepoţii premianţi la şcoală. Ca şi ei, aş fi putut să trăiesc în Franţa, liniştit, fără griji. Dar destinul a hotărît altfel.

înzestrat cu viza canadiană şi cu o scrisoare de la consulat, solicitasem şi obţinusem un post de bibliotecar la Windsor, un orăşel de pe malul lacului Ontario, foarte aproape de frontiera americană. Mulţumită calmului primei ierni şi singurătăţii în care m-am afundat de bunăvoie (căci colegii mei de muncă m-au primit deosebit de bine şi s-au străduit cît au putut să-mi sufle micile secrete ale supravieţuirii în America de Nord), am ieşit încet-încet din starea de descurajare în care mă aruncaseră ruptura de ţară, îndepărtarea de Cristina şi plecarea din Franţa. Lungit pe canapeaua capitonată cu o stofă verde închis, îmi derulam în minte în fiecare seară evenimentele vieţii mele adulte, de la legătura cu Tania şi pînă la aterizarea pe micul aeroport din Windsor. Exista oare un sens în toate astea ? O mişcare generală, ce s-ar fi desprins din zigzagurile minuscule ale faptelor şi gesturilor mele? Dacă o fi fost aşa ceva, mie îmi scăpa cu totul.

Retrăind însă, tolănit pe divan, vorbele deja spuse altundeva, departe, demult, unor oameni pe care nu mai aveam cum să-i revăd, rememorîndu-mi vechi proiecte ce luaseră o întorsătură proastă, evocîndu-mi îmbrăţişările de odinioară a căror tandreţe mi se părea de-acum stînjenitoare, ca şi cînd aş fi surprins din greşeală împreunarea unor persoane necunoscute, am simţit că tristeţea mi se risipeşte treptat, pînă într-acolo încît, într-o sîmbătă de martie, în plin sezon ploios, m-am cufundat în rezumatul *Predicii despre iubirea Marthei* de Joachim von Gralle, din care aveam întotdeauna o copie la mine. O frază mai ales m-a frapat:

Tu, Martha, eşti înţeleaptă. Eşti smerită, fiindcă singurul tău gînd este să slujeşti, căci tu singură duci pe umeri întreaga povară a lumii. Oare n-afost spus că sufletul celui înţelept pare mort în ochii celor nesăbuiţi ? Dar Domnul îl va ridica în slăvi.

Mi s-a părut că aud glasul înflăcărat al lui von Gralle, gtrmana sa în acelaşi timp aspră şi catifelată, accentele dureroase cu care preamărea forţa ce se ascunde în inima imemnării. Predica voia să spună ceva, voia să-mt spună *mie* ■ «•va, ceva foarte important şi pe care eram nerăbdător să-l *llu. Anume că sensul vieţii nu stătea nici în frumuseţea • liumului, nici în perseverenţa pelerinului, ci în... Dar încă mi ştiam cum s-o spun în cuvinte.

Cît de diferită era această nouă neştiinţă faţă de cea veche ml-am dat seama abia lîngă Barbara. Mi-am cunoscut viitoarea soţie la o serată dată de direcţia bibliotecii unde lucram. Noua clădire tocmai inaugurată avea forma unei piramide mexicane răsturnate, cu baza deschisă către cer şi vîrful aşezat delicat pe o farfurie imensă de beton care se întindea cît vezi t u ochii. Ziua, vastul cer canadian traversat de nori ondula panourile de sticlă albastră. Noaptea, piramida răspîndea în jm fascicule vii de lumină marină. în vederea seratei, fişierele i ii cataloage fuseseră trase lîngă pereţii de sticlă, pentru a face loc mulţimii de colegi, de soţi şi de prieteni care lunecau pe mocheta roşie cu paharul în mînă, trecînd pe îndelete de la un interlocutor la altul, cu ochii larg deschişi şi zîmbete extatice. Cel puţin nu se prefăceau că se distrează sau că sînt interesaţi de ceea ce-şi spuneau unii altora, precum odinioară invitaţii la recepţiile prinţului Cantacuzino, care, prin mimici exagerate şi gesticulaţii frenetice, se căzneau să sublinieze importanţa momentului. Aici, vacuitatea situaţiei era acceptată eu calm, şi principala bucurie a participanţilor consta în a nu .parge, dar ce spun eu, în a nu şifona, a nu atinge măcar tiparul după care fuseseră croiţi.

Stanley Wallace, şeful colecţiilor de cărţi rare, care pro-pusese angajarea mea, s-a apropiat să mă salute. Era un I lărbat de vreo 30 de ani, foarte înalt, cu ochi albaştri mereu uimiţi şi care avea amabilitatea de a-şi lăsa vorbele să se tărăgăneze, ca şi cum ar fi consimţit să se pună astfel la indemîna noilor veniţi. „Vă place la noi?", mi s-a adresat el i II întrebarea rituală pe care toţi colegii mei mi-o puneau de ■ md sosisem printre ei, cu acelaşi glas cald şi distant, de *Si*

parcă ar fi fost vorba de un simplu „Bine aţi venit". La început, făcusem gafa de a da răspunsuri amănunţite, de a spune, de pildă : „Ce frumos e oraşul dumneavoastră, îi apreciez liniştea, mai ales că e atît de bine pusă în valoare de calmul oamenilor. Ştiţi, în alte ţări lumea se agită, se face mult zgomot pentru nimic...", dar, după cinci sau şase secunde - răstimpul acordat interlocutorului ca să formuleze un răspuns scurt şi politicos -, atenţia li se stingea şi, la primul prilej, cînd, de exemplu, îmi încetineam debitul verbal căutînd un cuvînt, schimbau prompt subiectul. Am răspuns deci la acel „Vă place la noi ?" al lui Stanley cu un „A, da, enorm", urmat de o tăcere amicală. El mi-a apreciat concizia, dovadă de respect faţă de obiceiurile locului, şi, pe un ton mai vesel, dar la fel de tărăgănat, a vrut să afle dacă-mi făcusem noi prieteni.
‚A, da", am spus eu rapid, dînd din cap cu un aer satisfăcut, cu toate că, în realitate, evitasem cu grijă orice ocazie. Cu siguranţă că Stanley ştia ceva despre singurătatea mea, dat fiind că în mica lume a bibliotecii se ştia totul despre toţi, căci mi-a zîmbit cu un aer la fel de satisfăcut şi a dat din cap la rîndul lui, puţin mai lent decît mine, cu un supliment de nonşalanţă care mă instruia asupra felului corect în care acest gest trebuia executat.
— O cunoşti pe Barbara Young, noua noastră bibliografă ?, m-a întrebat el după o lungă tăcere. Tocmai a sosit de la Kingston. Aranjez eu treaba imediat - a adăugat el cu simplitate şi a dispărut în mulţime. în engleză, formula pe care a întrebuinţat-o: „/'// *fix you up with her",* degajă o savoare intraductibilă de familiaritate lipsită de morgă şi care, apropiindu-se de camaraderia puţin dubioasă, rămîne totuşi între limitele bunăvoinţei colegiale. Peste cîteva minute, îmi zîmbea din nou din înaltul staturii sale enorme, flancat de o tînără femeie destul de înaltă ea însăşi, cu umerii bine făcuţi şi a cărei privire vagă era protejată de ochelari cu lentile albăstrii. Conversaţia s-a învîrtit în jurul unor subiecte indiferente, îmi găsisem o locuinţă bună? Da, într-un imobil mare, dar ea? Nu departe de bibliotecă, la al doilea etaj al unei case vechi din cărămidă roşie (veche, desigur, după criteriile în vigoare la Windsor, construită adică în jur de 1930, după

ti Iste planuri neschimbate din secolul al XlX-lea). Avea maşină?
Barbara a pălit uşor. întrebarea mea trăda lipsa de tact a
imului venit, căci în America de Nord toată lumea - în afară
«Ir mine, în acel moment - are maşină, astfel că ar fi trebuit
io întreb *cefei* de maşină avea.
— Da, a spus ea după o clipă, am o Chevy Vega, dar
dumneavoastră?
l-am mărturisit handicapul meu, fără să precizez că nu
ştiam nici să conduc. Ea s-a oferit să mă ducă acasă, dacă
■iveam nevoie. I-am mulţumit, dar cum n-am mai putut găsi
alte subiecte de conversaţie, s-a îndepărtat. Puţin mai tîrziu,
i revenit ca să-mi spună că pleacă. Am însoţit-o, m-a dus
fjînă acasă cu maşina, am invitat-o să intre la un pahar; a
ţii ivit în liniște, stînd în picioare, luminile orașului și pata
neagră a lacului Saint-Clair, după care şi-a luat rămas-bun,
şla pus canadiana şi a ieşit.
Mi-a telefonat a doua zi, duminică, propunîndu-mi să ne
petrecem după-amiaza împreună, la cursele de săniuţe. Cerul
strălucea, era o vreme relativ blîndă, -5°C, climă aproape
uopicală pentru începutul lui martie. După ce am aplaudat
vreo oră vitejiile şcolarilor îmbrăcaţi de iarnă, cu căciuli de
Itnă şi fulare lungi, m-a invitat la *Lord Elgin,* o cafenea
libaneză care oferea clienţilor mici baclavale înecate într-un
Miop mieros.
Barbara venea de la Kingston, oraş solitar pe malul flu-
viului Saint-Laurent. La Windsor, spunea ea cu un zîmbet
paşnic, te simţeai mai puţin izolat, puteai lesne să te duci la
London (Ontario) sau, am adăugat eu, la Detroit, care se afla
dincolo de pod, dar am făcut o gafă, fiindcă a trece în Statele
Unite însemna pentru mulţi din prietenii mei canadieni a
eomite un soi de trădare. A urcat din nou la mine, şi-a luat
răgazul să-mi inspecteze mobila, mocheta şi pereţii goi, a
deschis dulapurile, mi-a dat cîteva sfaturi, s-a oferit să mă
ducă la marele centru comercial de la Merivale, pe ruta 401,
unde se găsea veselă de gresie la preţuri rezonabile.
Se făcuse deja întuneric, am comandat o cină chinezească
ieftină la *Portalul de aur,* la doi paşi de mine. în aşteptarea
mesei, tăceam, obosit după ce mă căznisem cu engleza mea

fragmentară vreme de cîteva ceasuri. Nu m-am apropiat d Barbara şi nici n-am încercat s-o sărut, nici măcar după cină cînd mă mai încălzisem cu un strop de coniac. Era frumoasă de o frumuseţe odihnitoare: pielea-i albă şi netedă, carne tare i se sprijineau pe o osatură puternică şi dreaptă. Cînd îşi scotea ochelarii, ceea ce a şi făcut mai tîrziu, în cursul serii, ochii ei degajau lumina blîndă a unei lămpi de căpătîi.
A venit la mine şi peste o săptămînă, şi în săptămîna următoare, şi după aceea, cum primăvara se apropia (4°C, căldură toridă, furtunile de primăvară lăsaseră abia cîteva petice de zăpadă pe străzi), a trebuit să ne facem planuri de vacanţă pentru vară. Barbara mă ajutase între timp să-mi cumpăr un serviciu frumos de masă, mai multe cratiţe, o oală-minune, tacîmuri de oţel fabricate în Coreea, un set de cuţite inoxidabile, prosoape de baie şi de bucătărie, perdele de mătase, un covor gen persan ţesut la maşină în Belgia, un televizor alb-negru şi, în fine, o masă daneză din lemn alb ce-mi slujea de birou, dar pe care, la ocazii speciale, o întindeam pentru cină. Cu glasul ei mîngîietor, m-a sfătuit să iau un mic împrumut de la bancă, doar ca să văd ce credit mi se putea acorda, m-a încurajat să-mi scot un cârd şi mi-a împrumutat o cărţulie despre arta de a face economii. Din timp în timp, plasa cu discreţie cîte o vorbă bine simţită despre importanţa permisului de conducere şi parcurgea în prezenţa mea anunţurile cu maşini de ocazie din ziarul local, *The Windsor Sentinel.*
Deseori, seara, ne uitam împreună la televizor, pentru a-mi îmbunătăţi engleza, spunea ea, explicîndu-mi pe îndelete jargonul ininteligibil din serialele poliţiste *Manix, Misiune imposibilă, Hawaii 5-0,* a căror intrigă nu izbuteam s-o pricep, deşi era mereu aceeaşi. Nu însemna însă că, din mulţimea de suspecţi, n-aş fi intuit întotdeauna cine era criminalul, spre marea surpriză a Barbarei. Nu era nici o scofală, era de-ajuns să le observi maşinile, criminalii se lăfăiau întotdeauna la volanul unui Mercedes-Benz.
Odată, prietena mea a ţinut cu tot dinadinsul să vadă una din emisiunile plicticoase, interviuri, comentarii, mese rotunde, care se difuzau pe Canadian Broadcasting Corporation, postul

tiflclal. Afundate în fotolii moi şi adînci, mai multe somităţi
încuie emiteau consideraţii pe un subiect vag, gen sensul
■porii noastre, viitorul umanismului, speranţele de reînnoire.
Ml a atras atenţia asupra unui bărbat încă tînăr, slab, cu păr
lung şi răvăşit, aşa cum se purta pe atunci.
— Ăsta-i Steve Ferris, mi-a spus ea, nu fără un dram de
■moţie, cineva care va ajunge departe.
— Cu ce se ocupă ?
— Nu prea ştiu, trebuie să fie pastor, a studiat la
ivwrborough, la seminar.
Cu o voce agitată, tînărul le explica interlocutorilor setea de
nptritualitate care ne devorează, zicea el, pe dinăuntru. Nimeni
fi nimic nu putea potoli această sete, nici cultele tradiţionale,
nii i cele novatoare. „Cum să ne deschidem către necunoscut,
turn să aplecăm urechea la nemaiauzit?", se întreba el.
încurcat, neştiind ce să răspundă, moderatorul emisiunii
I tt dat cuvîntul unei dame între două vîrste, sexolog de meserie
şl care, cu o expresie de mare bunătate pe figură, a discutat
îndelung dreptul bărbaţilor şi femeilor la orgasm.
l.a începutul lui mai, s-au deschis mugurii şi oraşul s-a
*< operit într-o singură zi cu o coroană deasă de verdeaţă.
I *M* ui sclipea de puritate pînă la orizont. în cursul unei lungi
plimbări pe malul lui, am întrebat-o pe Barbara despre familia
p|, cu multă circumspecţie de altfel, fiindcă îmi aminteam
lncâ de terenul alunecos pe care confidenţele ne antrenaseră,
odinioară, pe Mira şi pe mine. Cu Barbara însă surprizele
Inimii ori slăbiciunile trupeşti nu erau de temut, pentru că,
• l<schizîndu-şi sufletul, ea nu se emoţiona, iar povestindu-mi
vluţa ei, nu mi-o şi oferea. Ştia să rămînă stăpînă pe sine în
mice clipă, inclusiv în situaţiile în care, la mine în ţară,
prietenele mele ar fi jucat cu eleganţă cartea slăbiciunii.
Oraţie acestei stăpîniri de sine, nu şovăia să facă gesturi
»urc ar fi putut părea riscante (să se ducă singură seara în
apartamentul unui bărbat tînăr, de pildă), dacă ea nu s-ar fi
pi iccput să le ţină cu calm în limitele bunei-cuviinţe. Ca mulţi
i lini re compatrioţii ei, Barbara nu-şi ascundea prietenia sub o
t iwstă de severitate, iar valoarea afecţiunii ei nu era deliberat

sporită de dificultatea de a o obţine. Acordată fără rezerve, simpatia ei nu conducea însă de la sine la intimitate. Aidoma pîinii albe aproape fără coajă, numai miez, tăiată felii şi învelită într-o pungă de plastic, singurul sortiment disponibil pe vremea aceea în supermarketurile nord-americane, Barbara părea gata să se lase modelată de cea mai mică apăsare venită din afară, dar această moliciune era doar aparentă, căci îndărătul ei o consistenţă reală şi imposibil de învins o făcea să fie întotdeauna egală cu sine. De unde şi porecla de „Miez de Pîine" pe care i-am dat-o.

Miez de Pîine avea deja 23 de ani şi, dacă nu se măritase încă (lucru rar pe vremea aceea), era pentru că la Kingston toţi bărbaţii tineri ştiau că era destinată moştenitorului averii familiei Greene, care administra distribuitoarele de băuturi nealcoolizate pe întregul Ontario. Or, pretendentul ei, practi logodnicul ei, nu-i plăcea, nu-i mai plăcea. Cu averea lui, a fi putut avea confort şi libertate financiară, lucruri care, pentn ea, nu erau însă de-ajuns. Ce-i reproşa ? Nu ştia nici ea pre bine, avea doar certitudinea că n-ar fi fost fericită cu el.

Nu ştia prea bine! Ba ştia foarte bine, numai că certitu dinea ei nu se traducea uşor în cuvinte, fie pentru că rezervei ei erau efectiv de ordinul indicibilului (un sentiment obscu al incompatibilităţii între felul ei de a fi şi cel al tînărulu Greene), fie că discreţia nu-i îngăduia să formuleze acest rezerve, fie, în sfîrşit, pentru că obiecţiile ei l-ar fi putut pun pe el într-o lumină prea puţin măgulitoare, ceea ce ea ar f găsit de neiertat. „Nu ştia prea bine" însemna în realitate c nu se simţea obligată să-şi facă publice raţiunile hotărîrilor pe care le lua. N-avea de dat socoteală nimănui, iar cei care o ascultau aveau obligaţia de a-i respecta secretele. Ce dife-renţă faţă de propria mea ignoranţă! Nici eu, la mine în ţară, nu ştiam prea bine cum să-mi explic raţiunile care mă făceau să acţionez, dar în cazul meu era vorba de o adevărată neştiinţă, de un nor de inconstanţă şi capriciu, de o nebuloasă care lua de la un moment la altul, fără ca eu să-mi dau seama prea bine de ce, cele mai surprinzătoare forme.

în ce priveşte vacanţa, am hotărît să plecăm amîndoi în Italia. Nu trăiam împreună, cum se spune, şi, cu siguranţă,

M ,iveam intenţia explicită să ajungem la asta în Italia. Fudibilitatea exista, bineînţeles, ea s-a şi realizat de altminteri în lumina orbitoare a golfului Sorrento, dar nu *din pricină că* toţi comesenii din pensiunile la care trăgeam ne întrebau cu un /.îmbet complice dacă voiajul nostru de nuntă mergea i 'inc, nu din pricină că cerşetorii cărora le dădeam de pomană n« doreau, mulţumindu-ne, mulţi copii şi nici pentru că, virata şi împrejurările concurînd, era inevitabil ca un bărbat şi II femeie care călătoreau împreună să devină în cele din ui mă amanţi. De la bun început, am înţeles că şi Miez de l'iine, şi eu însumi, luîndu-mă după ea, eram invulnerabili la iurprizele simţurilor, la flăcările care pîrjolesc şi devorează, li exaltarea, la tristeţea, la bucuriile şi la disperarea pasiunilor nrbune. Am înţeles de la bun început că în ciuda splendorii peisajelor, în pofida senzualităţii care plutea în aerul parfumat, numai o hotărîre luată în deplină cunoştinţă de cauză ne-ar fi putut schimba relaţiile.

Castitatea noastră n-avea de altfel nimic constrîngător, ar ti putut înceta de îndată sau continua nedefinit fără ca vreunul tllntre noi doi să se simtă lezat sau neglijat. Nu aşteptam, înainte de a deveni amanţi, să fim siguri că ne iubim, căci la Sorrento încă nu descoperisem dacă ne iubeam ori nu, iar Intimitatea n-a fost poate decît un mijloc de a ne lămuri în II castă privinţă. Dar nici nu eram nerăbdători să aflăm dacă Iubirea ne atinsese într-adevăr cu aripa ei, iar atunci cînd «cest pas a fost făcut în pacea după-amiezei, eram convinşi «.1 fusese un lucru drept şi minunat.

Ieşisem în sfîrşit din lumea în care eram sclavul impulsurilor, in care rătăceam orbeşte pe urma visurilor şi mă miram că, pi In minune, ajungeam, fără să ştiu bine cum, întotdeauna la liman. Vechii întrebări: „Cine avea să aprobe povestea asta?", li găsisem în sfîrşit răspunsul cel bun: eu însumi, dar un eu înnoit, împăcat cu sine, vindecat de agitaţie, despovărat de memorie, golit de visurile rele, eliberat de pulsiuni, curăţat ilr dorinţe, un eu legat, din fericire pentru el, de stînca solidă i înţelepciunii. De atunci înainte, am înlocuit şi poveştile drspre iubirea infinită, şi capriciile senzualităţii cu noua cale i ponderii şi a seriozităţii, iar dintre visurile care mă mai

vizitau, nu le păstram decît pe cele care puteau fi imediat traduse în fapte. Noua mea iubire şi căsătoria n-au făcut, bineînţeles, decît să-mi deschidă această cale. Dar am stăruit să urmez întru totul exemplul soţiei mele şi pe cel al lui Stanley Wallace, care mi-a devenit cel mai bun prieten. Am deprins obiceiurile din noua mea ţară, am încetat să mă mai îndoiesc de mine însumi şi m-am făcut util celor din jurul meu. Ca şi cum cerul mi-ar fi călăuzit şi aprobat paşii, multă vreme nu mi s-a mai întîmplat nimic demn de luat în seamă.
Cam lung, ar zice Joanne, trebuie să ştii cum să nimereşti drept la ţintă, să te concentrezi pe esenţial, să laşi la o parte amănuntele nefolositoare, să eviţi digresiunile.
Concentrarea pe esenţial, iată o artă pe care n-o stăpînesc deloc.

Capitolul 2

Acesta este trupul meu

Drept la ţintă. Precum Steve Ferris, soţul Joannei.
începuturile lui Steve mi-au fost povestite de Adam
Krasznewicz, văr prin alianţă, într-o seară de septembrie, în
«rtlonul vilei superbe pe care o locuia nu departe de noi.
înfundaţi în fotolii confortabile, contemplam soarele coborînd
încet către colinele împădurite care înconjurau orizontul.
— Poate nu ştiai - a început Adam - că Steve, soţul
avocatei tale, e văr de-al doilea cu nevastă-mea şi deci şi cu
i la. Cei din neamul Ferris au reuşit în viaţă mult mai puţin
iloi'ît familia Young, cu toate că sînt şi ei la fel de mulţi şi
i.ispîndiţi pe ambele maluri ale fluviului Saint-Laurent. Unii
< liiar s-au stabilit mai departe, în Michigan şi în Ohio. Fermieri
Irt origine, şi-au dat seama prea tîrziu dincotro bătea vîntul şi
n au cîştigat mai nimic din vînzarea fermelor. S-au reprofilat
pe comerţul la ţară, pentru care nu erau nici înzestraţi, nici
pregătiţi, şi au încercat fără succes să stabilească o reţea de
magazine săteşti, „Prăvăliile Ferris", ale căror vechi panouri
publicitare mai pot fi încă zărite ici-colo, prin cătunele pără-
glnite din sudul provinciei Ontario. Tatăl lui Steve s-a ruinat
In afacerea asta acum peste treizeci de ani şi n-a mai izbutit
niciodată să-şi învingă descurajarea. Mama lui Steve a murit
puţin după aceea, cînd băiatul avea doar zece ani. Această
l.nnilie cinstită, dar nepricepută ar fi rămas respectabilă dacă
munca pămîntului ar fi continuat să fie profitabilă, dar dată

fiind situaţia a decăzut printre albii săraci, numiţi aici termenul dispreţuitor de „pleavă albă". Dincolo de asta, era oameni cu principii sănătoase, cam ca cele la care şi tu te-ai convertit pînă la urmă: autonomie, probitate, sagacitate. Nici o decizie care să nu vină de la tine însuţi. Nici un vis care să nu fie deopotrivă un proiect practic. Nici o amintire care să nu evoce un succes palpabil.

Steve a urmat şcoala din sat, la Apsley, în regiunea de păduri şi lacuri de la nord de Peterborough, unde taică-său îşi găsise o slujbă de paznic la antrepozitele Killiam, tîmplărie şi dulgherie. Şcolile astea nu erau prea arătoase pe vremea aceea, nu se băgau în ele mormane de bani ca acum, nişte biete adăposturi din lemn, încălzite cu sobe. Dar învăţătorii îşi dădeau toată silinţa şi erau respectaţi, fiindcă aveau mînă grea. Ziua începea cu o rugăciune pe care băieţii şi fetele o rosteau cu mare grijă, sub privirea fermă a învăţătoarei, Dra Clayborne. Urmau la rînd citirea, scrierea şi socotitul, ore întemeiate pe vechea metodă a repetării neobosite, agrementată cu palme, lovituri cu rigla, teme date ca pedeapsă şi ore de stat după program. Era lesne pe atunci ca cei codaşi să fie reţinuţi după ore, de vreme ce învăţătoarea locuia într-o căsuţă alături de şcoală şi, ca să zicem aşa, nu pleca niciodată nicăieri. Steve, care era foarte bun la aritmetică şi la citire, o implora pe învăţătoare să-l ţină şi pe el la şcoală după ore, căci prefera să rămînă să-şi facă temele în baraca bine încălzită decît să se ducă acasă.

Dra Clayborne ştia prea bine de ce. Tatăl lui Steve se recăsătorise cu o anume Allison, sosită din Manitoba cu o boccea de catrafuse zdrenţuite şi care izbutise să-i sucească mintea lui Ferris-tatăl cu nişte poveşti de adormit copiii despre un dosar de acţiuni investite în societatea de căi ferate Canadian National, acţiuni aflate în proprietatea unui unchi de-al ei celibatar care, după cum susţinea ea, „era deja pe ducă". Allison nu-l putea suferi pe Steve. Nici el n-o înghiţea. Manitobanca nu dispreţuia defel băutura şi, cu toate că Ferris-tatăl n-a avut niciodată acest dar, s-a molipsit şi el de la ea. N-au devenit cu adevărat alcoolici, aşa cum sînt mulţi pe la noi în adîncul codrilor şi pe malurile rîurilor, dar îşi petreceau totuşi serile

in tovărășia produselor distileriei Seagram: *Canadian Club,*
i i/r/ *Moose, Fiery Beaver* şi alte alcooluri mai puţin celebre.
locuiau într-o cabană cu trei încăperi despărţite de pereţi
«uluiri din lemn. Bucătăria ocupa cea mai mare parte din
iflsîl, peretele din faţa intrării era dominat de o sobă de tuci
d* un metru şi jumătate lăţime pe un metru înălţime şi unul
«dîncime, încadrată de două dulapuri din lemn vopsit, prost
i li mc, cu uşi care se închideau doar pe jumătate şi din care
i uiţţeau grămezi de farfurii desperecheate, oale şi cratiţe
ţuglnite, cutii vechi de cereale şi de paste făinoase. O îngrămădeală de ziare îngălbenite şi de sticle de alcool goale bloca la
dt capta accesul la unica fereastră, niciodată deschisă, vara
• lin cauza căldurii umede şi a ţînţarilor şi muştelor enorme,
Luna din cauza frigului şi a zăpezii viscolite. O masă şchiopăniulă, cu picioare metalice şi tăblia din lemn acoperită cu un
plastic verde, se sprijinea de peretele din stînga, împodobit
i II un calendar din 1951 ce reprezenta splendorile Munţilor
Mincoşi în culori psihedelice. Aş putea continua, dragă Louis,
ilai nu vreau să-ţi dau decît o idee de tristeţea şi mizeria
locului. Un cuib de bandiţi în mijlocul zăpezilor nesfîrşite,
dar fără bandiţi, se înţelege, fiindcă Ferris-tatăl era om cinstit,
in soţia lui, Allison, deşi insuportabilă, 1-a ajutat în felul ei pe
micul Steve să se călească împotriva adversităţilor.
Credea şi ea în bunele principii şi le enunţa cu glas
pătrunzător dinaintea lui Steve, care trebuia să le pună în
pi.ictică dereticîndu-şi singur prin cameră, cîrpindu-şi hainele
,i încălţările şi pregătindu-şi mîncarea din slabele provizii pe
care familia le cumpăra mai ieftin de la Peterborough o dată la
două săptămîni. Tot ce i se părea lui Allison răsfăţ, indulgenţă
rxagerată, slăbiciune faţă de Steve era strict interzis, nu în
virtutea unor reguli explicite, ci printr-un fel de înţelegere
tflcută, un soi de severitate de la sine înţeleasă şi care nu era
III fond lipsită de o anumită ţinută. Poate de aceea Steve nu
i a revoltat niciodată pe faţă împotriva tatălui său şi a mamei
..ilc vitrege şi, chiar cînd a izbutit să se despartă de ei, le-a
purtat întotdeauna un anume respect, la fel de rece ca şi
liutamentul pe care ei i-1 rezervaseră lui în copilărie, dar la fel
dr sigur şi de serios.

Aşa că băiatul detesta să-şi petreacă serile şi sfîrşitu săptămînii acasă, ca să-şi tot vadă părinţii dînd peste cap pahare după pahare de whisky, cu ochii pironiţi la televizorul alb-negru, ale cărui scrîşnete electrice şi licăriri tremurătoare îl călcau pe nervi. Rămînea la şcoală pînă la ora cînd Dra Clayborne, scăpînd de ultimii leneşi, încuia clădirea cu cheia, şi o ruga din ce în ce mai des să-i dea voie să stea seara la ea, ceea ce ea, fată de treabă, accepta, cu condiţia ca el să-şi scoată cizmele şi să nu-i murdărească covorul ori canapelele vechi din salon.

Sîmbăta şi duminica, Steve frecventa capela „Calea lui Isus", unul din numeroasele culte care răsar pe pămîntul nord-american ca ciupercile şi îşi găsesc mereu credincioşi care se înghesuie în bănci şi cîntă cît îi ţine gura imnuri cu cuvinte nemaipomenit de înălţătoare. Reverendul Clancey, pastor şi călăuză pe „Calea lui Isus", îl îndrăgise pe micul său fidel, adevărat model pentru ceilalţi copii şi care la „şcoala de sîmbătă", instruire religioasă semi-gratuitâ, ştia întotdeauna să răspundă corect la întrebări.

„Ce sîntem noi ?" Toţi copiii în cor: „Creaturi ale Domnului.

— Şi mai ce ?"

Tăcere.

„Şi mai ce ?" Steve, cu glas limpede: „Şi păcătoşi de neiertat. — Foarte bine, băiete".

Mişcat de credinţa şi de competenţa lui Steve, Clancey 1-a luat sub aripa sa şi i-a încredinţat responsabilităţi din ce în ce mai importante în mica lume a sectei, astfel încît la vîrsta de 15 ani Steve ocupa o poziţie echivalentă celei de diacon, titlu de care „Calea lui Isus" nu se folosea însă, toţi credincioşii fiind desemnaţi cu termenul de „tovarăşi de drum". Steve strîngea pomenile, distribuia ajutoare celor săraci după vrerea pastorului, depunea ce mai rămînea la Casa de Economii din sat, avea grijă de cărţile capelei, verifica dacă beneficiarii ajutoarelor contribuiau după cît putea fiecare la cheltuielile de întreţinere a locului de cult, supraveghea silinţa pe care şi-o dădeau copiii ca să vină la şcoala de sîmbătă şi asigura comunicarea între pastor, bolnavii din sat şi sufletele pioase care se ofereau de bunăvoie să-i îngrijească. Ordonat, punctual,

i., Steve avea un veritabil talent de organizator şi Clancey
Mi li încurajat cu siguranţă să se lanseze în afaceri dacă
■Irul n-ar fi arătat aptitudini pentru predicare şi pastorat.
,<:;ilea lui Isus" se îngrijea să-i dea fiecărui credincios
i« ii/.lu de a vorbi în public şi de a profeţi. Adunările comu-
HlIAţil, care aveau loc de două ori pe săptămînă, vineri seara
şi duminică dimineaţa, constau în rugăciuni şi imnuri urmate
iii piedici improvizate de credincioşii înşişi. Secta nu practica
Im ilrcpt vorbind un cult harismatic unde se proclamă cu glas
Mu' inspiraţii cereşti şi viziuni venite de sus, iar dacă vreodată
jiiiirlicase ceva de acest fel, iarna canadiană îi potolise de
umil elanurile spirituale şi comunicarea directă cu lumea de
l|ti)i Ce-i drept, din timp în timp, Duhul însuşi se pogora şi,
(ii In gura pădurarului sau a nevestei primarului, le comunica
Mi'ilincioşilor veşti bune despre viaţa de dincolo de mormînt,
ilni de obicei predicile ţinute de enoriaşii lui Clancey se
mulţumeau să comenteze cinstit şi stîngaci cutare pasaj din
Hililie sau cutare maximă morală.
In acest gen de discursuri, micul Ferris excela. Clancey îşi
mul amintea încă, atunci cînd i-am pomenit de Steve, prima
|ii«'(lică rostită de băiat, care avea pe atunci ceva mai puţin
iU« 16 ani. Era comentariul la cîteva versete din Cartea lui
Iubii, o ştii? Tînărul Tobie trebuie s-o ia de nevastă pe Sara,
ii Iată de treabă care n-avusese noroc, dat fiind că primii ei
supte bărbaţi fuseseră ucişi de un duh rău de cum se apro-
piaseră de ea. Şapte soţi pierduţi, nici mai mult, nici mai
|iuţin. Din fericire, îngerul Rafael îi destăinuie lui Tobie
«firetul supravieţuirii, un amestec de descîntece şi de rugă-
i luni rostite cu inimă curată. Astfel prevenit, al optulea soţ al
. ui'i rosteşte, de cum intră în camera miresei, celebra rugă-
i lune - uite-o aici în Biblie, am găsit-o: „Şi acum, Doamne,
nu clin poftă trupească o iau pe sora mea aceasta, ci ca soţie.
Mlluieşte-mă, ca să pot să ajung la bătrîneţe împreună cu ea",
'ii lată că astfel trece cu bine încercarea.
Clancey încă îşi mai amintea glasul în schimbare al lui
'tirve atunci cînd improvizase predica despre Tobie şi Sara,
luiltulată „îndărăt, demoni ai păcatului!", plus o avalanşă de
(itofeţii despre reîntoarcerea Domnului în toată slava sa. Cît

de bine înţelegea el inima omului, se minuna pastorul, şi precocitate în deschiderea lui către har! Duhul se pogoa acolo unde voieşte el, iar sub impulsul său cei neprihăn grăiesc cu glasul înţelepciunii.
Şi mai tare decît pe bravul Clancey, predica lui Steve emoţionat-o pe fiica pastorului, Muriel, care n-avea pe-atun decît 14 ani. Ei au prins drag unul de altul sub privirii înduioşate ale pastorului, ale soţiei sale şi ale întregii corn nităţi. Steve predica vineri seara, Clancey, duminică dim neaţa. Steve îi învăţa Biblia pe cei sub 8 ani, Clancey, p copiii de la 8 la 14 ani. La umbra binevoitoare a pastorulu tînărul creştea şi înflorea, iar în ziua cînd a împlinit 17 an tatăl său întru duhul, căci de-atunci aşa îi spunea Steve 1 Clancey, 1-a primit să locuiască pe spezele comunităţii î camera disponibilă din spatele sălii de cult.
Plecarea din cabana tatălui său bun 1-a făcut fericit pd Steve, dacă termenul „fericit" i se poate aplica unui adolescent taciturn, închis în sine, cu privirea tristă şi faţa chinuită de coşuri. Scăpase în sfîrşit de mirosul înţepător de whisky de proastă calitate, de scrîşnetele şi urletele neîntrerupte ale televizorului, de bombănelile lui taică-său şi de severitatea lui Allison. în treacăt fie zis, date fiind dificultăţile situaţiei sale familiale, la şcoală fusese povăţuit să consulte un psiholog, dar Steve dispreţuia psihiatria, „această religie a oamenilor lipsiţi de curaj".
Oricum, nu mai avea nevoie s-o facă. La capelă, aproape de casa lui Clancey, se simţea primit într-o adevărată familie, înconjurat cu o adevărată căldură, chemat să slujească un veritabil ideal. Pentru a-şi dovedi recunoştinţa, şi-a sporit eforturile în serviciul comunităţii şi i-a făgăduit noului său tată să-şi termine studiile secundare numai cu note mari. Lucrul era uşor, căci tînărul Ferris ieşea mereu pe locul întîi, ca pe vremea Drei Clayborne, şi, cu toate că ocolea sporturile de echipă, izbutise să-şi cîştige simpatia condiscipolilor prin victoriile la concursurile regionale de dezbateri publice.
Una dintre aceste dezbateri a rămas întipărită în memoria celor care au asistat la ea. Era pe la sfîrşitul iernii, în anotimpul

. mişiu al zăpezilor amestecate cu burniţă. Etapa pre-finală a
i "in ursului avea loc la şcoala frecventată de Steve, liceul din
'iilvn l.ake, adăpostit într-o clădire din beton şi cărămidă, pe
Mituit i încă nouă, cu acoperişul terasat, înconjurată de copaci
i i i<-agile desfrunzite şi de vaste terenuri de sport acoperite
iii tmiene de zăpadă pe jumătate topite. Pe culoarele şcolii
*i .tuitau vreo sută de adolescenţi veniţi din districtele înve-
t mute în autocare şcolare, clocotind de mîndrie, excitaţi că
I •!• i ttseră în deplasare, fie şi pentru o singură zi, şi nerăbdători
«>i \t\ înfrunte adversarii. îşi înecau febrilitatea în Coca-Cola şi
Nrvm-Up, răsfoiau dicţionarele de sinonime şi străbăteau
mulţimea în căutarea verişorilor îndepărtaţi sau a vechilor
itiiioştinţe, căci, în partea aceea a provinciei Ontario, toată
lumea se înrudeşte puţin cu toată lumea.
lîchipa de la Silver Lake nu era obişnuită să combată la
«rest nivel. în anii dinainte, fusese foarte repede eliminată,
litt membrii ei, extrem de intimidaţi de ceilalţi concurenţi,
ire păreau teribil de siguri pe sine, se sfătuiau într-un colţ
■ strategie să adopte. Tema, anunţată de dimineaţă, era
avortul, subiect arzător în 1963, formulat după cum urmează:
„Avem oare drept de viaţă şi de moarte asupra embrionilor
umani?". Antrenorii echipelor examinau minuţios regulamen-
te, telefonau la Toronto, negociau înţelegeri mutuale.
I'ără să se lase copleşit de animaţia generală, Steve dădea
itwtrucţiuni precise echipei de la Silver Lake, căreia i se atribuise
ptnultima dezbatere, contra echipei de la Saint-Lawrence.
De ce locul penultim? Pentru că tinerii care nu participaseră
mi mdată la etapa finală aveau dreptul, înainte de a intra în
ti mă, să-i observe pe concurenţii mai experimentaţi.
Te scutesc de nenumăratele lucruri inteligente care au fost
«puse. Oratorii erau entuziaşti, subiectul încă nou, iar excitaţia
tiu atingea uneori un adevărat paroxism. A fost criticat felul
Iu care fusese pusă întrebarea şi s-a adus dovada că embrionul
nu era în nici un sens al termenului o persoană umană, ci că
„vlaţa" şi „moartea" lui semănau cu soarta unei şuviţe de păr
tunse, a unei mustăţi de care te desparţi. S-a arătat într-un
.....ii la fel de decisiv că o comunitate nu are dreptul să se
niicstece în treburi care sînt de competenţa femeii însărcinate
6?

şi numai a ei. E oare rezonabil să legiferăm în materie
lungime a părului? Să reglementăm portul mustăţilor? La f
precum fiecare bărbat este stâpîn pe părul şi pe mustaţa Iu
fiecare femeie dispune de ea însăşi şi decide fără a ce
nimănui permisiunea dacă va păstra sau va expulza embrion
pe care soarta i l-a depus în trup. Entuziasm general, aplauz
echipa de la Kitchener precumpănea asupra rivalelor ei.
Astfel, cînd Steve şi prietenii săi s-au urcat pe scen
opoziţia faţă de avort fusese complet anihilată şi deja sal
devenită nerăbdătoare, spera că ultimele dezbateri aveau ;
fie cît mai scurte cu putinţă, totalitatea argumentelor fiin
epuizată. Steve probabil că prevăzuse această nerăbdar
pentru că membrii echipei sale -Janet, o blondă planturoas
mereu bine dispusă, Daniel, născut la Montreal, şi Judy, singu
din clasă care avea maşină - n-au făcut nimic altceva decît s
schimbe între ei rapid şi vesel argumente pro şi contra, de
parcă ar fi fost vorba de nişte bufonerii fără nici o consecinţă.
„Trupul meu e al meu şi numai al meu", proclama Janet
lovindu-şi voioasă pîntecul cu amîndouă mîinile, la care
Daniel replica, făcînd cu ochiul sălii: „Prin urmare ai făcut
copilul de una singură?".
Judy, cu un foarfece enorm de carton, se apropia de Janet
pe la spate şi se făcea că vrea să-i taie frumoasa ei coadă de
cal. „Ba nu, ba nu!", striga Daniel. „Ba da, ba da, e dreptul
meu!", se fîţîia Janet, oferindu-şi pletele lui Judy. „Nu uitaţi
de mustaţa mea", le implora Daniel. Sala rîdea cu dragă inimă,
fără să-şi dea prea bine seama unde voiau să ajungă.
„Destul!", i-a întrerupt Steve cu o voce tunătoare.
Cei trei figuranţi s-au prefăcut groaznic de speriaţi şi s-au
retras într-un colţ al scenei.
„Destul cu sofismele astea, destul cu aceste poveşti rostit
de un nebun, pline de zgomot şi de furie, lipsite de se
încă o dată destul!" Tăcere lungă. „Păreri zadarnice, afirma
şi negaţii inutile! Eu afirm, tu negi, eu neg ce ai negat tu,
raţionezi, eu contra-raţionez, tu mă respingi, eu dovedesc
n-ai dreptate, tu născoceşti o parabolă, eu contra-născoce
o alta. Cine oare va putea să înlocuiască acest vîrtej buii
cu vorbe adevărate?"

Şl, înălţîndu-şi faţa către proiectoarele pe care le aprinsese
un membru din echipă, a rostit cu un glas nou, mai grav,
Intens şi cald: „Doamne, luminează-mă cu adevărul tău, tu
ti»! care eşti mai presus de aceste voci rătăcite".
Trebuia să fi văzut efectul pe care-1 făcea. Datorită jocului
• Ir lumini, Steve se detaşa din întunericul scenei, strălucind
'in înger solitar, cu mîinile împreunate şi ochii înflăcăraţi.
„Deschid cartea ta, Doamne, şi în ea aflu ce caut", şi s-a
HM» să povestească istoria lui Tobie şi a Sarei, femeie ai cărei
i p| dintîi şapte soţi fuseseră răpiţi de duhul păcatului. „Vino,
Muriel, înaintează, sora mea!", a declamat el întoreîndu-se
Ultre partea stîngă a sălii, de unde corpolenta fiică a bunului
Clancey, îmbrăcată în alb, cu şuviţele-i blonde strînse într-un
COC, se ivea într-un con de lumină. Ea a păşit încet către
itenâ cu mîinile întinse, a urcat şi-a luat mîinile lui Steve. „Te
VOl lua de soţie, Muriel, înaintea Domnului", a anunţat Steve
şl, ridicîndu-i braţul lui Muriel, a recitat cu glas solemn-. „Şi
icum, Doamne, nu din poftă trupească o iau pe sora mea
«ti casta, ci ca soţie. Miluieşte-mă, ca să pot să ajung la bătrî-
nrţe împreună cu ea. Căci tu, Doamne, ai zidit pe Adam şi
I ui dat ajutor pe Eva, femeia sa. Şi din ei s-a născut neamul
ninenesc ca să te slăvească pe tine, Doamne!".
Efectul acestei declaraţii a fost indescriptibil. îţi dai seama,
o mulţime de adolescenţi între 16 şi 19 ani îi vedea pe doi dintre
*\ luîndu-şi în faţa lumii întregi cel mai serios angajament
posibil, făcînd pasul înfricoşător către maturitate! Paralizată,
nttlit îi privea pe Steve şi Muriel îmbrăţişîndu-se cu seninătate
pi coborînd treptele scenei. Au izbucnit cîteva aplauze, dar
i u crea a fost mai puternică. Lumina proiectoarelor a slăbit în
Intensitate şi sala a fost cufundată o clipă în întuneric, după
t«re s-a revenit la cele cîteva becuri aprinse înaintea numă-
itilui lui Steve. în lumina oarbă, gălbuie, juriul şi cei doi
preşedinţi păreau cu totul insignifianţi.
Ca la un consemn (şi chiar fusese unul), mai mulţi parti-
• Ipanţi s-au ridicat să plece. S-a făcut oarecare dezordine,
. .iu auzit obişnuitele îndemnuri de „Staţi jos, linişte", preşe-
dinţii au lovit fără energie cu ciocanul de lemn în masă, în
iiinp ce liceenii, obosiţi de lungimea dezbaterilor, profitau de

dezordine şi se îndreptau către ieşire. Cînd echipa rivală, ce< din Saint-Lawrence, s-a urcat pe scenă, nimeni n-a mai băgat-în seamă. După monologul lui Steve, orice argument suna găunos.
Eram aşezat în rîndul întîi. Barbara, nevastă-ta, era şi ea tot! acolo, ca şi soră-sa, Peggy. Ce spectacol! Sosisem în Canada abia de doi ani. Concursul, agitaţia, tirada lui Steve m-au uluit. Admiram performanţa tînărului, care izbutise într-o clipită şi fără mijloace extraordinare să răstoarne raportul de forţe din sală sau cel puţin să reducă la tăcere opinia majoritară. Şi totuşi, spusele lui mi-au lăsat un gust amar. Se distinsese de toţi ceilalţi *făgăduind* o mare ispravă, ca şi cum ar fi anunţat că avea să depăşească toate recordurile la înot, însă pe termen lung...
Pe dealurile împădurite din centrul provinciei Ontario, veştile circulă iute şi, la nu mai mult de o lună după aceea, două instituţii religioase - Congresul Cuvîntului Divin şi Misiunea franciscană din Canada - i-au oferit lui Steve burse de studii universitare, pentru cazul cînd ar fi avut intenţia să se consacre carierei ecleziastice. Steve nu era catolic, şi celibatul nu intra în proiectele sale. A acceptat deci bursa venită de la Congresul Cuvîntului Divin şi s-a înscris la seminarul din Peterborough. Căsătoria cu Muriel a fost celebrată cu o lună înainte ca amîndoi să părăsească Apsley. Cheltuielile soţiei lui, în vîrstă de 17 ani şi care trebuia să-şi termine studiile secundare, rămîneau în sarcina tatălui ei.
La Peterborough, seminarul teologic al Uniunii protestante era o instituţie veche de un secol, adăpostită într-o clădire arătoasă din piatră cenuşie, susţinută de pilaştri canelaţi. N-am fost acolo decît o dată şi n-aş putea să-ţi descriu locurile în detaliu, dar impresia pe care mi-a lăsat-o seminarul e cea a unei îndepărtări de lume pe cît de profunde, pe atît de deliberate. Nu se studiau decît texte solide, Biblia, Luther, Zwingli şi Calvin. Răspunsurile pe care Steve i le dădea odinioară pastorului Clayton („Ce sîntem noi ? — Creaturi ale Domnului. — Şi mai ce ? — Şi păcătoşi de neiertat") formau aici cheia de boltă a doctrinei.

Probabil ai avut prilejul să remarci că în America oamenii
nti se feresc de ideile care le sînt inculcate. Le acceptă cu
tltrtgil inimă, chit că se descotorosesc de ele mai tîrziu, dacă
împrejurările o cer, şi cu aceeaşi uşurinţă. Ideile sînt venerate
iubeşte cîtă vreme sînt dominante, după care sînt părăsite fără
tr'gtct. Pesimismul moral care avea trecere în seminarul de la
iliorough nu admitea în consecinţă nici o obiecţie, cel
jiuţln în cei trei ani petrecuţi acolo de Steve şi tînăra lui soţie.
|m md cinstit, Steve a subscris la principiile doctrinei în vigoare,
B»i cu seamă că ea coincidea în multe privinţe cu propriile
Mir instincte care, aşa cum ai văzut, îi şopteau să urmeze
i ircceptele Vechiului Testament cît mai literal cu putinţă. însăşi
thlk'ultatea acestei sarcini îl convingea pe Steve că Domnul
liwuşi avea să-i dea, mai curînd ori mai tîrziu, o mînă de ajutor.
Or, sarcina respectivă, în loc să fie uşurată de intervenţia
Htuţiei divine, a devenit, cu trecerea timpului, din ce în ce
■ .ni grea. Să iei de saţie la 19 ani şi fără nici un ban în
Im/.unar o fată sub 17 ani e împotriva bunului-simţ. Steve ştia
ifl şi poarte singur de grijă, cum îl obligase să se obişnuiască
tnalcă-sa vitregă, dar Muriel, fiică unică şi pe care mama ei o
• un răsfăţase, n-avea nici o idee de cum se ţine o casă. Cum,
ţi mai ales cînd ar fi putut Steve s-o instruiască, dat fiind că
ttnara lui soţie, care nu era cine ştie ce înzestrată pentru
învăţătură, se lupta pînă seara tîrziu cu temele din ultimii doi
mi de liceu? Tînărul Ferris s-a resemnat să facă el menajul.
Intimitatea conjugală nu le-a oferit nici ea oaza de bucurie
i>c care o aştepta Steve. îşi promiseseră, fireşte, să nu-1 alunge
pe Dumnezeu din căminul lor, dar asta nu însemna că nu
ci au totuşi bărbat şi femeie, deci supuşi dorinţelor trupeşti,
■ are-1 tulburau pe Steve mai des, mult mai des decît pe
Muriel. îşi mai promiseseră să privească unirea lor numai în
perspectiva copiilor, dar venirea acestora pe lume trebuia
ilrocamdată amînată, lucru extrem de dificil, dat fiind că
id'uzau să recurgă la mijloacele obişnuite de a evita sarcinile.
Slabul entuziasm al tinerei soţii pentru îmbrăţişările fără
îndoială foarte neîndemînatice ale lui Steve îşi căpăta pe
această cale piezişă o justificare plauzibilă. îşi iubea soţul,
il.ii nu voia să-şi ia riscul de a rămîne însărcinată.

îşi iubea soţul, aşa cum i-o declara din timp în timp, cu gl tare şi de departe, făcîndu-i un semn cu mîna, dar în realitate îi era dor de satul ei, de familie, de maică-sa mai ales, de mesele bune pe care le savura seara acasă, de emisiunile de la televizor la care se uita împreună cu părinţii. La Peterborough, tînăra pereche nu-şi cumpărase televizor, fiindcă Steve detesta „această formă de abrutizare, acest zgomot continuu ieşit din vizuinele Infernului şi care ne împiedică să gîndim". Ei însă i-ar fi plăcut să urmărească episoadele săptămînale din *Ce vrăji a mai făcut nevastă-mea,* din *BradyBunch* şi din *Agenţi foarte speciali,* să-i asculte pe şansonetiştii din Quebec, să se ţină la curent cu ultimele noutăţi ale modei. Din fericire, vacanţele din cursul secundar nu coincideau pe de-a-ntregul cu cele de la seminarul teologic şi Muriel profita de zilele ei libere ca să se întoarcă la părinţi, de unde revenea complet îmbătată de televizor şi îndopată cu prăjituri cu miere de albine, specialitatea maică-sii. Dar ar fi îndrăznit să-i povestească soţului ei noile evenimente din viaţa Marshei, adolescenta blondă din *Brady Bunch,* sau ultimele aventuri ale lui Ilya Kuriakin, spionul rus cu suflet bun din *Agenţi foarte speciali?* Nu, desigur. Steve ar fi strivit-o cu dispreţul lui. în ce-1 privea, el nu era mai puţin iritat de indiferenţa nevestei faţă de tot ce-1 interesa. Fiecare pas înainte prin labirintul teologiei îl îndepărta de Muriel, care nu pricepea o iotă din textele scrise de el asupra paradoxurilor întrupării, asupra spaimei predestinării sau, încă şi mai puţin, asupra pogorîrii harului dumnezeiesc. încercase să i le citească cu voce tare, să le comenteze, s-o familiarizeze cu aceste mari taine, dar Muriel nu-1 asculta decît pe jumătate, preocupată cum era de temele şcolare, de montarea piesei *Cum vă place* pentru serbarea de sfîrşit de an a liceului şi de campionatul şcolar de fotbal american, la care contribuia şi ea ca majoretă. Steve i s-a plîns de toate acestea, în termeni foarte prudenţi, bravului Clancey, „tatăl său adoptiv", cum îi spunea pe vremea aceea. Apostolul „Căii lui Isus" s-a lăsat înduioşat, şi-a compătimit întrucîtva ginerele, dar i-a atras totuşi atenţia că răbdarea este cea dintîi dintre virtuţi, că Muriel era şi ea luminată de harul credinţei, deşi sub altă formă decît aceea

ţp I tusese acordată lui Steve, că o credinţă nutrită de cei
Urm i cu duhul avea tot atîta, dacă nu şi mai mare preţ în
iMI Domnului decît aceea a celui mai subtil teolog şi că, în
ţunsecinţă, singurul lucru de făcut era să aştepte ca fata să-şi
|#rruine studiile şi să mai crească puţin. „Ce mai tată!" - nu
!•(putut împiedica Steve să reflecteze. „E mai rău ca al meu,
"' măcar nu s-a sinchisit niciodată de mine. Ăsta îşi prote-
jai/.1 fiica, iar pe mine mă persecută pe faţă. Dumnezeu e
liber să prefere credinţa celor săraci cu duhul, dar eu, care nu
mi l)umnezeu, detest smerenia nătîngă, habotnicia smiorcăită,
.....liculată, surdo-mută."
l'rofesorii lui Steve erau în cea mai mare parte moştenitori
niirşti ai tradiţiei, formaţi aproape toţi chiar acolo la seminar,
potrivit unei vechi maxime ce recomanda să se evite pe cît
posibil barbarii din afară. Reverendul pastor Bromley însă pri-
llilsc în Anglia o solidă formaţie filozofică şi, cu toate că se ferise
»fl intre el însuşi în controversele dintre teologi, le urmărea
i II atenţie şi-şi păstrase legături de amiciţie cu foştii colegi de
ii i >xford, răspîndiţi peste tot în lume. Lui şi-a deschis inima
Stt-ve, la începutul celei de-a doua toamne pe care o petrecea
Irt Peterborough. „Ce băiat capabil - îşi amintea Bromley -, ce
′ irdinţă sinceră şi ce vocabular! Nu mai văzusem pe nimeni
ntîl de înzestrat de cînd venisem la Peterborough. Dar ce
Uffericit era, ceva de neînchipuit! Trebuia ajutat, fusese,
«punea el însuşi, >prins în capcana» unei căsătorii premature,
Imposibile, care le convenea, desigur, pastorului... nu mai
itlu cum îl cheamă, şi fiicei sale, bietei Muriel, dar care pe el
II condamna la mediocritate. Ferris îşi dădea seama, în sfirşit,
i .1 socrul său îl momise cu mici favoruri, îi oferise o locuinţă în
•paiele capelei, aproape de casa lui, aproape de Muriel. Casă
dc-a gata şi fată de măritat, cum se zice. Pastorul, în virtutea
virstei şi a experienţei sale, ar fi trebuit să se gîndească de
două ori însă înainte să-1 despartă pe adolescent de familia
Iul. E oare drept să legi la ochi un minor, să-1 faci să creadă
t'3 va fi fericit dacă va sfida imposibilul? Bietul Ferris! Căzuse
Iu cursă."
Bromley era un bărbat scund, slab, care nu gesticula
niciodată, dar ai cărui ochi negri şi strălucitori se închideau,

se deschideau din nou, săreau la dreapta şi la stînga, singur sursă de agitaţie pe o faţă nemişcată. „N-aş fi intervenit dac n-aş fi simţit, ca sub şocul unei descărcări electrice, că mîr tuirea, credinţa lui Ferris erau ameninţate. «Noi nu sînten papistaşi», i-am spus. El tăcea, cu privirea aţintită în pode sărmanul. Aveam planuri mari cu el, dar nu prea voiam să-dau asta de înţeles, ca să nu-i amărăsc sufletul. O mai iube pe Muriel şi era deznădăjduit văzînd prăpastia care se căsca I între ei din zi în zi. «Nu pot să înţeleg de ce nu mă iubeşte -l se plîngea el seara în biroul meu. Am făcut atîta ca s-o formez, s-o scot din ignoranţa ei. Ca să nu mai spun că am învăţat-o pînă şi să gătească, cel puţin atît cît a vrut să mă asculte, cu toate că ar fi fost de datoria maică-sii să se ocupe de asta, dacă şi-ar fi luat cît de cît rolul ei de mamă în serios, dar în afară de macaroane şi chiftele... Tot eu i-am arătat cum să-mi calce cămăşile, n-avem destui bani ca să le dăm la călcătorie. Ticălosul meu de socru face economii pe socoteala ′ mea.» Şi bietul Ferris ofta din adînc, cu ochii în lacrimi!"
Lui Bromley i s-a făcut atît de milă de soarta discipolului său, încît i-a făcut rost de un ajutor financiar suplimentar, în schimbul a cîtorva ore de muncă pe săptămînă ca asistent. în această calitate, Steve, instalat în micul birou pe care mentorul său i-l pusese la dispoziţie (adevărat refugiu, departe de neca-zurile domestice), corecta lucrările săptămînale ale studenţilor lui Bromley, căuta la bibliotecă volumele de care acesta avea nevoie, identifica referinţele bibliografice, făcea rezumate. „Muncea impecabil, niciodată nu mai văzusem pe cineva mai ordonat sau mai devotat faţă de tot ce era carte, cultură, idei", mărturisea Bromley despre emulul său.
Datorită lui Steve, care de atunci luase asupra lui cea mai mare parte a sarcinilor subalterne, noul său mentor a fost în măsură, pentru prima oară în viaţa lui, să scrie un studiu, o critică detaliată a exagerărilor şi enormităţilor pe care teologii aparţinînd şcolii zise de la Michigan le propagau în legătură cu doctrina „serv-arbitrului". Studiul, redactat cu multă vervă, a devenit centrul atenţiei în mediile reformate din Mid-West în primăvara următoare, ceea ce i-a adus lui Bromley un agreabil moment de glorie. Asociaţia teologilor din regiunea Marilor

i II ml a convocat la sfîrşitul lui iunie părţile în cauză, care au putut astfel să se înfrunte faţă în faţă şi să răspundă obiecţiilor iul In cursul unei întîlniri magnifice de două zile la Fundaţia Njile's Wings, stabilită la Milwaukee, pe malul lacului Michigan. în semn de recunoştinţă, Bromley 1-a luat şi pe Steve Ferris i el. Au străbătut cu maşina sud-vestul provinciei Ontario, itu trecut frontiera prin tunelul de la Windsor, au continuat Mitic vest pînă pe malul lacului Michigan, pe care l-au ocolit |ir \ʌ sud, au trecut prin Chicago şi au ajuns la Milwaukee a iluuu zi seara, obosiţi, dar bine dispuşi. Vremea fusese fru-IIMuisa, drumul plăcut, stătuseră de vorbă copios despre toate subiectele din lume. Bromley îşi amintea în special delicateţea *i* u i ;i re tînărul Ferris îi pusese întrebări despre anii săi de studii Iu Anglia, despre propria lui viaţă, despre visurile şi decepţiile laie, „l-ara mărturisit multe lucruri pe care ar fi trebuit poate «I Ic păstrez pentru mine, dar interesul lui mi s-a părut atît de fiiletenos şi totodată respectuos, încît nu am crezut că ar fi fimt cazul să mă feresc de el. N-ar fi trebuit poate să fac acest •fort? Poate că l-am şocat mărturisindu-i păcatele mele, dar •!nt oare acestea cu adevărat păcate? Lumea a devenit mai Indulgentă între timp, nu mai sîntem siliţi să păstrăm secretul în această privinţă - nimic nu e mai apăsător ca un secret -, un i să tremurăm de frică atunci cînd oamenii înţeleg despre tig e vorba. Farquhar trebuia să vină şi el la Eagle's Wings. ti.i prima oară cînd urma să-1 revăd de la Oxford şi de la tuptura noastră, cu mai bine de treizeci de ani în urmă. De ittunci el o luase pe calea cea bună, se însurase, avusese copii, publicase numeroase cărţi, cuceritoare ca şi autorul lor, şi mim ocupa catedra de teologie reformată de la Institutul din > nurtley, în New Jersey. Ne putem face prieteni oricînd, dar IUI prieteni *vechi."*

Ar trebui să mă opresc o clipă, dragă Louis, ca să evoc legătura dintre Bromley şi Farquhar, o poveste de dragoste minunată, cum nu mai auzi în ziua de azi. Arthur Bromley s-a născut în Columbia Britanică, în 1916. Tatăl său, venit din Anglia cu 15 ani înainte, făcuse repede avere exploatînd lemnul de-a lungul rîului Frazer. La bătrîneţe, se însurase cu

tînăra şi frumoasa moştenitoare a unei familii de armatori ş importatori de ceai. Războiul le-a sporit averea, astfel că î 1921, socotind că viaţa în Anglia era mai plăcută decît acee pe care o duceau pe malurile Pacificului, cei doi Bromley a revenit în capitala Imperiului britanic, însoţiţi de Bromley-junior. Casă frumoasă nu departe de Trafalgar Square, şcoli private, lungi voiaje în India şi în America de Sud. Familia i-a inculcat tînărului Bromley disciplina şi stăpînirea de sine, şi abia la Oxford, alături de seducătorul Farquhar, descendent al unei vechi familii de bijutieri, a întîlnit tînărul canadian pentru prima dată iubirea, adevărata iubire. Doi efebi de 18 ani, bogaţi, străluciţi şi pe deasupra obişnuiţi, graţie şcolilor private, cu intimitatea dintre bărbaţi, ce poate fi mai frumos? Doar că amîndoi erau profund credincioşi şi se gîndeau chiar să părăsească Biserica anglicană pentru a se converti la catolicism. Asta se întîmpla prin 1935. Oamenii de bine căutau atunci mari certitudini, autorităţi infailibile, unii în sînul Bisericii catolice, alţii în sînul partidului comunist.

Cei doi efebi, nebuni unul după altul, străluceau în fiecare seară de senzualitate, ca să se lase copleşiţi, a doua zi dimineaţa, de remuşcări. Cui să-i ceară sfatul ? Cum n-au îndrăznit să se destâinuie pastorului lor, nu fiindcă relaţiile trecătoare dintre bărbaţi n-ar fi fost un lucru obişnuit, ci pentru că le era teamă să-i mărturisească dorinţa lor de a rămîne împreună pentru totdeauna, s-au hotărît să consulte un preot catolic care nu-i cunoştea. Acesta, un misionar de origine franceză, i-a încurajat să treacă la credinţa romană, făgăduindu-le că după convertire avea să le dea o binecuvîntare specială, o veche formulă medievală care implora divinitatea să ocrotească cuplurile de bărbaţi ce locuiau sub acelaşi acoperiş, între timp, şi ca un fel de avans, le-a acordat permisiunea să se bucure unul de altul în pace şi fără remuşcări, ca şi cum ar fi fost vorba de doi însurăţei, căci, a observat sfînta faţă bisericească, nu mai văzuse niciodată o asemenea iubire între două persoane de acelaşi sex, însoţită de o asemenea dorinţă de a-1 sluji pe Domnul. Cum să descriem fericirea celor doi tineri? Aflaţi în afara legii, găsiseră îndurare j sfîşiaţi de remuşcări, se apropiau de iertare.

Şl totuşi nu şi-au schimbat religia. O dată avertizate - de HMfe un delator necunoscut -, ambele familii s-au aliat ca să IVlte dezonoarea.

•—Un cuplu de homosexuali în familie...

A, nu, asta nu-i deranja defel, şi la Farquhar, şi la I».....iley în familie viaţa privată a copiilor era respectată - a • luni Adam. Nu, infamantă ar fi fost convertirea la papism, li i ir fi fost vorba de un act public, supus judecăţii tuturora. ¦n II ic indescriptibile au avut loc, mai ales în familia Farquhar, « i < lin neamul Bromley fiind, datorită şederii lor în Canada, inul puţin sensibili la declasarea pe care ar fi suscitat-o la liiiulra trecerea la religia Irlandei. Tînărul Farquhar a fost avertizat că, în caz de convertire, maică-sa avea să-şi dea ■miletul de disperare, taică-său avea să-şi piardă jumătate din • llentelă, iar soră-sa avea să rămînă fată bătrînă. Dar Bromley ■» fost cel care a dat înapoi, din delicateţe. Nu voia să fie pricină de scandal şi de disensiuni în familia prietenului său. (ri doi tineri n-au reuşit să găsească un prelat anglican la fel ilr înţelegător ca monahul francez şi s-au obişnuit treptat cu hlrca că trebuiau să-şi sacrifice dragostea pe altarul credinţei. i .m jurat, despărţindu-se, să-şi rămînă fideli unul altuia, cel puţin în privinţa relaţiilor cu bărbaţii, singurele pe care le apreciau. Farquhar şi-a ţinut promisiunea însurîndu-se cu o l<'ineie pe care n-o iubea şi cu care, poate tocmai de aceea, *a* fost rezonabil de fericit. Bromley s-a decis în favoarea iiivgurătăţii, s-a întors în Canada şi a dus o viaţă calmă şi obscură la micul seminar din Peterborough.

Fiecare a reacţionat în felul său la durerea de a nu putea împăca lucruri atît de contradictorii precum reputaţia, iubirea şl credinţa. Bromley şi-a găsit consolarea în cultul tăcut al < utodoxiei tradiţionale, căreia îi sacrificase fericirea. îi adorăm mai sincer pe zeii care ne cer jertfe. Farquhar, în schimb, care n-a acceptat niciodată pe de-a-ntregul ruptura, a căutat toată viaţa să schimbe dogmele religiei astfel ca pe viitor sacrificii de acest gen să nu mai fie necesare. Din această cauză a îmbrăţişat curentele novatoare din anii 1950 şi 1960, devenind unul dintre reprezentanţii lor cei mai influenţi.

Bromley şi Farquhar aveau să se revadă treizeci de ani mai tîrziu, la Eagle's Wings, un edificiu superb în formă de pajură cu aripi imense din lemn de stejar, care se avîntă cu graţie peste două saloane uriaşe înconjurate de pereţi din sticlă. Cei doi prieteni s-au întîlnit dimineaţa devreme, pe terasa clădirii, proiectată peste oglinda sinilie a lacului. O ceaţă lăptoasă acoperea povîrnişurile presărate cu blocuri de granit. Un iz de răşină şi asfalt umed plutea în aerul răcoros. Steve le-a făcut o fotografie, pe care Bromley a avut amabilitatea să mi-o arate şi mie, o poză de amator, în alb şi cenuşiu, pe care se văd din profil doi domni de o anumită vîrstă, puţin aduşi de spate, îmbrăcaţi cu scurte matlasate, îndreptîndu-se unul spre altul cu mîinile întinse, cu surîsul obosit, cu privirea mioapă. Au avut cu siguranţă un şoc puternic, temperat poate de animaţia mulţimii de savanţi şi predicatori care au invadat de îndată terasa. înconjuraţi de oameni de vîrsta şi de profesia lor, le-a fost poate mai puţin dureros să constate cît de mult îmbătrîniseră, cît de tare îi uscase renunţarea.
Prezenţa lui Steve la Milwaukee n-avea în sine nici o justificare. Bromley însă voia să i-1 prezinte lui Farquhar, sperînd că acesta o să-1 ia sub aripa lui ocrotitoare. I-a cumpărat în drum, de la un centru comercial, un costum gri elegant, asortat cu o cravată albastră cu dungi argintii; „Cadou din partea unui vechi combatant pentru un tînăr promiţător j în profesiunea noastră sîntem toţi fraţi, o să mă rambursezi cînd o să poţi". L-a dus să se tundă frumos, 1-a învăţat să se bărbierească cu noile lame cu două tăişuri, i-a oferit un flacon de colonie 9711, pe scurt, a încercat să-1 transforme pe micul provincial într-un tînăr la modă. A fost o reuşită, căci Steve, după cum proclama Bromley, „poseda o capacitate cu totul ieşită din comun de a-şi schimba înfăţişarea. Azi pîrlit, mîine boier. în ajun, încă mai aducea a june seminarist paralizat de respect faţă de profesorii în vîrstă, şi dintr-o dată, pus la patru ace, parfumat ca un frizer, se plimba pe terasa fundaţiei în compania celebrităţilor micii noastre lumi de teologi, ca şi cînd ar fi fost unul dintre ei".

Voia Bromley să-1 facă pe Farquhar puţin gelos? Să-1 Ispitească aruncîndu-i în gheare un tînăr nevinovat? Perspectiv» regăsirii picurase un strop de foc în vinele răcite ale bău inului teolog şi, ca să-şi exprime exaltarea, singurul mijloc |M" care-1 avea la îndemînă era acest tînăr gata să se metamor-|u#,e/,e în *dandyl*

l'arquhar şi-a dat prea bine seama despre ce era vorba, •Un n-a fost mai puţin sensibil la momeală. Şi cum să reziste, t lud Steve i-a făcut elogiul celebrei sale cărţi *Acesta este tt uf nil meu* în termenii cei mai mişcători, numind-o nici mai mult, nici mai puţin decît „Noul Testament al tinerei generaţii" In parcursese în grabă, cu o zi înainte, în maşină, cînd era ritului lui Bromley să treacă la volan). „Veniţi neapărat să-mi luccţi o vizită la Courtley", i-a răspuns Farquhar, după care, Himdu-1 deoparte pe Bromley, i-a şoptit: „Ai aici o adevărată 11 mioară, ar fi păcat să fie ţinută ascunsă sub obroc. — Sînt ii»* aceeaşi părere, a murmurat Bromley. E un băiat strălucit şi li arte nefericit, care are nevoie de o călăuză şi, mai ales, de un tată. — Ai să-mi povesteşti toate astea într-o scrisoare. De • r nu-mi scrii niciodată?", a mai adăugat Farquhar, pe care mai mulţi domni în vestoane negre îl aşteptau înaintea intrării i"-iuru o fotografie de grup.

Pe drumul de întoarcere, Bromley a păstrat o tăcere moro-i anoasă (tristeţea că îmbătrînise? iritarea şi invidia provocate ■ !<• succesele lui Farquhar? plictiseala că trebuia să se întoarcă Iu seminarul teologic însoţit de un tînăr care avea viitorul în lată?) şi, ca să nu adoarmă la volan, Steve a fost nevoit să asculte radioul, lucru pe care îl detesta.

La Peterborough în schimb, Muriel îl aştepta proaspătă şi l>ine dispusă, frumos îmbrăcată, ţinînd la cuptor un minunat i urcan. După patru zile în compania unor domni în vîrstă a căror amabilitate forţată degenera mereu în acreală, Steve a lost fericit să-şi îmbrăţişeze tînăra soţie, să guste din masa bună pe care i-o pregătise după instrucţiunile telefonice ale maică-sii şi să împartă cu ea culcuşul, invitat cu un zîmbet plin de subînţelesuri. A, ce bine mirosea blonda Muriel, ce piele netedă avea şi cum îl mai făcea să freamăte de gratitudine căldura trupului ei (puţin cam planturos, ce-i drept)!

Ce făcuse în lipsa lui ? Mai nimic, puţină curăţenie prin casă, călcase rufele, reluase lectura Bibliei, recitise unul din articolele lui Steve, cel despre taina harului. Tocmai voia să-i pună cîteva întrebări în legătură cu asta...
La aceste cuvinte, lui Steve i s-a topit inima. Şi cînd te gîndeşti că voise să se despartă de această comoară de prospeţime şi de bunătate! A avut totuşi un moment de nelinişte. Dar dacă cumva această nouă Muriel nu era decît efectul spontan al unui sfîrşit de săptămînă petrecut în singurătate, efect care risca să se risipească la fel de uşor precum se produsese? Ba nu, ultimul număr din lunarul *Gospodina,* larg deschis pe masa din bucătărie, 1-a liniştit. Muriel citise în chip vădit şi meditase la articolul „Cum să vă faceţi soţul fericit", care punea această artă la îndemîna tuturor nevestelor: hrăniţi-1 bine, culcaţi-vă cu el de cîte ori are chef, faceţi-1 să se simtă important. Mişcat, Steve şi-a tras la piept nevasta şi a strîns-o puternic în braţe.
— Ce frumos! Frumos pentru că e ceva gîndit şi voit şi pentru că reflecţia şi voinţa sînt, pentru ambele părţi, temeiul fericirii.
— Ai puţintică răbdare, Louis. Vara următoare a fost una din cele mai fericite perioade ale vieţii lui Steve. Cu banii pe care-i puseseră deoparte în cursul anului, cei doi soţi şi-au permis luxul de a traversa Canada cu maşina, de la Peterborough la Pacific, petrecîndu-şi nopţile sub cerul liber, într-un cort cumpărat de ocazie şi care, cînd ploua torenţial, nu-i ferea decît pe jumătate. S-au iubit cu voioşie în Munţii Stîncoşi. Pe plaja insulei Vancouver, Steve i-a citit lui Muriel toate articolele lui, iar într-o noapte, în faţa oceanului luminat de razele lunii, şi-au reînnoit promisiunile nupţiale. S-au întors copleşiţi, obosiţi de fericire. La sfîrşitul lui august, Muriel a crezut că-1 poate anunţa pe Steve că aşteaptă un copil. în emoţia care 1-a înecat, tînărul n-a putut deosebi în primul moment bucuria de simpla frică de necunoscut.
Peste o săptămînă, a primit o scrisoare de la Farquhar, care-i propunea să candideze pentru postul de redactor la revista *Parousia,* o revistă lunară protestantă publicată la

itnlley, şi, dintr-o dată, perspectiva de a avea un copil i s-a luit mai puţin îmbietoare. Nu i-a suflat însă nici un cuvînt iţiul iale, ca să n-o tulbure, şi a trimis la *Parousia* tot matellul cerut, inclusiv seria completă a lucrărilor sale despre i i u poşta următoare, a fost convocat la o întrevedere la jrtlcy, unde a obţinut postul fără dificultate. Bineînţeles, toarte încîntat. E adevărat, nu făcuse decît primii trei ani lin patru la seminar, dar, cu eforturi sporite, ar fi putut li mina toate cursurile în trei ani şi jumătate, fiindcă trebuia ie prezinte la Courtley la 1 ianuarie 1967, chiar dacă ar fi îbult să-şi redacteze teza de licenţă după plecarea din Mtetborough. Şi copilul? Un val de nelinişte 1-a îndepărtat lin nou de tînăra-i nevastă.

Aceasta nu prea şi-a dat însă seama, căci trecea şi ea printr-o j fwrloadă la fel de neplăcută. Venirea pe lume a unui copil o Umplea de frică şi ruşine. De-abia încetaseră colegele de ||e»u să-şi bată joc de ea din pricina notelor proaste, că aveau »i iun s-o ia peste picior văzînd-o cum îşi trambalează enorma hurtă dintr-o sală de clasă într-alta. De aceea, cînd, la sfîrşitul Ini septembrie şi în ciuda învăţăturilor din Cartea lui Tobit, •nţli au hotărît să recurgă la avort, Muriel a fost în parte vinovată, în parte uşurată şi pe deasupra ruşinată că simţea «i fastă uşurare.

Absorbită de propriile-i remuşcări, ea i-a dat ceva mai puţină atenţie lui Steve şi a neglijat să mai aplice regulile fericirii pe care le învăţase din revista *Gospodina.* îmbrăţişările umjugale şi lectura admirativă a operelor junelui teolog s-au liliut tot mai rare. Acestuia însă nu-i păsa, ocupat cum era să *e ducă la cursuri şi să-şi pregătească plecarea la Courtley. Dacă dispariţia copilului însenina puţin perspectiva viitorului îndepărtat, ea nu scădea cîtuşi de puţin din grijile actuale ale lui Steve.

Mai tîrziu, ajuns la Courtley, Steve urma să susţină că Indiferenţa faţă de Muriel şi de sarcina ei i-ar fi „deschis ochii r.upra eroziunii căsătoriei" sale. Gravitatea situaţiei avea s-o • Itscopere la New Jersey, cu ajutorul doctorului Kleinweil, psihiatru behaviorist şi consilier conjugal, mare duşman al lui l'reud şi al discipolilor lui, care-şi primea pacienţii într-o vilă

II

somptuoasă ce-i aparţinea soţiei lui, fiica inventatorului spuma moderne de ras. Prin fereastra imensă a vilei se vedeau curs? tumultuos al rîului Delaware şi dealurile împădurite care înălţau pe malul drept.
„Vă amintiţi ce-aţi simţit în ziua cînd soţia dumneavpast n-a mai fost însărcinată ?", îl întreba, cu voce joasă, doctorv afundat într-un fotoliu cu rezemătoare. Aşezat în faţa l Kleinweil pe un scaun de lemn inconfortabil, Steve răspu dea: „Am fost oarecum uşurat, nu m-am gîndit prea mul aveam altele pe cap. Doctorul: — Uşurat? Precizaţi. Stev — Uşurat, fiindcă asta-mi făcea viaţa mai uşoară. Dar, l principiu, n-aveam nimic împotriva ideii de a avea un copi — în principiu... — Adică făcînd abstracţie de greutăţile de t felul pe care un copil le-ar fi adus. — De tot felul ? — Vrea să spun, aveam atîtea pe cap, pregătirea mutării la Courtle" formalităţile la consulatul american din Toronto, ca să nu ma vorbim de cursurile la seminar sau de obligaţiile faţă de D Bromley, în fine, toate astea făceau ca viaţa conjugală s treacă pe planul doi. — Pe planul doi? Ce vreţi să spuneţi. — Muriel, copilul nu erau lucruri urgente, pe moment n-aveam vreme să mă gîndesc la ei. — Şi nu vă gîndeaţi? — Nu. (Tăcere lungă.) — Şi această lipsă de interes, această eclipsă, ca să spunem aşa, în căsătoria dumneavoastră, nu vă spune nimic despre dumneavoastră înşivă, despre felul în care vă concepeţi viaţa ? — De acord, nu sînt destul de atent faţă d Muriel. — Nu destul ? — Nu, de exemplu, aproape că nu ma avem raporturi conjugale. — Aproape deloc? — De fapt deloc, îmi e prea teamă de o nouă sarcină. (Tăcere.) — Ş această absenţă de raporturi conjugale nu vă spune nimic despre ce se petrece înlăuntrul dumneavoastră ?".
Vorbind cu doctorul, Steve a descoperit că încă de la Peterborough avusese unele dubii referitoare la viaţa conjugală. La următoarea şedinţă, s-a dovedit că aceste dubii fuseseră prezente în mintea lui Steve de foarte multă vreme, în realitate chiar din ziua cînd o cunoscuse pe Muriel. Kleinweil a consacrat apoi mai multe şedinţe opţiunilor de viitor ale pacientului său. înainte de sosirea primăverii, acesta îşi formulase deja în faţa consilierului dorinţa de a o trimite pe

litiiif I înapoi la părinţii ei, gest pentru care nu avea însă
inttt|til necesar.
Muriel, în ce-o priveşte, se plictisea de moarte la Courtley.
Mu »e mai ducea la şcoală şi, singură acasă, fără televizor,
ptpttitc de părinţi, era muncită de ideea că viaţa ei nu mai
tpvHti nici un sens. La sfîrşit de săptămînă, erau invitaţi la
IIntimi dineuri în timpul cărora nu ştia despre ce să vorbească.
|n timpul săptămînii, soţul ei, care nu se întorcea de la serviciu
deiii în jur de ora şase seara, înghiţea în grabă mesele pe
i *!«■ ca i le pregătea cu grijă (neavînd nimic altceva de făcut
IMMI.I ziua) şi pleca iarăşi, fără un cuvînt, la biroul lui, unde
Im ni pînă la miezul nopţii. îşi termina teza de licenţă, „Dezvi-
hnvA(irea prin credinţă", ultima etapă înainte de a obţine
diploma de la Peterborough. Tînărul spera că revista *Parousia*
ivr,i să i-o publice măcar în parte şi citea în disperare tot ce
i» scrisese pe acest subiect în ultimii zece ani. N-avea aşadar
nit I timpul, nici dorinţa de a se ocupa de Muriel, care i se
piiru că aparţine unei etape deja trecute a vieţii sale.
Să fim cinstiţi. Steve se căsătorise cu Muriel din recu-
noştinţă faţă de bunul Clancey şi ca să epateze micul anturaj
■I liceenilor din regiune cu făgăduieli mirobolante, conforme
preceptelor Vechiului Testament. Pentru Steve, singurul rol al
lui Muriel era cel al unei figurante în spectacolul credinţei
i nine pe care-1 jucase el la Apsley şi la Silver Lake, şi mult mai
puţin rolul unei femei luate de soţie cu adevărat şi pentru
uiideauna, acel „totdeauna" cramponat acum atît de neplăcut
>*U*< viaţa lui de fiecare zi. Ajunsă la Peterborough, soţia de
i «re se vedea legat devenise, în plus, o persoană deplasată,
mutată, transportată din mediul ei natural în altul, unde, în
ilură de Steve, nu avea pe nimeni cu care să stea de vorbă.
i,um să nu-1 fi obosit şi plictisit pe Steve situaţia asta?
Dar la întoarcerea de la Milwaukee, tulburătoarea poveste
• Ic dragoste a lui Bromley, precum şi bunăvoinţa neaşteptată
i tinerei femei aprinseseră din nou sau, mai bine zis, aprin-
seră pentru prima dată ca un fel de iubire în inimile celor
doi soţi. O iubire care, aidoma voiajului prin Canada şi a
• Uscoperirii plăcerii în Munţii Stîncoşi, nu fusese prevăzută la
început. O iubire care, la drept vorbind, fusese explicit exclusă

din viaţa lor conjugală, scopul acesteia fiind, de la bun început altul decît simpla „poftă trupească", cum spusese Steve Silver Lake. în munţi şi pe insula Vancouver, Steve şi Muri au avut, dacă se poate spune aşa, un fel de aventură extraco jugală în chiar sînul căsătoriei lor.
în pofida acestei aventuri trecătoare, primul Steve, *primai* Muriel erau tot acolo, slăbiţi, e drept, dar de nezdruncinat, şi îi bîntuiau pe noul Steve şi pe noua Muriel, le rodeau feri-cirea, le subminau încrederea în ei înşişi, le acopereau fiecare faptă cu o pojghiţă fină de indispoziţie şi plictiseală, constrîn-gîndu-i la acea agitaţie surdă, aproape imperceptibilă, dar nu mai puţin dureroasă, care este atît de familiară nord-ame-ricanilor. Iată ce doctorul Kleinweil ar fi trebuit să fie în stare să-1 facă pe Steve să înţeleagă. Dar cine ştie cum să capteze acea nelinişte, cum să explice acea agitaţie ? Cum să fac să-ţi explic eu ţie această imperceptibilă dedublare de sine ? Frămîn-tările lăuntrice ale lui Steve şi ale lui Muriel erau tăcute, obstinate, ca o luptă între două umbre imobilizate în sforţarea de a se înfrînge una pe cealaltă.
Se întîmplă, dragă Louis, că am petrecut eu însumi cîţiva ani la Courtley College şi că astfel cunosc întrucîtva acel loc atît de bogat, al cărui nume evocă nenumărate glorii. Cînd trecusem eu pe acolo, marile genii care-1 vizitaseră odinioară plecaseră ori dispăruseră şi numai nişte mici plăci de marmură mai aminteau trecătorilor de savanţii şi artiştii ce îşi găsiseră refugiu în timpul războiului în căsuţele cu plafoane joase, prost aerisite, prost luminate şi care miroseau a lemn mucegăit. în anii cînd am locuit acolo, Courtley mai era încă un sătuc pierdut în pădurile din New Jersey, cîteva uliţe strînse în jurul a două centre: Colegiul, fals stil gotic, piatră cenuşie şi ogive, şi Institutul Teologic, fals stil georgian, cărămidă roşie şi coloane albe din mucava. Vara, valea se imobiliza într-un abur fierbinte care, zi şi noapte, făcea aerul irespirabil; toamna veneau ploile torenţiale, ploi fără picături, adevărate mase uriaşe de apă neagră strivindu-se de pămînt cu un uruit de tobe, acoperind drumurile, inundînd pivniţele, ţîşnind din solul înmuiat; iarna, casele se încovoiau sub ninsorile

îtupflimîntătoare care blocau toate drumurile, înainte ca
«Iptida să se lichefieze într-un noroi clisos. Singurul anotimp
iigirabil era scurta primăvară, două săptămîni la mijlocul lui
«pilllc, cînd frunzele şi mugurii explodau, cerul strălucea de
un .ilbastru orbitor şi un vînt parfumat scutura valea.
Clima îţi punea răbdarea la încercare, dar asta nu era
nimic în comparaţie cu încercarea la care te punea cumsecă-
> Ir ii ia locuitorilor din Courtley, o virtute pe care o practicau
ui Irenezie pe socoteala noilor veniţi. Cele cîteva sute de
posesori de diplome, ajunşi acolo cu preţul unor eforturi
supraomeneşti şi nemaiaşteptînd altceva decît să dea ortul
popii, cocoţaţi pe ceea ce credeau ei că e cel mai înalt pisc
ii i ivilizaţiei, simţeau nevoia, ca să se întărească în mîndria
Im, ca să-şi confirme fericirea, să o împărtăşească necontenit
noilor veniţi. De îndată ce soseai la Courtley, erai copleşit de
bunăvoinţă, acoperit de politeţuri, toată lumea se îngrijea de
bunăstarea ta, toată lumea se agita ca să-ţi facă servicii. De
obicei, în alte localităţi, cei aflaţi în trecere se plîng de indife-
irnţa indigenilor. Courtley era unul din rarele locuri de pe
«cest pămînt în care străinilor le-ar fi plăcut să fie mai puţin
«ocoloşiţi, mai mult lăsaţi în pace, mai rar poftiţi la acele
Irtstuoase cine unde singurul subiect de conversaţie era extra-
ordinarul privilegiu de a trăi la Courtley. în conversaţie,
icrmenul „Courtley" revenea ca un refren, ca un parfum eva-
nescent care punea în valoare farmecul fiecărei idei. Trebuia
ia cazi imediat de acord, să dai mărturie, cu un zîmbet blînd,
'■moţionat, fremătînd de gratitudine, cît de îneîntătoare, cît
i le incomparabilă era ocazia, fie şi pasageră, de a te afla
printre cei din Courtley, la colegiul din Courtley, la institutul
ilin Courtley, pe scurtley la Courtley, ca să spun aşa.
Acestui tratament i-a fost supusă şi perechea Ferris. Au
fost primiţi, sărbătoriţi, ajutaţi, introduşi, iniţiaţi, pistonaţi,
lămuriţi. Introduşi, vreau să spun, în mediul lui Farquhar,
adică în nişa pe care şi-o crease el la institut, în mica lume a
leologilor zişi avansaţi, o lume care exulta, firește, de fericirea
de a se găsi la Courtley, dar care nu se temea mai puţin de
grupurile rivale din Courtley, ca de pildă de profesorii de la
colegiu, adversar prin definiţie al institutului.

Tînăra pereche s-a instalat într-un mic apartament de pe strada Jefferson i salon-sufragerie, bucătărie spaţioasă, culoar, dormitor, baie, mochetă gri, ferestre cu apărători împotriva ţînţarilor, pereţi crăpaţi, plafoane pătate de umezeală. Spre deosebire de Steve, Muriel aprecia amabilitatea celor din Courtley şi, ca să-şi alunge plictisul, s-a înscris în cele din urmă la clubul pe care institutul îl punea la dispoziţia soţiilor personalului. La club se juca tenis, se organizau vizite de caritate la spital, asistenţă pentru profesorii din cartierele sărace, se invitau autori de cărţi recente, precum doctorul Kleinweil, care tocmai publicase un *best-seller, Spuneţi-mi-o cu zîmbetul pe buze.* Clubul o ajuta pe Muriel să-şi treacă timpul şi o împiedica să-şi plîngă prea tare de milă.
Cît despre Steve, ca să ajungă la biroul revistei ascuns prin mansardele din clădirea East Graham, trebuia să o apuce pe o scară îngustă care pornea abia de la al treilea etaj al clădirii. Trecea apoi printr-un culoar, făcea la dreapta şi, pătrunzînd printr-o uşă minusculă, se găsea într-o încăpere vastă, mai degrabă întunecoasă, ticsită cu dulapuri de cărţi, birouri şi fotolii. O canapea mare trona printre rafturi şi, într-un colţ, un mic frigider, o maşină de cafea, o sobă electrică şi o grămadă de farfurii şi de ceşti dădeau locului un aer confortabil şi dezordonat.
Bibliotecile conţineau toate noutăţile teologice şi religioase. Nu e de mirare că Steve, înconjurat fiind de aceste comori, n-avea nici un chef să se întoarcă acasă. Cărţile pe care le devora pînă noaptea tîrziu îl făceau să vadă cît de puternică, dar şi cît de naivă îi era credinţa. Scriptura o ştia bine datorită socrului său, anumite adevăruri sădite de Creator în inima sa le descoperise singur, la seminarul de la Peterborough făcuse cunoştinţă cu gîndirea energică a marilor reformatori, dar noile lecturi îl uluiau. Aceste opere recente, vii, concepute aici, acum, de autori pe care i-ar fi putut întîlni în persoană, îi dădeau un fior necunoscut. A recitit *Acesta este trupul meu* de Farquhar, s-a cufundat în polemicile suscitate de carte, a scris el însuşi un fel de recenzie, pe care avea intenţia să o încorporeze în teză. Dar nu mai era sigur pe sine: atîtea idei noi clocoteau în jurul lui, iar ceea ce-1 formase pînă atunci,

• uvîntul unic, singurul Adevăr, părea dintr-o dată să se retragă in planul doi, pentru a sluji de simplu pretext tururilor de luiţâ ale acestor genii recente. Cum avea oare să se măsoare tu ei? în ce să creadă şi ce să predice?
l'arquhar se mira văzînd că subalternul lui devenise atît dr timid, atît de diferit de tînărul *dandy* pe care-l cunoscuse l.i Milwaukee. Era, desigur, foarte mulţumit că-i oferise postul ile secretar de redacţie la *Parousia.* Nu numai că dosarele riau ţinute în ordine pentru prima oară de la întemeierea irvistei, nu numai că şi corespondenţa era la zi, dar tînărul avea în plus un veritabil talent de scriitor, iar recenzia pe care I o făcuse la *Acesta este trupul meu* era plină de idei ingenioase. De ce atunci această rigiditate, această distanţă? Steve ir arăta cu siguranţă inteligent, să nu fi fost poate destul de ambiţios? Farquhar a aprobat publicarea articolului, abţiniiidu-se însă să-1 elogieze prea mult. Voia ca tînărul Ferris să Iu el iniţiativa şi să-şi deschidă singur inima.
Celebrul teolog considera că Steve era inteligent fiindcă naviga cu abilitate printre obstacolele de la Courtley şi, cu lîteva vorbe bine gîndite, arăta că-şi dă seama totodată de importanţa orăşelului şi de nimicnicia propriei lui poziţii. Mlînd că la colegiu se discuta admiterea studentelor, el a afirmat rîzînd: „Noutatea e prea primejdioasă. Nu vor fi acceptate decît candidatele care rezistă la ideea de a fi primite". Despre abilitatea financiară a colegiului, care trezea Invidia institutului, spunea: „Colegiul a ajuns bogat datorită unor reguli foarte simple, două la număr. Prima constă în a nu-şi deschide niciodată punga, a doua, în a cerşi mereu". Avea dreptate. Despre teologii moderaţi spunea: „Doctrina lor e că Dumnezeu există, deşi în fond ar fi făcut mai bine să se abţină". Despre Courtley şi noile moravuri, care progresau văzînd cu ochii, afirma: „Orăşelul ăsta e o citadelă imposibil de cucerit, cu trupul apărat de colegiu, şi sufletul de institut. Nu văd decît un singur punct vulnerabil: liceul".
Steve credea că face o glumă, dar nimerise fără să-şi dea seama peste un adevăr. La sfîrşitul anilor 1960, generaţiile mai vîrstnice îşi spuneau că pot evita invazia libertină şi avîntul extraordinar al pasiunilor politice creînd locuri fortificate,

citadele inexpugnabile precum Courtley. Dispozitivul de apărare împotriva libertinajului era aici, trebuie să recunoaştem, remarcabil. Colegiul, de pildă, care nu primea decît bărbaţi - după ce-i tria pe sprinceană -, îi păzea de orice ispită prin trei metode reunite, dintre care una singură ar fi fost de-ajuns. La sfîrşitul fiecărei zile, eram obligaţi să ne epuizăm în activităţi sportive, obiceiul marilor beţii abrutizante de la sfîrşitul săptămînii era tacit aprobat, unii studenţi dînd atunci peste cap cu uşurinţă cîte cincisprezece sticle de bere pe seară, şi, în fine, sexul frumos fusese practic eliminat din campus. Un celebru graffiti dintr-o toaletă îi avertiza pe neştiutori: „Sexul ucide. Veniţi la Courtley şi trăiţi veşnic".

Şcoala secundară, în schimb, era mai greu de protejat. Frecventată de toţi adolescenţii din Courtley, ea îi primea, în afară de copiii personalului de la colegiu şi de la institut, pe descendenţii familiilor new-yorkeze retrase în pădurile din New Jersey în căutarea păcii rurale. în aceste familii, tatăl făcea de obicei naveta (o oră, o oră şi jumătate) între Courtley şi New York, în vreme ce mama şi copiii profitau de şcoala secundară şi de calmul orăşelului. Prin intermediul adolescenţilor acestor familii, şcolarii din Courtley au descoperit frenezia drogului şi a sexului. Astfel că, atunci cînd, către sfîrşitul celui de-al treilea an la Courtley, Steve a cunoscut-o pe Anne, fiica mezină a lui Farquhar care tocmai termina liceul, ea lua deja anticoncepţionale. încercase, desigur, marijuana şi haşişul, dar le abandonase practic imediat, fiindcă fumul o făcea să se înece.

Anne l-a întîlnit pe Steve cu prilejul unei cine acasă la tatăl ei. în marea vilă de patrician, splendid mobilată cu obiecte aduse din Anglia sau achiziţionate de la anticarii din Lambertville, nu departe, pe malul rîului Delaware, vreo zece persoane se entuziasmau pe îndelete de paradisul din Courtley. Se vădea însă că acest ostrov de perfecţiune terestră comporta şi unele zone de penumbră, unele mici insuccese: „Primarul n-a reuşit să obţină aprobarea pentru proiectul noului parc", se plîngea Artemise Silverstein, soţia celui mai mare specialist în Zwingli de pe coasta atlantică, dragul de Henry care, aţintind-o cu o privire adîncă şi tandră, a afirmat s „E din pricina

mtlictului dintre comună şi oraş, nu e nimic de făcut, comuna ii ,IIC încredere în noi şi reciproc". Courtley era împărţit de la in. l-putui lumii în două jumătăţi, comuna şi oraşul, fiecare plulrindu-şi pentru sine anumite drepturi obscure privitoare M impozite.

„Noul parc este indispensabil, piaţa primăriei n-are nici un **i«ns** l'ără bustul lui Steme, binefăcătorul nostru, al tuturora. Ai trebui lansată o subscripţie", a propus Lily Block, directoare i Societăţii prietenilor muzicii şi soţia lui Axei Block, exce-lnnUiI traducător al lui Zinzendorf în engleză. „Urma să fie lansată săptămîna trecută - a sărit Dna Farquhar, bucuroasă i A le putea comunica invitaţilor vestea cea bună -, dar Alstorf, primarul nostru, ne-a luat-o înainte, a dat el banii din propriul iu! buzunar. — Din buzunarul nevesti-sii, vrei să spui, a prreizat Henry. — Nu contează, gestul e minunat, a subliniat Artemise ca să-1 cheme la ordine. — Numai la Courtley un primar poate să se ocupe cu atîta generozitate de oraşul lui, i zis atunci Henry cu surîsul său indulgent, generos, ridi-clndu-şi mîinile ca pentru a binecuvînta masa. — Dar de Unde provin banii nevesti-sii?", s-a interesat bătrînul Michael **Cray,** fost profesor de latină, dat afară odinioară de la colegiu, fiindcă făcuse unui student declaraţii de dragoste, şi trecut de «lunci în tabăra institutului. Michael știa foarte bine de unde proveneau banii soţiei primarului, dar voia să-i dea prilejul lui Axei să povestească încă o dată istoria familiei Steme, a lubricii ei, a operelor ei de caritate, a paturilor Steme din l>italul din Courtley, a catedrei Steme de la institut, şi acum .1 parcului Steme, acest miracol de generozitate.

„Ba nu, parcul nu se va numi Steme, a intervenit Farquhar. Mi s-a spus că "primarul se opune, el ar vrea să-1 boteze parcul Marilyn-Alstorf, ca să-şi imortalizeze nevasta. — Şi în .icelaşi timp să se imortalizeze pe el însuşi, a remarcat Lily Ulock. — Adevărat, dar o merită, e un mare om, a umplut (,ourtley-ul cu parcuri", a conchis Henry ridicîndu-şi furculiţa spre a semnala că se putea trece la alt subiect.

Eram şi eu acolo, în compania unchiului meu, preotul. Patriot, în 1955 unchiul meu a rămas în Polonia. Nu, n-a suferit cine ştie ce, ba chiar dimpotrivă, a sfîrşit prin a fi

numit arhiepiscop al Cracoviei. Acum făcea turul fundaţiilor de caritate americane ca să ceară ajutoare: spera să poată restaura clădirile seminarului din Cracovia, deteriorate în timpul războiului şi încă părăsite. în seara aceea, îi slujeam de interpret, fiindcă engleza lui nu era la înălţime. Raţiunea pentru care comesenii aleseseră ca subiect de conversaţie generozitatea primarului şi a soţiei lui, născută Sterne, era dorinţa de a-i da de înţeles unchiului meu, în limbajul aluziv caracteristic pentru Courtley, că institutul nu dispunea în nici un caz de fonduri pentru a face pomană în străinătate, şi că prin urmare arhiepiscopul ar trebui poate să-şi încerce norocul cu mecenaţi ca Alstorf şi Sterne.
Familia Farquhar îl invitase pe Steve fiindcă ştia că aveam să fiu şi eu de faţă şi, cu politeţea ei, voise să mă prezinte unui tînăr canadian din generaţia mea. Mi s-a acordat un loc alături de soţia lui, pe care o cunoscusem odinioară la faimosul concurs de la Silver Lake. în seara aceea, Muriel era bine dispusă. Prin intermediul unei prietene de la club, tocmai obţinuse un post de casieră la cooperativa de credit a institutului şi îşi povestea impresiile cu orgoliul unei femei care sporește cu încă o jumătate veniturile menajului. Nu remarca privirile compătimitoare pe care i le aruncau Henry, Artemise, Lily şi Axei, părînd să spună: „O, micuţa de ea, ce drăguţă şi nostimă e! Farquhar e prea generos că o invită la el acasă. De fapt nu e nimic rău să te aşezi la masă din cînd în cînd cu acest gen de persoane, simple, dar cinstite. Numai să nu devină un obicei". Steve le observa privirile: am văzut cum timp de o clipă i s-a crispat maxilarul. în ce mă privea, eu eram fermecat de Muriel, de ochii ei albaştri cu privire moale, de sînii ei mari şi albi a căror despărţitură o zăream în răscroiala corsajului, de surîsul ei fără obiect, un surîs care nu însemna nimic altceva decît plăcerea de a conversa cu o persoană de sex opus.
Henry s-a decis s-o tachineze. încreţindu-şi ochii mari şi vicleni ca să le dea expresia unei melancolii infinite, ne-a ţinut un discurs despre singurătatea umană, presărat cu aforisme de genul „altitudine înseamnă solitudine", „aproapele nostru e cea mai tăcută enigmă" şi „singurul adevărat mister este acela al întîlnirilor întîmplătoare", pe care Lily şi Dna

i ncjiihar le aprobau clătinînd serios din cap, dar fără să sufle
M vorbă, căci le mai auziseră cu siguranţă de nenumărate ori.
al,flsatoria, s-a întrebat el, este oare altceva decît arestul pre-
vtnliv a doi oameni care nu se cunosc şi nu se vor cunoaşte
niciodată?"
I.ily s-a întrebat atunci cu voce tare: „Oare ce ne ascunde
dragul de Henry?", făcîndu-i cu ochiul Artemisei, care a rîs
(•neros şi a spus: „îl cunosc eu prea bine, n-ar îndrăzni el să
MI .iscundă ceva!".
tn tot acest timp, Steve rămăsese tăcut. îl observam pieziş,
(•uvestea cu noul parc, cu Alstorf şi Sterne îl iritase cumplit.
Idcea că banii puteau să curgă şi să se răspîndească la voia
. .ipriciilor unor oameni înlesniţi îi făcea fizic rău, lui care
abia avea cu ce s-o scoată la capăt şi care nu putea aştepta
nimic de la familie. Venise cu siguranţă cu intenţia de a străluci
in ochii patronului lui, dar conversaţia nu ieşise din subiectele
mărunte asupra cărora nu avea nimic inteligent de spus. Iar
II um, iată că Muriel, pe care o găsea vădit proastă şi depla-
»uia, iată că Muriel se pregătea să spună ceva. I-a luat-o înainte.
Căsătoria! Căsătoria este un consimţămînt, o hotărîre luată
.ic două persoane deplin conştiente."
Cînd a văzut plictiseala răsărind pe chipul lui Henry, şi-a
i!nt seama că ar fi trebuit să tacă: „Vă mulţumim pentru
ircitarea catehismului", avea aerul să spună specialistul în
/.wingli. Steve a ridicat ochii înspre Farquhar, dar acesta i-a
rvitat privirea. Muriel, puţin roşie la faţă din pricina vinului şi
i «fortului pe care-l făcea ca să vorbească în public, a replicat:
„Mşti luată pe sus şi fără voie, înainte să ştii unde şi pe ce drum
vei fi dusă! — Ah, ce frumos!, au exclamat Axei şi Artemise.
Şi acum te afli pe un drum care poate nu duce nicăieri, a
.. mtinuat Muriel, alături de cineva care nu-ţi răspunde la
întrebări şi care poate nici el nu ştie încotro merge".
Perechile Block şi Silverstein apreciau enorm întorsătura
pe care o luase conversaţia. în privirile lor blînde şi umede se
putea citi o undă nouă de respect faţă de Muriel, mititica de
ra, care participa atît de delicios la conversaţie, dar Farquhar,
i.mîndu-se ca Steve să nu explodeze, a invitat pe toată lumea
ni salon, la cafea.
9i

Anne, fiica gazdelor, îşi făcea de lucru în jurul cafetierei de argint şi al ceştilor de porţelan verde pal; obişnuiţii locului au salutat-o cu tandreţe, apoi a fost prezentată arhiepiscopului şi tinerilor invitaţi. Henry se apropiase între timp de Muriel, îi luase mîinile într-ale sale cu bunăvoinţă paternă şi flirta cu ea într-un colţ al salonului, sub privirile amuzate ale Artemisei . Unchiul meu, arhiepiscopul, se instalase pe sofa, lîngă Axei, cu care putea conversa pe nemţeşte. Dna Farquhar dispăruse ca să se ocupe de studenţii ce serviseră la masă, iar Farquhar îi arăta lui Lily o gravură pe care o cumpărase de curînd, reprezentînd catedrala din Basel. Steve şi Michael Cray se retrăseseră în pervazul ferestrei mari şi contemplau în tăcere întinsa grădină umbrită de ulmi şi de brazi.
Anne s-a apropiat de Steve cu o ceaşcă de cafea. Cu spatele la ei, îi urmăream în oglinda de deasupra căminului. Fata nu împlinise încă 18 ani. Slabă, înaltă, cu părul blond cenuşiu, îmbrăcată într-o rochie-sac ce încuraja imaginaţia, a înaintat către Steve fixîndu-1 cu o privire palidă, fără să-1 bage în seamă pe Michael Cray, şi 1-a întrebat dacă avea tot ce îi trebuie. Steve a răspuns „Da, mulţumesc", după care ea s-a îndepărtat. Dar ar fi trebuit să-i vezi în răstimpul acelui scurt schimb de cuvinte. Un fel de vîlvătaie rece i-a străluminat, de parcă ar fi fost amîndoi legaţi pe acelaşi rug, gata să moară împreună pentru vreo erezie de neînţeles, sfidînd restul muritorilor şi jertfindu-se unei certitudini fără nume.
Nimeni, în afară de Farquhar şi poate de Steve, nu luase spusele lui Muriel drept altceva decît o critică uşoară a căsătoriei, cum era atunci la modă printre tineri. „O persoană excelentă", spunea privirea înduioşată a lui Henry, „o persoană excelentă şi nu lipsită de un anumit farmec, păcat de ea, cu un pic de educaţie ar fi putut fi scoasă în lume". Eu însumi, sedus de Muriel şi deci orbit, am crezut că glumea, că-şi încerca talentele în societate, că voia să se arate la înălţimea lui Steve. Abia la sfîrşitul verii, cînd am devenit iubitul ei, da, iubitul ei (un iubit tînăr, n-aveam decît 19 ani), abia la sfîrşitul verii mi-a mărturisit dificultăţile din relaţiile ei cu Steve.

Cu mine, Muriel a fost cea mai blîndă şi mai tandră femeie. \\\\ întrebat-o cum de-a putut Steve să se îndepărteze de o tinţă atît de afectuoasă, de seducătoare. „Cu Steve nu m-am priceput să fiu nici afectuoasă, nici seducătoare, mi-a răspuns P». Cu el eram altfel, nătîngă, taciturnă, prefăcută, încăpăţînată. De ce? Habar n-am. Poate că-mi era teamă să nu mă creadă nedemnă de el. Nedemnă de *el*\ De cineva atît de..."
Dar nu 1-a insultat. „Steve nu poate trăi fără să te înveţe mereu cîte ceva, fără să predice. Mi-a făcut curte ca să-i înveţe pe alţii ce înseamnă unirea dintre bărbat şi femeie. Ce înseamnă! El, care nu ştia nici..." Şi-şi ştergea lacrimile şi mă înlănţuia cu braţele ei răcoroase. „Voia să mă înveţe totul: să gătesc, să fac menajul, să calc cămăşi, dar nici el nu ştia cum »rt le facă. Credea că le ştie, pur şi simplu pentru că simţea mvoia să mă judece, să mă condamne şi apoi să mă ierte în in.irea lui milostivire."
Plîngea şi se ghemuia la pieptul meu. „Nu vreau să fiu judecată, nici pierdută, nici iertată. Nu vreau să trăiesc ascunsă, mşinată de prostia mea, fiindcă da, sînt proastă, ştiu, dar • i' mi pasă, nu vreau să trebuiască să-mi fie ruşine de asta şi nu vreau ca tata să fie judecat şi să fim umiliţi pentru simplul motiv că el nu e nici al doilea Luther, nici noul Calvin, şi ştiu bine că nu e, dar de ce ar trebui să fie?"
îi mîngîiam părul şi-i sărutam mîinile ca s-o liniştesc, dar ea era calmă, în pofida lacrimilor. Nu ştiu de ce-ţi povestesc ţie toate astea, Louis, poate pentru că şi tu ţi-ai deschis inima lată de mine. Trebuie să observi că n-a spus niciodată ceva cu adevărat jignitor despre Steve, aşa cum ar fi putut: să-1 facă tiran, mincinos, ipocrit, să-1 bălăcărească precum mai loate femeile pe foştii lor bărbaţi. Şi nici nu se învinovăţea că nu fusese fiinţa superioară de care Steve părea să aibă nevoie.
M-a invitat într-o seară la ea, în apartamentul din strada Jefferson, la o lună după ce Steve îşi părăsise domiciliul conjugal. Ştiam că a remarcat, în luna mai, acasă la Farquhar, dorinţa mea, pe care nici măcar nu încercasem s-o ascund, dat fiind că împlinirea ei mi se părea prea puţin probabilă.
Am crezut, cînd am primit telefonul ei, că voia să se destăinuie cuiva care o cunoscuse în Canada, înainte să fi ajuns la

Courtley. Dar nu era numai asta. Simţea un val de recunoştinţă faţă de un tînăr care avusese generozitatea să o dorească tocmai atunci cînd, spunea ea, nimeni nu părea să-i dea nici o atenţie. Frazele despre căsătorie rostite la Farquhar fuseseră ca o sticlă aruncată în mare la adresa mea. Voia să depună mărturie, să planteze un jalon la care s-ar fi putut referi mai tîrziu, dacă viaţa ar fi urmat să ne apropie vreodată unul de altul. „Şi uite că ne-a apropiat", a spus ea şi mi s-a dăruit cu o blîndă simplitate, însufleţită, în cursul acelei prime nopţi, de prietenie şi tandreţe, iar a doua zi şi în zilele următoare de o adevărată pasiune.

La sfîrşitul lui august, abia la trei săptămîni de la începutul legăturii noastre, s-a întors în Canada. „Rămas bun, Adam, mi-a spus. Eram atît de abătută de plecarea lui Steve! Mă îndoiam de mine, nu ştiam dacă trebuie să-l dispreţuiesc pe el fiindcă mă părăsise sau să mă dispreţuiesc pe mine însămi fiindcă nu mă pricepusem să-l ţin lîngă mine. Drumul meu se desparte acum de-al tău. Eu mă întorc la Apsley ca să fiu aproape de ai mei, tu rămîi aici ca să-ţi termini studiile. Mi-ai făcut cel mai mare bine din lume şi n-aş vrea să regreţi mai tîrziu." Ştiam că era inutil să încerc s-o fac să se răzgîndească, aşa că am tăcut.

— Şi Steve?

— A doua zi după cina de la Farquhar, Anne i-a făcut o vizită pe seară în biroul lui ascuns sub acoperiş, în clădirea East Graham. Avea părul despletit, iar sub bluza largă de bumbac verde sînii îi tresăltau liberi. Cum nu căutase nici un pretext ca să-şi facă prezenţa plauzibilă, l-a salutat intrînd şi s-a sprijinit, fără să spună nimic, de marginea biroului lui. Cu ochii ţintă la bluza ei verde, Steve i-a spus că-i părea bine că a cunoscut-o la minunata cină oferită de tatăl ei. Ea a rămas tăcută.

„O cafea? a propus Steve. — Nu, nu vă deranjaţi", a şoptit fata. A urmat o lungă tăcere, pe care Steve n-a îndrăznit s-o rupă. „Nu vă jenaţi, vedeţi-vă de treabă mai departe", a murmurat Anne. Fără să ştie prea bine de ce-i dă ascultare, Steve s-a aplecat asupra dosarelor sale şi s-a lăsat absorbit de ele.

Aproape că uitase de prezenţa fetei cînd a simţit-o în •rmtele lui. Mîinile ei albe se rătăciseră în părul lui. Surprins, n .1 avut putere să se mişte, şi Anne, înconjurîndu-i capul cu In aţele, 1-a întors către ea. Avea ochii verzi, şi-a dat el seama, tu pupilele dilatate, stinse. După cîteva clipe de nemişcare, şl-a lipit buzele de gura care i se oferea. Tînăra femeie îi iningîia ceafa, îşi strecura mîna prin gulerul cămăşii şi i-o i|i.1sa pe spate. Mîngîierile ei trezeau adevărate valuri magnetice care în acelaşi timp îl potoleau pe Steve şi-1 excitau peste măsură. E o vrăjitoare, a avut el vreme să-şi spună înainte de u se ridica şi a o prinde în braţe. Dar ea i-a rezistat, cu aceeaşi I n ivire absentă.

„Vino", i-a spus.

Au coborît, au traversat strada Washington, au ajuns în parcarea rezervată vizitatorilor, s-au suit în Fordul ei Mustang IOŞU şi s-au îndreptat către dealurile din nord, unde familia l'arquhar avea o mică vilă de vacanţă. Ca şi cum Courtley n-ar fi fost destul de departe de lume!

Nimic nu-1 pregătise pe Steve pentru frenezia glacială i .ire-1 cuprindea în prezenţa Annei, nici pentru impasibilitatea şl totodată dementa îmbrăţişărilor lor. Ce-1 mira cel mai tare pe prietenul nostru era tăcerea obstinată a Annei, vidul care-i ardea în ochi, pasiunea şi indiferenţa trupului ei savant. O capcană din care nu putea scăpa! încerca să înţeleagă ce se I ictrecea înlăuntrul Annei, să o oblige să fie prezentă, să răspundă gesturilor, întrebărilor, neliniştilor lui, aşa cum Muriel s-ar fi priceput poate să o facă. Dar Anne se eschiva. De fapt, nu se eschiva deliberat, ca şi cînd ar fi refuzat să joace jocul pe care îl iniţia el, ci pur şi simplu nu răspundea. Şi cu toate că se eschiva, nu-1 slăbea o clipă, îl stăpînea irevocabil, deşi nimic în fond nu l-ar fi împiedicat pe Steve să scape de ea.

Steve însuşi mi-a povestit toate aceste amănunte. Era în octombrie, negocia cu Muriel, întoarsă la Apsley, condiţiile divorţului şi voia fie să se destăinuiască unui prieten sau măcar unei cunoştinţe mai vechi, fie, mai curînd, să mă tragă de limbă în legătură cu purtarea nevesti-sii, căci părea să fi nutrit unele bănuieli asupra legăturii noastre. Mi-a povestit aşadar amorurile lui cu multe detalii, sperînd probabil că

mărturisirile sale mă vor ispiti şi pe mine să-i povestesc aventura mea cu Muriel. De prisos să precizez că nu am căzut în cursă. Steve nu părea să-şi dea seama de disimetria situaţiei: aventurile lui nu-mi aduceau mie nici un avantaj, pe cînd confesiunile mele i-ar fi permis lui s-o discrediteze pe Muriel, ba chiar, cine ştie, s-o facă să-şi modereze pretenţiile financiare, căci pe vremea aceea puţine femei lucrau şi judecătorii îi cereau aproape întotdeauna soţului să-i verse fostei neveste o pensie deseori considerabilă. Avocatul lui Muriel, de pildă, voia ca Steve să se angajeze să-i plătească toată viaţa fostei sale soţii 30% din veniturile lui, cu excepţia cazului că ea s-ar fi recăsătorit.

De altminteri, mă îndoiesc că Steve ar fi făcut un asemenea sacrificiu financiar doar de plăcerea de a se însura cu Anne, deşi era cu siguranţă nebun după ea, cel puţin la început. Era o femeie misterioasă, apropiată şi distantă în acelaşi timp, se oferea şi se refuza, se topea în braţele lui, dar nu dădea nici un semn de plăcere, se crampona de el, dar nu rostea aproape nici un cuvînt. O fascinaţie de acest gen nu e destul ca să te rupă de o soţie iubită. Steve se hotărîse dinainte să se despartă de Muriel şi, în acest sens, Kleinweil nu se înşelase. Doctorul îl ajutase pe Steve să-şi sesizeze propriile motivaţii şi astfel îi înlesnise ruptura, dar îl făcuse deopotrivă să înţeleagă că responsabilitatea şi iniţiativa îi reveneau numai şi numai lui.

— Mare avantaj, în toată încurcătura asta, să nu poţi să te acuzi decît pe tine însuţi!

— Gîndeşte-te puţin la poziţia lui Steve. Copil-minune la Apsley, tînăr promiţător la Peterborough, se pomenea la Courtley într-un post în fond cu totul secundar, la o revistă de teologie printre atîtea altele, cu un divorţ extrem de costisitor pe cap şi încurcat pe deasupra cu o adolescentă nevrozată. Şi, după toate, mai trebuia şi să-şi schimbe principiile ca să poată duce povara existenţei. Cui putea să-i ceară sfatul ? Steve era, ca să zicem aşa, singur pe lume. De cînd plecase din Peterborough, încetase practic orice relaţie cu taică-său şi cu maică-sa vitregă, care, oricum, credea el, nu i-ar fi înţeles frămîntările şi nici nu s-ar fi priceput să-l

ihuzească (aici se înŞela). Clancey, socrul lui, „tatăl lui
II li >ptiv", cum îl numea altădată, îi devenise duşman. Bromley,
mentorul lui la Peterborough, credea în principii mult prea
HRuroase ca Steve să aibă curajul să i se spovedească. Mai
mult ca niciodată, Steve avea nevoie de un tată, iar candidatul
cel mai evident, în dubla sa calitate de şef al lui şi de părinte
ni Annei, era Farquhar.
Teologul a avut politeţea de a-1 primi în biroul său căptuşit
i u cărţi şi gravuri înrămate. Farquhar era un domn de vreo 50
de ani, puţin încărunţit, cu privirea obosită, şi care-şi păstrase,
Ue la şederea la Oxford, obiceiul de a înghiţi două treimi din
flecare cuvînt pe care îl rostea. Vorbea puţin de fapt, evita
iifl-şi privească în ochi interlocutorul şi, la fel ca fiică-sa, avea
uerul că nu aparţinea cu totul lumii care-1 înconjura. I-a pus
lui Steve una sau două întrebări despre revistă, a luat act de
iflspunsurile lui şi a căzut într-un soi de reverie din care tînărul
,i ivăia să-1 trezească. „Vorbeşte, copile", i-a spus în sfîrşit
I irquhar. Părea aşadar să ştie totul. Steve n-a mai ezitat.
„îmi spuneţi «copile». Nu pot să mă îndoiesc de bunăvoinţa
dumneavoastră, deşi încă nu ştiu dacă mă condamnaţi sau
sînteţi gata să-mi iertaţi purtarea." Faţa ridată a lui Farquhar a
ii mas nemişcată. în ochii lui cenuşii, cu arcade adînci, o
sclipire a pîlpîit şi s-a stins. „M-aţi înţeles, desigur, de la bun
început. îmi luasem pe umeri o povară nespus de grea."
larquhar îşi ţinea ochii închişi, gest pe care Steve 1-a consi-
derat o aprobare. „Am crezut că pot învinge animalul din
mine, trupul pe care-1 închipuiam aidoma celui al cailor şi al
catîrilor. Copil fără părinţi, speram să întemeiez o dinastie
consacrată Domnului." Farquhar înclină uşor din cap fără să
deschidă ochii, ca şi cum ar fi vrut să spună „înţeleg". „Cartea
dumneavoastră *Acesta este trupul meu* m-a făcut să văd cît am
greşit, şi cît de absurde erau ambiţiile mele."
Farquhar s-a îndreptat în fotoliu şi şi-a aruncat privirea
cenuşie în direcţia lui Steve, ca şi cum ar fi căutat pe cineva
ascuns acolo. S-a aplecat înspre Steve şi i-a luat repede mîna
într-ale sale. Reci, uscate, mîinile teologului răspîndeau o
aromă fină de paciuli. „De la dumneavoastră am învăţat că
acesta este trupul meu şi că nu am dreptul să fiu propriul meu

Pilat, propriul meu călău. — De la mine, din cartea mea, sau de la... a spus rapid Farquhar. — Din cartea dumneavoastră, de la exemplul dumneavoastră, de Ia fiica dumneavoastră. Toate aceste poteci duc la dumneavoastră, răspunse Steve. — Exemplul meu? E lamentabil. Eu m-am pus pe cruce pe mine însumi, m-am prins singur în plasă", a murmurat savantul. După o lungă pauză, a reluat: „Lucrul cel mai uimitor e că cel răstignit e singur, discipolii prea puţini, martirii rari, harul infinit de preţios, mîntuirea ieşită din comun. Răstignitul a fost surghiunit din univers, discipolii lui au părăsit mulţimea, martirii se exclud ei înşişi din rîndul oamenilor, numărul celor aleşi este infim. Pentru asta oare să-şi fi sacrificat Dumnezeu propriul fiu ? Ce randament lamentabil! O investiţie atît de uriaşă merita să dea rezultate mai palpabile. Fumezi? — Nu, mulţumesc. — îmi dai voie mie ? a întrebat teologul trăgînd către sine o cutie aşezată pe măsuţa de sticlă. — Desigur". Farquhar a scos din cutie un trabuc enorm, oferit de Bromley la Michigan, şi a aprins o brichetă de masă din porţelan, în formă de urnă grecească. O flacără imensă a ţîşnit pînă în tavan şi s-a stins după o clipă. Steve a tresărit, dar profesorul, inhalînd fumul parfumat, a continuat liniştit. „Să uităm de răstignire! Să revenim la trupul nostru, care ne aparţine fiecăruia din noi. Adevărata menire a binecuvîntării dumnezeieşti e să se răspîndească printre cei mulţi. Cum putem să acceptăm că discipolii trebuie să fie rari ? Trebuie să fie numeroşi. Că harul e preţios şi rezervat celor aleşi? Harul nu poate fi decît ieftin şi la îndemîna oricui. Că mîntuirea e ieşită din comun? Mîntuirea e lucrul cel mai obişnuit din lume." Foarte mişcat de faptul că izbutise să-1 facă să vorbească pe Farquhar, Steve s-a grăbit să-i aprobe punctul de vedere: „Da, părinte, îmi mărturisesc păcatul, am vrut să fac excepţie, să le ofer celorlalţi un model, să mă caţăr pe altar, să mă aleg eu însumi... — Ca şi cum n-am fi cu toţii deja aleşi!", a oftat Farquhar, căzînd iarăşi în reverie. „Mi-ai spus «părinte», a revenit el după o nouă tăcere. Ai pomenit de fiică-mea. Ai intenţia să te căsătoreşti cu ea?" Luat pe neaşteptate, Steve n-a ezitat însă nici o clipă: „Da, dacă ea mă vrea, dacă mă vreţi şi dumneavoastră, în ciuda

nu utului şi a greşelilor mele. — Greşelile tale sînt cele ale
tuturora, a răspuns Farquhar. Ele te rînduiesc de partea bună,
|tiiiitre păcătoşi, printre cei mulţi, printre cei aleşi şi mîntuiţi.
tir ce vorbeşti de trecut? Ce contează trecutul? Sîntem cu
Iuţii făpturi ale viitorului. Păcatul, toate păcatele au fost
ifrtate, inutil să ne istovim în căinţă şi lacrimi. Vorbeşte-mi de
(Moicctele tale de viitor".
Steve nu îndrăznea: „Sînteţi prea bun şi aştept părerea
dumneavoastră despre teza mea de licenţă. — Ştiu dinainte
el va fi excelentă. Prietenul meu Bromley, care a văzut deja
l) schiţă a ei, mi-a spus cîte ceva. E de părere că ar trebui să-ţi
tontinui studiile". Şi, pe un ton totodată direct şi inchizitorial:
, Tinere, eşti ambiţios ? — Ar trebui să fiu ? — Vrei să-ţi continui
iludiile? Să mergi mai departe? Să dai un doctorat? Să predici
ţi să predai?". Steve, foarte emoţionat: „Nu doresc nimic pe
lume mai mult! Dar n-am mijloace. — Mijloace materiale,
iri să spui?".
Steve i-a mărturisit atunci dificultatea situaţiei sale finan-
ciare. Nu numai că era sărac, dar în plus trebuia să ducă şi
povara divorţului. Interlocutorul său a reflectat o clipă şi a
pus apoi, privindu-1 cu atenţie: „Crezi că avocatul părţii
.ulverse ar accepta o donaţie de 50 000 de dolari plătibili soţiei
mie în şase luni din ziua în care divorţul va fi fost pronunţat
şl care să pună capăt în mod definitiv oricărei pensii, plîngeri
•sau revendicări decurgînd din căsătorie? — Fără discuţie, dar
de unde aceşti bani? — Cineva s-ar putea ocupa de asta". S-a
iidicat, a deschis un mic seif zidit în perete, a scos un teanc
de hîrtii, le-a răsfoit un moment, după care a continuat: „Să
idmitem că ţi s-ar oferi o bursă substanţială ca să-ţi continui
studiile, ai accepta-o?".
Steve nu-şi credea urechilor: „Păi cum, se-nţelege de la sine.
Să studiez la Institutul din Courtley sub privegherea dumnea-
voastră a fost dintotdeauna...". Farquhar 1-a întrerupt: „N-am
zis nimic de Courtley. îţi dai seama că dacă într-adevăr te
căsătoreşti cu fiică-mea, mi-ar fi greu să aranjez să fii acceptat
ta student la noi. Ar fi, cum să spun, prea incestuos. Dar am
cîţiva prieteni la alte şcoli şi, cu calităţile pe care le ai, obţinerea
unei burse la o instituţie bună ar fi cel mai uşor lucru din lume".

După o scurtă tăcere, a adăugat: „Gîndeşte-te", pe un ton dintr-o dată trufaş, aproape ostil. Steve a protestat: nu era cazul să se mai gîndească, nu putea decît să-şi arate recunoştinţa faţă de binefăcătorul lui. „Vino mîine, i-a spus Farquhar, am să vorbesc cu fiică-mea, vor fi cîteva hîrtii de semnat, să-ţi aduci pixul, în casa asta nu ţinem nici cerneală, nici călimară." Şi, după această remarcă ciudată, 1-a expediat.

— Farquhar şi-a cumpărat un ginere!

— Dacă vrei. De observat că Steve se alegea cu un imens profit moral din acest aranjament.

— Profit *moral?*

— Era în fine înzestrat cu principii îndeajuns de puternice ca să-şi justifice comportarea.

— Principii? Ce fel de principii?

— O dată întors acasă, Steve şi-a petrecut noaptea rememorîndu-şi în detaliu dialogul cu mentorul său. Putea în sfîrşit să facă pace cu sine însuşi, să-şi aprobe din nou propria conduită, ca pe vremuri, dar într-un fel infinit mai profund şi mai cugetat.

îţi dai seama de frumuseţea situaţiei? „Sfîrşitul răstignirii" îl autoriza pe Steve să nu-şi mai ţină vechile făgăduieli, prea greu de respectat. Putea, fără remuşcare, să întoarcă spatele nu numai primei sale căsătorii, ci şi credinţei naive pe care fusese ea întemeiată şi care, între timp, graţie teoriilor lui Farquhar, se numea acum tortură şi sclavie sub legea veche. „Revenirea la trup", sosită la momentul oportun, îl absolvea de adulter. „Mîntuirea mulţimii", în fine, îi deschidea calea spre succes, autorizîndu-1, obligîndu-1 chiar să urmeze gloata în loc de a o sfida, să se topească agreabil în rîndul celor mulţi. Steve credea şi nu se mai îndoia, încerca bucuria de a şti pentru ce făcea ceea ce făcea, avea din nou forţa de a râspîndi cuvîntul Domnului.

A doua zi, tînărul i s-a înfăţişat lui Farquhar. Anne nu era acasă, nu mai fusese văzută de cîteva zile, dar absenţa ei nu i-a împiedicat pe cei doi să treacă în revistă hîrtiile şi să le semneze după ce le citiseră. Contractul îi acorda lui Steve

*

Mima prevăzută în caz de divorţ între Steve Ferris şi Muriel Uancey, urmat de căsătoria numitului Steve cu Anne Farquhar şl sub rezerva ca divorţul şi căsătoria în chestiune să aibă loc i *r*\ tîrziu la 365 de zile după semnarea contractului. Farquhar obţinuse deja din partea unui prieten din Chicago promisiunea fermă că Steve avea să fie acceptat ca bursier la foarte (ncstigioasa şcoală de teologie din acel oraş, cu condiţia, • Irsigur, să depună o cerere legală în răstimpul regulamentar. Şcoala nu primea decît un număr infim de candidaţi, însă o recomandare personală din partea lui Farquhar făcea minuni.

— Nu izbutesc totuşi să înţeleg care era interesul lui Farquhar în această afacere.

— Nici pentru mine nu e foarte limpede. Voia Farquhar să rtlbă un discipol strălucit care i-ar fi datorat cariera? Avea o ulmpatie deosebită pentru Steve? Era frămîntat de viitorul şi i liiar de prezentul mezinei sale, date fiind antecedentele ei?

— Păi ce făcuse ?

— De fapt, nimic deosebit, avînd în vedere locul şi anul. Nu se droga, ceea ce nu era puţin lucru, doar că luase cu doi uni înainte o boală venerică - tratată la timp şi cu succes -, i.ir în ziua cînd Farquhar şi Steve semnau contractul, făcea un .ivort într-o clinică privată din New York.

— Nu spuneai că lua deja anticoncepţionale?

— Ba da, în principiu, dar cum era nervoasă şi distrată, i se întîmpla să mai uite.

— Dacă Anne era însărcinată cu Steve, ar fi trebuit să i se spună şi lui, nu?

— Firește, numai că ea nu era sigură că rămăsese însărcinată cu el.

— A nimerit-o bine, Steve! Cu ce poamă s-a încurcat!

— Era foarte tînără încă, nu făcuse nimic grav. Farquhar socotea - şi viitorul i-a dat dreptate, pînă la un punct, în orice caz - că, măritîndu-se cu Steve, fata urma să iasă din mediul ei, avea să se înscrie la Universitatea din Chicago, alături fiind de un bărbat cu principii sănătoase şi care nu putea s-o influenţeze decît în bine.

— Ei i se ceruse consimţămîntul ?

— Se-nţelege. Anne era îndrăgostită la nebunie de Steve, nu cunoscuse decît liceeni de vîrsta ei, care o tratau fără menajamente, ca pe o colegă de clasă. Dragostea adolescenţilor e dulce, dar trecătoare. Steve, în schimb, o respecta, o copleşea cu tandreţea sa, avea grijă de ea. Era mai mare decît ea cu cinci ani, iar între 18 şi 23 de ani diferenţa e enormă.
— Şi căsnicia a mers ?
— Da, o vreme.
— Şi pe urmă ?
— Am să-ţi povestesc altă dată. Aud uşa garajului, nevestele noastre s-au întors. *Take care* („ai grijă"). La urma urmei, nu-i rău că în ultima vreme oamenii nu se mai căsătoresc chiar atît de tineri.

.

Capitolul 3

Crimă şi seducţie

„Ai grijă", *take care,* mi-a spus Adam. în Lumea Nouă, aşa îşi ia lumea la revedere. *Take care,* ca şi cum nişte primejdii invizibile ne-ar ameninţa pe fiecare la tot pasul şi ar trebui să le amintim necontenit celor dragi să fie atenţi să le evite. Avusesem deja grijă în ziua aceea, fusesem deja prudent cu Adam, mulţumindu-mă să-l întreb despre Steve fără să-i mărturisesc propria mea durere, cea care nu putea fi vindecată ilecît prin tăcere.

Noua mea viaţă, noile mele certitudini fuseseră zguduite. Amintiri, chemări, miraje răsturnau cerul şi pămîntul ca să pună gheara pe mine, să mă orbească, să mă rănească. Sosirea lui Gloss, labirintul poveştilor lui, Fundaţia, procesul, hotărîrea de a depune ca martor şi apoi surpriza...

Şi totuşi mă credeam bine ancorat de stînca înţelepciunii, in arhipelagul Visurilor realizabile.

Cînd cu un nou „dezgheţ", mama a primit autorizaţia să vină la noi în vizită pe două luni. închipuiţi-vă bucuria revederii, după o despărţire de peste şapte ani! Am dus-o să vadă cele mai frumoase locuri din Ontario şi din statul New York şi, după zile de neuitat la Toronto şi la Kingston în tovărăşia familiei Young, am convins-o să-şi prelungească şederea la noi pînă la începutul sezonului ploios.

Cu un glas care îşi păstrase toată vioiciunea, ritmul, rezistenţa, mi-a adus veşti proaspete despre prietenii ei. Adrian

Storm, fostul şef comunist destituit, pe care-1 cunoscuse în cele din urmă (ce bărbat curtenitor! se extazia ea), bravul Storm o dezamăgise în fond, căci după ce rezistase îndelung tentaţiei de a emigra (în ciuda aventurilor prin care trecuse: arestare, proces, închisoare, micşorare a pedepsei, eliberare), finalmente depusese şi el la Miliţie o cerere de plecare. Fireşte, viza de ieşire îi fusese refuzată, ştia prea multe, ar fi fost primejdios să fie lăsat să plece.

Maică-mea îşi agrementa povestirile cu o mulţime de reflecţii despre sensul vieţii. Ridica în slăvi nepreţuita înţelepciune a celor ce rămăseseră fideli ţării lor, mulţumiţi să se dezvolte acolo încetişor, înconjuraţi de stima compatrioţilor, şi condamna în termeni usturători trista nebunie a celorlalţi, cei care voiau cu orice preţ să plece. Culmea, dintre aceştia, cei cărora li se refuza plecarea, de pildă Storm, erau condamnaţi, în propria lor ţară, la mizerie şi singurătate. Iar dacă izbuteau să emigreze (precum Tania, prima mea iubire, care se măritase cu un american), se ofileau undeva departe, fără să poată izgoni vreodată din sufletele lor îndurerate amintirea patriei pierdute.

Simţeam prea bine că eu eram ţinta acestor remarci. Tu eşti cel care te ofileşti în singurătate, după ce ţi-ai smuls rădăcinile, voia să spună ea, tu eşti cel care nu izbuteşti să izgoneşti din sufletul tău îndurerat amintirea patriei pierdute. Să zicem că ar fi fost adevărat, era nevoie s-o repete de atîtea ori? Dar era oare adevărat? înconjurat de soţie, de copii, de prieteni şi de vecini, mă ofileam eu în singurătate ? Da, ar fi spus maică-mea dacă şi-ar fi putut exprima fără reţinere gîndul pînă la capăt. Da, nefericitule, lîncezeşti departe de posturile grase pe care le-am visat eu pentru tine, departe de fetele care te-ar fi putut face fericit, fete care între timp şi-au găsit soţi strălucitori, meniţi celor mai frumoase cariere, cu excepţia, desigur, a celor care, ispitiţi de mirajul unei vieţi uşoare, au părăsit şi ei ţara şi, rupţi de rădăcinile lor, se căiesc amarnic.

După ce mă supuneau deci nu chiar la ofensive în toată regula, să nu exagerăm, ci mai degrabă la mici incursiuni, la asalturi rapide în locurile şi momentele cele mai paşnice, masa copiilor, tîrguielile săptămînale la supermarket, duminicile la

plajă, serile dinaintea televizorului, aceste conversaţii îmi permiteau să apreciez la justa ei valoare (dacă mai era nevoie!) prezenţa liniştitoare a lui Miez de Pîine şi a copiilor. Grijile mele se calmau ca prin minune de îndată ce, la liziera nopţii, mîna uşoară a soţiei mele mi se aşeza pe umeri. Gestul ei nu mai însemna, cum ar fi putut fi cazul în alte împrejurări, „sînt obosită, dragul meu, să dormim", ci, transfigurat de reproşurile maică-mii, el îmi spunea acum: „Nu te lăsa cuprins de fţrijă, iubitul meu, odihneşte-te".

Aş fi putut să mă apăr, să răspund, să protestez, dar nu merita osteneala, mama ar fi fost prea surprinsă şi jignită. Tot singură, fără veşti de la tata, ea evoca din cînd în cînd, în trecere, cutare detaliu privitor la soarta lui. Mişcată de singurătatea ei, Barbara i-a propus să rămînă definitiv cu noi la Windsor. Mama a fost îneîntată. Solicitudinea noastră avea să-i permită, la întoarcere, să-şi uimească prietenii cu vestea că fiul şi nora ei erau gata să o primească la ei în Canada, în America, ce mai, acolo unde toată lumea se plimbă cu maşina, oamenii locuiesc în case superbe cu mai multe băi şi cu telefoane în fiecare încăpere. Dar cu egală satisfacţie mi-a dat de înţeles, în mod foarte discret totuşi, cît de tare o dezamăgiseră Windsorul, viaţa lipsită de ambiţie pe care o duceam aici, familia obscură în care intrasem şi adunătura de ignoranţi care mă înconjura.

De fapt, prietenii mei o primiseră foarte bine. O supuseseră unui adevărat interogatoriu privitor la starea actuală de lucruri din România, dar, spre surpriza şi consternarea lor, în loc să se văicărească, ea descria situaţia în termenii cei mai elogioşi. Bravii mei canadieni nu erau siguri că pricepuseră prea bine. Spusele acestei doamne, pe care le traduceam cît puteam eu de bine în engleză, comportau cu-siguranţă un mic resort invizibil care deforma adevărul proclamat la televizor, în *Windsor Sentinel* şi în *Globe and Mail,* marele ziar din Toronto.

Adevărul acesta, unanim acceptat, putea fi rezumat cam aşa: „Nu există decît o singură ţară cu adevărat binecuvîntată pe lume şi aceasta este Canada - după Anglia totuşi, se-nţelege de la sine, cu amendamentul că din Anglia am plecat, fiindcă

ios

acolo, ca să fii pe deplin satisfăcut, trebuie să ai mijloace, pe cînd aici fericirea e la îndemîna oricui. Australia şi Noua Zeelandă vin pe locul doi. Restul lumii e o enormă vale de lacrimi, de unde oamenii nu visează decît să plece pentru a se stabili fie în Canada, fie, dacă nu reuşesc aici, în Australia sau în Noua Zeelandă. Locuitorii acestui imens purgatoriu sînt toţi deopotrivă de nefericiţi şi numai orgoliul şi obiceiul de a minţi incită unele naţiuni să nege evidenţa însăşi, în timp ce alte popoare (îndeosebi cele din Europa de Est) au măcar onestitatea de a-şi recunoaşte mizeria".

De ce aşadar mama mea făcea excepţie de la această regulă? - se întrebau în sinea lor vecinii mei. Din ce motiv obscur ascundea ea ceea ce, oricum, toată lumea înţelesese foarte bine? Nu încercau să-i deschidă ochii asupra zădărniciei manevrelor ei, nici mai ales s-o contrazică, ci îşi compuneau rapid o fizionomie aprobatoare şi, dînd din cap cu răbdare, o ascultau descriindu-le fericirea incomparabilă de a trăi la Bucureşti.

Pe la jumătatea lui iulie, cuplul care locuia peste drum de noi (el ţinea un mic supermarket, iar ea era infirmieră) ne-a invitat, pe Barbara, pe mama şi pe mine, la o serată organizată de asociaţia proprietarilor din cartier în localul şcolii secundare. A trebuit să mergem pe jos cîteva minute prin pîcla tropicală, irespirabilă, a verii din Ontario, ca să ajungem într-o mare sală de gimnastică unde mai bine de o sută de perechi încă tinere, aşezate în jurul unor mese lungi acoperite cu feţe de masă din hîrtie, scăldate în lumina argintată a proiectoarelor, sorbeau pe îndelete savuroasa bere Labatt Five. Din vreme-n vreme, alertate de un semnal imperceptibil, vocile lor calde şi energice intonau lent cîntecele care legănaseră adolescenţa tuturor celor de faţă: *MyBonniels Overthe Ocean, Yesterday, O Canada.*

Puternice, bine hrănite, chipurile acelor oameni înşurubaţi în scaune exprimau bucuria de a avea un cămin al lor, o proprietate, mai curînd nominală la drept vorbind, de vreme ce banca îşi păstra încă drepturi depline asupra a peste patru cincimi din preţul de cumpărare, dar o proprietate totuşi, care le conferea dreptul şi plăcerea de a trăi printre vecinii

Im, şi ei proprietari în proporţie de 20%, şi ei amatori de
ic eeaşi bere şi de aceleaşi cîntece. Femeile se ridicau, îşi
cflutau prietenele de-a lungul meselor, le duceau la celălalt
nipăt al sălii ca să le prezinte altor prietene pe care ele, cele
tllntîi, le cunoşteau foarte bine şi chiar de mult, căci le
Intîlniseră fie la şedinţele cu părinţii de la şcoala primară, fie
1.4 clubul de tenis, fie la tîrgul de artizanat din Ontario, fie la
Irstivalul dansului şi al bucătăriei etnice, fie la cursurile de
yoga sau la cele de contabilitate menajeră, fie la reuniunile
grupului „O plimbare cu Dumnezeu", fie la adunările electorale
,\\e celor trei partide din provincie, conservator, liberal şi
iieo-democratic (ultimele două pierzînd întotdeauna), fie, în
••firşit, la conferinţele senzaţionale ale doctorului Durdy din
Vancouver despre arta de a negocia cu tine însuţi.
Miez de Pîine s-a ridicat şi ea la rîndul ei cînd verişoara lui
Stanley Wallace s-a apropiat de noi cu splendidul ei surîs -
.idevărată frontieră stacojie care-i tăia faţa lungă, despărţindu-i
bărbia crispată de ochii şi de nasul strîmbaţi de extaz -, mi-a
întins mîna, a strîns-o şi a scuturat-o viguros pe a mea, s-a
declarat încîntată să o cunoască pe mama, căreia i-a întors
spatele pe loc ca s-o atragă pe Barbara spre un grup de femei
care conversau în picioare, la cîţiva paşi în dreapta mea.
I.uptîndu-se cu zarva crescîndă a sălii, mama se străduia să-mi
explice ultima şi cea mai admirabilă reformă a învăţămîntului
care tocmai fusese decretată la noi în ţară, dar eu n-o ascultam
decît pe jumătate, ocupat fiind să-mi observ soţia.
Fără îndoială, semăna cu celelalte neveste din cartier,
vorbea engleza pe acelaşi ton uşor (foarte uşor) nazal, tărăgă-
nînd puţin sfîrşitul frazelor, se proptea pe picioare cu acelaşi
aer hotărît, puţin greoi, ca şi cînd ar fi fost pe cale să se
tocmească pentru vreun fotoliu de ocazie, vreun şifonier
zgîriat sau vreun pat vechi de copil, iar puritatea profilului,
bogăţia părului ei blond-roşcat se topeau în frumuseţea nume-
roaselor profiluri şi coafuri minunate.
Şi totuşi, chiar înconjurată de celelalte femei, ea rămînea
o zeiţă. O zeiţă deghizată în muritoare, o făptură umilă în
aparenţă, căreia oamenii nu izbutesc să-i distingă natura. Dar
eu ştiam că o simplă mişcare a umerilor, o privire, un gest al

mîinii erau de-ajuns ca un nor de lumină s-o cuprindă şi s-o ridice în aer, tînără şi strălucitoare, orbindu-mă cu splendoarea ei. în seara aceea, ca totdeauna, a preferat să rămînă ascunsă şi abia mult mai tîrziu, cînd s-a întins alături de mine în întuneric şi mi-a spus noapte bună, am perceput, ca un murmur, ecoul adevăratei ei puteri.

Atacul împotriva căsniciei mele a fost lansat într-o seară de sfîrşit de iarnă. Miez de Pîine şi cu mine urmăream la televizor o comedie americană, unul din numeroasele filme în alb-negru în care personaje puse la marele şpiţ aleargă pe străzi, rîd cu gura pînă la urechi, cîntă asurzitor, trîntesc portierele maşinilor, dansează cu ochii ridicaţi spre cer şi rotesc deasupra capului sticle de şampanie şi jobenuri strălucind de curăţenie. Copiii dormeau, nevastă-mea îmi pusese pe umăr mîna ei cu degete lungi. Simţeam creşterea blîndă a dorinţei conjugale, precum un ogar tolănit pe covor ale cărui labe tresar la amintirea curselor de atîtea ori alergate. E de-ajuns ca stăpînul să-1 bată prietenos pe spate pentru ca fidelul animal să ghicească dacă a venit momentul să se repeadă într-un suflet către uşa care se va deschide într-o clipă sau dacă trebuie să se întoarcă cu paşi înceţi la culcuşul său din garaj. Tocmai mă pregăteam să sting televizorul, cînd a sunat telefonul. La nouă şi jumătate seara? Mama Barbarei nu telefona niciodată după cină: „Vă dau în primire copiilor", spunea ea. La ora asta, Stanley, aplecat pe flipperul pe care şi-1 instalase în pivniţă, n-avea urechi decît pentru clinchetul clopoţeilor şi ochi pentru sprintul bilei argintate. Adam şi verişoarele Barbarei telefonau de regulă sîmbăta dimineaţă înainte de a ieşi în oraş, pe ceilalţi prieteni ai mei îi vedeam zilnic la birou, de ce mi-ar fi telefonat seara acasă ? Soneria, de obicei înăbuşită, abia audibilă, făcea de data asta un zgomot strident, de parcă, brusc dereglată, ar fi început să funcţioneze de capul ei. Sigur că la capătul firului nu era nimeni, am ridicat receptorul.

— *Hello* - am auzit o voce răguşită, îndepărtată -, *bello, can I speak to Mr Veghe ?*

— *Speaking,* am răspuns.
— Ludovic, tu eşti, amice, e glasul tău, trăieşti, spune-mi
i fl tu eşti, Ludovic, Domnul fie lăudat!
— Gloss! am făcut eu, împietrit.
Un torent de cuvinte a năpădit telefonul, pe care l-am pus
pr canapea, acoperindu-i microfonul cu palma.
— E Gloss, Gloss, prietenul meu din tinereţe, îţi aminteşti,
ţi am vorbit de el - i-am şoptit lui Miez de Pîine căreia-i rîdeau
ochii, căci fără îndoială arătam îngrozit -, Gloss pe care nu
I am mai văzut de atîţia ani... - şi am reluat receptorul.
îi venise în sfîrşit şi lui rîndul să părăsească ţara, mi-a
povestit el cu o voce gîfîită. Era aici, aproape, telefona din
Detroit, la o aruncătură de băţ, de partea cealaltă a podului,
mii dădeam seama? Un văr de-al lui care locuia la periferia
Detroitului îl invitase pe spezele lui ca rudă apropiată şi ca
l'VP (persoană virtualmente persecutată), categorie recent
< reată ca să uşureze intrarea în America a emigranţilor din
llong Kong. Din Hong Kong, îmi dădeam seama? De la
celălalt capăt al pămîntului! De cînd se afla aici? De trei
săptămîni deja, dar oboseala, dar decalajul orar, dar faptul că
,i trebuit să se repeadă pînă la New York pentru nişte treburi
pe care, răbdare, avea să mi le povestească în curînd îl
siliseră să amîne acest telefon din zi în zi şi uite că, în fine,
îmi auzea glasul, de parcă ieri mai eram încâ împreună la
vechea noastră cafenea *Nestor] Nestor,* o, ce zile minunate...
aflasem? *Nestor* nu mai exista, din păcate, fusese închis,
suprimat, abolit, şters din cartea vieţii...
Am pus din nou deoparte receptorul, care continua să emită
un mic scrîşnet, ca şi cum un pitic cu glas fîrnîit s-ar fi ascuns
în el, şi m-am întors spre Barbara cu o privire imploratoare.
— Invită-1 să stea o săptămînă la noi, e cel mai bun prieten
al tău - a şoptit ea şi privirea-i irizată s-a însufleţit. Oricum
trebuia să cumpăr o garnitură nouă de cearşafuri pentru patul
din camera de musafiri, tocmai am văzut una foarte frumoasă,
de damasc alb, fabricată în Egipt.
După cîteva zile, pe un viscol trecător de martie, Gloss a
apărut la uşă, înfăşurat într-un palton lung, gri, ale cărui
pulpane stătea să i le smulgă vîntul sălbatic. îl aşteptam cu

nerăbdare, îmi luasem o zi liberă şi deja formulasem pentru uzul lui povestea aventurilor mele în străinătate, în doar cîteva fraze, căci nu mi se întîmplaseră prea multe, dar el nu mi-a lăsat timp să le rostesc.
Profilîndu-se pe cerul sumbru şi pe fundalul garajelor acoperite de zăpada proaspătă, cu ochii încercănaţi, încărunţit, şovăielnic la mers, Gloss nu mai era decît umbra celui care odinioară îmi agrementase şi totodată îmi persecutase tinereţea. Şi-a scos cu greu paltonul, fularul plin de ace de gheaţă, căciula de blană, mănuşile, cizmele ude, haina şi două grele flanele de lînă. Lăsîndu-se să cadă pe canapeaua cea mare din velur ocru, a luat paharul de kir, amestec pe care-l descoperisem recent graţie Barbarei într-un ghid al băuturilor franţuzeşti, şi l-a închinat în onoarea „marilor dispăruţi", făcînd probabil aluzie la noi înşine, pe cînd mai eram tineri, aşa cum ne întrevedeam prin ceaţa memoriei.
Jalea şi disperarea, s-a văicărit Gloss după ce şi-a golit paharul dintr-o înghiţitură, jalea şi disperarea care-l cuprinseseră de la plecarea mea crescuseră din an în an. Ce nu făcuse ca să se menţină în formă ? în formă morală, se-nţelege. Prea puţini prieteni credincioşi, dificultăţi financiare, penurii tot mai mari de hrană şi de băutură. Şi de tutun? Tutun se mai găsea, dar de foarte proastă calitate. O singură circumstanţă aparent favorabilă îi mai îndulcise viaţa, dar cu ce consecinţe... Unchiul Berthold, îmi mai aminteam de el? Cel care-şi petrecuse adolescenţa în Anglia, cel care-l învăţase engleza pe Gloss... în 1972, unchiul Berthold părăsise lumea aceasta la vîrsta de 83 de ani, fără să lase urmaşi. Aproape de cheiul Dîmboviţei (îmi mai aminteam eu oare cheiul?), bătrînul avea un apartament scăpat de la naţionalizare prin nu ştiu ce întîmplare. întîmplare? Mai degrabă un adevărat miracol.
Alt miracol: apartamentul i-a revenit lui Gloss, care s-a instalat fără întîrziere în locuinţa decedatului. Să ai o casă a ta la 32 de ani, cîtor compatrioţi de-ai noştri le oferea destinul această şansă, şi ce situare, în plin centru, cu o vedere nemaipomenită (piezişă) la Dîmboviţa, e drept, pe atunci încă foarte murdară. Şi să nu mai vorbim de mobile, toate din
no
*

*

•tcjar masiv încrustat ciîfîşii de acaju, aduse din Anglia în 1932, amintire din vremurile bune!

Apartamentul avea trei camere şi dependinţe. Dintr-un mic vestibul, se trecea în salonul flancat de ambele părţi de 'li>tmitoare; în peretele din fund se deschideau o fereastră mare şi uşa cu geam de la balcon, iar la dreapta un culoar «lucea la baie şi la bucătărie, în spatele căreia unchiul Berthold amenajase o cămară. Gloss nu s-a atins de nimic (din lene? din respect pentru memoria celui dispărut?), abia de i-a dat voie femeii care-i făcea menajul maică-sii să deplaseze bufe-M-le şi dulapurile grele ca să mături grămezile de praf strînse «Ic ani de zile. A consimţit să golească sertarele însă şi să împartă lucrurile rămase de la bătrîn săracilor din parohia slîntul Ion cel Nou.

La început, totul părea în regulă. Gloss îşi cîştiga binişor naiul. Funcţionar la Banca Naţională, administra vînzările de aur cooperativelor de bijutieri şi dentiştilor. Cu diploma lui de Istoric, cum de eşuase în vizuina aia ? Nu era deloc o vizuină, s-a revoltat Gloss, era o muncă bine plătită, în plin centru al capitalei, la adăpost de privirile indiscrete. Ce aş fi vrut, să se li dus sâ-şi scuipe plămînii predînd istoria în nu ştiu ce sat pierdut în munţi? în fond, a adăugat imediat, de ce nu, poate ;ir fi fost mult mai bine...

I-am umplut paharul, pe care 1-a dat peste cap cu un aer visător.

în afară de salariu şi de măruntele avantaje pe care i le oferea slujba, Gloss mai cîştiga cîte ceva ajutînd-o pe Miriam, soţia lui Ştefan Frater, să traducă romane englezeşti de mare tiraj. Miriam, care-i cunoştea pe toţi directorii de edituri, făcea rost de contracte, amicul meu înjgheba o traducere „brută", mama Mirei îi şlefuia stilul şi o epura de pasajele susceptibile de a atrage fulgerele cenzurii, iar publicul cititor se repezea cu bucurie să cumpere cartea. Uneori traduceau şi romane clasice, precum *Egoistul* de Meredith, care nu se vindeau, dar împodobeau mult timp vitrinele librăriilor, atrăgînd privirile. Meredith în special, asupra căruia avea să revină curînd, nu s-a vîndut deloc. Ca să-şi mai rotunjească veniturile (oftat adînc), s-a văzut silit să-şi ia un chiriaş. De unde această

dorinţă de cîştig? Gloss, după cum recunoscuse singur, nu trăia pe picior mare. Chiar dacă ar fi voit, tot n-ar fi avut cum, Cu penuria generală, magazinele erau goale. Ce putea să cumpere cu atîţia bani?
Gloss s-a ridicat, s-a privit o clipă în oglindă şi, întorcîndu-se către mine, mi-a mărturisit că toţi banii lui se duceau pe aur. Pe aur? Da, pe aur, marfă interzisă. Persoanele particulare - îmi mai aminteam ? - nu aveau dreptul să posede metale preţioase decît sub formă de bijuterii, de tacîmuri sau de proteze dentare. Singurul depozitar de aur şi de argint brut din ţară era Banca, şi toate tranzacţiile cu aceste metale treceau prin Direcţia de care depindea Gloss.
După spargerea Băncii (ce întîmplare incredibilă, un milion de dolari dispăruţi fără urmă!), măsurile de siguranţă deveniseră feroce. în fiecare lună, trimis sub escortă militară din minele situate în nordul ţării, aurul, turnat în bare de cinci sute de grame, sosea la Bancă într-o furgonetă blindată care se afunda într-un culoar subteran pe lîngă Miliţia municipală şi, după ce trecea de cîteva posturi de control, pătrundea în sfîrşit în „Sfînta Sfintelor", poreclă dată sălilor Tezaurului şi labirintului de culoare întretăiate de zăbrele şi de uşi de oţel. Cizmele gărzilor care alergau să-l întîmpine pocneau cimentul cu un zgomot de grindină. Aerul răsuna de ordine, de strigăte înăbuşite, de uşi trîntite. Cîteva minute mai tîrziu, furgonetă pleca şi liniştea se lăsa din nou în subterana construită de Fichet înainte de primul război mondial, după nişte planuri între timp pierdute.
Pe cît de extremă era vigilenţa la transportul aurului, pe-atît de simplă era protecţia metalului depus în „Sfînta Sfintelor". îngrămădite într-un seif uriaş, barele erau numărate o dată pe lună de o comisie formată din adjunctul Securităţii, comandantul Miliţiei municipale şi trei reprezentanţi ai „Conducerii". O dată înghiţit în măruntaiele Băncii, aurul nu mai ieşea de acolo, cu excepţia unor rare operaţiuni urgente ordonate de foarte sus. Astfel, demult, înainte de retragerea trupelor sovietice la semnarea tratatului de pace cu Austria, o sută cincizeci şi cinci de lăzi au fost transportate noaptea la aeroport şi au ajuns a doua zi dimineaţă la Moscova.
uz
*

De regulă, singura situaţie în care preţiosul metal părăsea .Mintă Sfintelor" erau vînzările de aur către cooperativele de ln|utieri şi de dentişti. O mică topitorie, prevăzută cu instrumente de precizie, fusese instalată în Tezaur încă de pe timpul lui Fichet şi continua să existe. Bijutierul-topitor care • i.pundea de atelier era, pe vremea lui Gloss, un sas bătrîn utiginar din Sighişoara, Dl Reuter, un bărbat destul de înalt, (u părul alb, cu obrazul roşu, cu nasul turtit, cu ochii spălăciţi şl care colinda tăcut culoarele, cu umerii căzuţi, sprijinindu-se Inlr-un baston şi tîrşind nişte şoşoni enormi, de parcă ar fi lost Nibelungul Băncii, duhul păzitor al tuturor lucrurilor de preţ îngropate în „Sfînta Sfintelor".

Aflat acolo dintotdeauna - căci nimeni nu-şi amintea limpui „dinainte de Dl Reuter" -, el îşi ducea traiul într-un mic apartament amenajat lîngă topitorie, loc unde lumina /.ilei nu pătrundea niciodată. Gura lumii spunea, dar zvonul n-avea cum să fie verificat, dat fiind că serviciul de cadre se mcăpăţîna să păstreze secretul în această privinţă (presupunînd că dosarele, de obicei atît de complete, ar fi conţinut lie şi cea mai vagă informaţie cu privire la Dl Reuter), gura lumii spunea aşadar că, în 1918, chiar înainte de sfîrşitul războiului, bravul nostru sas, atunci în vîrstă de 18 ani, ucenic bijutier de meserie...

— Gloss - l-am întrerupt eu la mijlocul frazei pe care o rostea cu ochii aţintiţi în fundul paharului său gol -, probabil că ţi-e foame. Nu vrei nişte alune? Un sandviş?

Şi m-am repezit la bucătărie, înainte ca el să poată relua firul povestirii. Gloss a înghiţit cu plăcere brînza topită elastică, a ronţăit cîţiva biscuiţi săraţi parfumaţi cu unt de arahide şi a golit încă un pahar de kir.

— Unde rămăsesem ? m-a întrebat.

— La cumpărarea de aur, m-am grăbit să spun ca să-1 fac să uite de tinereţea Dlui Reuter.

— A, da. în topitorie exista un seif cu sertare, care rămînea deschis toată ziua. Era folosit pentru păstrarea unor lingouri minuscule, destinate cooperativelor de giuvaiergerie, lingouri cărora eu aveam misiunea să le înregistrez ieşirea şi să depun plata în contul atelierului. în acest scop, dispuneam de un

registru gros legat în pînză ceruită, pe care-l ţineam într-un sertar din seif.
După cum ţi-am explicat, locul era inexpugnabil şi, în consecinţă, autorităţile nu luau propriu-zis măsuri de siguranţă decît atunci cînd se transporta aur. Asta făcea ca înăuntrul „Sfintei Sfintelor" să domnească, n-aş zice dezordinea, ci un soi de delăsare. De exemplu, seiful rămînea deschis toată ziua, iar sertarul în care se afla registrul meu nu era niciodată închis cu cheia. Eram trei sau patru persoane care lucram acolo, eram cotrobăiţi în fiecare dimineaţă la intrarea în Bancă şi după-amiaza la ieşire, dar în orele de lucru în „Sfînta Sfintelor" eram lăsaţi în plata Domnului.
într-o zi spre prînz, deschizînd registrul ca să notez ultimele comenzi, am găsit în el, pusă cu dibăcie, o foiţă subţire de aur, de mărimea unei coaie de indigo. Ce era cu ea acolo ? Cine o pusese ? Nu putea fi o eroare, nimeni altcineva decît mine nu deschidea registrul. Un cadou? O cursă? Dar cu ce scop? Şi cît putea să valoreze? Cîteva clipe mai tîrziu, văzîndu-mă că trec prin faţa atelierului lui, Nibelungul a depus delicat pe un cîntar din faţa lui o foiţă identică cu cea pe care tocmai o găsisem. întorcîndu-se către mine, mi-a spus cu un zîmbet diafan: „Patru grame. O frumuseţe...". M-am făcut că nu-l aud şi m-am întors în biroul meu. A doua zi, deschizînd registrul, am descoperit în el o a doua foiţă de aur, aidoma celei dintîi. Le-am luat pe amîndouă şi le-am strecurat în buzunarul ataşat de ultima pagină din registru, acolo unde păstram bonurile înainte de a le înregistra. Absorbit de treburi, aplecat deasupra arzătoarelor sale de gaz, a bâloanelor de sticlă, a eprubetelor şi a cîntarelor, Nibelungul nu mi-a adresat nici o vorbă toată ziua.
Jocul ăsta a continuat toată săptămîna. Buzunarul registrului se umfla văzînd cu ochii. în lunea următoare, avînd grijă să vin mai devreme, m-am repezit la registru. O nouă foiţă, puţin mai groasă, mă aştepta însoţită de o notă pe care era marcată, fără nici o explicaţie, suma de o mie de lei, care reprezenta jumătate din salariul meu lunar. în ciuda surprizei, mi-am păstrat sîngele rece cît să fac o socoteală rapidă. Factura îmi cerea o mie de lei pentru şapte foiţe de aur, adică

III jur de o sută cincizeci de lei foiţa, ceea ce echivala cu iii'i-patru dolari (la negru). Dacă fiecare foiţă cîntărea, cum • irdeam că am înţeles, patru grame de aur, preţul unui gram n*venea la un dolar, adică treizeci de dolari uncia, preţul oficial din acel moment. De atunci a crescut enorm... Nibelungul voia prin urmare să-mi vîndă aur la un preţ rlnstit. Aur furat probabil din livrările pe care le făceam dentiştilor. Ce trebuia să fac? Să accept o tranzacţie atît de periculoasă? Şi dacă o accept, cum să-mi scot comoara din „Sfînta Sfintelor" ? Simţeam prea bine că ar fi trebuit să pun i apăt acestei poveşti şi să strecor pe furiş cele şapte-opt foiţe de aur pe masa Nibelungului, dar cum în acea zi bătrînul n-a n-şit deloc din atelier, nu am găsit un moment prielnic. A doua /i dimineaţă, înainte de a pleca din apartament, împins de o forţă necunoscută, am scos zece bancnote de 100 de lei din ascunzătoarea de sub pat şi, la sfîrşitul zilei de lucru, le-am băgat în registrul meu. în ziua următoare, bancnotele dispă-ruseră, iar în locul lor am găsit o notă care spunea simplu .Achitat". O altă foiţă de aur tremura, strălucind de emoţie, dnd am luat-o delicat ca s-o ascund în buzunarul deja plin de la sfîrşitul registrului.

— Eşti sigur că topitorul îţi pasa aceste foiţe ?

— Nici cea mai mică îndoială. Reuter era singura persoană care ar fi putut să subtilizeze aurul, o infimă cantitate de aur la fiecare transport, ca s-o topească ulterior.

— Dar de ce ? Nu era teribil de periculos ?

— Da şi nu. Puţin aur răspîndit ici şi colo nu îngrijora pe nimeni, cîtă vreme rămînea în topitorie. Pericolul ar fi fost să vrei să-1 scoţi din Bancă.

— Păi şi, dacă-1 cumpărai, nu era ca să-1 scoţi?

— Ştiu, ai dreptate, mi-o spusesem şi eu de zeci de ori, în fiecare săptămînă îmi promiteam să nu mai achit facturile, să dau aurul înapoi, să am o explicaţie cu Nibelungul, dar de îndată ce atingeam foiţa fierbinte care mă aştepta zilnic la sosire, uitam de bunele mele intenţii şi mă grăbeam s-o ascund în sertarul cu fund dublu.

— Sertarul cu fund dublu ?

"5

— Nibelungul m-a făcut atent într-o zi, cu un zîmbet care-i lumina nenumăratele riduri din jurul ochilor săi albaştri, că, în interiorul celui de-al doilea sertar de la pupitrul meu, ceea ce părea să fie un şurub al încuietorii era în realitate un buton pe care dacă-l apăsai fundul sertarului sărea, dînd la iveală un spaţiu gol, adînc de vreo doi centimetri. Acolo aranjam metodic, în fiecare dimineaţă, foiţele de aur.
— Prin urmare, banii de pe traduceri acolo se duceau...
— La început. Dar ai să fii surprins să afli ceea ce şi mie mi s-a părut lucrul cel mai straniu din lume, anume că, după o vreme, vreo două sau poate trei săptămîni, Nibelungul a încetat să-mi mai încaseze banii.
— îţi întindea o cursă ?
— îmi punea aurul la dispoziţie, iar eu îl acceptam, fără să am nici cea mai mică idee de felul cum aveam să-l scot din „Sfînta Sfintelor" sau de ce aveam să fac cu el mai pe urmă, dacă aş fi reuşit să-l duc acasă.
— Ce nebunie!
— Ar fi trebuit să vezi sclipirea acelor foiţe atît de uşoare şi flexibile, reverberaţiile lor blînde, căldura supranaturală ce emana din ele. Cum să fi rezistat?
— Şi de ce făcea topitorul acest comerţ ?
— Nu era un comerţ, după cum am aflat curînd, prea curînd, era un mod de a-mi cumpăra favorurile. Da, favorurile, închipuie-ţi, voia... Era vorba de nepotul lui, Alexandru, student în anul II la medicină. La cămin, cu zgomotul, furturile, beţiile, încăierările de acolo, bietul băiat nu putea nici să înveţe, nici să se odihnească. îi trebuia linişte, un loc al lui, o cameră în oraş, dar cum să fi găsit una pe vremea aceea? Vedeam unde bătea Nibelungul, cu ridurile lui adînci, cu ochii oblici, cu glasul dulce de bas cu inflexiuni săseşti. Nepotu-său căuta o cameră, iar eu, care aveam un întreg apartament la dispoziţie, îi datoram Nibelungului mai bine de patru mii de lei, adică salariul meu pe două luni, fără să mai punem la socoteală şi foiţele de aur pe care se pregătea să mi le furişeze în registru în zilele următoare. „Vă datorez patru mii de lei, i-am spus eu dintr-o dată, ca să lămurim lucrurile. — Patru mii de lei ? a făcut Nibelungul cu un aer consternat, de unde şi

|iină unde? Nu-tfîi datoraţi nimic, nu v-am împrumutat niciodată nici un ban..." Am priceput. Am pregătit al doilea dormitor i»ntru Alexandru, care n-a întîrziat să se mute la mine, doar *i* II două valize, ca odinioară Mihaela, biata de ea.

Era un băiat modest, bine crescut, foarte îngrijit, cu obi- i ciuri sănătoase. Nu bea, în timpul săptămînii venea acasă devreme, nu deschidea radioul şi se fereca în camera lui ca nfl înveţe pînă la miezul nopţii, cînd stingea lumina. Sîmbătă seara în schimb, îşi deznoda banderola care-i strîngea părul negru bogat şi-1 lăsa să-i cadă pe umeri. îşi punea o pălărie rafenie cu boruri largi, îşi înfăşură faţa într-un fular de mătase verde şi, cu ochii strălucind de o lumină stranie, mă saluta cu un gest al mîinii înainte de a ieşi în oraş, fără îndoială, îmi spuneam eu, în căutare de aventuri. Nu-1 auzeam cînd se întorcea, dar probabil că venea foarte tîrziu, fiindcă duminica se scula întotdeauna către ora prînzului. Eu mă feream să-1 trezesc; aveam pentru el multă simpatie şi chiar nutream faţă ele el, trebuie să mărturisesc, un sentiment, ca să spunem aşa, mai puternic decît simpatia, un soi de afecţiune taciturnă şi nătîngă, de parcă aş fi avut 13 ani şi m-aş fi îndrăgostit de un coleg de clasă.

Fiindcă tot am ajuns la mărturisiri, dragul meu, am să-ţi spun totul, chiar şi lucrurile de care nu sînt mîndru, precum obiceiul de a scotoci printre hîrtiile chiriaşului meu cînd nu era acasă. O făceam în speranţa să aflu mai multe despre el ? Voiam numai să pătrund în intimitatea lui, să respir în absenţa lui şi fără ca el să-şi dea seama aerul în care trăia? în orice caz, n-am găsit aproape nimic interesant, cu excepţia unei şuviţe de păr blond cenuşiu ascunsă într-o cutiuţă de carton şi mirosind a colonie ieftină. Mizerabilul avea deci o prietenă! Avea chiar mai multe, am remarcat eu cîteva săptămîni mai tîrziu, descoperind, într-o cutie de carton încrustată cu scoici şi melcişori, alte două şuviţe de păr, negre de astă dată. Nu m-am uitat la ele mai de-aproape, fiindcă un fel de iritare m-a făcut să închid imediat cutia şi să ies din cameră, pe care din acea zi am încetat s-o mai inspectez. M-am felicitat mai tîrziu pentru prudenţa mea (nu lăsasem amprente), cînd doi mili- ţieni în civil - închipuieşte-ţi, doi miliţieni în civil! - au dat

năvală în apartament într-o dimineaţă de februarie, mi-au fluturat pe sub nas un mandat de percheziţie pe numele chiriaşului meu şi s-au înfundat în camera lui, pe care au răsturnat-o cu susul în jos.
Ludovic, dragul meu, cum să-ţi descriu ce s-a întîmplat pe urmă ? Ar trebui să am talentul şi aparatul de filmat ale unui Rene Perrin ori Louis Malle, căci numai filmul poate reda teroarea mută care s-a instalat în apartament. Fără să-şi dea osteneala să mă interogheze, cei doi sticleţi, unul mic, negricios, cu multe riduri, şi celălalt un albinos cu faţa acoperită de pete verzui, m-au rugat pe un ton sec să nu plec de acasă. „Şi Banca ? — Am anunţat-o deja, n-aveţi grijă." Şi aşa stăteam la masa din bucătărie, fumînd liniştit. O muscă bîzîia în jurul becului agăţat de plafon, liftul se oprea din cînd în cînd la etajul nostru, paşi se apropiau de uşă şi apoi se depărtau, în apartamentul vecin radioul murmura tangouri, soarele după-amiezei se prelingea pe covorul din salon. Aproape că adormisem în fotoliul de piele moştenit de la unchiul Berthold, cînd uşa apartamentului s-a deschis. Clinchetul cătuşelor, un oftat, paşi, uşa din nou deschisă, apoi închisă la loc.
Aşa cum am aflat mai pe urmă de la unchiu-său disperat, tînărul şi-a recunoscut crimele pe loc şi fără nici o ezitare. Lovitură de teatru! Mărturisiri de necrezut! Nu era altul decît asasinul de fete sărace pe care Miliţia îl căuta de şase luni de zile. în timpul săptămînii, sub aparenţa unui băiat modest, asista punctual la cursuri, iar la orele de anatomie manevra bisturiul cu o pricepere admirabilă. Sîmbătă seara în schimb, la adăpostul întunericului, căci pe vremea aceea municipalitatea renunţase aproape de tot la iluminatul public, se lua după rarele trecătoare, intra în vorbă cu ele pe un ton şarmant, le convingea să i se dea în cîmpul de porumb de la marginea oraşului şi, după ce le strangula, le tăia cu grijă membrele pe care le arunca departe, plîngînd în hohote de fericire.
Sîngele vărsat striga la cer! Felul în care îşi decupa victimele trăda o anumită familiaritate cu tehnicile autopsiei, ceea ce i-a pus Miliţia pe urme. Şuviţele de păr, închipuie-ţi, şuviţele de păr proveneau de la amantele lui nenorocite. La proces, inculpatul a mărturisit că le păstra ca amintire, da, ca amintire
n8
*

.t ceea ce ar fi "Putut să fie de fiecare dată o mare iubire, dacă •<i >arta (auzi măi, soarta!!!) n-ar fi hotărît altfel. Şuviţele l-au undat. La o descindere prealabilă la Alexandru în absenţa lui şl a mea, Miliţia descoperise nu mai puţin de cinci cutii şi plicuri conţinînd păr care la analiză s-a dovedit că aparţinea victimelor lui. Fusesem aşadar gelos pe nişte femei moarte, pe umbre, pe năluci... Cadavrul uneia dintre ele fiind găsit cu 11 lună înainte ca asasinul să se mute în apartamentul meu, poate că buclele blonde pe care le ţinusem în mînă îi aparţinuseră. Datorită acestui detaliu cronologic n-am fost bănuit de complicitate cu ucigaşul. Dar aveam oare dreptul să exclam „ce noroc" în legătură cu lucruri de felul ăsta ?

— Şi cu el ce s-a întîmplat ?

—Justiţia e de-o viclenie! Pedeapsa cu moartea tocmai fusese abolită, dar severitatea delincvenţilor a înlocuit-o pe cea a legii. Condamnat la închisoare pe viaţă, a pierit cîteva luni mai tîrziu prin grija tovarăşilor săi de detenţie.

Nu mai e nevoie să-ţi spun, dragă Louis, cît de tare m-a tulburat această veste pe care am aflat-o de la Nibelung. înainte de terminarea procesului, fusesem bîntuit de vise misterioase. Mi se părea că eram înzestrat cu puteri magice, că puteam să iau orice formă, că mă aruncam în fundul mărilor cu uşurinţa unui delfin şi că mă înălţăm în nori la fel de iute ca şoimul de vînătoare. Cu o răsucire a trupului, luam înfăţişarea unei vulpi, a unui lup sau a unui fluture. îmi smulgeam un fir de păr din ureche, suflam asupra lui şi el se preschimba într-un cîine, un catîr, un pitic înarmat cu arc şi săgeţi. Văzul îmi străbătea mări şi ţări, sesizam de departe orice obiect asupra căruia îmi concentram atenţia, era de-ajuns apoi un salt pentru a-1 atinge.

Am visat că aş fi căutat, cu ajutorul acestor puteri, membrele dispersate ale unei tinere victime, răspîndite în cele patru zări. După multe decolări şi scufundări, le-am adunat pe toate în grădina de la Schitul Maicilor, îţi aminteşti, Ludovic, vechea biserică înconjurată de rămăşiţele unui cimitir părăsit, acolo unde Paul Isaac, părintele evreu (Dumnezeu să-i odihnească sufletul), uimea lumea bună cu predicile sale teosofice. Scoţînd din tolbă un flacon de jad verde, vărscm pe răni

cîteva picături dintr-o licoare vrăjită. Vînătăile, sîngele închegat, petele de putreziciune dispăreau. Am pus braţele şi picioarele la locul lor, am frecat încheieturile cu pomăda parfumată, am rostit o rugăciune cunoscută numai de mine şi iată că trupul tinerei femei s-a închegat sub ochii mei. I-am spălat faţa cu o ţesătură uşoară, muiată în rouă care acoperea iarba. Am scos din buzunar grăuntele de cinabru. Ar fi fost de-ajuns să-l pun pe limba moartei şi să rostesc formula potrivită pentru ca ea să învie. Dar n-am avut puterea s-o fac. Ochii ei sticloşi, imobilizaţi de ură, m-au făcut să dau înapoi. Cu o scuturătură, m-am transformat într-un erete şi m-am înălţat către cer.
— Un adevărat basm, o baladă...
— Să auzi visul ăsta povestit e poate amuzant, dar să-l visezi, te asigur, a fost înfiorător. M-am trezit tremurînd, plin de sudoare, scuturat de remuşcări şi hohote de plîns. îl mai iubeam încă pe ucigaş, eram, în visele mele, complice la crimele lui.
— în fine, să nu exagerăm, drama n-a avut urmări pentru tine.
— Şi încă cum!... Fără s-o ştie, fără să vrea, nepotul lui Reuter a fost, în ultimă analiză, cauza emigrării mele, ca să nu mai vorbim de cea a lui Miriam Frater.
— Miriam ? Ce legătură are ea cu toate astea ?
— Spre nenorocirea noastră, printre cele cîteva romane pe care i le împrumutasem chiriaşului meu se afla şi un exemplar din *Egoistul* lui Meredith. Ce demon mă împinsese să-i recomand această carte indigestă? Voisem, mai mult ca sigur, să-l impresionez pe vecinul meu, să-i arăt cine eram eu, căci numele traducătorilor figurau pe pagina de titlu. Or, cum afacerea studentului asasin fusese urmărită foarte sus, un mare, un foarte, foarte mare ştab de la Partid a observat, pe lista obiectelor găsite de Miliţie în camera criminalului, nu numai romanul respectiv şi titlul lui, dar şi numele traducătorilor. „Nu întîmplîtor - ar fi urlat el directorului editurii - cărhrţi di aşiest fel, cari phropovăduiesc pi faţî igoizmu li sucesc minţili tinehrilor. Di ce continuăm să tipărim asiemi-nea gunoaii? Şi cine sînt thraducîtorii ăiştia? Sî sî ia notî di numele lor şi sî sî aibî ghrijî sî nu li sî mai dea niş conthracti, niş tu alţi ocazii sî cohrupî mintia tinihretului."
izo

Aşa merg treburile la noi. Miriam a fost convocată la I)irecţia Paşapoarte, unde un colonel prost crescut a somat-o să ceară autorizaţia de emigrare. Pusă brutal în faţa opţiunii, «•a s-a plîns în dreapta şi-n stînga, cui voia s-o asculte, că ce iibuz, după tot ce făcuse pentru cultura acestei ţări, să fie pînă la urmă dată afară, şi aşa mai departe. Prietenul ei Adrian Storm, fostul comunist persecutat, a convins-o că trebuia să profite de ocazie, să spună adio trecutului şi să înceapă o viaţă nouă. în realitate, ea era foarte mulţumită să plece pe vremurile astea nesigure. Fără să se mai lase rugată, un an mai tîrziu debarca singură la Miinchen, înzestrată cu o autorizaţie de şedere pe care ambasada germană i-o eliberase fără dificultate.

Cît despre mine, la drept vorbind nimeni nu şi-a dat osteneala să mă cerceteze. Cine eram eu în fond? Cotraducătorul unui roman englezesc, colocatarul unui psihopat, cu alte cuvinte nimeni. Numai că din acel moment n-am putut să mă împiedic să cred că o ameninţare surdă şi permanentă plana asupra vieţii mele. La fiecare colţ de stradă, mă uitam îndărăt ca să verific dacă eram urmărit sau nu, de fiecare dată cînd ridicam telefonul ascultam îndelung pîrîiturile care, îmi spuneam eu pe bună dreptate, semnalau prezenţa aparatelor de înregistrare. Din cînd în cînd, sufocat de angoasă, bîniuit de amintiri, ieşeam în toiul nopţii din apartament şi sunam la uşa cîte unui prieten. „Lasă-mă să stau o noapte la tine, numai o noapte - îi spuneam eu gazdei brusc scoase din pat -, mi-e viaţa în primejdie, sînt urmărit, mi-e groaznic de frică, plec mîine dimineaţă devreme, nimeni nu va afla nimic, niciodată." Exageram, se înţelege, dar, cu toate că nimeni nu mă credea, eram întotdeauna primit, fiindcă aerul meu rătăcit le inspira oamenilor o vagă nelinişte, pe care o atribuiau din greşeală milei. Nu închideam un ochi toată noaptea, fumam ţigară după ţigară şi puţin înainte să se lumineze de ziuă mă furişam în stradă, lăsînd în urmă o grămadă de mucuri şi de scrum.

— Şi cu Nibelungul ce s-a întîmplat?

— A ieşit la pensie, nu mai suporta să trăiască în capitală. S-a întors în Ardeal, unde moştenise o căsuţă pe dealurile de lîngă Sighişoara. Cu cîteva săptămîni înainte să plece, l-am implorat,

iu

ca să am cugetul curat, să accepte banii pe care îi datoram (căci continuase să mă aprovizioneze cu aur pînă la arestarea lui nepotu-său). N-a refuzat plicul care, a zis el, îi pica tocmai bine ca să-şi repare noua locuinţă. A doua zi, într-o sîmbătă (se lucra şi sîmbâta, îţi mai aduci aminte?), Nibelungul m-a sărutat pe amîndoi obrajii cu lacrimi în ochi şi mi-a oferit ca amintire amicală o veche placă de bronz, prima lui firmă de aurar, gravată cu litere gotice. „E veche, spuse el, dar e neprihănită, fiindcă, slavă Domnului, nu mi-am deschis nici-odată prăvălie şi n-am avut niciodată nevoie de firmă."
în seara aceea, l-am sărbătorit pe bravul topitor în „Sfînta Sfintelor" golind o groază de sticle de vin şi, cu acel prilej, le-am arătat tuturor colegilor firma, mîndrindu-mă cu prietenia cu care mă onora bătrînul sas. Am ieşit tîrziu clătinîndu-ne pe picioare, iar paznicii, care chefuiseră cot la cot cu noi, n-au mai avut energia să ne controleze, aşa cum cerea regula-mentul. Un gînd m-a fulgerat: foiţele de aur! Ah, dacă aş fi avut prezenţa de spirit să le scot din ascunzătoare şi să le ţin sub palton! Ce ocazie ratasem! Mi-a venit să arunc blestemata de firmă în primul canal, dar m-am răzgîndit, ştii că am o slăbiciune pentru fleacuri de ocazie. Luni dimineaţă, îndată ce am intrat în „Sfînta Sfintelor", m-am grăbit să deschid fundul dublu al sertarului meu. Nenorocirea nenorocirilor, aurul nu mai era acolo! Afurisitul de Reuter mă trăsese pe sfoară. Blestemînd de mama focului, mi-am spus că ar fi trebuit s-o închei o dată pentru totdeauna cu această familie de fiinţe sucite, lunecoase, cu mii de feţe, dar cum să fac să mă descotorosesc de Lena?
— Care Lena ?
— Lena, nepoata Nibelungului, verişoara primară a fostu-lui meu chiriaş, sirena de cartier, nimfa de trotuar care a scos sufletul din mine.
Rostind aceste cuvinte, Gloss a închis ochii, s-a bătut cu pumnii în cap şi a slobozit un răcnet. I-am mai turnat de băut, dar, cu un gest de lehamite, a îndepărtat paharul.
— Nu, nu mai vreau - a gemut el. Eşti un adevărat prieten, dar nu mai vreau. Uite aici, în inimă, mă ţine, mă înjunghie!
iu
▪#

Hflutura îmi redeschide rana, toată amărăciunea dă pe-afară! Ah, ce ruşine, ce durere...
— Povesteşte, vorbeşte, o să-ţi facă bine.
— într-o seară, la cîteva săptămîni de la arestarea chiriaşului meu, aud că sună cineva la uşă. Stăpînindu-mi teama, mă ipropii de vizor. Pe palier - o tînără cu o figură oarecare, în ţinută de lucru, rochie de stambă, batic negru pe umeri, •«acoşă de plastic în mînă. Sacoşa goală, se-nţelege, căci pe vremea aceea nu se mai găsea nimic la piaţă. întredeschid uşa. „Pe cine căutaţi? — îl caut pe domnul Gloss. — Eu sînt.
— Ştiţi, domnu' Gloss, eu sînt Lena, verişoara chiriaşului dumneavoastră." O voce potolită, fără accent de mahala. „Am venit pentru lucrurile vărului meu, ca să i le duc la Miliţie, bietul de el." M-am uitat o clipă la ochii ei căprui, la nasul în vînt. în ciuda cicatricei albe care-i despica pieziş buza de sus, n-arăta rău. Am lăsat-o să intre, i-am pus cîteva întrebări despre unchiul ci ca să fiu sigur că nu-mi îndrugă verzi şi uscate şi i-am deschis uşa celei de-a doua camere. „Duceţi-vă", i-am zis fără s-o urmez, căci locul mă făcea să mă simt atît de îngrozitor încît, de la plecarea chiriaşului meu, îl evitam. Tînăra femeie a intrat în încăpere, a aprins lumina şi a scos un oftat. „Nu zăboviţi prea mult", i-am strigat eu din fundul salonului.
O jumătate de oră mai tîrziu, tot nu ieşise. Am bătut politicos la uşa întredeschisă şi, băgînd capul înăuntru, am întrebat; „Pot să vă ajut cu ceva?". Prăbuşită pe canapeaua-pat, cu faţa ascunsă în perna mare brodată, tînăra n-a răspuns. Am făcut cîţiva paşi spre ea. Pe jos şi pe mobile se aşternuse un strat gros de praf, trebuia să pun să se facă curat cît mai repede. Plîngea? Leşinase? „Vă simţiţi bine? Aveţi nevoie de ceva? Un pahar cu apă?" Mă învîrteam în jurul ei ca un tîmpit. Fata păstra tăcerea, dar umerii îi tresăreau în mod vizibil, ca la o actriţă care plînge în filmele mute. Mă apropii mai mult, zăcea acolo, fără apărare, cufundată în nefericirea ei. Mă aplec, o bat pe spate, îi şoptesc vorbe prieteneşti ca să-i dau curaj. Părul prost coafat îi mirosea frumos, îşi întoarce către mine faţa scăldată în lacrimi: „Ah, domnu' Gloss, dacă aţi şti ce mult îmi lipseşte verişorul meu...".

— Şi pe urmă ?
— Pe urmă... în orice caz, n-a fost cu „nu, nu nu „t
poate", ca în filmul acela alb-negru, îmi scapă titlul, care se petrecea într-un hotel de lux înconjurat de un parc uriaş îţi aminteşti? Cu o actriţă splendidă, o blondă înaltă, sau poate că era brunetă, cu un aer foarte distins, cum o chema ? Aceeaşi scenă revenea de mai multe ori, aproape la fel, bărbatul încerca s-o sărute, dar dama se ferea cu o mişcare foarte înceată, rostind pe un ton lugubru: „Nu, nu, nu se poate".
— Poate că era măritată.
— Asta nu-mi amintesc, dar cred că de fapt era ceva mai complicat, un fel de fatalism, ca şi cînd ar fi fost deja moartă de o bucată de vreme.
— Un film cu stafii ?
— Nu, măi. Tu nu l-ai văzut, nu poţi să înţelegi.
— îmi pare rău...
— Rula numai la Ministerul Culturii, proiecţie privată trebuia să ai invitaţie. Nu-i nimic, n-ai pierdut mare lucru
— Foarte bine, povesteşte, vreau să aud toate detaliile cuceririi tale...
— Vrei să spui detaliile prostiei mele nemaipomenite ale credulităţii mele stupide, ale plăcerii de a mă lăsa tras pe sfoară ■
Amicul meu a început din nou să se bată cu pumnii în cap gemînd.
— De ce tras pe sfoară? Măcar semăna cu văru-său? am întrebat eu.
— Nu, deloc, asta mai lipsea! Şi încetează să-ţi mai baţi joc de mine! a urlat Gloss.
— Cine-şi bate joc de tine ?
Lungă tăcere.
Ca să-1 scot din muţenie, am început să-i pun întrebări Pe Lena asta ai mai văzut-o pe urmă? Da, chiar foarte des, venea în apartament de două-trei ori pe săptămînă. Tu o chemai? Nu, n-avea telefon acasă, trecea pe la mine cînd avea ea chef, fără să mă anunţe. Dacă nu eram acasă, mă aştepta ascunsă într-o nişă de lîngă uşa liftului, ca să n-o vadă vecinii Noaptea stătea la tine? Nu, nu toată noaptea, deşi ar fi rămas dacă i-aş fi propus-o, trebuia însă să se prezinte devreme la

iiclier şi preferanv>6o expediez înainte de miezul nopţii. Vi
•.(• întîmpla să mai staţi de vorbă? De fapt, nu chiar de fiecare dată, dar da, de obicei stăteam de vorbă, chiar cu plăcere. Despre ce? Despre orice, ea îmi povestea ce se mai întîmpla prin cartierul ei, bătăile, hoţii de buzunare, beţivii arestaţi în .ijun. Şi tu? Eu îi povesteam despre unchiul Berthold şi aventurile lui din Anglia, pe care le născoceam ca s-o uluiesc.
— I-am explicat - a continuat Gloss - că fotoliul de piele din salon provenea dintr-un castel din Ţara Galilor (i-am arătat pe hartă unde se afla Ţara Galilor), castel moştenit de unchiu-meu de la soţia lui, contesa căreia-i făcuse curte la Londra în urma unui pariu contractat la un joc de cărţi. Am adăugat că el mai avea încă o soţie legitimă la Timişoara, pe care o părăsise după o ceartă provocată de educaţia singurului lor copil, vărul meu primar (un personaj inventat). Vinovat de bigamie, unchiul Berthold scăpase din această situaţie ruşinoasă mulţumită sfîrşitului tragic al contesei, asasinată în condiţii misterioase şi care n-au fost niciodată lămurite de poliţie. Englezoaica nu lăsase testament, dar cum unchiul Berthold poseda castelul în virtutea unei donaţii făcute înainte de căsătorie, n-a mai trebuit, din fericire, să deschidă, spre a-1 obţine, o procedură de moştenire.
— E-adevărat?
— Nu, fireşte, cum să fie adevărat?
— Ce ştiu eu, sînt lucruri care se pot întîmpla.
— Nu în familia mea, toţi faliţi, toţi rataţi!
— Şi prietena ta te credea?
— Lenei îi plăcea să creadă în povestirile mele, cam cum cred copiii în zîne şi balauri. Unchiul Berthold, contesa, castelul, toate astea erau atît de departe de lumea ei, atît de ciudate şi de tulburătoare! Povestea fotoliului de piele a excitat-o în mod special, căci obiectul era acolo, în faţa ei, ca un soi de dovadă în acelaşi timp definitivă şi, dacă stai să te gîndeşti, foarte îndoielnică a povestirii mele. Se instala în el, se ghemuia lipită de spătarul tapiţat, mă aştepta şi nu puţine giumbuşlucuri am făcut noi acolo, în memoria Ţării Galilor. într-o zi, Lena a vrut să ştie dacă unchiul Berthold mai trăia. Da, am minţit-o eu, locuia într-o casă somptuoasă la

Londra şi-şi petrecea vacanţele la castel. Şi fiul lui locuia cu el ? Din nefericire, vărul meu îl dezamăgise într-atît cu insuccesele lui şcolare şi cu viaţa lui destrăbălată, încît unchiul Berthold se hotărîse să-1 dezmoştenească. Ospătar la o cîrciumă din Braşov, fiul lui, care, după socotelile mele, trebuia să fi avut aproape 50 de ani, rupsese orice legătură cu restul familiei.
Tu eşti deci moştenitorul unchiului tău? în principiu, da, dar nici nu vreau să mă gîndesc la asta, e periculos să nutreşti astfel de speranţe, poartă ghinion. Ea a încuviinţat, cu aerul cuiva care ştie despre ce e vorba. Ghinionul îi spunea ei ceva.
„Vărului meu i-am cumpărat o amuletă împotriva deochiului, dar puţin îi păsa lui de deochi. Drept urmare, a intrat la pîrnaie."
— Cu alte cuvinte, te distrai.
— Nu ştiu dacă mă distram eu sau mai degrabă o distram pe ea, căci Lena îmi punea adesea întrebări despre averea unchiului Berthold, iar eu, ca să n-o dezamăgesc, de fiecare dată o mai umflam. Unchiu-meu a devenit astfel un vechi prieten al părinţilor prinţului Philip (i-am explicat Lenei cine era prinţul Philip), dar fiindcă recepţiile de la palatul Buckingham îl plictiseau peste măsură („Ce curios!", a exclamat Lena), el fugea de lumea bună în ascunzişul lui din America, o fermă pierdută în munţii din Wyoming, pe care i-am descris-o în termeni ameţitori. Eram foarte mîndru de născocirile mele, visam la ele seara în pat, după plecarea Lenei, astfel că, încetul cu încetul, am ajuns aproape să cred eu însumi în ele.
— Povestea asta i se potriveşte de minune autorului care-a scris *Robespierre* şi *Călătoria spre Sfînta Elena...,* spun eu.
— Păcatele mele de tinereţe..., reia Gloss. Cine ar fi crezut că *Robespierre,* pe care ţi—1 citeam în şoaptă de frică să nu fim auziţi, avea, zece ani mai tîrziu, să-mi aducă gloria (o spun cu toată modestia), cel puţin o anumită glorie?...
— *Robespierre* pe scenă ? Cînd ? Unde ? Hai, spune, nu te lăsa rugat!
— Răbdare, ajungem şi la asta... într-o seară, Lena, după ce mă făcuse să perorez îndelung despre cei mai buni prieteni americani ai unchiului Berthold, familia Brandford, munteni neînduplecaţi care, la adăpostul Munţilor Stîncoşi, duceau o

viaţă sălbatică de traficanţi de piese de schimb şi de maşini ile ocazie... Ca să-i născocesc pe toţi, ramura scoţiană, suedezii, «ele două indience din familie, copilul pierdut al unei cîntăreţe evreice din Pittsburg şi cîte şi mai cîte, avusesem nevoie de săptămîni de zile. După ce mă făcuse aşadar să-i vorbesc îndelung despre aceşti Brandford, Lena mi-a surîs cu un aer tandru şi m-a întrebat dacă nu mă simţeam puţin singur. „Absolut deloc - am strigat eu -, ce idee!" Ea a tăcut şi, fără să-şi piardă calmul, m-a luat de mînă şi a rostit cuvintele următoare, pe care era vădit că şi le pregătise dinainte: „Şi totuşi am o veste bună pentru tine, iubitei. în curînd vei fi tată". Tată! Tată!

— Dacă n-ai fost atent..., am îngăimat eu.

— Ba am fost, Ludovic, am fost foarte, foarte atent. Era imposibil, exclus, absolut imposibil şi strict exclus. Vrei să-ţi tac o schemă ca să pricepi?

— Nu, te cred pe cuvînt, dar admiţînd că spusese adevărul...

— Şi încă cum!

— Atunci, dacă nu era însărcinată cu tine, nu e decît o singură explicaţie cu putinţă, anume că mai avea un iubit.

— Mi-am dat seama şi eu, şi nu fără spaimă. Numai analiza sîngelui pe care mi-am făcut-o a doua zi m-a mai liniştit puţin. Nu, nu-mi dăduse nimic periculos.

— Vezi, putea să fie şi mai rău.

— Nu ştii ce vorbeşti. Vînăt de furie la aflarea „veştii bune", am dat-o imediat afară pe Lena. A încetat să mă mai viziteze, ceea ce m-a făcut să cred că izbutisem s-o intimidez. Peste cîteva luni însă, am primit copia pe foiţă a unei scrisori dactilografiate care mă poftea în termeni foarte politicoşi să mă prezint la primăria din Florească, nu mai ştiu în ce zi din luna iunie, ca să iau parte la procedura oficială de recunoaştere a fiicei mele Medeea, născută pe... etc. Numele micuţei evoca deja răzbunarea şi totuşi am rupt hîrtia şi am aruncat-o la coş.

— îţi luai riscuri.

— Două săptămîni mai tîrziu, un bărbat scund cu pielea tuciurie, înţolit cu un costum negru ros în coate, mi s-a înfăţişat la uşă în persoană, nu fără a fi telefonat în prealabil,

ca să mă anunţe că făceam obiectul unei acţiuni de stabilire a paternităţii. L-am dat şi pe el afară, dar cu mai puţin brio. Cui să-i fi cerut sfatul? Cum să mărturisesc legătura cu această creatură maică-mii, prietenilor? Cum să recunosc că mă lăsasem dus cu preşul în halul ăsta ? Chiar şi acum, după atîţia ani, rana mai sîngerează, dar atunci, pe moment, te asigur că angoasa mă strîngea de gît. Pînă la urmă, m-am adresat singurei persoane care, în virtutea ocupaţiei sale, era obligată să păstreze secretul, anume şefei serviciului de cadre de la Bancă, o femeie cumsecade între două vîrste, care a insistat să recurg la un specialist. Mi-a recomandat în termenii cei mai călduroşi un avocat care se ocupase admirabil, spunea ea, de vecina ei, închisă pentru delapidare. în ce lume intram! Avocatul a consimţit să mă primească. Locuia pe strada Sfinţii Apostoli, într-un apartament destul de confortabil, cu pereţi tapetaţi, mobile greoaie, tablouri mari în ulei încadrate de rame masive, biblioteci de abanos închise cu uşi cu geam de cristal. A ascultat supărările mele în tăcere, a strîns din pleoape, şi-a trecut încet mîna prin părul alb, despărţit cu grijă de o cărare frumoasă, şi, în cele din urmă, mi-a spus următoarele : „Tinere dragă, n-am nici un motiv să mă îndoiesc de sinceritatea dumitale. Comportarea pe care ai avut-o, fără să fie deasupra oricărui reproş, n-a fost lipsită, sub anumite aspecte, de o prudenţă lăudabilă. Considerînd însă întorsătura pe care au luat-o lucrurile, prudenţa aceasta se dovedeşte a fi fost inutilă. Pot să te asigur că judecătorul nu se va obosi să-ţi cîntărească mărturia şi nici să examineze fondul chestiunii. Indicaţiile secrete care emană de sus cer ca în ţara asta fiecare copil să aibă un tată, fie că e sau nu cu adevărat al său. — Şi proba cu martori, şi analizele de sînge? am întrebat eu. — Gîndeşte-te la ce ţi-am spus: fiecare copil din ţara asta trebuie să aibă un tată. Dacă eşti în stare să produci un alt candidat, mai ai o şansă, dacă nu...".

Cum naiba să produc un alt candidat? Te scutesc de demersurile la Miliţie, nu intru în detaliile vizitei la un detectiv particular, care n-a fost de părere s-o pun pe tînăra mamă sub urmărire („Asta ar fi trebuit făcut acum mai bine de zece luni"), nu-ţi mai spun nici de audienţa pe care am obţinut-o

l,t cineva de la Comitetul Central („Nu putem interveni sub nici un pretext în asemenea chestiuni"). în disperare de cauză i spunîndu-mi că singura persoană care ar fi putut exercita oarecare influenţă asupra Lenei era bunicu-său, Nibelungul, .un cerut cîteva zile de concediu de la Bancă şi am luat trenul spre Sighişoara. Nibelungul mă înşelase, mă furase, nepoată-sa mă ameninţa cu tribunalul. Voiam să mă arunc la picioarele lui şi să gem: „Milă, fie-vă milă de un nenorocit care nu v-a htcut niciodată nici un rău!".

Pornit dis-de-dimineaţă, trenul înainta încet către munţi. Am adormit şi m-atn pomenit pe malul unei uriaşe întinderi ile apă, al unui fluviu căruia nu i se vedea celălalt mal, aflat dincolo de orizont. Apa galben-albastră curgea iute cu vîrte-juri care se spărgeau de mal, înspumîndu-1. Aşezat pe un trunchi de copac, am zărit un călugăr, cu mătăniile prinse la cingătoare. S-a ridicat, s-a apropiat, s-a uitat ţintă la mine fără o vorbă şi apoi s-a îndepărtat. Atunci mi-am dat seama că mă aflam în curtea unui mare spital, cu porţile larg deschise. Un şir de femei în negru, cu feţele acoperite de văluri, ieşeau din clădire, o înconjurau şi dispăreau în pădurea care se întindea cît vedeai cu ochii în spatele spitalului. Una dintre ele s-a desprins din şir şi s-a îndreptat spre mine. O cunoşteam, eram sigur, dar din cauza vălului nu izbuteam s-o identific. Să fi fost maică-mea ? Purta pantofii din piele de şopîrlă, cei pe care îi preferasem întotdeauna în copilărie. Am vrut să-i spun ceva, dar nici un sunet nu mi-a ieşit din gură. Necunoscuta s-a îndepărtat de mine, a intrat din nou în rînd şi a dispărut în spatele spitalului.

Cînd m-am trezit, eram deja de cealaltă parte a Carpaţilor, în fostul Imperiu, pămînt binecuvîntat, liman de pace şi de bunătate! De ce oare n-am rămas eu acolo, de ce nu m-am ascuns într-unui din satele pitite între dealurile acoperite de copaci înfrunziţi şi de conifere?... De ce nu era loc şi pentru mine la o fermă bogată, în spatele ulmilor înşiraţi pe malul rîului?... De ce oare n-am văzut lumina zilei la Sighişoara, la umbra catedralei, ocrotit de turnul cu ceas şi de zidurile de apărare ale vechiului burg?...

„Poftim înăuntru, ucenicule - mi-a zîmbit Nibelungul. Te aşteptam." Cu părul tuns scurt, cu faţa proaspătă şi bronzată, întinerise. M-a invitat să mă aşez în faţa sobei de teracotă albă şi m-a tratat cu vin de smochine făcut în casă. încăperea mirosea a var şi a lemn ars. Nu ştiam cum să încep.
Adusesem vechea firmă pe care mi-o încredinţase ? - a voit să ştie Nibelungul. Da, o aveam la mine. „Scoate-o, domnu' ucenic", a poruncit fostul topitor. A luat placa de bronz, a examinat-o şi, desprinzînd delicat bronzul de suportul de lemn pe care era prins cu patru şuruburi minuscule, a separat lemnul în două părţi cu suprafaţă egală, un mic capac şi un soi de cutie la fel de mică, de abia un centimetru adîncime. încrustată în lemn, o placă de aur strălucea cu mii de sclipiri minunate. Aurul pe care mi-l vînduse şi pe care-l plătisem cinstit!
„Ai încredere în mine, a spus Nibelungul, ştiu prin ce neplăceri treci. Lena, sărmana, nu e chiar atît de vinovată pe cît pare la prima vedere." Şi mi-a făcut semn să nu-l întrerup.
„Acum doi ani, a continuat el, un plăpumar care se pricepea la fel de bine să scarmene lîna, stînd într-un nor de praf printre bucăţi de mătase şi stofă, ca şi să le sucească minţile fetelor care-i erau prin preajmă, s-a dat peste cap s-o seducă pe Lena, şi n-ai să mă crezi cînd am să-ţi spun că pînă la urmă a reuşit. închipuie-ţi, un bărbat însurat!"
Nibelungul s-a aplecat înspre mine şi mi-a apucat mîna.
„Dacă ai şti cît profită de ea, cum o controlează şi cum ea se supune tuturor capriciilor lui! Biata fată, e moartă după el. Era deja gravidă cînd a venit la dumneata prima dată. Abia îşi dăduse seama. Plăpumarul, terorizat de spectrul pensiei alimentare, a implorat-o să facă avort. Ea voia să păstreze copilul. El a ameninţat-o că o părăseşte, ea a pomenit de sinucidere. Pînă la urmă, ibovnicul, care aflase de dumneata, a hotârît să ţi-o trimită cu misiunea de a-ţi intra pe sub piele. Sărmana Lena a rezistat acestei idei criminale, dar într-un sfîrşit, ca să nu-l piardă, s-a resemnat să-i dea ascultare."
Nemernicii! Prevăzuseră totul, mai puţin înţeleptele mele precauţii menite să mă ferească tocmai de ceea ce voiau ei să-mi pună în cîrcă. Uimiţi de prudenţa mea, erau cît pe ce să

il'.mdoneze ideeâfde a-mi atribui paternitatea copilului, cînd (I.nulitate!) talentul meu de scriitor (presupunînd că-1 am), li, talentul, imaginaţia mi-au jucat cel mai oribil renghi... Elucubraţiile mele despre unchiul Berthold le-au redeşteptat pofta de înavuţire. Copilul, şi-au spus ei, avea să-şi facă rost un numai de un tată, ci pe deasupra şi de o moştenire! Născocirile mele, ce blestem...

„Te scot eu din beleaua asta - mi-a făgăduit Nibelungul şi .1 ţinut de cuvînt. O să-1 caut pe un prieten de-al meu, un sfint, un sfînt evreu, ca s-o spunem pe faţă, dar ce evreu, mai neamţ decît noi toţi la un loc, un fiu al Sileziei pierdute... Las' pe el."

A desfăcut un pat pliant, a scos dintr-un dulap o plapumă călduroasă şi uşoară cum n-am mai văzut niciodată altundeva şi, după ce m-a poftit să-mi fac siesta, s-a retras. Legănat de ticăitul pendulei din lemn vopsit, am adormit. Am văzut în faţa mea un versant de munte de o înălţime extraordinară. Ajunsesem dinaintea lui mergînd pe o cărare care, pe măsură ce înaintam, dispărea, se topea în piatră. Cum nu mai era drum de întors, am pipăit stînca în căutarea unui ieşind. De-a lungul peretului se prelingea apă. Din cînd în cînd, auzeam fîlfiitul aripilor unei păsări mari, strigătul unei bufniţe, căderea unei pietre. Se lăsa noaptea şi ieşitura pe care-mi sprijineam tălpile se retrăgea încet, absorbită în stîncă. Şi totuşi niciodată încă nu mă mai simţisem atît de în largul meu. Cu ochii închişi, inspiram aerul tăios de munte şi eram tot pe de-a-ntregul doar o respiraţie, o răsuflare, o boare înfiorată în întuneric. Un moşneag voinic, echipat cu un sfeşnic cu mai multe braţe şi avînd pe cap o pălărie de fetru, a bătut la uşă tîrziu în noapte. Cînd Nibelungul i-a deschis, curentul a stins una din lumînări. „El e clientul? a întrebat noul venit, înclinînd capul către mine. — Da, meştere, a răspuns Nibelungul, chiar el. — Lasă-ne singuri, vreau să-i pun cîteva întrebări." Nibelungul a ieşit, noul venit şi-a pus toiagul lîngă uşă, şi-a agăţat pălăria într-un cui, a întors un scaun şi 1-a încălecat, sprijinindu-şi bărbia de spătar. M-a ţintuit cu o privire rece şi a spus: „Cine eşti dumneata?".

Avea un glas mai degrabă blînd. Ca să nu mă las mai prejos, i-am întors întrebarea : „Dar dumneata cine eşti ? Şi de ce ar trebui să-ţi răspund la întrebări?". Bătrînul pufni: „Dacă vrei să vorbeşti, bine, dacă nu, n-ai decît să taci. Nu te forţează nimeni. Vrei să ştii cine sînt eu ? Un hoinar. Că ai încredere în mine sau nu, mie mi-e totuna".

Fiecare frază a bătrînului se stingea cu un ecou dubitativ şi cu toate astea simţeam că trebuia să-l ascult. Mi-am spus numele, prenumele şi data naşterii şi i-am dat diferite informaţii despre familia mea. „Unchiul dumitale era un om de bine, a remarcat el. (Nu-l întîlnise însă niciodată în persoană.) Ai fost însurat. — Da, pînă acum aproape şapte ani. O căsătorie de scurtă durată, care n-a fost o reuşită. — Şi fosta dumitale soţie a plecat în străinătate de patru sau cinci ani deja. — De unde ştii? — Am auzit şi eu vorbindu-se, deh, totul se ştie..."

Calm, dur, trist, sigur pe sine, moşneagul mă privea cu ochii lui cenuşii, vioi şi în acelaşi timp obosiţi. Vorbea lent şi totuşi părea grăbit. „Ştii poate că s-a recăsătorit, adăugă el. — Da, am auzit. — Soţul ei e fiul unui vechi prieten de-al meu, a spus după o pauză. — Ce mică e lumea! — Nu suficient de mică pentru gustul meu. Ca dovadă, trebuie mereu să te muţi dintr-un loc în altul, să cauţi aiurea, la capătul lumii, ceea ce ar fi putut, ceea ce ar fi trebuit să se găsească aici, lîngă tine, la îndemînă."

S-a oprit brusc şi, fără să se scoale de pe scaun, mi-a întins mîna. Era uscată, osoasă, dar nu rece. Bătîndu-mă uşor peste mînă, mi-a spus cu blîndeţe: „Aşa stă scris: «Ieşi din pămîntul tău, din neamul tău şi din casa tatălui tău şi vino în pămîntul pe care ţi—l voi arăta eu». — Şi unde e acel pămînt? — îl vom găsi noi pînă la urmă". Şi, cu glas sec: „Nu poţi să mai rămîi aici, decît doar dacă vrei să le plăteşti o treime din cîştigul dumitale acestor escroci pe tot restul vieţii".

Ce forţă m-a împiedicat să ies chiar atunci din încăpere, să-l chem pe Nibelung, să-mi fac bagajul şi să fug în goana mare la gară, unde aş fi putut să-mi petrec noaptea lungit pe o bancă, printre ţăranii din împrejurimi? Ce anume oare m-a ţintuit pe loc, ce m-a silit să ascult vorbele acelui necunoscut?

„Lena, a continuat el, ţi-a întins o cursă nemaipomenită. I >ar ai să scapi." Şi s-a lansat într-un monolog despre populaţii întregi transportate dintr-un loc în altul, fără ca nimeni să le i rară acordul. Controlul identităţii şi hop în tren, fără bagaje şl fără bani, repede, cortegii de şoareci prinşi în cursă... Sau, dimpotrivă, turme de iepuri alarmaţi, îmbulzindu-se ca să lugă cît mai repede, înainte să apară vînătorii... Şi dintr-o dată, nimeni nu mai mişcă, fiecare la locul lui, uși ferecate, lacăte grele, gărzi cu înfăţişare patibulară, mitraliere gata să '.c uipe foc.

„Eşti încă tînăr, a urmat bătrînul, ai talent, în ţara asta eşti la cheremul capriciilor oricărui cenzor, oricărui funcţionar arivist. Şi-apoi eşti singur, alimentarele sînt goale, n-ai rude la ţară care să-ţi facă rost cînd de o pulpă de vită, cînd de o roată de caşcaval sau de o damigeana de vin. încălzirea centrală nu funcţionează, apa nu curge decît două-trei ore pe zi." Conversaţia a mai durat, dar pînă la urmă i-am dat dreptate. Aveam deja 35 de ani, pentru mine era acum ori niciodată. Ca să emigrez, mi-a explicat bătrînul, trebuia să găsesc pe cineva care să plătească răscumpărarea, cum făcea statul Israel pentru evrei şi rudele bogate pentru ceilalţi. Un cetăţean român costa cam două mii de dolari... Unde să găsesc eu banii ăştia? „Păi îi ai, tinere, ai placa de aur", a spus el. L-a chemat pe Nibelung, care a scos din cămară încă o sticlă de vin de smochine, a vărsat cîteva picături pe jos şi, după ce şi-a făcut semnul crucii, a umplut trei pahare şi ne-a poftit să ciocnim pentru reuşita întreprinderii noastre.

într-o bună zi de toamnă, un an mai tîrziu, căci lucrurile astea iau totuşi timp, mă urcam în Orient-Express, însoţit de rude şi colegi, încărcat cu valize, calm, mut, cu ochii roşii şi uscaţi, ca un călător în deşert. Mihaela, închipuieşte-ţi, se oferise să-mi sponsorizeze emigrarea... Fusese înduplecată, cu ajutorul plăcii de aur, să avanseze suma necesară. Placa de aur, momeala cu care fusesem prins... Gîndin-du-mă bine, nu-mi pare rău că am plecat, dar trebuie să mărturisesc că n-am vrut niciodată să-mi părăsesc ţara şi că, fără încurcăturile cu aurul şi cu paternitatea, aş fi rămas pînă

în ziua de azi, agitat, angoasat, dar în definitiv fericit, în oraşul prost încălzit şi prost aprovizionat care a fost al nostru.
— Ca şi mine, de altfel, dacă nu m-ai fi bătut tu la cap cu urgenţa plecării, i-am spus eu.
— Aveam dreptate, era cel mai bun moment. Ca dovadă, te-ai descurcat foarte bine. Ar fi trebuit să plec şi eu tot atunci...
— M-am descurcat, dar cu ce preţ, cu cîte dificultăţi!
— Am ieşit din ţară de-a-ndăratelea..., a murmurat Gloss.
— Fără să privim înapoi...
— Fără să ştim prea bine ce făceam, fără să ne uităm încotro ne îndreptam...
— Ca un copil care, deşi n-are nici un chef, trebuie să plece în vacanţă şi, ca să-şi potolească tristeţea, aleargă din vagon în vagon pînă la capătul trenului. Prin geamul ultimei uşi, priveşte şinele care fug în depărtare, stîlpii, plopii, casele care dispar la orizont...
— Şi n-are altceva de făcut decît să se lase aspirat cu toată viteza de marele gol invizibil dindărătul lui...

Partea a doua

Zeiţa cu ochi de peruzea

Capitolul 4
Destinul unui cineast

Fără nici un chef? îmi părăsisem ţara fără nici un chef? O mai regretam încă? Nu era totuşi evident că, aspirîndu-mă, marele gol dindărătul meu mă depusese în inima lumii celei mai blînde şi mai ospitaliere care există ? Aş fi vrut să întrerup povestirile lui Gloss, să-i spun şi eu ceva despre viaţa mea, să o ridic în slăvi pe Barbara şi familia ei, să-1 fac pe Gloss să înţeleagă că oamenii aceştia minunaţi trăiau feriţi de orice aventură, de orice enigmă şi de orice nebunie. Oamenii aceştia ştiau bine ce fac.

Barbara, i-aş fi spus dacă aş fi putut să scot şi eu o vorbă, venea de la Kingston, dintr-o familie de burghezi de treabă, liniştiţi, caritabili. îmi făcea bine să mă gîndesc la ei şi-mi doream ca viaţa mea să fie aidoma celei a familiei Young, respectabili colonişti a căror sosire în Canada se pierdea în negura timpurilor, înainte de unificarea Indiei, înainte de războiul cu burii. Vorbeau cu voce scăzută, dădeau potolit din cap cînd te ascultau, erau întotdeauna de acord cu tine şi nu-şi exprimau propriile opinii decît după ce te făcuseră interminabil să simţi în ce măsură le susţineau pe ale tale. Foarte încăpăţînaţi, de altfel, imposibil de urnit o dată ce adoptaseră un punct de vedere.

— Anul ăsta, în august, ne ducem în vacanţă în New Hampshire cu copiii - le telefonase Miez de Pîine la începutul lui februarie. Veniţi cu noi, copiii vă simt lipsa, noi la fel. Ce plăcut ar fi pentru toată lumea să mergem în vacanţă împreună!

Din păcate, propunerea venea prea tîrziu, tata promisese deja clubului de golf că avea să participe la turneul din august, care, anul ăsta, trebuia să aibă loc la St-John's, în Newfoundland.
— Dar vor fi destui jucători de golf din Kingston la St-John's, se vor descurca şi fără tata, cîţi or să fie ?
— Douăzeci şi cinci.
— Cu unul mai mult sau mai puţin, ce contează ? De ce tata nu le-ar explica prietenilor săi că anul ăsta, în mod cu totul excepţional, ar vrea să-şi petreacă vacanţa împreună cu fiica lui, cu ginerele şi cu nepoţii?
— Sînt sigură că i-ar plăcea foarte mult să vină în New Hampshire, îţi mai aduci aminte de vacanţa la North Conway, cînd erai mică ? O pomeneşte mereu. Dar mă îndoiesc că şi-ar putea schimba planurile, e prea tîrziu. Hai să încercăm la anul.
La anul. Pentru familia socrilor mei, nu exista catastrofă, nici urgenţă, nici ocazie de neînlocuit, nimic ce nu s-ar fi putut face altă dată dacă de data asta obstacolele erau prea mari. Iar dacă ocazia era realmente unică şi dacă dintr-un motiv sau altul ei n-aveau cum să profite de ea, nu-şi pierdeau cumpătul, ci surîdeau generos şi rosteau vechea maximă: „Nu poţi avea totul", căci ratarea unei ocazii nesperate nu-i tulbura. O dată însă ce hotărîseră să adopte o anumită linie de conduită, făceau tot ce era necesar ca s-o urmeze, temeinic, fără să se impacienteze, fără să se uite la cheltuială.
Povestea cu dobînzile, de pildă, mi se părea incredibilă. Nici un fel de panică, nici o palpitaţie la ei, în timp ce pe mine mă lua ameţeala. Stabiliseră de mult că în 1977 aveau să contracteze o a doua ipotecă pe casă, ca să-i adauge o sală de biliard şi o terasă acoperită. în 1977, dobînzile ipotecare săriseră de 18 %, iar Barbara, în cursul uneia din conversaţiile ei săptămînale cu maică-sa, o sfătuise să mai aştepte un an-doi înainte de a face împrumutul, în speranţa că interesele aveau să devină mai convenabile. Nu, i-a răspuns mama ei cu un calm şi o forţă de necrezut, nu, lumea nu poate sta locului doar fiindcă anul ăsta anumite lucruri costă puţin mai

•*

imilt ca anul trecut. Hotărîrea fusese luată, trebuia respectată, iar părinţii Young au făcut împrumutul la dobînda de atunci, excesivă, ceea ce nu i-a împiedicat să-1 refinanţeze doi ani mai tîrziu, la 12 %. în ansamblu, n-au pierdut nici un sfanţ. în timpul crizei, antreprenorii, rămaşi fără contracte, le făceau i.irilor clienţi reduceri considerabile. în plus, nefiind aglomeraţi cu comenzi, lucrau mai îngrijit şi mai repede. Sala de biliard şi terasa au fost terminate în patru săptămîni.
însemna deci că familia Young semăna cu proverbiala inînă de fier ascunsă într-o mănuşă de catifea? Absolut deloc, căci departe de *a-şi ascunde* forţa şi mîndria sub aparenţele bunătăţii, neamul Young era totodată şi în aceeaşi măsură blînd şi hotărît, politicos şi neclintit, generos şi calculat, previzibil şi surprinzător.
Şi surorile Barbarei, Margaret şi Peggy ? Cea dintîi se măritase cu un australian, cu 15 ani mai în vîrstă şi care era la a doua căsătorie, după un divorţ deosebit de complicat. Familie catolică, Young nu apreciaseră prea tare această căsătorie şi nici, mai ales, plecarea Margaretei la capătul lumii, la Canberra, dar ce puteau face? Margaret era fiica lor cea mai mare, cea mai inteligentă dintre toate şi cea mai frumoasă, mă încredinţa Miez de Pîine cu o dulce mîndrie, iar singura dorinţă a clanului era să o ştie fericită. La 35 de ani, Margaret încă nu avea copii, se îngrijora mama în conversaţiile ei telefonice cu Barbara. „Să-i lăsăm în pace, ştiu ei ce fac", murmura soţia mea ca s-o liniştească. Maică-sa îşi dădea şi ea seama prea bine că aşa stăteau lucrurile, dar simţea nevoia s-o audă şi de la altcineva, pentru a-şi potoli uşoara ezitare şi îngrijorarea imperceptibilă care îi tulburau inima de mamă.
„Ştiu ei ce fac." Aceste cuvinte mă impresionau profund, pentru că exprimau în termenii cei mai simpli tot ce-mi lipsise mie în tinereţe. Imbecil, habar neavînd ce făceam, plutisem multă vreme în văzduh, alături de miriadele de oameni care se agitau şi ei fără să ştie prea bine nici ei ce făceau, ca o nebuloasă care gravitează febril în jurul unei enorme găuri negre. Aventurile lui Gloss, ale locatarului lui, ale Lenei, atît de diferite şi totuşi atît de asemănătoare, ţineau

şi ele de acest fel de a fi, chinuit şi fericit, a cărui putere nimeni, în tinereţea mea, n-o punea la îndoială. Gloss vorbea, iar eu, derutat de ocolişurile povestirii lui, mă socoteam norocos fiindcă ajunsesem, după o lungă rătăcire, în această ţară neaşteptată unde locuitorii, înceţi şi ponderaţi, ştiau bine ce făceau.

Chiar ştiau? Ştiau bine ce făceau? Da, ştiau, ştiau, ca durerea mea să n-aibă leac, nici alinare.

Miez de Pîine, Margaret, Peggy, socrii mei, nenumăraţii veri primari şi veri de-al doilea, prietenii familiei, colegii mei, vecinii, preoţii, psihologii, avocaţii, medicii, antreprenorii, instalatorii, funcţionarii de la bancă şi de la poştă, vînzătorii de polițe de asigurare, chelnerii, garajiştii, jandarmii, vînzătorii de la supermarket, ceasornicarii, cizmarii şi atîţia alţii, căci numărul lor era legiune şi ei se aliniau pe două rînduri, puternici, prin munţi şi văi pînă dincolo de zare, aceşti oameni erau plini de certitudinea tăcută, umilă, dar de nezdruncinat, că sînt cu toţii şi întru totul răspunzători de purtarea lor. Ştiau ce făceau, iar dacă printre ei se afla şi o tînără care pleca la capătul lumii, în Australia, ca să-şi ducă viaţa alături de un bărbat de o anumită vîrstă, lefter de bani, copleşit de necazuri - pensie alimentară, contribuţie la cheltuielile şcolare ale copiilor, certuri periodice cu prima lui soţie, de fiecare dată terminate la tribunal -, şi dacă, în aceste condiţii lamentabile, tînăra în chestiune îşi amîna cu cîţiva ani plăcerea obositoare şi costisitoare de a avea copii, asta însemna că ea cîntărise judicios argumentele pro şi contra, că se angajase pe această cale în deplină cunoştinţă de cauză şi că n-avea să se eschiveze niciodată, oricare ar fi fost rezultatul, de la obligaţiile ei. Iar dacă, presupunînd imposibilul, ar fi trebuit totuşi să se eschiveze, s-ar fi comportat cu un asemenea calm, cu o asemenea siguranţă de sine, încît această derogare ar fi fost în chip misterios indiscernabilă de îndeplinirea celei mai frumoase datorii. De aceea, zicala „Ajută-te singur şi Dumnezeu te va ajuta" era dublată, la oamenii aceştia, de precepte precum Judecă-te singur şi Dumnezeu te va judeca" şi, mai ales, „Aprobă-te singur şi Dumnezeu te va aproba", fiind de

Iu sine înţeles că de ambele părţi, a oamenilor şi a lui Dumnezeu, judecata şi aprobarea n-ar fi putut să fie decît drepte şi cinstite. Nu era nevoie de nici o instanţă de apel! Asta era valabil şi pentru cei care, ca Peggy, cealaltă soră .1 Barbarei, profesau credinţa cea mai robustă în Dumnezeu, punîndu-se în slujba lui cu o suficienţă zgomotoasă, de care ne este îngăduit să ne îndoim că însuşi Creatorul ar fi fost foarte satisfăcut. Convertire în adolescenţă, sub influenţa unui discurs allui Steve Ferris, fără îndoială cel de la Silver Lake. Căsătorie excelentă cu un chirurg menit unei cariere strălucite, casă frumoasă la Kingston, trei copii adorabili, doi băieţi şi o fată, toate acestea urmate, cu consimţămîntul soţului, de o luptă pe viaţă şi pe moarte împotriva noii plăgi din Egipt, avortul. Peggy le arăta părinţilor şi surorilor ei fotografii color făcute în timpul manifestaţiilor pe care le organiza împreună cu prietenele ei la Kingston, la Ottawa, la Saint John în New Brunswick. în aceste imagini, înconjurată de chipuri însufleţite de căldură vara sau de frig iarna, Peggy, cu şoldurile-i pline şi sînii planturoşi, putea fi admirată purtînd pancarte cu sloganuri în litere majuscule ori cu fotografii, mărite imens, de embrioni cu formă umană. Ochii ei miopi (căci cele trei fete Young sufereau de miopie) lansau fulgere victorioase şi imobile.

Barbara nu se pronunţa asupra vocaţiei lui Peggy. Nevastă-mea nu era defel dispusă să participe la aceste mitinguri şi chiar îi dăduse cu delicateţe de înţeles surorii ei că la Windsor astfel de manifestaţii n-ar fi avut nici o şansă de succes. în virtutea unor semne invizibile cu ochiul liber, cred că pot să afirm că Dna Young nu era nici ea încîntată să-şi vadă fiica agitîndu-se aşa în stradă, în faţa întregii lumi. „Dacă toate familiile ar putea să-şi permită să trăiască la fel ca Peggy, cine n-ar vrea să aibă copii?" - spusese odată Miez de Pîine în prezenţa mamei ei, care a păstrat prudent tăcerea. Erau discreţi cei din familia Young. Răsucindu-şi umerii şi torsul ca şi cînd trupul i-ar fi luat parte la sarcina dificilă de a-i exprima gîndurile, încruntîndu-şi sprîncenele fără ca vreun rid să-i tulbure puritatea frunţii, Barbara a fost

pe punctul de a mai adăuga ceva, dar a renunţat în clipa următoare. Nici ea şi nici maică-sa n-ar fi exprimat vreodată cu voce tare vreo rezervă, cît de mică, la adresa activităţilor lui Peggy, cu atît mai puţin în faţa ei. încurajările pe care nu precupeţeau să i le dea nu mergeau mai departe de formulele prudente, de genul: „E foarte bine, Peggy, să fii interesată de lucruri noi, să ieşi din casă, să-ţi faci prieteni". Ca toată lumea, Peggy ştia ce face şi nu avea nici un sens să i se reproşeze ceva. Se judecase ea însăşi şi nici Dumnezeu în persoană n-ar fi îndrăznit s-o judece altfel decît aşa cum o făcuse ea.

O singură dată Barbara n-a fost de acord cu soră-sa. Era vorba tocmai de Steve Ferris, care apăruse la televizor într-o după-amiază de vară, cînd Peggy cu soţul ei şi copiii se aflau la noi. Emisiunea „Cariere canadiene" prezenta în fiecare lună marelui public una din celebrităţile a căror glorie trecuse de frontierele Canadei: un economist cu o privire aţipită, un misionar în Congo, un miliardar filantrop, un mare pianist şi pe *Steve Ferris, tmblînzitor de suflete,* cum anunţa titlul episodului care îi fusese consacrat.

Publicul afla că, în urma unei iluminări fulgerătoare pe care o avusese în munţii Californiei, Ferris se lansase în oratoria practică, în arta de a face bine altora aici şi acum, în miezul preocupărilor lor imediate. Obţinuse cîteva contracte foarte lucrative în mediul seminariilor de autoanaliză şi explorare de sine, de exemplu la Centrul Psihodinamic de la Monterey, pe malul Pacificului. Centrul, ni se explica, propunea clientelei sale înstărite două feluri de activităţi. Perioadele de reculegere de lungă durată, de la una la trei luni, erau rezervate pentru convalescenţi şi pentru clienţii serioşi, directori de întreprinderi predispuşi la psihoză, preoţi răspopiţi, foşti criminali eliberaţi din închisoare, mame de băieţi cu sexualitate derutantă. Seminariile rapide, în schimb, nu durau decît două-trei zile, de obicei la sfîrşit de săptămînă, şi adunau tot ce era mai şic şi mai credul pe coasta californiană, între Cârmei şi Aptos. (La Windsor, în zilele geroase, lumea leşina

de plăcere numai rostind numele acestor localităţi în care domnea primăvara veşnică.)
Steve se specializase în seminarul-fulger, o zi şi jumătate de „lucru intensiv" (cum anunţa prospectul Centrului), care-i învăţa pe participanţi „să coboare în ei înşişi, să-şi înfrunte angoasele cele mai intime şi să asume adevărul bunătăţii lor ascunse". Protestanţi de origine britanică aflaţi în pragul bătrîneţii şi pierzîndu-şi sprinteneala, adolescente speriate de dificultatea de a-şi păstra iubiţii, mame divorţate pregătindu-se pentru următoarea căsătorie, învăţători şi funcţionari modeşti doritori de a se pune la curent cu noutăţile şi totodată de a întîlni femei uşoare, tot acest public înţolit în blugi uzaţi, cămăşi multicolore, sandale de piele, purtînd lanţuri de argint la gît şi brăţări gravate cu animale fabuloase, îi sorbea cuvintele lui Steve cît era ziua de lungă.
Cu faţa acoperită de un machiaj gros, cu conturul ochilor săi mici îngroşat cu creionul de machiat, cu microfonul în mînă şi firul răsucit în jurul braţului (n-avea încredere în microfoanele cu baterii), Steve se plimba printre pernele aruncate la întîmplare pe treptele micului amfiteatru circular şi susura cu o voce angelică: „Sîntem buni, ştim că sîntem buni, ştim prea bine, am uitat, dar o vom descoperi din nou, ne vom redescoperi pe noi înşine, vom pogorî adînc în noi înşine ca să regăsim comoara pierdută, bunătatea uitată...".
Se oprea dinaintea cutărui coleg (participanţii îşi spuneau unii altora „colegi") şi, îndreptînd microfonul către chipul surprins al participantului, îi cerea pe nepusă masă să depună mărturie: „Martor - poruncea Steve -, hai povesteşte-ne ce vezi în tine însuţi, colegii sînt dornici să se nutrească din înţelepciunea ta".
Individul - de astă dată era un slăbănog înalt, uscat, bronzat, cu multe riduri - s-a ridicat, a şovăit, s-a scărpinat pe piept, a mişcat din vîrful urechilor. Steve a reluat: „Uită-te bine, închide ochii, aruncă-ţi privirea în adîncul fîntînii, Eul tău e acolo, ascuns, surprinzător, ia-l în braţe, scoate-l afară, arată-ni-l şi nouă...".
Tăcerea se prelungea, Steve îl lua pe după umeri pe coleg şi, cu faţa întoarsă către sală, şoptea în microfon′. „Uite-l, îl

vedem, pruncul e acolo, ne aşteaptă, micul Eu nevinovat, pur, scăldat în lumină, surîde, scînceşte, gîngureşte, e bun, întinde mînuţele spre noi ca şi cum ne-ar cere să-1 luăm în braţe, să-1 strîngem la piept".
Asistenţa fremăta, lacrimile şiroiau pe obraji, o voce striga: „îl văd, îl văd", alta psalmodia: „Eu sînt, eu însumi", Steve îşi relua litania cu un glas uşor mai ridicat, ca un îndrăgostit care îşi rosteşte în sfîrşit declaraţia de dragoste: „îl văd, e un prunc minunat, bun, mă iartă că l-am uitat, vă iert, fraţilor şi surorilor, ne iertăm unii pe alţii, căci, în fond, în adîncul nostru, sîntem cu toţii neprihăniţi ca nişte nou-născuţi, sîntem cu toţii nemaipomenit de buni...".
Publicul plîngea, unii căzeau în genunchi, alţii se îmbrăţişau, îşi strîngeau mîinile, se sărutau.
în partea a doua a emisiunii, o masă rotundă îi reunea pe ministrul Turismului, Vînătorii şi Pescuitului din provincia Ontario, pe arhiepiscopul de Toronto, pe o seducătoare jurnalistă de la Canadian Broadcasting Corporation şi pe un bătrîn romancier specializat în viaţa eschimoşilor, care şi-au formulat pe rînd punctele de vedere (indiscernabile) despre făgăduinţa spirituală a lumii contemporane.
— A, nu, pocnitoarea asta îndrăzneşte să-1 contrazică pe monseniorul O'Malley şi nimeni n-o pune la punct, simt că m-apucă turbarea! - a gemut Peggy, instalată pe sofa.
— Peggy dragă, te aud copiii! - i-a amintit doctorul.
— Aiurea, au adormit deja de vreun ceas, iar dacă mă aud, cu atît mai bine, află şi ei la ce să se aştepte pe lumea asta. Am terminat-o cu televizorul, nu mă mai uit niciodată dacă orice idioată îşi poate permite să spună, fără ca nimeni s-o contrazică, precum că Steve Ferris, aţi auzit-o şi voi, că Ferris „şi-a pierdut credinţa, dar a găsit în schimb viaţa şi puterea de a face binele în jurul lui", de parcă toţi tîmpiţii, toţi imbecilii care încă nu şi-au pierdut credinţa n-ar avea şi ei această viaţă şi această putere! Şi de cine vorbeşte ea ?! De escrocul ăsta de Ferris, dar la ce te poţi aştepta de la nişte californieni ?
Miez de Pîine a intervenit:

— Peggy, nu te enerva. Steve e un tip bine, ţi-a plăcut întotdeauna de el... Nu mai conteneai să-l ridici în slăvi. E drept, şi-a schimbat ideile, acum se ocupă de altceva, li se intîmplă multora. De ce să ne facem sînge rău?
— Poftim, Ferris are partizani aici în casă, nu-mi mai rămîne decît să-mi ţin fleanca - a făcut Peggy, dîndu-şi capul pe spate cu un aer exasperat.
Precizez că acest schimb de cuvinte a avut loc în şoaptă şi fără nici o schimbare de fizionomie, încît, dacă nu le-aş fi ;iuzit spusele, aş fi putut să jur că cele două surori sporovăiau calm despre avantajele diverselor tabere de vară din Ontario sau despre cum iese cel mai bine o prăjitură cu nuci şi că, dîndu-şi capul pe spate, Peggy nu voia decît să-şi scuture puţin părul, cu un gest pe care-l făcea deseori cînd era bine dispusă.
— Nu-mi mai rămîne decît să-mi ţin fleanca - a repetat ea -, să tac şi să accept că a spune una azi şi a susţine contrariul mîine se cheamă acum „a-ţi schimba ideile, a te ocupa de altceva". Li se-ntîmplă multora, Barbara, sîntem de acord, dar pentru asta trebuie să-i şi aplaudăm ? Ah, tăvălugul obiceiurilor, cine-i rezistă?
Şi, cu o voce hotărîtă:
— Ei, dar mai rămîn cîţiva printre noi care vor încerca poate să reziste.
Nu, n-am izbutit să-l fac pe Gloss să înţeleagă aceste minunăţii. El însuşi avea prea multe să-mi spună. însufleţit de o forţă căreia nimic nu i-ar fi putut rezista, ne înşfăcase, pe Miez de Pîine şi pe mine, şi, tîrîndu-ne după el, gonea cu sufletul la gură pe tărîmul poveştilor lui.
Sîmbătă, ca să mai schimbăm atmosfera, l-am invitat pe Gloss la o plimbare cu maşina. Era o vreme frumoasă, lumina galbenă ca mierea curgea printre ramurile despuiate, iar aerul strălucea de prospeţime, aşa cum se întîmplă la jumătatea lui martie, după ce se duc gerurile. Prietenul meu nu privea însă pe geam, nu asculta explicaţiile mele, ci aştepta, cu ochii pe jumătate închişi, ca Barbara să oprească maşina undeva ca să-şi poată continua povestea.

Pentru masa de prînz, am ales un restaurant îmbi
unde, aproape pe degeaba, te înfruptai din salată şi vin la
discreţie, plus fripturi de vită, mari cît tigaia în care erau
preparate. Acolo a evocat Gloss un vechi subiect dificil,
anume încercările sale literare de juneţe.
De la începutul prieteniei noastre, cu o energie şi cu o
mîndrie inepuizabile, Gloss îmi citise de nenumărate ori
Tragedia lui Robespierre, încă fierbinte, ieşită din forjă. Tot
ascultîndu-1, ajunsesem să fiu în stare să recit pe de rost lungi
pasaje, spre marea bucurie a prietenului meu, care-mi dădea
replica gesticulînd ca un apucat. încă şi astăzi îmi amintesc, în
linii mari, acţiunea tragediei, care se petrecea la Paris, în 1793,
în plină Teroare.
Primele acte, care aveau loc la Comitetul Salvării publice,
erau pline de dezbateri furtunoase, de măsuri de urgenţă, de
victorii militare şi civile. Datorită curajului său, Robespierre,
devenit împărat sub numele de Maximilian I, se afla în sfîrşit
în fruntea unui imens teritoriu pacificat.
Tocmai atunci, mesagerii aduc veşti îngrijorătoare despre
activităţile clandestine ale unui focar de rezistenţă stabilit,
pare-se, chiar la Paris. în ciuda măsurilor de siguranţă luate
de consiliul Imperiului, misterioasa rezistenţă se face tot mai
îndrăzneaţă cu fiecare zi. Incendii funeste izbucnesc la Tuileries,
la Adunarea Naţională, la Arsenal. Zvonurile pomenesc de
existenţa unui Patron clandestin, înzestrat cu o inteligenţă şi
un cinism supraomeneşti şi pe care nimeni nu izbutise vreodată
să-1 vadă.
în bîrlogul conspiratorilor, un subsol slab luminat, doi
subalterni primesc ordinele Patronului ascuns după o perdea.
După plecarea lor, acesta iese din ascunzătoare. Nu e altul
decît.... Maximilian, care, cu vechea-i perucă pe cap, se
interpelează el însuşi, acuzîndu-se că pune în primejdie pacea
Imperiului ■
Nălucă-ngrozitoare, supremă aporie :
Nenorocesc eu însumi a mea împărăţie,
declară el proferînd ameninţări cu nemiluita împotriva propriei
sale persoane.

La sfîrşit, în timpul încoronării lui Maximilian, în chiar clipa cînd papa se pregăteşte să pună coroana lui Carol cel Mare pe creştetul noului împărat, un conspirator ascuns în galeria catedralei se aruncă în aer, cade în picioare şi, trecînd printre gărzile derutate, se năpusteşte la suveran, pe care îl înjunghie. Un lung monolog al lui Maximilian agonizînd încheie spectacolul. Moartea sa, declamă el, demonstrează natura divină a omului, care, la fel ca zeii, nu-şi poate stăpîni creaturile.

Multă vreme, această operă ciudată, care nu respecta consemnele literaturii autorizate, n-a avut nici o speranţă de a se vedea reprezentată. Or, iată că Mihaela, ne-a informat Gloss, Mihaela cu care se împăcase puţin timp după divorţ, 1-a ajutat să-şi găsească un regizor. Femeia care nu se price-puse să fie pentru el nevasta de care avea nevoie îi devenise egerie. Mulţumită relaţiilor ei, *Robespierre* a fost reprezentat la festivalul de la Sinaia.

— Dragilor - a continuat el -, voi poate nu ştiţi cum merg lucrurile la Bucureşti: azi prieten, mîine duşman, poimîine aliat, rival, sprijinitor, trădător, complice, ucigaş, susţinător necondiţionat! Anton Dragoman, regizorul, îi făcea curte Mihaelei, nu era bineînţeles nimic între ei, şi cum el căuta o piesă inedită, Mihaela, căreia eu îi citisem de mai multe ori primele acte din *Robespierre,* i-a vorbit de opera mea. El a cerut manuscrisul, i-a plăcut. Cum începuse un nou dezgheţ, la fel de provizoriu ca şi celelalte, aproape totul devenise posibil.

Nu mai erai în ţară, Ludovic, altminteri ai fi putut să fii şi tu cu noi în serile de neuitat de la Sinaia, ai fi putut să te zgribuleşti în briza nocturnă, să respiri mireasma brazilor înalţi, să auzi cum trosneau torţele, să te alături aclamaţiilor prelungi care i-au răsplătit pe actori... Ce seri minunate, dragi prieteni!

Printre spectatorii fermecaţi, da, fermecaţi (o spun cu toată modestia), se găsea şi un actor francez, Michel Perrin, fiul lui Rene Perrin, prieten şi colaborator al unui alt mare Renă, Rene Clair.

— Louis, cred că avem o casetă cu unul din filmele lui, 1-a întrerupt Barbara.
— Michel Perrin călătorea mult şi nu scăpa nici un festival I Avignon, Edinburgh, Praga, Cartagina, Persepolis, Valparaiso, Sidney..., a continuat Gloss. Ce individ! Ah, cît aş fi vrut să fiu ca el... Sărea dintr-un avion în altul cu mica lui valiză - trei cămăşi, doi pantaloni, o haină de tergal albastru închis, neşifonabilă, şi o cutie mică de detergent -, îşi spăla singur lenjeria în fiecare seară în chiuveta din camera de hotel şi o atîrna pe uscătorul de prosoape. Datorită căldurii din acele locuri, mai ales în timpul verii, căci toate festivalurile astea au loc, bineînţeles, în vacanţă, a doua zi rufele erau uscate. Omul ăsta ingenios se tundea singur cu ajutorul unei oglinjoare concave, susţinute de o tijă lungă la extremitatea căreia fixase o pernuţă pe care şi-o prindea de umărul drept cu un elastic trecut pe subsuoară. Se instala dinaintea eternei oglinzi care împodobeşte toate camerele de hotel, chiar şi pe cele mai exotice şi mai mizerabile, astfel încît reflectarea reciprocă a celor două oglinzi îi oferea o vedere circulară perfectă a părului, pe care şi-1 tundea abil cu o pereche de foarfeci nemţeşti de dinainte de război, de o calitate, spunea el, al cărei secret se pierduse.
Dincolo de asta, Michel era omul cel mai serviabil din lume, bun prieten cu regizorii necunoscuţi - *încă* necunoscuţi, ar trebui să spun, căci avea un instinct infailibil în a detecta geniul şi-i frecventase pe Grotowski, pe Andrei Şerban şi pe Djalal Saadi cu mult timp înainte ca aceşti giganţi să fi fost descoperiţi de critică. Pe deasupra, protector al autorilor dramatici debutanţi, ca mine însumi.
Ei bine, el nu numai că a văzut *Tragedia lui Robespierre* - cel puţin vreo cincizeci de spectatori în prima seară au văzut-o, şi vreo treizeci în a doua j dar poate că exagerez, optimismul meu mă orbeşte -, nu numai că a *văzut* piesa, dar a şi *înţeles-o,* ceea ce nu e puţin lucru. La *Zimbrul Carpaţilor,* în aceeaşi seară, i-a mărturisit Mihaelei - căci eu nu m-am dus cu ei, mă certasem iarăşi cu ea după-amiaza şi-i făceam mutre, sărmana martiră, ca să-i arăt că eram furios, e de

necrezut cît am putut s-o fac să sufere pe femeia asta -, el i-a mărturisit Mihaelei că niciodată nu văzuse ceva atît de remarcabil, atît de uimitor - erau propriile sale cuvinte, nu inventez nimic, ea mi le-a repetat întocmai -, că nu mai văzuse ceva atît de remarcabil şi de uimitor de mulţi ani. O adevărată renaştere a tragediei...
Şi şi-a pus în minte să monteze piesa mea cu o trupă de avangardă. Natural, eu m-am opus. Românească piesei e inimitabilă, îndrăznesc să cred, un splendid amestec de ecouri din liturghia slavă, de cuvinte pitoreşti de origine turcă şi de termeni moderni, încîntător de anacronici. Mi se părea că a spera să poţi traduce opera mea în franceză era la fel de zadarnic ca a încerca să redai tragediile antice în limbile comerciale şi degenerate ale secolului XX. Mihaela însă, pe care Michel Perrin a invitat-o la festivalul de la Lausanne puţin după aceea şi care, datorită dezgheţului (şi unor prieteni fideli sus-puşi), a obţinut viza de ieşire, a reuşit să redacteze, ajutată de el, o versiune în alexandrini care, una peste alta, nu e lipsită de farmec, o spun cu toată obiectivitatea.
Michel m-a mai sfătuit să schimb decorul şi numele personajelor. Publicul francez, a argumentat el, ar fi fost şocat de gravele erori istorice de care opera mea se făcea vinovată. în privinţa asta, avea dreptate. Ideea noii versiuni, intitulate *El Mabdi,* mi-a fost inspirată de filmul *Khartoum,* cu Laurence Olivier la bătrîneţe. L-am botezat pe Robespierre El Mahdi, am plasat acţiunea în Sudan, fără să mă ating de intrigă şi nici, mai ales, de frumoasele tirade mitologice. La cererea lui Michel, actorii au citit lucrarea. Entuziasmaţi, cu sprijinul marelui regizor Djalal Saadi, au înscris-o printre spectacolele oferite publicului cu prilejul expoziţiei anuale de flori de la Beziers.
Abia ajunsesem în Franţa, mă minunam de agitaţia pariziană, de sumedenia de maşini, de vioiciunea luminii... Ah, cerul Parisului, ce albastru strălucitor şi cum se dizolvă el dintr-o dată în cenuşiu, ca să se ivească din nou, de astă dată acoperit de paiete aurite... Surpriză! Mihaela îmi spune că

trebuie să fim la Beziers cu ocazia premierei lui *ElMahdi.* Ne ducem cu trenul (maşina îmi făcea frică), ceasuri şi ceasuri printr-un peisaj de o frumuseţe, de o blîndeţe... Uite că mă emoţionez...

Sosim, tragem la un hotel destul de şic, mic dejun într-o încîntătoare grădină înflorită, apare şi regizorul meu, un tinerel scund, prost bărbierit şi extrem de fîstîcit. Se prezintă, se pierde în mulţumiri deplasate şi mi-1 arată cu degetul pe protectorul său care tocmai apăruse, pe marele Djalal Saadi, acesta sigur de sine, cu nişte ochi imenşi de căprioară, cu părul lung, într-o robă de bumbac verde-gri, cu sandale de sfoară şi degetele pline de inele ornate cu lapislazuli.

De astă dată, eu sînt cel intimidat, nu ştiu ce să spun, Mihaela încearcă să facă o vagă conversaţie: „Maestre, ce plăcere să vă revăd, păcat că Michel n-a putut fi cu noi...". Şi, întorcîndu-se către mine: „Daţi-mi voie să vi-1 prezint pe autor...". Iar Djalal: „Autorul unei adevărate capodopere". îi reproduc cuvintele, aşa a spus: o capodoperă. Era de o politeţe extrem de rafinată.

„Punerea în scenă - răspund eu, nu fără o mică întîrziere -, punerea în scenă a discipolului domniei voastre este, sînt sigur, adevărata capodoperă. — Asta puteţi s-o mai spuneţi încă o dată, replică el lovind pîntecul tînărului cu dosul mîinii. Ah, ce-o să vă mai bucuraţi! O breşă... o adevărată breşă... Acest ucenic vrăjitor anulează graniţele şi trecerea timpului... Publicului, cum ştiţi, nu-i place să audă vorbindu-se decît de el însuşi. Khartoum, Sudan, Africa, toate astea sînt total lipsite de interes. Adevăratele lucruri se întîmplă numai la Paris. Opera dumneavoastră, acest tînăr genial a transpus-o, veţi vedea cum... Jos cu distanţele... dimensiuni noi... uimitoare... imprevizibile..."

Ajuns la teatru, m-a trecut un fior. Pe scenă, Khartoumul, acoperit de steaguri tricolore, avea aspectul unui salon francez de la sfîrşitul veacului al XVIII-lea. Privind mai îndeaproape, îţi dădeai seama că era vorba... coincidenţă tulburătoare... de sala de şedinţe a Comitetului Salvării publice! în loc de turban negru şi burnuz larg, El Mahdi purta o redingotă, pantaloni legaţi sub genunchi cu panglici albe, lavalieră de

mătase şi bicornul la modă prin 1793-.. Robespierre! Fără sâ-şi dea seama, regizorul...
Barbara era perplexă.
— Presa din sudul Franţei a fost însă încîntată - a reluat Gloss. „Abolirea distanţelor", „răzbunarea exotismului", „revolta planetară", scriau criticii care nu-şi drămuiau elogiile, e drept, destul de succinte, de obicei pierdute printr-un articol consacrat noutăţilor artistice ale verii. Elogiile astea, în rest, menţionau doar regizorul şi uneori actorii, astfel că n-am găsit decît o singură aluzie la textul meu, ieşit, se spunea, de sub pana unui debutant care-i furnizase tînărului discipol al lui Saadi materia primă. „Această şcoală de alchimişti ştie cum se operează o transmutaţie. Sub bagheta magicianului din Casablanca" (magicianul din Casablanca era Djalal însuși), „bătrînul nostru Racine - continua criticul -, autor neînchipuit de plicticos, capătă în sfîrşit un sens."
— Totuşi te-au plasat într-un anume fel în aceeaşi categorie cu marele Racine..., am zis eu, invidios.
— Cu Racine, închipuieşte-ţi, cu Racine căruia Saadi trebuia să-i monteze peste puţin tragedia *Berenice* la festivalul de la Ierusalim, a oftat Gloss.
— Felurile zilei! a anunţat în acel moment ospătarul, frecîndu-şi mîinile stacojii şi dolofane. Friptură de ton marinat, antricoate de berbec neo-zeelandez, muşchi de vită cu zbîrciogi, muşchiul e o minune!
A luat comanda şi a adus vinul. Gloss 1-a gustat, a dat din cap şi ne-a zîmbit larg:
— Trebuie să vă atrag atenţia, a reluat el, că n-am traversat oceanul ca să vă vorbesc despre mine. Operele mele îşi au soarta lor, *habent sua fata,* vocaţia lor, care, în acest caz, a fost să-i apropie pe Michel Perrin şi pe Mihaela. Fără mine, ar fi putut, cine ştie, să treacă unul pe lîngă altul şi să nu-şi dea seama de nimic. Noroc că *Robespierre* zis şi *ElMahdii-z* făcut să se întîlnească.
Porumbeii ăştia doi aveau multe în comun: dragostea pentru teatru, chef să călătorească, să-şi petreacă serile la

bistrou pînă dimineaţa în compania unor amici de dată recentă cărora le plăteau ei consumaţia, obiceiul de a invita tot felul de indivizi în trecere să locuiască la ei, care în camera de oaspeţi, care în salon, care în culoarul ce duce la bucătărie, încît nu puteai circula mai deloc în vastul lor apartament parizian fără să te împiedici la fiecare pas de grămada de obiecte răspîndite pe jos: saltele pliante, saci de dormit, perne, pături, pijamale, prosoape de baie, blugi, fuste, lenjerie, ciorapi, şosete, papuci, sandale, bascheţi şi încă lista pe care o auziţi urmează o anumită metodă, dar pe cîmpul de bătaie toate astea zăceau în cea mai îngrozitoare dezordine, printre farfurii cu resturi de mîncare, tacîmuri murdare, pahare şi sticle pe jumătate goale.

Barbara a izbucnit în rîs.

— Celor doi soţi le plăcea să se instaleze la rîndul lor, pentru o durată nedeterminată, acasă la inşi practic necunoscuţi de prin oraşele îndepărtate pe care le vizitau apucaţi de inspiraţii subite. Amîndoi fumau, tutun în cantităţi enorme, marijuana şi haşiş cu moderaţie, căci aceste buruieni îi făceau rău lui Perrin junior. Frecventau cinematograful, teatrul, concertele, music-hall-ul, cafenelele unde se cînta jazz, grupurile rock, prestidigitatorii, teatrul de păpuşi. Totul îi pasiona. îi cunoşteau în mediul teatrului pe oamenii cu greutate, îi cultivau, asistau la premiere, reveneau după cîteva zile, susţineau noutăţile în faţa prietenilor lor jurnalişti, strecurau cîte o vorbă bine simţită la urechea impresarilor.

Căci Michel exercita o anumită influenţă asupra opiniei teatrale, îndeosebi în universul, încă redus pe vremea aceea, al festivalurilor subvenţionate. Perrin junior nu ajunsese el însuşi la rangul de vedetă, deşi urmase cursurile Conservatorului naţional de artă dramatică. La început, obţinuse cîteva roluri în mai multe filme de succes, printre altele în *Paţachina,* comedie cu Bourvil, şi în *Marele jurâmtnt,* film despre începuturile Revoluţiei franceze, cu Simone Signoret (Dna Roland), Yves Montând (Camille Desmoulins) şi Serghei Astutin (ambasadorul rus la Versailles). în această superproducţie care rivaliza cu filmele italiene de atunci, Michel juca rolul unui abate progresist. Dar s-a plafonat, ca să spunem aşa, şi după

eşecul din *Oameni fără importanţă,* o melodramă inspirată din viaţa camionagiilor, a renunţat la ecran. Părerea lui era totuşi ascultată, pentru că avea gust, se ţinea la curent cu noutăţile şi dăduse o mînă de ajutor la întemeierea cîtorva companii care contau. Cum nu juca, cei de meserie nu se temeau de el şi, cum se pricepea să-şi facă relaţii, îl respectau. Michel nu refuza să parcurgă o piesă nouă sau un scenariu în manuscris şi nu o dată pusese în legătură scriitori fără debuşeu cu regizori aflaţi în căutarea unui text acceptabil. După părerea Mihaelei, ar fi trebuit să deschidă o agenţie literară pentru autori debutanţi, doar că afacerile nu erau punctul lui forte, mai cu seamă că se culca şi se scula tîrziu, pierdea hîrtiile şi nu putea sta locului. Dar nu era un om frivol şi, fără ca nimeni să ştie, ambiţiona un mare proiect personal. Strîngea în taină material pentru o nouă biografie a tatălui său.

— Biografia lui Rene Perrin? Parcă am citit una, *O stea căzătoare,* scrisă de un cinefil al cărui nume îmi scapă..., am intervenit eu.

— Ştii prin urmare că Rene Perrin, adică Perrin-tatăl, a reluat Gloss, a dispărut prematur la vîrsta de 35 de ani. Ei, da, bietul de el. Nu trebuie să credeţi însă că această pierdere l-ar fi traumatizat pe Perrin-fiul, adică pe Michel, nici că fiul ar fi fost tulburat de absenţa unei figuri paterne şi că ar fi vrut să evoce o umbră care-i lipsea. Avînd un temperament fericit, Michel fusese întotdeauna foarte mulţumit de situaţia lui. îi plăceau toate locurile pe unde îl purtase destinul: apartamentul din Paris, se înţelege, dar şi casa întunecoasă şi tăcută a bunicilor lui din La Rochelle, vila prost mobilată şi prost încălzită închiriată de taică-său la Bourg-en-Bresse, internatul ţinut de Fraţii şcoalelor creştine din Besancon, ferma de la Scott's Valley, din California, unde stătea maică-sa, al cărei al doilea soţ, agent imobiliar în Maroc, plecase în Lumea Nouă, unde întemeiase întreprinderea vinicolă care-i purta numele: *La nenea Victor, vinuri de calitate.*

Nu, tînărul nutrea pentru taică-său o adevărată admiraţie de artist. Aţi văzut vreodată filmele lui Perrin-tatăl?

— Ah, vremurile bune, cînd mă duceam la seratele filme vechi, organizate de Consulatul francez! am exclamat eu. Toată lumea le văzuse deja pe toate şi fiecare dintre ele făcea sala să plîngă. Ştii că Ştefan Frater, în timpul şederii sale la Grenoble, îl cunoscuse personal pe Perrin.
— Mie-mi spui?...
— Draga mea, cred că avem pe undeva *Setea amanţilor. Un torero în zori* ţi-ar plăcea foarte mult.
— Dar *Felinarele Parisului,* dar *Valsul la acordeon?* Capodopere aproape neştiute, sublime storcătoare de lacrimi! a subliniat Gloss. La mijlocul lui *Un torero în zori,* nu pot s-o uit pe sublima Arletty care păşeşte clătinîndu-se pe puntea unui pachebot de lux, ştergîndu-şi ochii, pe cînd imaginea lui Jean Gabin, tînăr şi surîzător, pluteşte într-un nor, la stînga, iar muzica se dezlănţuie, pian şi orchestră, inundînd sala cu cascade sonore. Şi ce să mai spun, în *Valsul la acordeon,* de privirea alunecoasă a lui Louis Jouvet care, răsucindu-şi o ţigară, scoate un revolver din mînecă şi trage în Andre-la-Cabeca, care se prăbuşeşte fără zgomot, în timp ce asasinul, arcuindu-şi o sprinceană, dă pe nas fumul inhalat ? Scenele astea sînt la fel de puternice în genul lor, dacă nu chiar *şi* mai puternice, decît gheaţa lacului Ladoga crăpînd sub copitele cailor în *Alexandru Nevski* sau decît Charlot mîncîndu-şi propriile ghete în *Goana după aur.*
— Nu pricep cum unii pot să-1 admire pe Chaplin, clovnul ăsta..., a fost de părere Barbara.
— Perrin-tatăl, el, era un adevărat geniu, cel puţin un geniu potenţial, care n-a avut timp să se dezvolte şi nici să dea lumii tot ce purta în sine. A murit în împrejurări enigmatice pe care fiu-său îşi pusese în gînd să le lămurească. Ăsta a fost, între altele, unul din motivele care-1 aduseseră pe Michel la festivalul de la Sinaia. A făcut un salt pînă la Bucureşti şi a aranjat să-i facă o vizită lui Ştefan Frater al tău, de la care spera, degeaba de altfel, să obţină informaţii inedite despre tatăl lui.
— Cunosc povestea asta. După unii, în 1942, Perrin, ajuns în Spania, s-ar fi sinucis într-un acces de descurajare, am adăugat.

— Asta-i versiunea oficială.
Versiunea oficială... Exista oare şi alta? Tot ce ne-a povestit Gloss în vreme ce-şi devora enorma salată ştiam deja. Cu mult timp în urmă, îl auzisem pe Ştefan pomenind de fostul său prieten Perrin. Mai apoi i-am citit biografia cu copertă galbenă, un text lacrimogen care avea aerul că apără memoria cineastului, punîndu-i abil în seamă, în acelaşi timp, compromisuri dezgustătoare.
Rene Perrin văzuse lumina zilei la Metz în 1907, în Lorena, care, cum se ştie, fusese luată de germani de la francezi după războiul din 1870. Familia Perrin era fidelă tradiţiei franceze, dar interesele de afaceri o obişnuiseră să se împace cu prezenţa nemţilor, cel puţin pînă la pacea de la Versailles, care mai tîrziu a înapoiat provincia Franţei. O mare dragoste 1-a legat pe Rene de frumoasa Meluzina Schwartz, fiica unui oculist israelit. Căsătoria a avut loc în 1929, în ajunul plecării lui Rene la Paris, unde se presupunea că avea să se ocupe de noua sucursală a întreprinderii familiale, *Camioane şi mutări Perrin.* Lui Rene însă nu-i plăceau afacerile şi visa să devină actor de cinema. Graţie recomandării unui amic, a avut o şansă, dar a ratat-o, căci în rolul lordului Ashby (din *Arsene Lupin şi comoara celţilor)* a fost lamentabil. Cu acel prilej însă, realizatorul a remarcat-o pe Meluzina, căreia i-a propus mai multe roluri mici, cum erau în filmele de atunci -. midinetă, florăreasă, chelneriţă, tînără surîzătoare care închiriază camera de bonă alături de cea a eroului.
Pentru a deprinde secretele platoului de filmare, Meluzina s-a înscris la Conservatorul liber de artă cinematografică, o instituţie privată care tocmai fusese fondată şi a dat faliment după doi ani, nu fără a-i fi eliberat mai întîi Meluzinei o diplomă de actriţă, iar soţului ei, care, devorat de gelozie, se ţinea după ea peste tot, un certificat de realizator. De prisos să mai spunem că în acel moment Rene nu se mai ocupa de *Camioanele şi mutările* care-i purtau numele, dat fiind că familia din Metz, sătulă de lenevia lui, îl înlocuise cu un văr mai sîrguincios.
Rămas fără slujbă, Rene s-a consacrat filmului cu disperarea unui tată de familie care trebuie să-i hrănească pe ai săi. Da,

tată de familie, căci Meluzina aduse pe lume în ianuarie 1932 un bebeluş grăsuliu, pe Michel al nostru. Rene Clair, marele cineast şi naşul nou-născutului, i-a făcut cadou tatălui, cu prilejul ceremoniei de botez, contractul pentru filmul *Setea amanţilor,* un scenariu promiţător de care el n-avea vreme să se ocupe. Diploma recent dobîndită de Perrin şi-a dat roadele şi actorul ratat a făcut din prima zi pe platou dovada unui formidabil talent de organizator. în întregime realizat în studio, filmul a fost terminat în mai puţin de două luni şi a avut un succes de public remarcabil.

Deznodămîntul, marea scenă de la fermă, o făcea pe Barbara să plîngă. Eroul, de obîrşie din Auvergne, urmărit fiind de o bandă de contrabandişti bretoni, se ascunde într-o magazie, îi face o declaraţie de dragoste junei prime - frumoasă, virtuoasă, inteligentă -, dar, chiar în clipa cînd, încurajaţi de muzica dulceagă, cei doi îşi jură credinţă pe veci, bretonii forţează uşa, izbucnesc împuşcături, tînărul e atins, prietena lui îl sprijină, lacrimi şi şoapte, muzică sfîşietoare.

Putem zîmbi cît vrem, filmul e plin de clişee, dar, nota biograful lui Perrin, cu puţină atenţie ne dăm seama că acei contrabandişti nu treceau peste graniţă fraudulos numai butoaie de rom fabricat la Porto Rico în dispreţul normelor de calitate, ci introduceau de asemenea în Franţa imigranţi clandestini proveniţi din Buenos Aires şi din Montevideo. într-o scenă nocturnă care se desfăşoară pe un vapor gata să arunce ancora într-un mic golf de lîngă Quimper, se zăresc, alături de încărcătura normală, nişte butoaie enorme cu găuri de aerisire, în care erau ascunşi acei nenorociţi.

Detaliul, continua biograful, nu se afla în scenariu, era inventat de Rene Perrin, fiind cu siguranţă o amintire a mişcărilor de populaţie cvasi-ilegale din regiunea sa natală în urma armistiţiului de la 1918, căci schimbările de frontiere de la sfirşitul primului război mondial au perturbat viaţa a numeroşi oameni, printre care şi socrii lui Perrin. Cineastul a prins din zbor tema persoanelor deplasate şi a reluat-o, fără s-o aprofundeze, în toate producţiile dinaintea marelui său film neterminat, *Un Crăciun la munte.*

Astfel, un scuffdpisod din *Un torero în* zon" pune în scenă doi portughezi, paznici la tauri, care, Ia sfîrşitul unei coride din Bayonne, dispar în mulţime, în căutarea, ni s-ar da de înţeles, a unei vieţi mai bune decît cea oferită de ţara lor natală. *Felinarele Parisului,* film sentimental din epoca Frontului Popular, foarte influenţat de stilul lui Rene Clair, conţine o secvenţă surprinzătoare despre stabilirea clandestină la Belleville a unei familii musulmane, originare din Tunis. în *Valsul la acordeon,* în toiul împuşcăturilor între gangsterii din Marsilia, asistăm la sosirea unui refugiat rus care-şi regăseşte familia stabilită la Juan-les-Pins din 1919. Detalii mărunte, s-ar spune, momente fugitive care-se topesc în ansamblu fără să atragă atenţia. Şi totuşi... *Un Crăciun la munte,* ultimul lui film, început în 1941, revine asupra temei exilului, care, de astă dată, se află în prim-plan.

Ca majoritatea cineaştilor din generaţia sa, explica biograful, în anii '30 Perrin simpatiza cu stînga. Originea evreiască a nevestei sale îl făcea să fie ostil noului regim din Germania şi refractar la influenţa pacifismului care făcea ravagii printre cineaştii francezi mai în vîrstă. A luat parte la activitatea diverselor comitete de acţiune antifascistă şi a aşteptat cu mult curaj războiul. Din nefericire, după victoria Reichului, a trebuit să accepte noua situaţie şi a întîmpinat filozofic semnarea armistiţiului, cu atît mai mult cu cît vorbea fără accent limba învingătorilor. Cu toate că teoriile rasiale ale ocupantului îl iritau, a decis să păstreze de-atunci încolo o tăcere absolută asupra propriilor sale păreri.

De altminteri, avea alte necazuri. La întoarcerea sa de pe front, o surprinsese pe Meluzina în pat cu un coleg şi, cum explicaţiile ei nu l-au satisfăcut, a cerut divorţul. Trădarea nevestei i-a agravat melancolia, dar, mai îndeaproape privind lucrurile, s-a simţit într-un fel uşurat că nu mai era însurat cu o evreică. Cu consimţămîntul Meluzinei, fiul lor Michel, în vîrstă atunci de 8 ani, a fost trimis în La Rochelle, la bunicii din partea tatălui, care se mutaseră fără dificultate în sediul recent dobîndit al unei noi sucursale.

Din fericire, succesul filmelor îi rotunjise frumuşel contul în bancă lui Rene, publicul mai cerea şi altele, iar cineastul

triumfe", se poate citi pe un afiş lipit pe perete în camera lui cel mic vrea să părăsească satul pentru o destinaţie necunoscută, îl vedem pe cel mare rînduindu-şi meticulos pe pat lenjeria, cămăşile, ciorapii, nişte căciulite de lînă, mănuşi, o pereche de bocanci, săpunuri, un pămătuf, un brici cu o curea de piele, pastă de dinţi, o periuţă, o sticlă de alcool denaturat, aspirine, sulfamide, creioane, o ascuţitoare, hîrtie, plicuri, fotografii de familie. întunericul invadează încăperea, nu se aud decît micile zgomote seci ale obiectelor deplasate, şi apoi nimic: o obscuritate tăcută, apăsătoare, interminabilă. Mezinul, în acest timp, trece dintr-o cameră în alta, revine, întredeschide uşile, iese în curte, face turul dependinţelor, scotoceşte prin şură, se strecoară în grajd, bate uşor cu mîna gîtul unui cal care-şi întoarce către el ochiul înduioşat, trece alături în magazia de unelte, unde încearcă fără succes să pornească o motocicletă cu ataş. Deschide o ladă de fier, scoate un ciocan, un cleşte, o şurubelniţă şi o sîrmă, aprinde o luminare şi se aşează lîngă motocicletă, începînd să-i demonteze demarorul. Bătaie de tobă. Ceaţă.
Lumînarea e acum pe jumătate arsă, tînărul încearcă din nou, tot degeaba, să pornească motorul. Iese afară, trece printr-o spărtură din gardul cimitirului, se îndreaptă către un hambar, unde se află moşneagul în uniformă.
„Ce muzică, spune tînărul Druillat. — Toba singură, merge, dar cînd auzi viorile, flauţii, trompetele, vocile cîntăreţilor, ce sărbătoare..., răspunde muzicantul. N-ai încotro, adaugă el, după un moment de tăcere. — Ştiu, răspunde tînărul, numai că motocicleta... — Ia calul. — Păi atunci căruţa? spune tînărul scărpinîndu-se în cap. — Căruţa ? Au camioneta, nimeni n-are nevoie de ea. — Şi dacă se termină benzina ? — Dacă nu se mai găseşte benzină, tu mai degrabă te descurci cu calul. Şi începe din nou să bată toba în semi-obscuritatea serii.
Deşi nu s-a spus nimic, spectatorul îşi dă seama că tînărul are intenţia să fugă în străinătate, probabil în Elveţia. Mezinul Druillat nu prea ştie nici el încotro s-o ia, dar are încredere în steaua lui sau mai curînd în seriozitatea călăuzei sale, un bărbat între două vîrste pe care se duce acum să-l întîlnească în pădurea comunală, aproape de fostul pavilion de vînătoare

părăsit. E noapte, tînărul înaintează încet, toba abia de se mai aude. Călăuza îl aşteaptă, aşezată pe o piatră, Druillat cel mic o bate pe umăr. Vorbesc între ei cu voce scăzută. Hotărît lucru, motocicleta nu merge, rămîne calul. Ecranul e negru, nu se aud decît respiraţiile şi şoaptele celor doi bărbaţi.
Va pleca în zori. O dată ajuns la Bourg-en-Bresse, va trebui să-l caute pe un anume Charpentier, asistent farmacist, care va lua asupra sa etapa următoare. De la Charpentier va afla unde şi cum să găsească următoarea persoană de contact. Dacă vreodată asistentul farmacist sau contactele ulterioare se vor îndoi de el, să le spună şi să-i asigure că are acordul Consiliului înţelepţilor, a reţinut bine? Acordul, acordul şi sprijinul Consiliului înţelepţilor. Tăcere lungă, întuneric complet. O inimă bătînd, abia audibil. Şoapte într-o limbă necunoscută, gîfîitul cuiva cu sufletul la gură.
începînd din acest moment, lumina nu mai revine pînă chiar înainte de sfîrşitul filmului, presupunînd că ultima scenă, aşa cum s-a păstrat, reprezintă într-adevăr finalul. Cea mai mare parte a operei se desfăşoară prin urmare în întuneric, într-un întuneric străbătut din timp în timp de luciri cenuşii, de vîrtejuri albe, de freamătul unui far, de tremurul unei lumînări. Nu se distinge nimic precis, şi totuşi ochiul nu se poate hotărî să părăsească nici o clipă obscuritatea agitată. Nu mai intru în detalii, e de-ajuns să ştiţi că nici unul din fraţii Druillat nu izbuteşte să-şi ducă planul la bun sfîrşit. Cel mare îşi găseşte moartea într-o încăierare a cărei violenţă se lasă ghicită prin tenebre. înainte de plecarea trenului către Germania, bea un pahar cu prietenii, izbucneşte o ceartă, cuţitele sclipesc în ceaţă, chefliul se prăbuşeşte cu un geamăt. Mezinul, în acest timp, încearcă să treacă graniţa elveţiană. Respins, îl auzim căţărîndu-se pe stînci în căutarea unei treceri. Obosit, înfometat, calcă alături şi se rostogoleşte în prăpastie. Un dram de lumină, în sfîrşit, îi permite spectatorului să zărească siluetele unor ciobani care găsesc cadavrul în zori. Bătaie de tobă.
— Un cadavru în zori, ce tristeţe..., a şoptit Barbara, emoţionată.

— Un film întreg aproape fără imagini...
— Din nefericire, autorul nu şi-a terminat opera, a suspinat Gloss. O concepuse în urma voiajului său la Berlin, unde făcuse cunoştinţă cu un personaj ciudat, un anume Heinz, poreclit Arianul din pricina staturii impozante şi a privirii sale de învingător. Comis-voiajor în serviciul unei antreprize din Koln, Heinz ăsta se mişca prin Germania ca peştele în apă, asculta ce vorbeau oamenii, îi observa cum reacţionau, ştia mult mai multe decît părea să ştie şi le dădea sfaturi foarte preţioase în acele vremuri grele celor ce reuşeau să-i cîştige simpatia. Perrin i-a plăcut. Se cunoscuseră acasă la un scenarist în vogă, un tip cumsecade care avea să fie curînd expediat în lagăr la Theresienstadt, pe motiv că frecventa pe cine nu trebuia. Heinz şi scenaristul erau îndrăzneţi, îşi băteau joc aproape pe faţă de ambiţiile celui de-al III-lea Reich, astfel că, la o cină dată de scenarist la vila lui din Charlottenburg, Perrin, călăuzit de un instinct ce s-a dovedit a fi corect, şi-a consultat cei doi prieteni asupra unei chestiuni care-l tracasa din ce în ce mai mult: viitorul fiului său Michel. Trebuia oare să-şi scoată de urgenţă copilul din ţară, aşa cum îl implora Meluzina să facă, ea însăşi fiind refugiată în Maroc de şase luni? Iar dacă i-ar da dreptate mamei adulterine, cum să procedeze? Perrin era, după cum recunoştea chiar el, un om ca oricare altul, gata să acţioneze cînd împrejurările îi erau favorabile, dar foarte prudent cînd era vorba să ţină piept autorităţilor. Pe propriul său fiu însă, lucru firesc, voia să-l pună în siguranţă.
în frumoasa sufragerie tapetată cu mătase roz, inundată de strălucirea unui candelabru mare de cristal, Arianul şi-a pus furculiţa pe suportul de argint masiv (iar Gloss, povestind, şi-a pus-o şi el pe masă) şi l-a străpuns pe Perrin cu o privire de oţel. „Tu, artistule - a spus el cu un glas tărăgănat, apăsînd pe fiecare cuvînt -, tu ştii foarte bine că, în pofida aşteptărilor celor care-i simpatizează, evreii, printre care altminteri se găsesc şi specimene foarte cultivate, nu s-au ilustrat aproape niciodată în arte şi litere. Lasă, nu-mi pomeni de Henri Bernstein al vostru, de Alfred Doblin al nostru. Nu fac nici cît i6z
*

o ceapă degerată, iar pseudo-succesul lor este dovada că sînt nişte autori buni pentru ziarişti şi pentru burghezii amărîţi..."
Terorizat, Perrin a spus un lucru pe care n-ar fi crezut niciodată că-1 poate spune: „Heinz, pledezi o cauză deja cîştigată, ca şi cum ar mai fi nevoie să dovedim, după publicarea cărţii nemuritoare a Fuhrerului vostru, că specialitatea evreilor este jaful, şi nu cultura...". Heinz şi-a încreţit pleoapele şi a zis cu voce joasă: „Să admitem că aceste insecte scîrboase ar fi într-o zi transplantate cu forţa pe alte meridiane, în Madagascar, de pildă, dacă Franţa ne va ajuta, şi cum aţi putea să ne refuzaţi?". Şi arătosul bărbat a apucat cuţitul, cu care a izbit în masă. Perrin nu-şi credea urechilor. A murmurat: „Franţa este prietena credincioasă a Reichului. — Să admitem chiar, a urmat Arianul fără să bage în seamă replica cineastului, să admitem chiar că problema pe care i-o pune Europei această rasă blestemată ar fi definitiv rezolvată prin măsuri şi mai severe, şi ştiu dintr-o sursă sigură că persoane sus-puse cer acest gen de măsuri - şi că în cele din urmă le vor obţine -, ei bine, o asemenea soluţie, cu tot ce implică ea creator şi distrugător totodată, o asemenea soluţie, oricît de iminentă ar fi (şi Arianul s-a aplecat înspre Perrin ca să-1 prindă de umăr), şi *este iminentă,* nu va face nici un rău, dar nici unul, literaturii sau artelor din Europa! Să nu zici că nu ţi-am spus". Şi a trecut la alt subiect.
Lui Perrin i-a îngheţat sîngele în vine. Arianul nu exprimase niciodată opinii antisemite faţă de el; dimpotrivă chiar, de obicei nu-şi ascundea dispreţul pentru cei care le profesau. Neîndoielnic, Heinz voia să-i comunice indirect ceva foarte important. Mai mult ca sigur, mesajul lui n-avea nimic de-a face cu artele şi literele, căci Arianul preţuia enorm romanele lui Doblin, după cum îi declarase lui Perrin în repetate rînduri. Prin urmare, nu putea fi vorba decît de acele „măsuri severe", de acea „soluţie iminentă" a problemei evreieşti, soluţie care, după spusele Arianului, se pregătea în sferele înalte şi a cărei arie de aplicare avea să includă probabil şi Franţa*:* „Cum aţi putea să ne refuzaţi?", spusese el, cu un glas de temut.

La sfîrşitul mesei luxoase, Arianul i-a dăruit lui Rene două gravuri intitulate *Consiliul înţelepţilor* şi *A Şasea Lumină,* însoţindu-le cu un scurt text dactilografiat care, după părerea sa, i-ar fi putut inspira cineastului un nou scenariu de film. Poftim, ăsta e textul, o să-l citiţi mai tîrziu.
Şi Gloss a scos din buzunar o foaie de hîrtie pe care mi-a întins-o.
— Ca să revenim la Perrin, spusele Arianului l-au făcut să se hotărască să treacă în Elveţia împreună cu fiu-său. Preparativele în vederea călătoriei i-au luat cîteva luni. Perrin s-a zbătut mai întîi să-şi transfere cea mai mare parte din bani la o bancă din Neuchâtel, al cărei director cunoştea bine firma familiei sale. N-a fost lucrul cel mai uşor de pe lume, dar, la drept vorbind, nici n-a întîmpinat vreun obstacol de neocolit. Banii sînt un lichid pe care nimeni n-a reuşit vreodată să-l împiedice să curgă.
Pe urmă a conceput proiectul filmului *Un Crăciun la munte,* pretext pentru a-şi face de lucru la graniţa elveţiană, în fine, şi-a lăsat locuinţa din Paris şi a închiriat o mică vilă cu grădină la Bourg-en-Bresse, unde 1-a adus şi pe Michel. Povestea cu cei doi fraţi ? Născocită de Perrin pentru propriile lui nevoi. Fratele mai mare, gata să-şi dea viaţa pentru Noua Ordine Europeană, întrupa adeziunea extremă la cauza ocupantului, în timp ce personajul mezinului, care trebuia să fugă din Franţa, avea să le înlesnească lui Perrin şi fiului său trecerea în Elveţia. Ciudăţenia formei, întunericul, vînzolirea neîncetată a cetii? în ochii lui Perrin, ascetismul formal trebuia să-i răscumpere mutismul politic, dîndu-i un sens metafizic...
După cum se aştepta însă, studiourile Pathe-Gaumont ezitau să aprobe filmarea. Cuvîntul de ordine în mediile artistice din epocă era „Nu faceţi valuri!". Dl de Montmineure, consilier al studiourilor, 1-a convocat în biroul său şi, după ce i-a oferit un frumos trabuc pe care Perrin 1-a luat fără să-l aprindă, i-a spus cu un aer dezolat: „Dragul meu, scenariul dumitale e de o mare frumuseţe. Din păcate, atinge un subiect interzis". Rene s-a făcut că nu pricepe: „Interzis ? Nu înţeleg

la ce te referi". Interlocutorul şi-a muşcat calm buza de sus. Era un om lent, conştiincios, care visa la o revanşă sîngeroasă asupra nemţilor. „Mă gîndesc la dificultăţi evidente pentru toată lumea...", a spus el cu urbanitate. Rene a insistat: „Nu e de datoria noastră să sprijinim noul viitor al Europei?". Dl de Montmineure a pălit. „Domnul meu, eşti o canalie", şi-a zis el în gînd şi, ridicîndu-se de pe scaun, 1-a asigurat pe Perrin de sprijinul său : „Vom vedea ce putem face, dar, pentru moment, nu-ţi promit nimic...".

Perrin a ieşit, extrem de stînjenit. îşi dădea seama că nici subiectul, nici tehnica filmului său nu le puteau fi pe plac veteranilor războiului de la 1914, care ocupau pe atunci toate posturile-cheie. Fuga, noaptea, moartea, cum să fi acceptat urmaşii fraţilor Lumiere acest amestec vertiginos? Şi, de altfel, evadarea mezinului - subiect foarte delicat în conjunctura dată -, această evadare era ea cu adevărat indispensabilă pentru reuşita operei?

Studiourile s-au baricadat într-o tăcere ameninţătoare. Din fericire, la începutul lui februarie, cînd Perrin începea să-şi piardă speranţa, intervenţia ambasadei germane a relansat afacerea. Ataşatul cultural, căruia cineastul îi trimisese, ca măsură de precauţie, scenariul filmului, transmisese la telefon direcţiei studiourilor dorinţa ambasadei de a-i patrona realizarea.

Două săptămîni mai tîrziu, Perrin alesese deja terenul pentru filmări, un sat din Franche-Comte, aproape de frontieră, şi le făcuse o vizită comandanţilor de la pichetele francez şi elveţian ca să le explice, pe un ton modest şi amical, ideea filmului şi să le arate scrisorile oficiale emanînd de la studiouri, de la poliţia franceză şi de la ambasada germană. I-a făcut pe ofiţeri să creadă că era unul din acei ţipi dubioşi, dar simpatici şi serviabili, care prosperau graţie relaţiilor în înaltele sfere ale noului regim. Perrin s-a plîns oricui voia să-1 asculte că trebuise să schimbe scenariul filmului, înlocuind, din motive de echipament deficitar, o urmărire de maşini în Pirinei cu evadarea ratată în Elveţia.

însoţit de cameraman, a vizitat de mai multe ori zona frontalieră, şi-a făcut de lucru pe lîngă pichetul elveţian

gesticulînd şi interpelîndu-şi asistentul cu glas tunător, dar cum de fiecare dată cerea respectuos să fie escortat de un grănicer (ca să nu fie nici o problemă, explica el), cei de la pichetul elveţian s-au obişnuit în cele din urmă cu prezenţa lui, cu şapca şi fularul său de artist, precum şi cu felul în care se înfuria sau se extazia atunci cînd operatorul-şef, cu caietul de regie în mînă, îl consulta cu privire la mişcarea aparatului de filmat şi la unghiurile de filmare.
în martie, Perrin şi-a consacrat tot timpul scenelor de la ţară cu care începea filmul. înainta pe dibuite, răsfoia reproduceri de tablouri, negocia cu sătenii doborîrea unui pom, schimbarea locului vreunui tufiş, relua interminabil aceleaşi secvenţe, îşi surmena colaboratorii. „Mai mult ştaif! Un pic de morgă! Vreau să fiţi domni! N-am ce face cu ţopîrlani, am nevoie de domni ca la carte!", striga el la actorii convinşi că pe ecran numai vioiciunea brutală şi tristeţea nătîngă li se potrivesc ţăranilor.
îşi dăduse fiul la şcoala din sat şi seara făcea cu el lungi plimbări, în timpul cărora îl ajuta pe băiat să-şi exerseze germana. într-o seară, pe la sfîrşitul lui martie, tatăl şi fiul s-au oprit la postul de frontieră. „Iată fructul unei iubiri nefericite!", Ie-a declarat el vameşilor francezi, arătîndu-li-l pe Michel. Iar elveţienilor, un sfert de ceas mai tîrziu t „Singura bucurie de pe lume e să fii tată". Dar n-a trecut de barieră, căci tot ce voia, a explicat el, era să-i arate fiului său decorul filmului, cu toate că băiatul, obosit, îngheţat de frig, îl implora să se întoarcă în sat. Au făcut o impresie excelentă.
Vizita asta le-a ratat *însă* evadarea. Unui locotenent elveţian i s-au părut suspecte apariţiile lui *Renâ* la pichet şi a telefonat poliţiei federale. Cînd cu transferul banilor la Neuchâtel, aceasta deschisese un dosar pe numele cineastului, în care se afla consemnată, printre alte informaţii, şi identitatea fostei sale soţii, *născută* Schwartz. Micul Michel e pe jumătate evreu, şi-a spus locotenentul, întrebîndu-se apoi dacă vizita celor doi Perrin la Basel era chiar atît de nevinovată pe cît părea. Sentimentul datoriei 1-a silit să-şi comunice bănuielile comandantului postului francez.

<*

în ziua plecării, maşina cu cei doi Perrin, tatăl şi fiul, a lost oprită la graniţa franceză, „pentru o simplă formalitate de tontrol", a spus comandantul pe tonul cel mai politicos din lume. Aşteptarea s-a prelungit totuşi, aşa că, în lumina zgîrcită de început de primăvară, Perrin a scos din portbagaj un joc de dame, s-a aşezat pe iarbă cu Michel şi s-a cufundat în joc, Fără să mai bage în seamă forfota de pe şosea. Ajunseseră deja la a cincea partidă, cînd comandantul a ieşit din nou şi, cu un aer dezolat, i-a spus cineastului că paşaportul lui şi cel al fiului său tocmai fuseseră temporar anulate, din cauza unui viciu de formă. Erau rugaţi să se prezinte la Prefectura de poliţie din Paris, ca să-şi scoată altele noi.

— După atîtea strădanii? am exclamat eu.

— Cineastul a crezut că fusese descoperit, i s-a făcut frică şi a condus toată ziua ca să ajungă în La Rochelle, unde şi-a petrecut noaptea la părinţi. Tatăl lui i-a promis că-l va da pe băiat la Fraţii şcoalelor creştine de la Besancon, loc sigur, aflat sub conducerea unui văr. I-a arătat de asemenea cineastului adăpostul larg, săpat odinioară sub pivniţă de protestanţii asediaţi. în caz de primejdie, a declarat bunicul băiatului, Michel s-ar putea ascunde acolo. Potolit, cel puţin în aparenţă, Rene a părăsit La Rochelle, a trecut în zona încă liberă şi s-a îndreptat în grabă către Grenoble.

A fost primit de prieteni din Rezistenţă, destul de rece altminteri, căci îl socoteau trădător. Printre ei se afla şi Ştefan Frater al tău, care l-a încurajat cum s-a priceput el mai bine. Mulţumită intervenţiei lui, partizanii au consimţit să-l ia în primire pe fugar la Bayonne, unde Rene a trebuit să aştepte cîteva zile sosirea unei călăuze promise ca să-l treacă în Spania. Călăuza s-a dovedit că nu cunoştea prea bine potecile din munţi care duceau la frontiera spaniolă şi, după propria lui mărturie, Perrin, exasperat de ocolurile fără sfîrşit pe care le tot făceau prin mărăcinişuri, a renunţat la serviciile lui şi, făcîndu-şi rost de o hartă topografică, s-a încumetat s-o ia de unul singur către graniţă.

Trupul neînsufleţit i-a fost găsit două zile mai tîrziu de poliţia spaniolă, în apropierea meterezelor de la Fuenterrabia.

Autopsia efectuată de medicul legist i-a atribuit moartea unei hemoragii cerebrale, a cărei cauză ar fi putut fi o cădere de la înălţime. S-a vorbit de sinucidere, dar nu s-a găsit nici o probă concludentă în acest sens.

Capitolul 5

A şasea lumină

Seara, în dormitor, am citit cu voce tare hîrtia pe care mi-o dăduse Gloss. Conţinea o scurtă poveste, *Lumina stinsă,* scoasă din *Cartea mîhnirii şi a bucuriei,* o culegere hasidică:
în fiecare an, rabinul Yehiel Mikbal consacra o zi lacrimilor şi lamentaţiilor. Scotea din fundul unui cufăr adînc o menora cu şapte braţe, aprindea primele cinci luminări, precum şi pe ultima, iar apoi se ruga şi plîngea.
Discipolii săi au vrut să afle pentru ce anume făcea asta. Rabinul a răspuns: „Avem datoria să nu uităm niciodată că sîntem captivi în Exil, loviţi de nenorocire. în ziua asta, luminările ard în amintirea Templului şi în aşteptarea Reîntoarcerii".
Discipolii l-au întrebat atunci de ce nu aprindea toate luminile, căci pe a şasea o lăsa stinsă.
„Iată, acestea sîntprimele cinci braţe ale sfeşnicului", răspunse preasfîntul. „Fiecare închipuie unul dintre cele cinci simţuri ale omului, văzul, auzul, gustul, mirosul şi pipăitul, care ne fac să descoperim lumea făurită de Cel de Sus. Săriţi acum peste a şasea şi priviţi la cea de-a şaptea şi ultima luminare. Ea evocă focul divin neistovit, adevărul fără de început şi fără de sfîrşit, izvorul infinit al tuturor celorlalte lumini.
— Dar a şasea lumină ? întrebară discipolii.

— Nu prin urechile şi nici prin ochii trupului ajunge la noi focul dumnezeiesc şi Cartea Sfîntă care îl povesteşte- rosti el în sfîrşit —, ci prin puterea duhului nostru nevăzut. De aceea, cea de-a şasea luminare e semnul duhului omenesc, zămislit pentru ca să auzim şi să înţelegem.
— De ce rămîne ea atunci stinsă ? au stăruit discipolii."
*Rabinul a tăcut vreme îndelungată înainte de a răspunde *
„Spuneţi-mi, cîţi oare dintre cei care vieţuiesc în Exil şi îndurerare cutează a crede că au auzit şi au primit adevărul, cîţi l-au meditat cum se cuvine, cîţi l-au cinstit pe drept ?
Vai şi amar ! Nici unul.
Iată de ce în ziua asta se cade să lăsăm a şasea lumină stinsă, spre a ne aduce aminte că duhul ne este îndărătnic, că rămîne orb la înţelepciune şi că, din această pricină, Reîntoarcerea va fi nesfîrşit de anevoioasă şi plină de durere ".
Barbara m-a privit cu ochii ei albaştri, umbriţi de emoţie j
— Parabola asta are un sunet straniu, parcă vine de pe altă lume, a spus ea.
— Aşa crezi? a fost tot ce am putut să-i răspund, năucit cum eram de limbuţia amicului meu, de labirintul istorisirilor prin care ne trăgea pe urma lui.
După obiceiul ei, nevastă-mea n-a mai insistat, ci a venit să se culce după ce a stins în linişte lumina din baie şi de pe scară. Cînd am luat-o în braţe, trupul ei mare şi calm a fost străbătut de un fior pe care nu i-1 ştiam. în loc de divinitatea tutelară ce-mi proteja nopţile, aveam alături o străină care se agăţa cu înfrigurare de umerii mei. Inima mi s-a strîns şi, fără o vorbă, m-am îndepărtat de ea.

1 Capitolul 6

Cine sînteţi dumneavoastră, doamnelor şi domnilor ?

Luminile se sting, proiectoarele dansează pe cortina verde care ascunde scena. Patru bătăi de tobă. O voce puternică, profundă, insinuantă, nostimă şi diabolică totodată, se revarsă din difuzoare rostind cuvintele aşteptate: „CINE SÎNTEŢI DUMNEAVOASTRĂ, DOAMNELOR ŞI DOMNILOR?". Dintr-o dată, cortina se dă la o parte şi, salutat de ovaţii, Steve Ferris coboară în goană treptele care ocupă fundalul scenei. Aţintind un deget la dreapta, în mijlocul şi la stînga sălii, strigă: „Dar dumneavoastră? Şi dumneavoastră? Iar dumneavoastră? Cine sînteţi dumneavoastră, doamnelor şi domnilor?".

Aplauze, ovaţii.

O tînără înaintează şi se aşează lîngă el. Are 28 de ani, o vîrstă delicată, e de părere Steve făcînd cu ochiul publicului, o vîrstă la care drumurile vieţii încep să se contureze, poate ireversibil. Nu e cine ştie ce frumoasă, departe de asta, dar nu e lipsită de un anume farmec curajos şi nici de convingerea că într-o bună zi toate vor sfîrşi prin a se aranja. îmbrăcată fără gust (după consultarea atentă, dar prea puţin experimentată, a revistelor de modă, pentru ocazia de faţă, desigur), violent fardată, vorbeşte cu un glas de falset îndărătul căruia îşi ascunde timiditatea.

Iese la iveală că e singură, că suferă din cauza asta, că mama ei o bate la cap, că acum un an a făcut o uşoară depresie.
„Păi ce s-a întîmplat?", se interesează Steve. Prietenul pe care îl avea a părăsit-o, a plecat la Minneapolis, căci e de fel din Minnesota, a plecat fără un cuvînt şi dus a fost. „Şi de atunci?" De atunci, ea... Hai, curaj, spune. Tăcere. Eşti aici ca să spui totul, nu-i aşa, ai venit aici de bunăvoie şi fără să te forţeze nimeni... Prietenii tăi te ascultă... Vorbeşte!
Incitat de un gest al lui Steve, publicul începe să scandeze „Vorbeşte, vorbeşte!".
Tînăra, al cărei nume e May, se panichează. Picături de sudoare îi apar pe frunte şi-i alunecă pe obrajii dolofani, trăgînd brazde lungi prin fardul gros care-i acoperă. *„Cine eşti tu,* May?", face Steve, revenind la atac.
„Domnu' Steve - spune acum May pe un ton jalnic -, nu trebuia să urc pe scenă aici, am făcut o greşeală, îmi cer scuze, îmi pare rău, nu trebuia, daţi-mi voie să mă duc acasă", şi face un pas spre ieşire.
Dintr-un salt, Steve o prinde din urmă. Mînă de fier, glas de catifea: „May, rămîi, avem nevoie de tine, ţinem la tine, May, am nevoie de tine, ţin la tine, May. Fă asta pentru mine, May, te rog eu să-mi faci favoarea asta, numai asta". Şi o ia pe după umeri.
Vădit tulburată, May se opreşte. Se întoarce încet către Steve, ca în filme, atunci cînd fiica cea mare a milionarului aşteaptă ca detectivul s-o sărute. Sala îi priveşte mută. Steve îşi pironeşte prada cu ochii lui mici şi rosteşte cu un glas abia auzit: „May, acum poţi să vorbeşti. Sînt al tău".
Fără să se desprindă cu totul din strîngerea lui, ea ridică braţele, îi înconjoară gîtul lui Steve şi, punîndu-şi capul pe umărul lui, murmură: „Te iubesc, Steve, pe tine te iubesc".
Un glumeţ din fundul sălii strigă „Ura!", dar restul spectatorilor tac.
Lumea se aşteaptă ca Steve s-o conducă pe May către ieşire. O femeie şi doi bărbaţi din primul rînd sînt deja în picioare, gata să-l ajute, dar moderatorul emisiunii le face semn să se aşeze la loc: „Nici vorbă - îi linişteşte el bătînd-o

uşor pe umăr "pe tînăra femeie -, May nu se duce nicăieri, rămîne cu noi, nu-i aşa, May?
— Da, Steve.
— May se află aici ca să ne vorbească despre ea, iar noi sîntem aici ca s-o ascultăm, nu-i aşa, May?
— Da, Steve.
— O să ne aşezăm confortabil aici, pe canapeaua asta frumoasă, May, unul lîngă altul, ca doi vechi prieteni, şi o să gîngurim ca nişte porumbei, o să ne rugăm şi o să cîntăm şi o să ne spunem de-ale noastre..."
Liniştea se adînceşte. Luînd-o de mînă, Steve o invită pe May să se aşeze. „Spui că mă iubeşti?
— Da, Steve.
— Şi eu te iubesc, May, ţin mult la tine. Ţin la tine şi vreau să te ajut. Sînt aici ca să te ajut pe tine şi să-i ajut pe toţi aceia care vor să-şi scoată la iveală taina îngropată în ei înşişi."
Cu un zgomot infernal, anunţurile publicitare invadează micul ecran, ridicînd în slăvi gustul berii Molson, calităţile produselor cosmetice Oii of Olaz, ale maşinilor Subaru şi ale asigurărilor Prudential.
La reluarea emisiunii, protagoniştii par mai destinşi. Steve îi mîngîie mîna lui May, pe care o păstrează într-a lui. „Doamnelor şi domnilor, cine sînteţi dumneavoastră? - strigă el vioi. Nu veţi mai putea s-o ascundeţi mult timp. Reluăm dezbaterea! O dezbatere despre dreptul de a fi tu însuţi, despre dreptul de a iubi, despre dreptul de a-ţi spune ce ai pe suflet, cu May Streyer şi cu publicul cel mai inteligent din lume!!!"
Bubuitură de tobă, aplauze.
Şi iată că May îşi deschide larg sufletul. Steve o ajută, punîndu-i întrebări: „Spui că mă iubeşti, dar de ce? De cînd? Şi ce aştepţi de la mine?".
May răspunde cu calm şi precizie. S-a îndrăgostit de Steve la Monterey, unde o trimisese psihiatrul ei în urma depresiei de anul trecut. A asistat la trei seminarii de-ale lui şi, o dată întoarsă la New York, aflînd că el nu mai era căsătorit, s-a înscris ca să participe la emisiunea „Cine sînteţi dumneavoastră,

doamnelor şi domnilor?". Printr-un noroc nemaipomenit, a trecut de toate obstacolele... A avut de la bun început intenţia de a-şi mărturisi iubirea ? Nu, ce idee, tot ce voia era să facă cunoştinţă cu el, să stabilească o legătură, ca eventual mai încolo să vadă dacă... Dar şi-a pierdut capul, s-a dat în vileag ca un copil.
„Din fericire - strigă Steve ridicîndu-şi mîna stînga în timp ce în sală răsună cîteva aplauze -, din fericire, ai spus ce aveai de spus. întotdeauna trebuie să spunem, să vorbim - continuă el mergînd cu paşi mari de la dreapta la stînga şi de la stînga la dreapta -, trebuie să ne deschidem inima în faţa oamenilor, oamenii sînt prietenii noştri, n-aşteaptă decît atîta i să ne asculte şi să ne înţeleagă... Nu-i aşa, prieteni?"
Sala răspunde: „Da.
— Ne ascultăm unii pe alţii, nu-i aşa ?
— Da.
— Mai tare!
— DA!!!
— Ne înţelegem unii pe alţii, nu-i aşa ?
— DA!!!
— Noi nu ascundem cine sîntem, doamnelor şi domnilor", urlă Steve.
Asistenţa îşi sparge pieptul declarînd i „Sîntem mîndri de-a fi noi înşine", în timp ce Steve, ridicîndu-i mîna lui May, înaintează triumfal la rampă, sub o ploaie de confetti multicolore.
Cîteva *săptămîm* mai tîrziu, am descoperit în *Windsor Sentinelck* biata May Streyer spusese adevărul. Era cu adevărat îndrăgostită de Steve, iar felul de-a fi amical al prezentatorului din timpul emisiunii o încurajase să nutrească speranţe deşarte, în zilele care au urmat, 1-a asaltat cu telefoane, scrisori şi telegrame, 1-a aşteptat dimineaţa şi seara la intrarea imobilului său, s-a ţinut după el peste tot, la studio, la restaurante, cu răbdarea unui cîine. Excedat, Steve a depus plîngere la tribunal şi a obţinut o hotărîre care-i interzicea tinerei femei să i se adreseze sub orice formă sau să se afle în apropierea lui la o distanţă mai mică de 500 m.

Sub titlul *„«On prezentator de televiziune canadian la tribunal", ziarul îşi informa cititorii că Miss Streyer, scandalizată de comportarea lui Mister Ferris, îl atacase la rîndul ei în justiţie. Ea susţinea că, în scopul de a-şi spori fraudulos succesul, Mister Ferris o atrăsese într-o cursă oribilă, ca s-o tăvălească în noroi în faţa întregii Americi. Reputaţia îi era definitiv distrusă, toţi prietenii o ocoleau, îşi băteau joc de ea. Fusese repudiată de familie, se temea să nu-şi piardă slujba, era acostată pe stradă şi chiar în imobilul unde locuia de bărbaţi cu fizionomii patibulare, care-i propuneau nişte chestii îngrozitoare.

Ziarul publica de asemenea o analiză a filmului emisiunii. După părerea unui specialist, Steve afişase efectiv o indiferenţă şocantă faţă de sentimentele tinerei fete, mai rău încă, se dedase la o adevărată operaţiune de seducţie - şi aici urma o întreagă teorie despre sensul mişcărilor torsului, umerilor, sprîncenelor şi muşchilor feţei lui. Nu lipsea decît direcţia privirii.

Miez de Pîine a fost destul de prost impresionată de această istorie, pe care n-a catadicsit s-o comenteze decît pentru ca să deplîngă obiceiul american de a recurge, una-două, la tribunal, ca şi cum oamenii şi-ar fi pierdut busola şi nu mai ştiau pe ce lume se află. După un timp, Steve şi Miss Streyer şi-au reglat conflictul în mod amiabil, dar canalul de televiziune, care a trebuit să suporte costurile acestei înţelegeri, i-a suprimat de necaz emisiunea lui Steve. Acesta, potrivit veştilor pe care ni le-a adus Adam Krasznewicz într-o seară, a căzut însă din nou în picioare. Avocata lui, Miss Joanne Banks, n-a întîrziat să-l ia de bărbat.

Capitolul 7
Viitorul unei moşteniri

3

Un sunet straniu! Avea dreptate Miez de Pîine, povestea luminării stinse, ca şi cea a lui Rene" Perrin de altminteri sunau straniu. Pentru prima oară de cînd Gloss ne turna verzi şi uscate despre furturi de lingouri de aur, asasinate în serie, castele în Scoţia şi conspiraţii la Berlin, mi-a venit, reflectînd la toate aceste poveşti, nu să le uit îndată ce le auzeam, ci să zăbovesc asupra lor.

Gloss izbutise să ne fascineze deci pe amîndoi, pe mine şi pe soţia mea! De obicei, pe ea nimic n-o neliniştea, cel puţin nimic de care să-mi fi dat eu seama. Şi iată că prezenţa amicului meu îi deştepta o plăcere tulbure pe care nu reuşeam s-o înţeleg, de parcă efluviile primejdioase care circulau în casa noastră de la sosirea lui i s-ar fi părut ei o briză de aer proaspăt, o poartă deschisă către misterele unei lumi din care noi nu făceam parte.

E drept că avusese dintotdeauna o aplecare către exotism. Cea mai bună dovadă era chiar bărbatul cu care se măritase, venit de departe, fără o para în buzunar, fără nici o altă calitate evidentă decît originea lui neaşteptată. Barbara visa acum lungi călătorii în străinătate, o croazieră în jurul lumii. Cerceta listele de posturi propuse de organismele de cooperare internaţională: în Africa de Nord, India, Brazilia, tărîmuri de basm de care, se-nţelege de la sine, eu nici nu voiam să aud. în mintea ei, Gloss era un sol venit s-o convingă să

*

părăsească ascunzişul nostru ca să-şi ia zborul, singură şi fără să-i pese, spre zări inaccesibile.
Pe cît puteam eu însă să-mi dau seama, parabola lumînării stinse nu evoca un simplu miraj exotic, ci mai curînd o lume de-a dreptul inexistentă, de neconceput chiar, o lume în care numai simţurile ar fi fost în stare să sesizeze realitatea, în vreme ce spiritul ar fi rămas stins şi fără viaţă. Cu ce ar fi putut semăna asta? mă întrebam eu, orb ce eram.
A doua zi după ce ne povestise viaţa rocambolescă a lui Rene Perrin, Gloss s-a trezit devreme. Cînd am coborît în sufragerie împreună cu Barbara şi copiii, amicul meu tocmai îşi termina micul dejun. îşi făcuse o mare omletă cu jumări şi dulceaţă de portocale, pe care o însoţise cu o lingură de cafea instant, bine dizolvată în apă fierbinte. Cu un zîmbet prietenesc, l-am complimentat pentru cît de bine arăta şi l-am îndemnat să-şi continue povestea.
— A venit timpul să vă vorbesc - ne-a spus el intrînd pe dată în miezul subiectului -, a venit timpul să vă vorbesc despre isprăvile nemaipomenite ale Mihaelei. Ah, dacă aţi şti cît de tare se ataşase de Michel, cît de mult îi adoptase obiceiurile şi-i împărtăşea visurile!
Heinz Arianul, de pildă. încă înainte de a se mărita cu Perrin junior, Mihaela luase pe seama ei căutarea acelui personaj misterios şi obţinuse rezultate surprinzătoare. Unul din talentele Mihaelei e de a-şi face nenumăraţi prieteni peste tot pe unde umblă, prieteni pe care-i cultivă cu grijă... nu, *cu grijă* poate că nu e cuvîntul potrivit, îi cultivă cu un soi de nepăsare bine dispusă. Datorită unei vechi cunoştinţe a ei de la Bucureşti, un flautist care încasase odinioară trei ani de puşcărie (căci era nevinovat, iar cei nevinovaţi scăpau numai cu trei ani), dar care a reuşit mai tîrziu să iasă din ţară, datorită acestui muzicant deci, stabilit ulterior la Bruxelles, Mihaela a aflat de existenţa, în lagărele de muncă româneşti, a unui deţinut pe nume Nahum Traurig, născut la Breslau, rabin de felul său şi pe socoteala căruia circulau tot felul de zvonuri.

Se spunea că avea darul de a face minuni, că ghicea gîndurile oamenilor, că-şi schimba identitatea după voie şi, atenţie, că în timpul războiului, pe care şi-1 petrecuse în Germania, ar fi pus pe picioare şi condus, la adăpostul diferitelor deghizări de care era în stare, un fel de reţea de întrajutorare pentru evreii hăituiţi şi pentru duşmănii regimului nazist.
— Numai să fi fost adevărat şi, dincolo de aceste zvonuri extrem de vagi, să fi existat şi ceva solid...
Gloss, îngăduitor:
— Ah, cîtă dreptate ai să nu te încrezi! Regula de aur, în situaţiile de genul ăsta, este să nu fii prea încrezător. Mihaela însăşi a fost foarte, foarte prudentă. Trebuie spus însă că unii dintre deţinuţii cu care flautistul fraternizase în puşcărie credeau că-şi mai amintesc că, în timpul războiului, Traurig ar fi avut acte false pe numele de Heinz.
Eu, tot bănuitor:
— Alt Heinz?
— Altul, sau poate mai degrabă *acelaşi...* Potrivit unui zvon încă neconfirmat, în anii grei, Heinz ăsta ar fi purtat numele conspirativ de „Arianul". Heinz Arianul, exact ca prietenul cineastului. Simplă coincidenţă? Recunoaşte că e ceva care te cam pune pe gînduri.
— Şi Michel Perrin al tău ce credea despre asta? am întrebat eu, ca să evit să mă pronunţ.
— A fost complet dat peste cap. Ce nu făcuse ca să rezolve enigma morţii lui Rene... Şi uite că soseşte Mihaela, el îi povesteşte întîmplarea şi nu trece bine anul că ea îi şi dă de urmă cuiva care-i fusese prieten lui Ren6 în epoca filmului său neterminat.
încurajată de această izbîndă, ea 1-a convins pe Michel că *A Şasea Lumină* n-ar fi fost doar simplul titlu al unei gravuri, respectiv simplul ecou al unei povestiri hasidice. Era vorba mai degrabă de un mesaj, de un nume, de numele unei adevărate reţele, o reţea de întrajutorare întemeiată de Heinz în Germania şi avîndu-1 cu siguranţă ca reprezentant în Franţa pe Rene Perrin.

Această deducţie i-a deschis lui Michel perspective ameţitoare. Moartea tatălui său, cu alte cuvinte, ar fi avut legătură cu această organizaţie clandestină. Să ne închipuim, şi-a zis el, că cineastul ar fi consimţit să facă unele servicii importante pentru A Șasea Lumină. Să ne închipuim că eşecul trecerii lui în Elveţia ar fi pus în pericol alţi agenţi francezi afiliaţi la aceeaşi reţea şi că Rene s-ar fi făcut luntre şi punte ca să-i pună în gardă. Căci altminteri de ce ar fi apucat-o pe neverosimilul traseu Bourg-en-Bresse - La Rochelle - Grenoble - Bayonne? Şi de ce ar fi părăsit Franţa, lăsîndu-şi însă fiul acolo? Să fi fost oare descoperit pe drum şi eliminat, pe teritoriul spaniol, de serviciile secrete franceze sau chiar de Gestapo? Dacă aşa se petrecuseră lucrurile, Rene Perrin, în mod absurd bănuit de colaborare, ar fi fost în acelaşi timp un erou al Rezistenţei şi o victimă a terorii. Un erou al rezistenţei franceze *şi* germane, un adevărat martir european!
Mihaela îi dădea dreptate, *simţea* că avea dreptate, căci deja din tinereţe ea avusese mare încredere în presentimente, în visele premonitorii, în semne prevestitoare, în ghicitoarele de tot felul. O prietenă care dădea în cărţi îi prezisese cam tot pe vremea aceea: „Văd un bărbat în vîrstă, departe, foarte departe, e un sfînt, e binecuvîntat. Gîndeşte-te la el şi el îţi va face un dar, închină-i-te şi el îţi va găsi un soţ".
Avea gură de aur ghicitoarea! Cine altul dacă nu acel om, vreau să spun rabinul Traurig, cine altul dacă nu acel sfînt l-ar fi legat pe Michel de Mihaela cu nodul sfînt al căsătoriei? De la distanţă, bineînţeles, iar de-ar fi s-o credem pe Mihaela, numai şi numai prin puterile lui cabalistice. Ştiu eu ce ştiu, fiindcă mai întîi cei doi s-au întîlnit şi s-au împrietenit graţie *Tragediei lui Robespierre,* alias *El Mahdi.*
Şi Gloss ne-a fixat cu o privire violentă şi luminoasă.
— Atîta evlavie - a continuat amicul meu - n-avea cum să nu-şi afle răsplata. Parcă-i văd aici, în faţa mea, pe Mihaela, blîndă ca vîntul de primăvară, zburdalnică precum pasărea paradisului, pe Michel, tandru şi grav...
Gloss a început să maimuţărească glasurile amicilor lui, pe un ton înflăcărat pentru ea şi angelic pentru el:

— „A Şasea Lumină nu numai că a existat, ci mai există
încă şi va continua să existe datorită nouă, Michel, datorită
iubirii noastre. Iniţiativa asta e vie, deşi lîncezeşte, mai cu
seamă după dispariţia fondatorului ei, rabinul Traurig, alias
Heinz Arianul, condamnat în România, pus în libertate cînd
cu marea amnistie din 1964 şi căruia de atunci i s-a pierdut
urma. La ieşirea din lagărul de muncă, avea deja o vîrstă, dar
s-ar putea foarte bine să mai fie încă în viaţă. Hai să-l regăsim!
Să aprindem din nou a şasea lumînare... Sînt gata să mă
întorc în ţara mea să înfrunt toate primejdiile ca să dau de
urma lui Heinz. — Ba nu, draga mea, iubirea mea, mă voi
duce chiar eu. — Tu, astru al vieţii mele, soarele meu? Tu nu
cunoşti pe nimeni acolo, nu ştii nici limba. Asta e misiunea
mea, ah, numai dacă, numai dacă, pentru ca s-o duc la bun
sfîrşit, aş avea un paşaport străin! — Porumbiţa mea, dacă nu
ţi-ai fi exprimat această dorinţă, eu n-aş fi îndrăznit niciodată
să-ţi propun aşa ceva... Ştiu bine că nu sînt demn de tine...
dar tu... care ştii cît te iubesc şi ce uriaşă datorie am faţă de
tine... spune-mi... ai consimţi să fii soţia mea? — Ah, Michel,
dragul meu, luceafărul meu de dimineaţă, de ce vrei tu să-ţi
legi soarta de o biată exilată, fără ţară, fără familie, fără avere,
care n-ar putea să-ţi aducă drept zestre nimic altceva decît
dragostea, o dragoste fără sfîrşit... —Ah, Mihaela, draga mea,
luceafărul meu de seară...".
Barbara nu ştia dacă să rîdă sau să se alarmeze.
Pe scurt, Michel şi Mihaela s-au căsătorit, avînd A Şasea
Lumină ca principală raţiune matrimonială. Făcîndu-şi rost de
un paşaport francez şi de viza autorităţilor române (ca întot-
deauna, prin intermediul unui fost prieten, de astă dată un
funcţionar de la ambasadă), Mihaela a intrat în ţară în 1972,
dată la care sărăcia începea să se împămînteneasc㠄 temeinic.
N-a ratat prilejul să-i facă o vizită lui Gloss, aflat încă acolo,
nici de a-l înnebuni de invidie cu mantoul ei de vizon,
cizmele din piele de ren strînse pe picior, colierul de
perle negre, ţigaretul din sidef roz, pălăria mov cu voaletă. A
făcut înconjurul nenumăratelor ei cunoştinţe, inclusiv Storm

comunistul, 1-a vizitat pe căpitanul Boboc, prieten din copilărie, de fel, ca şi ea, dintr-un orăşel bănăţean, şi, cu sprijinul celor doi, a pornit pe urmele foştilor deţinuţi care-1 cunoscuseră pe faimosul rabin Traurig în lagărele de muncă.
Dar prin ce întorsătură inexplicabilă a soartei acest german de obîrşie, de religie mozaică, duşman al naziştilor, se pomenise la sute de kilometri de ţara sa natală, băgat la puşcărie tocmai de aceia care ar fi trebuit să-i fie prieteni ? Mister. Să fi fost el unul dintre nenumăraţii prizonieri civili germani deportaţi în 1945 în Rusia, unde au stat pînă în 1955, cînd cei care mai erau în viaţă au fost repatriaţi? Cum Breslau, locul lui de obîrşie, devenise între timp un oraş polonez, ar fi cerut el poate să se stabilească printre saşii din Ardeal? Ipoteze plauzibile, dar, pentru moment, cu neputinţă de verificat.
Exista oare vreo indicaţie cît de neînsemnată că Traurig şi-ar fi continuat vechile lui activităţi în ţara care, de bine, de rău, devenise acum a lui? Prietenii Mihaelei erau de părere că acest cumsecade domn Traurig fusese cu siguranţă închis pentru vreo imprudenţă, dar n-aveau nici o idee despre natura exactă a delictului.
— Mişcarea subterană pe care Mihaela o urmărea peste tot părea să fi existat cu adevărat - a conchis Gloss cu un glas din nou potolit -, existau chiar motive să credem că era în continuare activă şi că, o dată eliberat, Dl Traurig se repusese pe treabă. Eu însumi am avut, mai pe urmă, la Sighişoara, dovezi indiscutabile în acest sens... Or, n-ar trebui neapărat să fie sprijinit?
— Dar cu ce scop şi cu ce mijloace ? am întrebat.
Gloss a părut mulţumit că mă făcuse să reacţionez:
— Mihaela şi-a pus şi ea aceste întrebări. Nu ştiu dacă voi aţi urmărit mişcarea în favoarea drepturilor omului. Probabil că da, pentru că una din cele mai mari manifestaţii a avut loc chiar aici, în Canada.
— Vrei să spui mulţimea aia care s-a adunat pe dealul Parlamentului la Ottawa, fără să obţină nimic?

— Exact. Mihaela a văzut-o la televizor. Cîteva clipe doar, fiindcă emisiunea trata despre ansamblul chestiunii. în faţa cordoanelor de manifestanţi, Mihaela a fost cuprinsă de emoţie, emoţia care se simţea în vocea comentatoarei, vreau să spun.
Barbara, care era la curent, a intervenit:
— Am văzut şi noi aici, la Windsor, o emisiune canadiană cu imagini filmate la Moscova, interviuri şi o intervenţie a lui Steve Ferris...
— Cum aşa, îl cunoaşteţi pe Steve Ferris ?
Barbara, zîmbitoare:
— Puţin, l-am cunoscut vag în adolescenţă. L-ai auzit vreodată ?
— Ba bine că nu, e însurat cu... Dar răbdare, fiecare lucru la timpul lui.
Mihaela a simţit aşadar că, dispersaţi în tenebre şi tăcere, discipolii rabinului Traurig continuau opera magistrului lor. Prietena ei i-a confirmat, dîndu-i în cărţi, justeţea acestui presentiment. Căci nu era oare de neconceput ca acei discipoli, dibaci, rapizi, bine ascunşi, să fi ratat ocazia de a-i ajuta în secret pe candidaţii la emigrarea din România ? Şi nu era la fel de imposibil ca Michel şi Mihaela să nu-şi consacre toate eforturile ca să susţină aceste eforturi, care semănau atît de mult cu cele pentru care Rene Perrin se sacrificase? „îmi datorez fericirea Luminii a Şasea, iubitule - i-a declarat Mihaela soţului ei. Ea te-a scăpat cu viaţă. Mă voi lupta tot restul zilelor ca să mă achit de această datorie. O, soarele meu, bucuria zilelor mele..."
Cum trebuia procedat? întemeind o fundaţie, a propus Mihaela, o fundaţie secretă, se înţelege, căci ţările din Est unde, fără ca nimeni s-o ştie, acţiona A Şasea Lumină (sau, dacă nu acţiona încă, urma să se manifeste curînd), ţările din Est deci, erau guvernate cu mînă forte, spre binele lor, desigur (aici nu facem politică), dar nu întotdeauna şi spre binele indivizilor care aveau şi ei, nu-i aşa, anumite drepturi! Michel n-a avut cum să nu fie de acord.

*

— Cînd am ajuns la Paris, am aflat toate astea chiar din gura Mihaelei - a reluat Gloss, după o tăcere plină de subînţelesuri. Ea m-a instalat într-o mică garsonieră foarte bine plasată, în arondismentul XX, la doi paşi de pădurea de la Vincennes cu autobuzul 56, tot ea m-a ajutat să obţin un permis de şedere, mi-a făcut cadou un cărucior pentru cumpărături, un exemplar din *Parisul la îndemîna oricui,* mi-a scos un abonament pentru metrou şi m-a învăţat unde şi ce să cumpăr şi cum să mă deplasez. N-aveam telefon acasă, dar puteam să-1 folosesc pe cel de la tutungeria de lîngă mine unde, mulţumită unui mic bacşiş, patronul primea mesajele care-mi erau adresate.

Barbara, siderată:

— Cum, n-aveai telefon?!

— Am aflat că Michel, cu ajutorul vărului lui, notar de meserie, făcuse mai demult o donaţie Ligii internaţionale a teatrului, organizaţie concepută de dansatorul tailandez Chakri Aphaiwong, un bărbat de o frumuseţe şi de o cumsecădenie... Vechi prieten cu Michel, în relaţii cînd tandre, cînd furtunoase... După apariţia Mihaelei, cum era de prevăzut, Chakri căzuse în dizgraţie... Adio excursii la Amsterdam, vacanţe la Fiesole... Iar Mihaela nu se lăsa, pleda pentru crearea fundaţiei: „Nu putem uita de existenţa acestor oameni, aflaţi atît de aproape de noi, la cîteva sute de kilometri, şi pe care faraonul îi împiedică să se întoarcă pe pămîntul strămoşilor lor...".

Cum să fi rezistat Michel rugăminţilor Mihaelei, de care se ataşase cu toată pasiunea celor ce cred că-şi descoperă adevărata vocaţie tîrziu în viaţă ? Şi-a chemat vărul notar, a revocat donaţia făcută Ligii internaţionale a teatrului şi a început să reflecteze la cel mai nimerit mod de a satisface dorinţele Mihaelei. A instituit mai întîi un fond de plasare, desemnat provizoriu ca Fundaţia Perrin. Formula aceasta arunca un văl pudic asupra adevăratului scop al operaţiunii, ale cărei venituri au servit răscumpărării cîtorva oameni din Est, prin intermediul unui birou de avocaţi din Berlin. Pentru proiectul Mihaelei, era un prim pas. Ce putea tace, pe atunci

Fundaţia nu dispunea decît de vreo două milioane de franci, o nimica toată...
— Patru sute de mii de dolari! am exclamat eu.
Barbara era uluită.
— Venitul anual produs de această mică sumă - a reluat Gloss -, adică aproape 120 000 de franci, abia ajungea pentru scoaterea a două, uneori trei persoane pe an, dar cu ce coşmar birocratic! „Ah, dragă Gloss - mi se plîngea Mihaela -, cîte scrisori fără răspuns, cîte apeluri fără rezultat, cîte bacşişuri inutile... Şi din cînd în cînd, printr-o minune, uşi care se deschideau de la sine, convocări urgente, facturi care trebuiau plătite în aceeaşi zi... După trei ani de zile, am izbutit să adunăm în jurul nostru un mic grup de refugiaţi, pe devotamentul cărora puteam conta."
Avînd toate cărţile în mînă, Mihaela se pregătea să intre în joc. Disidenţii se agitau, prietenii lor din Vest erau solidari cu ei, era momentul de a lansa adevărata, marea Fundaţie pentru Emigrare şi Ajutorare, FEA, cum i s-a spus.
Michel, în ce-l priveşte, nu se opunea, dar şovăia să-şi pună în joc, fără acordul Dlui Farnese, bancherul său, grosul averii, care, în 1974, valora probabil peste şaptezeci şi cinci de milioane de franci, adică aproximativ cincisprezece milioane de dolari. De ce să se atingă de aceşti bani bine investiţi? argumenta bancherul. Evenimentele i-au dat dreptate. începînd din 1975, anul crizei petroliere, averea lui Michel, abil administrată de casa Farnese, a sporit considerabil, astfel încît în 1977 Perrin junior era proprietarul unor bunuri valorînd cam trei sute de milioane de franci, adică aproximativ şaizeci de milioane de dolari.
Barbara, impresionată, scanda:
— Şai-zeci-de-mi-li-oa-ne-de-do-lari...
Gloss, păstrîndu-şi calmul:
— Preţul petrolului brut atinsese în acel moment plafonul, în timp ce dobînzile continuau să urce. Dl Farnese 1-a sfătuit în consecinţă pe Michel să-şi păstreze proprietăţile de pe Coasta de Azur, dar să-şi lichideze acţiunile petroliere, ca să investească pe termen scurt banii astfel

•#

obţinuţi în piaţa ipotecară şi în obligaţiile federale americane. Sfat excelent!
Cu prilejul acestei vînzări, Mihaela a încercat din nou să obţină de la Michel crearea unei adevărate fundaţii publice, înzestrate cu mijloace generoase. Atît de abilă de obicei, Mihaela a făcut de data asta o eroare: a neglijat să obţină acordul prealabil al bancherului Farnese. Nu era prietenă cu el, bănuindu-1, probabil pe bună dreptate, că întreţinea relaţii cordiale cu Chakri Aphaiwong, fostul ei rival. în mintea Mihaelei, dansatorul tailandez se dădea peste cap ca să bage zîzanie între ea şi Michel.
Acesta din urmă, voind să le fie tuturor pe plac, îi făgăduise bancherului său să nu semneze nimic fără acordul lui. Acasă *însă* trebuia să dea piept cu Mihaela cea dulce, cu ospitalitatea ei neobosită, cu micile ei surprize culinare, cu privirile ei pline de adoraţie, cu vorbele ei tandru-măgulitoare, cu planurile sale minunate de călătorie, cu delicateţea ei morală, cu argumentele ei imbatabile. A rezistat bine o vreme, dar faţă cu stăruinţa şi dibăcia acestor atacuri, în cele din urmă a capitulat. Şi cum vărul lui, notarul, era de o discreţie fără cusur, Michel a imaginat următoarea soluţie: să-1 lase pe Dl Farnese să-i dirijeze mai departe investiţiile, satisfăcînd în acelaşi timp - pe termen lung - ambiţiile umanitare ale Mihaelei printr-un nou testament, care-i deschidea perspective ameţitoare. Ei bine, închipuiţi-vă că Michel şi-a lăsat întreaga avere Fundaţiei pentru Emigrare şi Ajutorare, societate anonimă de binefacere! Actul fondator, redactat de acelaşi notar, îi acorda preşedintelui-director general al societăţii puteri discreţionare. Fără să-i moştenească bunurile lui Michel în sensul propriu al termenului, Mihaela, numită PDG pe viaţă al Fundaţiei, avea să poată dispune după plac, după dispariţia soţului ei, de bogăţiile acumulate de cei doi Perrin, tatăl şi fiul. Ce victorie nemaipomenită!
Dar ce vorbesc eu de dispariţia soţului ei! Ar fi ajuns, acum că modul de funcţionare al Fundaţiei fusese stabilit, ar fi ajuns ca Mihaela să obţină de la Michel transformarea testamentului în simplă donaţie. Era visul ei, şi sînt sigur că

i s-ar fi îndeplinit dacă din nenorocire destinul nu i s-ar fi în cale. Nici două luni nu se scurseseră de la semnarea testamentului, că Michel ne-a părăsit, răpus de o boală fulgerătoare, luată la festivalul de la Persepolis.
— înfiorător! a strigat Barbara.
Eu, cu sufletul la gură:
— Soţul dispare imediat ce semnează testamentul cel mai avantajos cu putinţă. Mă întreb dacă destinul chiar i s-a pus în cale Mihaelei sau dacă, mai degrabă, n-a aranjat lucrurile cum nu se poate mai satisfăcător pentru ea...
GIoss şopti, pe un ton amar:
— A, nu, nu le-a aranjat deloc. Dar absolut deloc. Şi tocmai de aceea sînt aici, ca să încerc să le pun la punct împreună cu voi.
— Sîntem la începutul lui 1978 - a continuat el -, văduva înlăcrimată şi-a tăiat părul şi refuză să se hrănească. Vrea să se lase să moară pentru „a urma în cursa-i subterană astrul vieţii sale", după cum le repetă cu voce stinsă prietenilor veniţi s-o compătimească. Răspîndite peste tot prin imensul apartament, în afară de salon unde, în faţa portretului lui Michel, se înalţă şapte lumînări groase - a şasea rămînînd stinsă -, rudele ei sînt deznădăjduite. Maică-sa, venită din Banat pentru înmormîntare, plînge zi şi noapte într-un colţ în bucătărie.
în fine, într-o bună zi, Mihaela se decide să iasă din casă, cu braţele încărcate de dosare. Se duce la Dl Farnese şi-i cere transferul titlurilor de proprietate ale soţului ei, în conformitate cu testamentul defunctului. Lovitură de teatru! Bancherul refuză să se conformeze. leşindu-şi din fire, Mihaela părăseşte banca proferînd teribile injurii şi ameninţări.
Se face proces. Dl Farnese, susţinut de dansatorul tailandez, de un văr primar al lui Michel şi de socrul acestuia, convinge familia Perrin să conteste ultimele dorinţe ale defunctului, sub pretextul unor nereguli în anularea testamentului precedent, care se-ntîmpla să fie deosebit de favorabil reclamanţilor, căci împărţea cea mai mare parte din averea lui Michel între

diverşi membri ai familiei şi cîţiva prieteni, printre care însuşi Dl Farnese şi - mai e nevoie să adaug ? - dansatorul Chakri Aphaiwong.
Miza fiind enormă, scopul scuză mijloacele. Pentru a o discredita pe Mihaela în ochii tribunalului, avocatul angajat de Dl Farnese hotărăşte să atace însăşi existenţa şi legitimitatea Fundaţiei pentru Emigrare şi Ajutorare. în plîngerea depusă la tribunal, avocatul Dlui Farnese denunţă A Şasea Lumină şi, o dată cu ea, Fundaţia, ca fiind nişte simple imposturi. *Imposturi,* ăsta-i cuvîntul pe care l-au folosit aceşti vampiri, aceşti bandiţi! Ca să pună mîna pe milioanele lui Perrin, sînt gata să împroaşte cu noroi acţiunile cele mai nobile, iniţiativa cea mai dezinteresată... Ne-au făcut proces la Paris şi la New York.
Barbara, clipind din ochi:
— La New York ? De ce la New York ?
— Mihaela înregistrase Fundaţia în statul New York, ca s-o afilieze cîtorva societăţi de binefacere americane. Adversarii noştri vor s-o interzică în Statele Unite, sub pretext de fraudă şi abuz de încredere publică. Dacă obţin interdicţia, scontează că vor convinge autorităţile franceze să anuleze constituirea Fundaţiei pentru Emigrare şi Ajutorare. Asta ar însemna că ultimul testament al lui Michel n-ar mai avea obiect şi că deci, practic, n-ar mai exista.
— Şi ce mă priveşte asta pe mine? am spus atunci, ridicînd din umeri.
Gloss, cu un răget de taur:
— Cum, nu te gîndeşti deloc la Mihaela, la mine, la soţia ta, la tine însuţi?!
— Ce treabă am eu cu povestea asta ?
Gloss, înălţînd de mai multe ori mîinile spre plafon:
— Nici una, absolut nici una.
Şi, adresîndu-se unui public invizibil:
— Omul ăsta nu pricepe nimic, un pelerin al dreptăţii îi bate la uşă, îi cerşeşte bunăvoinţa, îşi deschide sufletul în termenii cei mai mişcători şi în acelaşi timp cei mai politicoşi, dar el, gazda, rămîne de lemn, nu reacţionează, nu

întrebare! Doamnă, vă implor, ajutaţi-mă, faceţi-l să vorbească, întrebaţi-l dacă nenorocirile mele îl impresionează cît de cît!
încolţit, i-am pus în cele din urmă singura întrebare care mă frămînta, şi anume de ce Mihaela îl scosese din ţară tocmai pe el, Gloss. Vorbind, am închis ochii, sigur fiind că o nouă avalanşă de reproşuri avea să se abată asupră-mi. Spre surprinderea mea însă, pelerinul dreptăţii a părut fericit, uşurat chiar, auzindu-mă:
— Doamnă - a spus el -, Ludovic e un prieten adevărat, merge drept la ţintă. De ce tocmai *pe mine,* într-adevăr? Pentru care motiv Mihaela şi, la drept vorbind, şi Nibelungul împreună cu vechiul lui prieten, vechiul lui prieten evreu - mă-nţelegeţi despre cine vorbesc -, pentru care motiv au crezut ei că trebuie să mă scoată din ţară, de ce mi-au încredinţat sarcina, gigantică şi chiar copleşitoare, de a străbate lumea în căutarea unor martori onorabili? Şi pentru că tot a venit vorba, de ce am crezut noi, noi toţi, că putem avea încredere în *dumneavoastră,* doamnă, şi în soţul dumneavoastră, Ludovic ? De ce am fost eu trimis să *vă* văd şi să *vă* vorbesc ?
A urmat o tăcere pe care am avut mare grijă să n-o întrerup.
— Mihaela are nevoie de martori care să ateste onestitatea, justeţea revendicărilor ei. Are nevoie de oameni respectabili, care o cunosc de mult şi ale căror declaraţii ar putea atîrna greu la tribunal. O ştii pe Tania, fosta noastră prietenă - s-a stabilit la Atlanta, soţul ei conduce acolo reţeaua comercială Jeffers. Ei bine, Tania a acceptat cu dragă inimă să depună mărturie în favoarea Mihaelei. Şi nu e singura. Ludovic, dragul meu, eu ştiu că eşti deasupra ispitelor de ordin material şi că vei face ceea ce aşteptăm de la tine doar de dragul dreptăţii, dar află totuşi că recompensa, căci o să fie una, va fi măreaţă, dincolo de orice aşteptare...
— Ce mă tot baţi la cap ? am găsit eu puterea de a răspunde.

Va să zică toate'istoriile încurcate şi interminabile povestite de Gloss, tot acest bîlci al deşertăciunilor nu erau pînă la urmă decît preludiul unui bacşiş. Pe scurt, depune mărturie în favoarea noastră şi n-o să-ţi pară rău. Mă cumpărau, mă mituiau. Şi pentru ce? Ca să depun ca martor la ce? De multă vreme nu mai aveam nimic de-a face nici cu Gloss, nici cu Mihaela, nici cu prietenii lor, nici cu căsătoriile lor de ocazie, cu divorţurile lor pripite, cu doliurile lor prefăcute, cu moşte-nirile lor dubioase. întorsesem foaia[1], întorsesem o sută, o mie, o sută de mii de foi.

în ziua aceea, o duminică, îi invitasem pe Adam Krasznewicz şi pe Stanley Wallace, împreună cu nevestele şi copiii, la o recepţie în cinstea lui Gloss. Pe masa din sufragerie aranjasem o mulţime de gustări: salate de macaroane, de cartofi şi de varză, legume crude aranjate pe o farfurie lată în jurul unui castronaş de sos cu smîntînă îndulcită, o friptură de curcan frumos rumenită cu garnitură de marmeladă, legume moi şi bine fierte, o prăjitură roz cu cremă de mentă.

Stanley îi făcea conversaţie lui Gloss, punîndu-i cu vocea lui tărăgănată întrebările rituale („Cum vă simţiţi la Windsor?", „Vă place viaţa la Paris?", „Cum merg lucrurile în România?"), întrebări la care invitatul nostru a făcut greşeala de a răspunde cu toate detaliile. Culmea lipsei de tact, Gloss s-a lansat într-un discurs despre situaţia politică din Europa, a început să vorbească tare, să gesticuleze peremptoriu. Nevasta lui Stanley, care-şi făcea de lucru în tovărăşia Barbarei între bucătărie şi sufragerie, s-a apropiat cu paşi mici de bărbatu-său, cu capul înclinat spre dreapta, umărul uşor ridicat, faţa ani-mată de un zîmbet căznit şi a anunţat cu cel mai suav glas pe care a putut să şi-1 ia:

— Stanley dragă, Barbara ar vrea să ştie cum ţi se pare profesorul de pian pe care ţi 1-a recomandat pentru Mike...

Prinzîndu-se de colacul de salvare care i se arunca, Stanley s-a despărţit de Gloss şi s-a refugiat în bucătărie, de unde n-a mai ieşit o bună jumătate de oră. Văzînd că invitatul de onoare stătea descumpănit în mijlocul salonului, Adam 1-a luat de braţ, 1-a ajutat să se servească din bunătăţile de pe

masă, i-a umplut paharul şi 1-a aşezat lîngă el în colţul cel mai depărtat, după ce-i arătase, ca să le admire, operele de artă pe care Miez de Pîine le cumpărase şi le agăţase pe perete: portretul şefului indian Cremene-de-puşcă ingenios pictat pe catifea neagră şi o mică guaşă reprezentînd meterezele de la Carcassonne. S-au cufundat apoi într-o conversaţie despre viitorul omenirii.

Din cînd în cînd, treceam prin faţa lor, încărcat cu farfurii sau cu sucuri destinate copiilor, pe care-i plasasem în faţa televizorului, în sala de jocuri de la subsol. Adam izbutise să-i mai coboare vocea lui Gloss, care perora acum, în şoaptă, despre necesitatea unei alianţe universale a ţărilor latine, cărora le adăuga Polonia, Irlanda şi Canada, pentru a rezista alianţei - evidentă, după el - a puterilor anglo-saxone cu blocul comunist. Adam îl aproba liniştit din cap, mulţumit că putuse da un aer intim elanului oratoric al prietenului nostru. Ceilalţi invitaţi aruncau din timp în timp în direcţia lor cîte o privire în care un strop de nelinişte plutea prin valuri de indulgenţă şi de bunăvoinţă. „Puţin cam zgomotos acest Gloss, păreau ei să spună, n-are maniere, dar ce vreţi, ca toţi cei veniţi de departe, susţine cu tot dinadinsul cele mai curioase idei... însă nu e mai puţin cuceritor, în felul lui, şi, în cel mai rău caz, e de-ajuns să-1 asculţi politicos fără să-i răspunzi."

La plecare, ne-au mulţumit cu o voce caldă pentru cină, adăugînd în şoaptă: „Prietenul vostru e absolut *încîntătorl* Ce plăcere că l-am cunoscut!".

Ştiam că erau sinceri.

A doua zi, cînd am luat-o deoparte pe Miez de Pîine la ora prînzului (în cafeneaua subterană care se află la jumătatea drumului dintre imobilul în care lucrează ea şi biroul meu), eram foarte emoţionat, spre surprinderea nevesti-mii, a cărei frunte înaltă şi uşor bombată radia de bună dispoziţie. încercam să-mi stăpînesc neliniştea:

— Ce părere ai, draga mea, musafirul nostru ar vrea să depun ca martor în procesul lor trucat, ca aşa-zis garant al onorabilităţii Mihaelei, dar în realitate...

Barbara a replicat pe un ton ferm:
— De ce trucat ?
Eu, făcînd un efort ca să nu gesticulez *ţ*
— Nu e evident că toată povestea asta cu fundaţia umanitară e un simplu pretext conceput de Mihaela ca să pună mîna pe averea lui Perrin?
Barbara, cu o voce senină, ca şi cum mi-ar fi anunţat o apropiată plecare în vacanţă *t*
— Nu văd de ce spui asta.
Eu, efort suplimentar:
— Dragă, e evident.
Barbara, pe un ton blînd, prevenitor:
— Eşti sigur că nu tragi concluzii pripite ? De unde să ştim noi care sînt intenţiile acestei persoane? Trăieşte atît de departe...
Eu, respiraţie adîncă:
— Departe sau aproape, nu asta e problema.
Barbara, profitînd de manevra mea greşită i
— Şi-atunci, care e problema ?
Eu, fără să mă feresc:
— Problema e să aflăm dacă această fundaţie urmăreşte efectiv scopurile umanitare pe care le trîmbiţează sau dacă nu e decît un mijloc pentru Mihaela şi poate chiar pentru Gloss de a-şi umple buzunarele pe seama...
Barbara, cu un surîs senin:
— Pe seama cui? Nu pricep.
Eu, puţin derutat i
— Pe seama... emigranţilor care...
Barbara, pe tonul cel mai prevenitor şi mai atent i
— Nu văd în ce fel această fundaţie ar putea să dăuneze cuiva, de vreme ce nu cere nimănui nici o contribuţie.
Eu, contemplînd îndelung şi cu un aer meditativ ţevile de fier ruginite suspendate pe peretele din faţa noastră şi intitulate *Viscere nr. 9:*
— Adevărat, fundaţia nu strînge bani de nicăieri.
Barbara, blîndă perplexitate:
— Şi-atunci, de unde vine dificultatea ?

Eu, trăgîndu-mi sufletul:
— Din faptul că, în termenii testamentului lui Michel Perrin, veniturile provenite din averea lui trebuie cheltuite în scopuri de binefacere, un anumit gen de binefacere...
Barbara, timid:
— Şi cine-ţi spune că nu se va întîmpla aşa ?
Eu, încolţit:
— Nimeni nu-mi spune, lucrurile astea nu se spun, aşa le intuiesc eu, sînt absolut sigur.
A treia ţeava dintre cele opt verticale se răsucea în jurul unui ventilator stricat, trecea pe sub două ţevi orizontale, urca din nou la suprafaţă şi cobora brusc pînă la rama de pîslă neagră.
Barbara, plină de solicitudine:
— Louis, cum putem să ne bazăm pe vagi intuiţii ca să judecăm nişte lucruri care încă nu s-au întîmplat? Ca să ajungem la acuzaţii atît de grave, n-ar trebui poate să avem şi unele probe mai solide?
— Şi cum să le obţinem în cazul de faţă ? am întrebat-o eu, cu ochii aţintiţi la cea de-a treia ţeava.
— în lipsă de probe, nu putem nici măcar să deschidem un dosar.
Regula pe care încerca cu delicateţe să mi-o amintească era că, faţă de tot ceea ce conţine fie şi cel mai mic element de incertitudine, nu trebuia să ne angajăm în nici un fel. Cunoşteam acest precept în teorie, îmi propuneam mereu să-l urmez scrupulos, dar uite că mai erau unele situaţii în care nu reuşeam.
— Şi ce-am să-i spun lui Gloss diseară, cînd o să mă întrebe dacă accept să fiu martor în procesul Mihaelei ? am zis eu amărît.
Barbara, în şoaptă:
— Ce ai vrea să-i spui ?
— Să se ducă naibii.
Barbara, cu glas delicat i
— Spune-i-o atunci, dar politicos.
— O să-mi ceară explicaţii.

— Cele pe care mi le-ai dat mie nu atîrnă prea greu, a remarcat ea pe un ton încurajator.
— Şi-atunci ?
Barbara, cu o lumină albastră în priviri:
— Caută altele, refuză să te explici sau schimbă-ţi părerea.
— Cu asta ne-ntoarcem de unde-am plecat.
Am lăsat ochii în jos.
Nevastă-mea alesese deja. Radia de fericire, o fericire care, simţeam de pe acum, n-avea nimic de-a face cu persoana mea. Scrutam întunericul din faţă - şi, nevăzînd nimic, ochii mi se înroşiseră de oboseală şi sforţare. Dar ar fi trebuit să supraveghez colţurile cele mai îndepărtate ale decorului, cele mai mărunte gesturi ale figuranţilor, mişcarea norilor şi poziţia aştrilor.
Mai tîrziu seara, Gloss ne-a informat că Fundaţia acceptase serviciile unui cabinet de avocaţi de prima mînă, Banks, Banks, Callahan & Stein din New York, care se oferise să se ocupe de proces fără nici un onorariu. Evident, în caz de succes, cabinetul urma să reţină un procent din cîştigurile financiare realizate. Cine putea să refuze o astfel de propunere ?
Generozitatea cabinetului de avocaţi n-avea ca unic obiect fundaţia, a observat Gloss. Graţie remarcabilei sale perspicacităţi, Dl Stein înţelesese că, pe măsură ce ne îndepărtăm de al doilea război mondial, lumea va fi tot mai interesată să privească în faţă şi să judece masacrele rasiale săvîrşite de cel de-al III-lea Reich. în consecinţă, îşi spusese el, iar viitorul i-a dat dreptate, procesele asociate cu acele masacre aveau să se înmulţească. Era deci în interesul cabinetului să se ocupe de cît mai multe cazuri ţinînd de această nouă specialitate.
Dl Stein şi colegii săi urmăreau cu atenţie toate litigiile decurgînd din ocuparea Europei în anii '40. Despăgubiri pentru daunele suferite, acces la conturile secrete deschise înainte de război în Elveţia, recuperarea bunurilor confiscate în Germania şi Austria (operaţiune delicată, căci aceste bunuri

le reveniseră adesea statelor înfiinţate ori reînfiinţate după înfrîngerea Reichului), cabinetul excela în arta de a duce la bun sfîrşit aceste proceduri. Procesul intentat contra fundaţiei Mihaelei nu era chiar de acelaşi gen, dar stabilea o legătură perceptibilă între persecuţiile din trecut şi posibilitatea recrudescenţei lor.

Asta-i explicase rapid Dl Stein lui Gloss, cînd acesta se dusese la sediul din New York al cabinetului, situat la etajul XXIII al unei clădiri elegante de pe Madison Avenue, între străzile 65 şi *66.* Gloss ne-a descris pardoselile largi acoperite cu o mochetă groasă, ferestrele cît pereţii care dădeau spre o pădure de zgîrie-nori, mobilierul din acaju masiv, picturile abstracte în gri, verde pal şi galben lămîie care atîrnau pe pereţi, bibliotecile îndesate cu cărţi groase, legate în piele maronie. Dl Stein, lucru nemaivăzut în istoria cabinetului, îi acordase cu amabilitate zece minute din timpul său atît de preţios. Era un bărbat de vreo 50 de ani, de statură mijlocie, zvelt, musculos, cu privirea stinsă şi creştetul pleşuv.

„O să avem grijă de dumneavoastră, domnule Gloss, 1-a asigurat el cu o voce groasă, după ce i-a explicat în cîteva fraze sensul politic al procesului, staţi liniştit, o să avem grijă de dumneavoastră. — De fosta mea nevastă, 1-a corectat amicul meu. — Da, exact, de fosta dumneavoastră nevastă, a repetat avocatul privindu-şi cu un aer absent unghiile de la mîna stîngă, dar să nu-i spuneţi asta fostei *mele* neveste, fiindcă ar fi în stare să ceară mărirea pensiei alimentare", şi s-a lăsat scuturat de un rîs spasmodic. De cîte ori o fi repetat gluma asta? s-a întrebat Gloss.

Banks, Banks, Callahan & Stein îi încredinţaseră dosarul Perrin Dnei Joanne Banks-Ferris, nepoata primului Banks şi fiica celui de-al doilea. Iar ea, împreună cu soţul ei, Steve Ferris în persoană, avea să petreacă peste puţin timp o săptămînă de vacanţă în vila lor din Ontario, nu departe de lacul Saint-Clair. Un bun prilej, a subliniat Gloss, de a-1 cunoaşte pe celebrul orator. Miez de Pîine părea încîntată.

— Marele orator cîştigă enorm, probabil, am remarcat eu, nu fără răutate.

*

— O şi merită. Apără numai cauze nobile: cum să ne lăsăm de fumat, cum să ne eliberăm de prejudecăţi, cum să ne facem prieteni, cum să ne organizăm bugetul, cum să medităm la sensul vieţii. Trebuie spus că nevastă-sa e mult mai înstărită decît el. Ea provine dintr-o familie foarte bună, avere veche, *old money,* tăbăcăriile Hartford... Ce-aţi zice de o întîlnire amicală, de o primă luare de contact, o după-amiază petrecută alături de ei? Joanne Banks v-ar putea informa, pe tine şi pe Barbara, despre detaliile şi complicaţiile procesului împotriva fundaţiei. în felul ăsta, aţi lua cunoştinţă de toate datele şi implicaţiile legale ale afacerii.
Fireşte că aş fi refuzat s-o întîlnesc pe Dna Banks-Ferris dacă Miez de Pîine, care-şi făcea de lucru cu porţelanurile rînduite pe dulapul din sufragerie, n-ar fi rostit: „Dar bine-înţeles, cu mare plăcere", pe un ton amabil pe care nu m-a lăsat inima să-1 contrazic.
La sfîrşitul primei săptămîni din aprilie, vremea s-a îndreptat şi Gloss a plecat la Detroit, tot cu autobuzul, după un rămas-bun sfîşietor:
— La revedere, iubiţii mei, ah, dacă aţi şti cît o să vă duc dorul! Doamnă, voi purta veşnic în suflet frumoasa aminti,e a ospitalităţii dumneavoastră, să nu mă uitaţi, să nu-i uitaţi pe cei care, la Paris şi pe alte meleaguri, vă imploră ajutorul! O să vă scriu de la Detroit.
Coborînd din maşină, a păşit peste urmele de zăpadă care întîrziau de-a lungul trotuarului şi a dispărut pe uşa autogării. Aşezat la volanul maşinii, uşurat să-1 văd plecînd, am păstrat tăcerea, iar atunci cînd, la colţul străzii noastre, Miez de Pîine a spus cu un oftat: „E foarte drăguţ prietenul tău. îmi pare bine că l-am cunoscut", m-am abţinut să răspund, aşa cum aş fi voit: „în fine, putem şi noi să respirăm în voie în casa noastră".
Ca să fiu sincer însă, Gloss mi-a lipsit. Şi prietenii noştri i-au simţit lipsa, căci se obişnuiseră cu bîrfele lui, cu ieşirile lui, cu accentul lui, cu genul lui năbădăios care părea să spună: „Am venit de departe şi dispar îndată". Fără Gloss,

Şi iată că acum, sedusă de povestirile lui Gloss, Miez de Pîine întinerea văzînd cu ochii. Surîsul îi lumina buzele la fel de viu ca acum zece ani, la primele noastre plimbări, dacă nu încă şi mai viu, căci pe vremea aceea timiditatea tinereţii îi tulbura uneori elanurile şi-i îngheţa bucuriile. Cum să-i fi repetat un lucru pe care ea nu avea cum să-l înţeleagă, anume că procesul, mai mult ca sigur, nu putea să fie onorabil? Nu avea ea dreptate să răspundă reticenţelor mele îndemnîndu-mă, foarte judicios, să ascult ceea ce avea de gînd să ne spună Dna Banks-Ferris ? Ce puteam să-i replic atunci cînd aşternea pe măsuţă harta despăturită a Franţei şi, privindu-mă drept în ochi, mă ruga să-i explic de ce în unele ţări minorităţile nu se bucurau de aceleaşi drepturi ca majoritatea ? Şi de ce nemulţumiţii nu erau lăsaţi să emigreze? „Asta nu-i normal, n-are nici un sens - se mira ea, cu capul sus ca o floare deschisă în vîrful unei tulpine înalte -, dacă unii oameni nu-ţi plac, mai bine să-i laşi să plece, nu ?" Zîmbea, găsind ideea ingenioasă.

Aş fi putut, desigur, să-i vorbesc de iubirile care nu există decît ca să provoace durere şi de aversiunile care au tot timpul nevoie să stea cu ochii aţintiţi pe obiectul lor, dar cu siguranţă mai tîrziu m-aş fi căit de răul pe care i l-aş fi făcut dezvăluindu-i că pe lume existau şi unele regiuni aventuroase, pătimaşe, unde domneau alte legi decît cele ale încrederii şi uitării.

— Personajele astea - am spus eu folosind cu bună ştiinţă termenul „personaje", şi nu pe acela de „oameni" -, personajele astea, cine sînt ele ? Ce-avem noi în comun cu ele ? Şi de ce ne-ar privi pe noi conflictele lor? Nu le cunoaştem, trăim departe de ele, altundeva, liniştiţi, de ce să ne amestecăm unde nu ne fierbe oala?

Barbara a ridicat încet din umeri şi s-a apropiat puţin de mine, ca şi cum ar fi voit să-mi spună: „Uite, cobor din ceruri ca să-ţi împărtăşesc destinul" şi, cu vocea ei cea mai cumpătată, mi-a răspuns:

— Totuşi sînt prietenii tăi. îl ştii pe Gloss de mult, ai cunoscut-o pe Mihaela încă din România.

Şi, cu vocejoasă, stăruitoare:
— De ce nu-mi spui niciodată nimic despre foştii tăi prieteni, despre trecutul tău?...
M-am făcut că n-aud:
— Pe Mihaela o ştiam puţin din ţară, dar, gata, am plecat, ca şi ea, de altfel. De-atunci am pierdut-o din vedere, n-a însemnat niciodată nimic, pentru mine. Necazurile ei sînt necazuri de oameni bogaţi, de ce să ne băgăm noi ?
Barbara:
— Sînteţi compatrioţi, trăiţi toţi în străinătate. Dacă ai uitat-o, Gloss ţi-a împrospătat memoria...
Cum să-i explic că ţineam la Gloss tot atît pe cît îl detestam, că despre foştii mei prieteni eram la fel de mulţumit să aud noutăţi pe cît eram să nu-i mai văd niciodată în carne şi oase? în privinţa emigrării, cum s-o fac să înţeleagă că nu voisem cu adevărat să plec, dar că, o dată ieşit din ţară...? Ce-nseamnă asta, s-ar fi gîndit ea, cum de nu eram eu în stare să mă hotărăsc într-un sens sau altul pe loc şi cu inima uşoară? De ce nu puteam spune *da* cînd era *da* şi *nu* cînd era *nul*
— Nu mai zici nimic - a remarcat sora geamănă a Juliei Andrews uitîndu-se la mine cu o privire senină şi tulburătoare care spunea: „Merită-mă şi voi fi a ta". Dacă totuşi am putea face ceva ca să-i ajutăm pe aceşti nefericiţi, nu văd de ce am da înapoi.
Aşadar, decizia ei era luată. Şi cu toate astea, aştepta un răspuns, şi ochii îi răspîndeau o lumină domoală, ca şi cum ar fi voit să mă încredinţeze că nici uimirea, nici duioşia ei pentru mine şi pentru nefericiţii de care vorbeam nu erau pe punctul de a se risipi.
— Sigur că da, se-nţelege de la sine, am răspuns eu, numai că mi-e teamă că nu sînt capabil să ajut pe nimeni.
Tăcerea Barbarei nu a depăşit cele zece-cincisprezece secunde obişnuite:
— Dar cum poţi fi sigur de asta înainte să afli ce cred cei care cunosc dosarul ? Louis, nu putem refuza să ne întîlnim cu avocata.

îmi rostise numele, şi la acest apel, ca întotdeauna cînd venea de la ea, nu puteam rămîne indiferent. Am ridicat mîinile şi am spus cu un aer liniştit:
— Nu, într-adevăr, n-avem cum să refuzăm.
O frumoasă invitaţie din partea familiei Banks-Ferris solicita plăcerea prezenţei noastre în următorul sfîrşit de săptămînă, de sîmbătă la prînz pînă duminică seara, la vila lor de vacanţă, care se afla, potrivit schiţei pe care o alăturaseră invitaţiei, la mai puţin de o oră cu maşina spre nord-est de Windsor. Barbara a lăsat copiii la familia Wallace, al cărei subsol adăpostea o casă de păpuşi de un metru şi jumătate înălţime, şi a venit să mă ia. A apucat-o pe şoseaua care şerpuia de-a lungul lacului. Cerul se făcuse cenuşiu, era frig, mici fulgi de zăpadă se învîrtejeau în faţa parbrizului. Luînd-o pe un drum de ţară care urca printre pomii golaşi, maşina a lăsat în urmă cîteva ferme bătrîne cu ziduri scorojite, a coborît într-o vale presărată cu tufe, a trecut o punte de lemn proaspăt curăţată şi a urcat către un conac arătos care domina peisajul.
Un tînăr în blugi şi pulover de lînă gri, care ne-a îndemnat să-i spunem Rick, ne-a deschis uşa, ne-a luat paltoanele şi ne-a condus pe scara din lemn de cedru care ducea în salonul spaţios. înconjurată de ferestre largi, încăperea părea să se întindă cît vezi cu ochii, pînă la dealurile înzăpezite din zare. Un candelabru din fier forjat, în formă de heptagon cu laturi inegale, atîrna de plafonul înalt cu grinzi. Pe un perete, între două ferestre mari, se înălţa un şemineu enorm, dreptunghiular, a cărui vatră viu împurpurată lumina micile sculpturi abstracte din porfir şlefuit din centrul încăperii. M-am apropiat de foc ca să constat că, la drept vorbind, nu încălzea, căci, sub cei trei butuci artificiali, cîteva mici becuri roşii pivotau în jurul unui ax, proiectînd flăcări imaginare.
„Bine aţi venit!", a răsunat o voce de bărbat. Amfitrionul, îmbrăcat şi el cu o pereche de blugi şi un pulover gri gros, s-a repezit să ne strîngă mîna. Era scund, slab, vioi de felul lui. Fizionomia îi părea la prima vedere agreabilă, căci era tot

numai zîmbet, dar, la o privire mai atentă, chipul său livid cu pomeţi proeminenţi şi plin de pete cafenii exprima un dispreţ glacial. S-a prezentat:
— Steve Ferris. Puteţi să-mi spuneţi Steve.
— Louis Veghe, am zis eu.
— Hello, Lou - a exclamat el, bătîndu-mă amabil pe umărul stîng.
Dîndu-şi seama că ar fi trebuit mai întîi să i se prezinte Barbarei, i-a luat mîna şi şi-a dus-o la buze. Gestul a făcut-o să rîdă:
— Nimeni nu mai sărută mîna în zilele noastre - a murmurat ea.
— Ar face-o mulţi şi mai des - a răspuns Steve pe un ton curtenitor -, dacă mai multe femei v-ar semăna.
Nevastă-mea a roşit de plăcere şi l-a complimentat pentru eleganţa vilei. Cînd să-i răspundă, şi-a făcut apariţia Joanne Banks-Ferris. Steve a luat-o vesel de după mijloc şi ne-a prezentat-o drept „cea mai încîntâtoare soţie din lume". Puţin mai înaltă decît el, atrăgătoare, slabă, cu părul negru tuns scurt, amfitrioana avea nişte ochi scînteietori, iar mişcările ei unduioase aminteau de o trestie, o trestie de oţel. A afişat un zîmbet copilăresc, puţin cam trecut totuşi, şi ne-a poftit să luăm loc. Rick a revenit cu un platou de băuturi răcoritoare.
Observînd scrupulos regulile de politeţe, Steve şi Joanne Ferris au abordat şi abandonat rapid cîteva subiecte de conversaţie frivole: ultimele meciuri de fotbal, iarna interminabilă, scăderea dobînzilor bancare. Mi-am dat cu părerea asupra tuturor acestor subiecte, contrazis fiind de către Steve, cu un aer jucăuş, de fiecare dată. Joanne ne-a îmbiat să ne înfruptăm din pîinea prăjită cu pateu de raţă şi din tartinele cu somon afumat, presărat cu mărar şi capere, în timp ce Rick ne turna cafea neagră, ceai şi un Cabernet Sauvignon neo-zeelandez. Trei sferturi de oră mai încolo, eram gata să vizităm proprietatea.
Steve s-a aşezat la volanul unui Volvo familial ca să ne arate calea şi, dacă ar fi fost cazul, să-i aducă acasă pe cei pe zoi

care mersul pe jos i-ar fi obosit prea mult. Urmam de-a lungul dealului împădurit drumul sinuos care traversa un pîrîu şi înconjura lacul pe jumătate îngheţat ce se întindea de cealaltă parte a pădurii. Croncănitul corbilor spinteca aerul rece şi umed. De mai multe ori, cîteva vidre au aşteptat liniştite să trecem de ele. Joanne mi-a spus că un ren canadian, care vieţuia dincolo de micul lac, trecea uneori pe gheaţă şi-şi arăta coarnele în pădurea din apropierea casei. Un strigăt scurt: Barbara îşi luxase glezna încercînd s-o ajute pe Joanne să sară un şanţ plin de apă şi noroi. Ne-am înghesuit în jurul ei, nu era nimic grav. Steve a ajutat-o să se urce în maşină şi a pornit-o cu ea spre casă, în vreme ce Joanne şi cu mine îi urmam pe jos.

Avocata mergea încet, cu faţa aplecată. Am încetinit pasul, m-am străduit să-i zîmbesc şi am întrebat-o dacă obosise.

— Puţin - a răspuns ea, sprijinindu-se de braţul pe care i-l ofeream. Vii dintr-o lume *atît de interesantă,* mi-a declarat ea după cîţiva paşi făcuţi în tăcere. Dumneata şi prietenul dumitale Gloss cunoaşteţi atîta lume...

— Să nu exagerăm, nu cunosc pe nimeni, i-am spus.

Ea s-a strîns lîngă mine cu un fior. Ca s-o încălzesc, am bătut-o cu grijă pe spate.

— Nu te tulbură să te plimbi singur în pădure cu o femeie despre care nu ştii mai nimic? a murmurat ea.

Ce să-i fi răspuns? Politeţea a precumpănit şi, fără să vreau, i-am spus:

— Ba da, e firesc...

Ea s-a oprit şi mi-a întors o privire fierbinte. Ar fi trebuit s-o sărut, era la mintea cocoşului. Dar am şovăit şi în clipa următoare păşea din nou alături de mine. Rateu, un prilej ratat, mi-am spus, nu fără regret. Apoi mi-am luat seama. Eram un bărbat însurat, mulţumit, la casa lui.

Joanne a grăbit pasul, dar vila era pustie. La subsol, instalat în faţa televizorului cu un corn uriaş în mînă din care atîrnau felii subţiri de jambon, Rick ne-a dat de ştire că Steve, după ce-i telefonase medicului din sat, plecase cu Barbara la spital. în bucătăria mare, aşezat lîngă Joanne, am înfulecat o

salată de spanac, un sufleu cu sparanghel şi două prăjituri cu cremă de vanilie.
— Şi acum, galantonule, la treabă!
Poftindu-mă să şed pe un scaun alături de ea, Joanne a scos dintr-un clasor cîteva dosare.
— Aici ai să găseşti extrase din presa americană în legătură cu problema care ne interesează. Dincoace, relatări din presa franceză. Aruncă o privire în timp ce eu îţi fac o cafea. Vorbim după aceea de fundaţie.
Am deschis primul dosar, care conţinea tăieturi din ziare pe tema drepturilor omului, cîteva biografii ale unor disidenţi cunoscuţi, fotografii cu manifestanţi agitînd pancarte. Acelaşi gen de materiale, în franţuzeşte de astă dată, umplea şi celălalt dosar, plus eseuri, articole politice, cronici la lucrări filozofice şi psihanalitice despre individ şi drepturile lui. Din cînd în cînd, o luminiţă de limpezime străbătea din aceste strădanii merituoase.
— Ei, cum merge? - m-a întrebat Joanne, revenind cu două cafele, zahăr, două coji de lămîie şi două minuscule bucăţele de ciocolată neagră.
— E pasionant, mai cu seamă cronicile filozofice - am răspuns eu, pe un ton bine dispus.
Joanne, care nu ştia franţuzeşte, nu le citise:
— A, în Franţa totul e întotdeauna mai elegant decît prin alte părţi.
Eu, sărac cu duhul:
— Adevărat. Speculaţiile astea mă interesează în cel mai înalt grad, dar nu reuşesc să înţeleg ce legătură au cu moştenirea Perrin.
Joanne, răsfoind dosarul cu o bunăvoinţă severă, e drept, dar neobosită, mi-a întins un articol al cărui titlu, *împotriva statului sălbatic, era* încercuit cu creionul roşu. Relata crearea în Franţa a unei noi asociaţii pentru apărarea drepturilor omului. Sprijinită de o lungă listă de personalităţi bine cunoscute, asociaţia îşi propunea să ia locul, susţinea autorul articolului, filierelor ilegale de întrajutorare. Un alt articol, însoţit de fotografii, dezvăluia numele primelor persoane

vizate de asociaţie. Spre surprinderea mea, am descoperit acolo numele Mirei Frater, al soţului şi al fiului ei, pentru care se făceau eforturi de a-i scoate din România. Mira se măritase aşadar, avea un băiat de aceeaşi vîrstă cu al meu... Vestea m-a lăsat visător.
— Articolul ăsta pare că te emoţionează, a remarcat Joanne. Pe drept cuvînt, asociaţia ale cărei activităţi le descrie urmăreşte aceleaşi scopuri ca şi fundaţia Dnei Perrin.
Mi-au trebuit cîteva secunde ca să-mi amintesc că Dna Perrin nu era alta decît Mihaela.
— Dna Perrin ar trebui să se asocieze cu oamenii ăştia, par serioşi. Am să le trimit nişte bani ca să-i ajut, am spus eu moale.
Joanne, crezînd că mă pusese pe drumul cel bun:
— Generos din partea dumitale. înţelegi, avem datoria să-i sprijinim pe promotorii acestei acţiuni...
— Foarte bine, convinge-mă, atîta aştept.
A scos atunci alte dosare, şi-a umplut biroul de hîrtii, a făcut referiri la o mulţime de fapte, mi-a explicat în termenii cei mai simpli legile din statul New York. Dar eu nu izbuteam nici să mă concentrez, nici să o ascult. Vizita lui Gloss, legenda luminii stinse, ispitirea din pădure, veştile pe care tocmai le aflasem despre Mira se învîrteau în mintea mea, mă zăpăceau. Scutul care mă protejase de-atîta vreme părea să cedeze. Mii de imagini pe care ani de zile le ţinusem curajos la distanţă ieşeau din nou la suprafaţă: Mira mai întîi, împreună cu soţul şi cu fiul ei necunoscuţi, taică-meu dispărut, alte chipuri fără de număr şi, printre ele, dureroasă, umbra familiară a Cristinei, a cărei mînă o mai simţeam încă strînsă în mîna mea. Oare avea şi ea un soţ, copii?
I-am cerut voie Joannei să ies o clipă şi m-am dus să mă ascund în magazia vecină cu garajul.
în magazie era frig. într-un dulap în perete pe jumătate gol, am găsit o cazma, o greblă, o roabă şi mai multe cufere vopsite în verde, care conţineau pături vechi, pulovere şi fulare uzate mirosind a naftalină. M-am înfăşurat în două

pleduri roşii, mi-am pus sub cap o flanea groasă şi am închis ochii. Ecourile tinereţii mele răsunau în răcoarea după-amiezei: zgomotul unui geam spart în toiul jocului cu mingea, parfumul teilor de pe strada Plantelor, cireşele pe care le culegeam împreună cu colegii de şcoală în grădina din spatele blocului nostru, gustul dulceţii de trandafiri făcute de mătuşa Reni, lungile plimbări prin zăpadă alături de Tania, scara sumbră care ducea la apartamentul lui Ştefan, părul greu şi mîinile fierbinţi ale Cristinei, întunericul din compartimentul trenului de Viena...

Am auzit un zgomot de uşi trîntite şi m-am trezit. în garajul de alături, sosiseră Steve şi Barbara. M-am încrucişat cu ei la ieşirea din garaj. Barbara mergea fără dificultate, dar nu mi-a răspuns la salut. Avea expresia preocupată a celor care sînt atenţi la efectul unui medicament, la semnele de vindecare sau de degradare pe care le simt în trupul lor.

— Nu-i nimic grav - m-a liniştit Steve. Un muşchi răsucit, doctorul i 1-a masat puţin, a uns-o cu o alifie, a bandajat-o şi acum se simte mai bine. Mîine frumoasa doamnă Veghe nici nu-şi va mai aminti de acest mic accident.

Cuvintele lui au stingherit-o pe Barbara. Trupul ei mare, devenit neîndemînatic, înainta şovăitor. Timpul petrecut la spital o indispusese. Poate-i era foame? Nu, mi-a explicat Steve, mîncaseră cîte un sandviş (greţos, a precizat el) la băcanul grec din faţa spitalului.

— Ba nu, era perfect comestibil - 1-a contrazis Barbara, în aşteptarea cinei, am urcat împreună cu ea în camera ce ni se pregătise la primul etaj. Barbara a aţipit pe patul dublu, în vreme ce eu, aşezat într-un fotoliu de piele maro, am răsfoit romanul poliţist de pe noptieră: *Capcană la Marsilia.* M-am oprit repede din citit, iritat de intriga prea puţin plauzibilă şi de cuvintele franţuzeşti ortografiate greşit. Sfîrşitul de săptămînă la conacul Banks-Ferris se anunţa peste măsură de plicticos, iar perspectiva de a ne petrece toată seara în *tete-ă-tete* cu Joanne şi Steve era cum nu se poate mai deprimantă.

Coborînd în salon la şase fără un sfert, am descoperit nou invitat, un cleric deja în vîrstă, îmbrăcat în negru şi purtînd gulerul alb tradiţional. Aşezat lîngă şemineu, aştepta calm să fie băgat în seamă.
— Reverend Arthur Bromley - s-a prezentat el ridicîndu-se -, puteţi să-mi spuneţi Arthur.
Avea o figură imobilă, piele brună, riduri adînci.
— Arthur, vechiul meu prieten! a exclamat Steve coborînd pe scări. Repezindu-se la el, 1-a sărutat pe amîndoi obrajii.
— Daţi-mi voie să vi-1 prezint pe Arthur, primul meu călăuzitor şi protector! a adăugat gazda, întorcîndu-se către noi.
— Hai să nu exagerăm, Steve... Arăţi foarte bine! a răspuns reverendul. De cît timp nu ne-am mai văzut? Şase ani, opt ani?
— Nici nu i-am mai numărat, viaţa mea e un vîrtej.
— Cu atît mai frumos din partea ta că te-ai gîndit să mă inviţi. Ce plăcere, mi-am spus cînd ţi-am primit scrisoarea. Ţi-a sosit răspunsul meu ?
— încă nu.
— Ca de obicei, a oftat Bromley, poşta o ia cu încetul, dar o să-1 primeşti. înţelegi, cu poziţia mea, să depun ca martor într-o afacere de genul ăsta mă îndoiesc că ar fi oportun sau chiar folositor.
Şi, după un moment de tăcere, privind în jur:
— Frumoasă casă.
— I-o datorăm mătuşii Joannei. Cine ar fi crezut ? a replicat Ferris, stăpînindu-şi iritarea. Un sfert din averea ei! Ne aşteptam, firește, la un mic gest, două, trei sute de mii de dolari, dar la un sfert din averea ei!... Biata femeie, Domnul s-o odihnească în pace, nici măcar n-am avut ocazia s-o cunosc, locuia într-un colţ pierdut din Massachusetts, trebuia să mergem la ea în vizită toamna trecută, dar a făcut un infarct şi nepoată-sa a internat-o într-un sanatoriu. Pe urmă ne-am amînat voiajul de mai multe ori, mereu presaţi de cîte-o urgenţă... îţi închipui surpriza noastră la deschiderea testamentului!

— Ai spus „Domnul s-o odihnească în pace", a remarcat reverendul.
— E un fel de-a spune. Apropo, ce mai face prietenul nostru Farquhar? 1-a întrebat el pe Bromley, oferindu-i de băut.
Bromley, punîndu-şi paharul pe şemineu:
— Nu mai am veşti de la el de o bună bucată de vreme. E foarte prins, foarte solicitat. îşi apără ultimul *best-seller, Şi a rămas pe pămînt,* împotriva atacurilor neo-ortodocşilor... ca mine, a adăugat el zîmbind. în curînd o să iasă la pensie...
— O să sufere deci curînd de singurătate, pedantul ăsta afurisit, şi o să se plictisească de moarte.
Izbutise să dea ochilor săi stinşi o expresie triumfătoare. Bromley, foarte stingherit, a murmurat:
— L-ai părăsit, de ce să-1 mai judeci ?
— Nu te amesteca, n-am lecţii de luat de la nimeni, a ripostat Steve.
Tăcerea care ameninţa să se lase a fost risipită de sosirea Joannei. însoţită de Rick, a pus pe masa mare carne crudă, sosuri, salate şi o oală fumegîndă cu reşou dedesubt, ca s-o ţină caldă.
— Cina e servită - ne-a îmbiat ea cu un surîs în acelaşi timp prietenos şi fals -, sper că vă place tuturora o *fondue bourguignonne,* mîncarea cel mai uşor de făcut...
Rick circula printre noi cu o sticlă de Malborough Valley alb şi una de Chianti. Arthur a ridicat paharul urînd toată fericirea de pe lume familiei Banks-Ferris şi musafirilor ei, Steve a închinat în sănătatea lui Bromley şi pentru succesul procesului Dnei Perrin. Conversaţia însă lîncezea, Steve părea cufundat în gîndurile sale, nevastă-sa dispărea neîncetat la bucătărie, Barbara tăcea.
Eram aşezat lîngă Bromley, căruia nimeni nu-i mai dădea atenţie, şi, din politeţe, l-am întrebat la ce mai lucra.
— Citesc mult şi lucrez puţin, mi-a răspuns el. în profesia noastră, e cea mai bună formulă ca să nu spui prostii.
— Ceva nou ?
— Predici, predici vechi care nu mai interesează de mult pe nimeni.

— Predici vechi ? Atunci cu siguranţă aţi auzit de un predicator austriac pe nume Joachim von Gralle, nu ? am zis, ca să arăt că mai ştiam şi eu cîte ceva.
— Von Gralle, să vedem, iezuitul care-l admira pe Luther ? Sigur..,
— îl admira pe Luther?
— Un fel de-a spune, îi combătea ideile, mîntuirea prin credinţă... Gralle făcea parte dintre cei care credeau în mîntuirea prin fapte.
— Iubirea Marthei..., am spus eu.
— Dacă vreţi..., a replicat Bromley pe un ton ezitant. Deşi în fond...
Cu ochii aţintiţi la peretele din faţă, n-a mai rostit nici un cuvînt.
în sfîrşit, după desert, cafea şi lichioruri, comesenii s-au despărţit. Mă simţeam atît de obosit, încît, o dată întins în pat, am închis ochii şi am adormit fără să mai schimb cu Barbara obişnuitele surîsuri. Şi ea trebuie să fi fost la fel de epuizată, fiindcă nu mi-a mai pus mîna pe umăr, aşa cum obişnuia să facă în serile cînd mă băgăm în pat înaintea ei. Eu, care visez atît de rar, am simţit în somn prezenţa neliniştitoare a cuiva căruia, în ciuda eforturilor, nu izbuteam să-i disting chipul. Prin cele două mari ferestre rabatabile din plafon, cerul de dimineaţă ne-a inundat cu prospeţimea lui. Am sărit din pat, am făcut flotări cîteva minute şi m-am repezit la duş.
— Gata, plecăm acasă, am spus eu cu autoritate. Ne întoarcem imediat la Windsor, n-avem ce să căutăm aici, printre îmbuibaţii ăştia, îi bag în mă-sa cu bibelourile lor de rahat cu tot, cu jamboanele de Parma în care-ţi rupi dinţii şi cu veninul care le mocneşte în măruntaie.
— Da, mergem, a răspuns Barbara, desfăcîndu-şi părul arămiu.
în picioare, goală, îşi ascundea faţa şi trupul după pletele lungi, care i se revărsau pînă la genunchi. Era un joc al nostru, pe care-l născocisem la prima călătorie în Italia şi pe care nu-l mai jucasem de foarte multă vreme. Eu urma s-o întreb cine era ea, în timp ce ea trebuia să păstreze tăcerea.

— Cine eşti dumneata? am zis eu prin urmare.
Dar, în loc să tacă, ea a răspuns cu un glas uşor tulburat:
— Nu sînt nimeni.
— Cine eşti dumneata ? am repetat.
— Sînt cineva pe care tu nu-l cunoşti, a spus ea făcînd un pas îndărăt.
— Cine eşti dumneata? am mai întrebat încă o dată.
Dar, în loc să-şi despartă surîzînd pletele care-i şiroiau pe obraji ca să mă lase să-i descopăr, potrivit ritualului, întîi vîrful nasului, apoi buzele, apoi o jumătate de faţă, apoi ochii, apoi..., ea s-a acoperit cu un halat, s-a apropiat de mine, m-a luat de mînă şi mi-a zis:
— Ai dreptate, hai să plecăm.
Z09

Capitolul 8

Rana

Ascuns în trenul de noapte, călătorul străbate cîmpii, păduri şi oraşe. Inşi cărora nu le zăreşte chipul urcă, se agită, coboară, iar gările se fac tot mai rare, lumina lividă a dimineţii invadează vagonul rămas gol, trenul abia se mişcă pe şinele prost întreţinute şi se opreşte scrîşnind într-un loc pustiu. Singur pe peron, pasagerul aşteaptă acum autobuzul care-l va duce la închisoarea ascunsă printre dune, căci, printr-un capriciu de neînţeles al soartei, i s-a acordat dreptul să viziteze o fiinţă dragă. Ajuns la poartă, află că viaţa ei mai atîrnă doar de un fir.

Am revăzut-o pe Joanne de mai multe ori în timpul verii. Trecea adesea pe la filiala canadiană a cabinetului Banks, aflată la etajul al doilea al Băncii Imperiale de Comerţ, unde mă convoca într-o încăpere cu pereţii acoperiţi cu placaj galben şi echipată cu mobile de ocazie. Avea mult aplomb şi răspunsuri la toate.

Moartea lui Rene Perrin, de pildă. Se ştia din ce cauză dispăruse marele cineast? Deocamdată nu, dar un ziarist american tocmai deschisese o anchetă asupra reţelelor de ajutorare a refugiaţilor din timpul războiului. După ocuparea Franţei în 1940, cîţiva activişti de stînga care o rupseseră de curînd cu Cominternul pieriseră în sudul Franţei în condiţii foarte misterioase. Anchetatorul credea că era vorba de asasinate

*****

executate de servfciile secrete sovietice şi nădăjduia să dovedească faptul că moartea lui Rene avea aceeaşi explicaţie. Lucru remarcabil, Michel Perrin dăduse el însuşi de această pistă chiar înainte de moarte şi, potrivit aceluiaşi ziarist, dispariţia lui Michel ar fi putut prea bine să se fi datorat celor care, cu aproape patruzeci de ani în urmă, îi lichidaseră tatăl.
Ascultînd-o pe Joanne, mă lua cu ameţeli. îi cerusem nişte explicaţii ca să *ies* din ceaţa în care mă aruncaseră poveştile lui Gloss, nu ca să mă *afund în* ea şi mai adînc.
Privitor la fundaţie, în schimb, Joanne s-a priceput cum să-mi alunge îndoielile. Era vorba de o iniţiativă dintre cele mai generoase, în care nu era nici un motiv să nu am încredere. M-a asigurat că fondurile organizaţiei nu riscau absolut deloc să fie delapidate. Mi-a dat să citesc o grămadă de regulamente despre gestiunea fundaţiilor umanitare şi mi-a furnizat lămuriri complete referitoare la severitatea controalelor financiare, la experţii juridici care supravegheau tranzacţiile şi la autoritatea consiliului de administraţie. Imposibil să trişeze cineva, toţi ochii erau aţintiţi asupra acestor sume, atît în Franţa, cît şi în America.
Joanne mi-a arătat, în plus, şi depoziţia lui Adrian Storm, *refuznik* sponsorizat de FEA. Storm, prietenul lui Frater şi al mamei mele! Joanne ştia că el organizase, la mijlocul anilor 1950, un mic grup de întrajutorare pentru evreii ajunşi în mizerie (printre care şi Edith Blum, am adăugat eu). Tot de la ea am aflat că Storm luase parte la atacul contra Băncii Naţionale, a doua zi după sosirea mea la Viena. Arestat şi condamnat la 10 ani de muncă silnică, graţiat un an mai tîrziu, acum încerca să emigreze.
Mi s-a rupt inima. Omul ăsta fusese, fără s-o ştie, la originea exilului meu. Căci tocmai ca urmare a atacului contra Băncii strînsese Partidul brusc şurubul, iar bravul căpitan Boboc, inexplicabil mişcat, mă lăsase să-mi iau tălpăşiţa. Mi-am spus de asemenea că dacă ai mei ar fi depus o cerere de emigrare şi, ca urmare, cum se întîmpla cu toată lumea, şi-ar fi pierdut slujbele, Storm ne-ar fi sprijinit fără îndoială o dată ajunşi în mizerie, la fel cum ajutase familia Blum şi pe
ui

Judecătorul m-a strigat. Am înaintat, am depus jurămîntul şi m-am aşezat lîngă Joanne.
— Louis - a spus ea -, să-ncepem cu începutul. Prezintă-te judecătorului. Cine eşti ? De ce ar trebui onoratul tribunal să aibă încredere în dumneata ? Zi: sînt cutare, născut în cutare loc, avînd cutare profesiune, stabilit la Windsor în Ontario de la data cutare, căsătorit cu...
M-a făcut să recit toată poliloghia, punîndu-mi rînd pe rînd întrebările bine cunoscute. Cine eram eu ? Din ce motive şi în ce împrejurări îmi părăsisem ţara? Dintre martori, o cunoscusem pe Dna Tania Jeffers ? Dar pe Dl Gloss ? Şi pe Dna Perrin (numele oficial al Mihaelei) ? De cînd ? Avusesem vreun contact cu Dl Adrian Storm? Soarta familiilor persecutate mă mişcase ? Avusesem vreodată sentimentul că trebuia făcut ceva pentru a le ajuta?
Recitîndu-mi depoziţia, pe care o învăţasem conştiincios dinainte, cu ajutorul Joannei şi al Barbarei, am fost foarte atent să nu mă îndepărtez de linia pe care mi-o trasase avocata. îmi debitam calm lecţia, care lecţie nu era însă altceva decît viaţa mea, propria mea viaţă. Or, viaţa mea nu avea cum să intereseze prea multă lume, îndeosebi în acest tribunal, pentru care mărturia mea nu constituia decît un scurt episod într-o afacere mult mai complicată. Cu toate astea, ea, mărturia mea, trebuia să joace cu siguranţă un rol în ansamblul procesului, rol pe care eu deocamdată nu-l cunoşteam. Nu-mi venise ideea s-o întreb limpede şi din vreme pe Joanne de ce trebuia să-mi depăn amintirile în faţa unor oameni total necunoscuţi, şi iată că acum figura încruntată a judecătorului, dispreţul vădit de pe aceea a avocatului părţii adverse, Dl Oakes, tonul glacial din glasul Joannei mă intimidau, mă derutau, pînă într-acolo încît, dacă n-aş fi avut notiţele mele în faţa ochilor, aş fi fost tentat, ca să scap, să înşir verzi şi uscate, în stilul lui Gloss, ceea ce ar fi avut, desigur, consecinţe dezastruoase pentru Dna Perrin (alias Mihaela) şi pentru fundaţia dumisale.
Să fim liniştiţi, n-am spus decît ce trebuia. Cu vocea mea monotonă, cu accentul meu străin, cu capul prudent aplecat

deasupra dosarului deschis, sînt convins că aveam aerul unui cretin, dar dat fiind că simţeam că acest aer făcea cumva parte din planurile Joannei, încercam să mă conformez cît puteam eu mai bine.
Judecătorul şi cei doi avocaţi m-or fi ascultat? Vor fi acordat o cît de mică atenţie confesiunii mele ? Imposibil de ştiut. Murmurîndu-mi textul, simţeam prea bine că această ceremonie mohorîtă şi prost luminată însemna, în felul ei, ceva infinit de important. Dar ce anume, n-aş fi putut să spun.
Eram pe punctul de a termina, cînd Dl Oakes, ridicîndu-se, rosti fără grabă, cu faţa întoarsă către judecător:
— Onorat tribunal, ar vrea oare partea adversă să aibă amabilitatea de a ne explica pentru ce în această afacere, care pune în joc reputaţia şi bunăstarea atîtor persoane, ne obligă pe toţi să pierdem un timp preţios ascultînd aceste baliverne care n-au nici o legătură cu fondul chestiunii?
Şi se aşeză la loc, mulţumit de sine.
— Magistre Banks? făcu judecătorul.
— Onorat tribunal - răspunse Joanne cu un glas abia audibil -, am putea oare ruga partea adversă să aibă încă puţină răbdare pentru ca martorul nostru să-şi termine depoziţia?
— Magistre Oakes ? întrebă magistratul.
— Onorat tribunal - exclamă Oakes ambalîndu-se -, sa ne explice atunci partea adversă în cîteva cuvinte în ce fel urmarea depoziţiei Dlui Veghe e susceptibilă de a lămuri procesul nostru.
Pe un ton la fel de umil, Joanne insistă:
— Vă rog să-1 lăsaţi pe Dl Veghe să-şi termine depoziţia.
— Onorat tribunal - făcu atunci Oakes -, am fost convocaţi aici ca să găsim o soluţie echitabilă în procesul care-i opune pe clienţii mei celor ai Magistrei Banks. Mi-ar face mare plăcere să înţeleg în ce măsură biografia Dlui Veghe, desigur, onorabilă în sine, nimic de zis în această privinţă - şi rînji răutăcios -, în ce măsură biografia unui brav imigrant în Canada, foarte pitorească de altfel şi plină de învăţăminte preţioase, ne poate ajuta să soluţionăm disputa noastră.
— Vă rog să-i daţi voie Dlui Veghe să vorbească - repetă Joanne în surdină.
"5

— Onorat tribunal - spuse Oakes pe un ton hotărît -, trebuie să-i reamintesc Magistrei Banks că problema care ne interesează este să aflăm dacă pretinsa fundaţie a Dnei Perrin, da, am zis bine *pretinsa* fundaţie, căci nimic pînă acum nu ne permite să-i acceptăm legitimitatea, problema care ne interesează, aşadar, este să aflăm dacă această fundaţie, deja de o tristă celebritate în analele escrocheriilor contemporane...
— Martorul nostru nu şi-a terminat încă depoziţia, onorat tribunal - murmură Joanne.
— ...dacă această Fundaţie, deja de o tristă celebritate - continuă Oakes -, are şi alte motive de a exista decît dorinţa de a spolia familia şi pe prietenii regretatului Michel Perrin, uzurpîndu-i, sub pretexte inadmisibile, totalitatea averii sale. Viaţa Dlui Veghe neavînd nici o legătură cu ceea ce ne interesează pe noi aici, mărturia sa nu este decît o diversiune inacceptabilă. Cer stăruitor să fie ştearsă din procesul-verbal.
Judecătorul dădea să spună ceva, cînd sala fu dintr-o dată cufundată în întuneric. Am vrut să mă ridic, dar mîna Joannei m-a apăsat pe umăr. După cîteva momente (o veşnicie), tuburile fluorescente s-au aprins iarăşi de la sine. în violenta lumină argintie, Joanne era în picioare, cu mîinile întinse. Ochii ei aruncau flăcări. Cu un glas extrem de pătrunzător, urlă:
— Să fie ştearsă, onorat tribunal, avocatul părţii adverse a spus „să fie ştearsă", l-am auzit cu toţii!
Judecătorul păstră tăcerea.
— A spus „să fie ştearsă", onorat tribunal! strigă Joanne, cu ochii în lacrimi. Ar vrea să fie ştearsă mărturia Dlui Veghe, înţeleg prea bine, onorat tribunal, de ce ar vrea s-o şteargă. Ar vrea să şteargă prima mărturie a unui evreu, prima mărturie a unui persecutat. Ar vrea s-o şteargă, preabunul nostru Magistru Oakes. Şi este acelaşi Oakes care, acum zece ani, declara - citiţi, vă rog, onorat tribunal - şi flutură un articol decupat dintr-un ziar vechi. Iată ce declara dînsul, acelaşi Magistru Oakes care vrea astăzi să fie ştearsă mărturia Dlui Veghe, el declara, citez: „Atît timp cît presa şi cinematografia, monopolizate de interesele evreieşti,...".

— Obiectez, onorat tribunal! - articula Oakes.
Judecătorul n-a răspuns.
— „Atît timp cît presa şi cinematografia, monopolizate de interesele evreieşti - reluă Joanne -, vor înăbuşi adevăratul glas al Americii, noi ne.vom continua, implacabili, lupta pentru adevăr." Lupta pentru adevăr, onorat tribunal, Magistrul Oakes şi prietenii dumisale numesc asta luptă pentru adevăr! Să înăbuşe glasul celor persecutaţi, asta-i lupta lui pentru adevăr, onorat tribunal?
— Obiectez, onorat tribunal - repetă Oakes.
— Vorbiţi - îl autoriză în sfîrşit judecătorul.
— Opiniile mele politice n-au nimic de-a face cu procesul în curs. Găsesc ultimele remarci ale Magistrei Banks deplasate şi totodată dispreţuitoare la adresa mea şi cer insistent să şi le retragă imediat.
Dar privirea îi şovăia.
— Magistre Banks ? întrebă judecătorul, întorcîndu-se către masa noastră.
Joanne păru că se calmează. Rămase o clipă tăcută, puse mîinile pe masă, îşi lăsă capul în jos, apoi, dintr-o dată, îl îndreptă şi rosti cu furie:
— Magistrul Oakes şi prietenii dumisale din Mişcarea pentru Adevărata Americă nu vor izbuti să ne înăbuşe glasul, onorat tribunal. Acest proces este procesul pe care calomnia îl intentează adevărului, este procesul deschis de interesele cele mai murdare şi mai josnice împotriva proiectului cel mai generos, cel mai dezinteresat din cîte există. De ce vor dînşii să distrugă Fundaţia pentru Emigrare şi Ajutorare, onorat tribunal ? Pentru că fundaţia le dă un dram de speranţă cîtorva nefericiţi. Un dram de speranţă pentru oameni precum Dl Veghe, oameni simpli, cinstiţi, de o moralitate fără cusur. Un dram de speranţă pentru cei care, seară de seară, înainte de a adormi, se gîndesc la America şi care, cu ochii închişi, visează la Statuia Libertăţii.
— Onorat tribunal, vă rog să remarcaţi că Dl Veghe e canadian - făcu Oakes, cu umerii căzuţi.
După ce fixă atent cele două părţi, judecătorul întrebă în cele din urmă:

— Magistre Oakes, mai ţineţi să ştergeţi mărturia Dlui Veghe ?
— în meseria noastră, onorat tribunal, uneori trebuie să ştim să dăm dovadă de generozitate - rosti avocatul după o lungă tăcere, înclinîndu-se uşor.
Joanne m-a îmbrăţişat cu un gest larg şi şi-a şters ochii. Strîngîndu-mi mîna, m-a bătut viguros pe umăr. Am cerut permisiunea să mă retrag.
Cîtva timp mai tîrziu, văru-meu prin alianţă, Adam Kraszniewicz, mi-a explicat, zîmbind, sensul acestei mici drame:
— Prezenţa ta era indispensabilă, Louis. Această excelentă avocată ştia foarte bine (şi cum să nu fi ştiut ?) că depoziţia ta nu prea avea mare lucru de-a face cu procesul. Dar avea nevoie de tine ca să izbutească să-i distrugă credibilitatea lui Oakes în faţa judecătorului. Imbecilul ăla nu şi-a dat seama că, avînd antecedentele pe care le are, n-ar fi trebuit să se dea la tine. De-acum încolo, nici nu mai poate fi vorba să pledeze în faţa unui complet de judecată. Oakes a priceput prea bine că Joanne l-ar face bucăţele. Ai să vezi, nu va trece mult şi se va ajunge la un acord amiabil între cele două părţi.
în această poveste, viaţa mea, aceea pe care o trăisem, greu sau uşor, n-are importanţă, şi pe care continuam s-o trăiesc, s-o trăiesc în fiecare zi, de dimineaţa pînă seara, jucase prin urmare rolul momelii atîrnate într-un cîrlig de undiţă. Cel puţin audienţa de la tribunal m-a făcut să înţeleg raţiunea vizitei şi a atenţiilor lui Gloss.
Şi acum lovitura finală, secretă, trăsnitoare, imparabilă. Promisesem să-mi corectez cît mai repede versiunea scrisă a depoziţiei. într-o frumoasă după-amiază de pe la începutul lui septembrie, mi-am revăzut textul redactat în ajun, în cursul unei ultime întrevederi cu Joanne, venită în vizită la Windsor. Voiam să-1 trec pe curat, la maşină, ca să i-1 trimit Joannei a doua zi. Pe raftul de lîngă maşina de scris nu mai era hîrtie. Sertarul meu era gol. Ar fi trebuit să mă duc să cumpăr un top, dar Miez de Pîine şi copiii tocmai ieşiseră

în oraş, iar cea'tle-a doua maşină era la un atelier auto, pentru revizia frînelor. Am urcat la etaj ca să văd dacă, din întîmplare, nu mai era ceva hîrtie în scrinul din dormitorul nostru, acolo unde ştiam că nevastă-mea ţinea felicitările de Anul Nou cu desene dulcege, texte lăcrimoase şi plicuri din hîrtie japoneză.
Rujuri de buze, cutiuţe cu farduri, flacoane de lapte demachiant, loţiuni tonice, creme de zi şi de noapte, aspirine, pastile, eşantioane de colonie, mini-şampoane, piepteni, perii, un uscător de păr şi, în sfîrşit, pachetele de felicitări, plicurile, iar dedesubt, da, un teanc de coli.
Dezamăgire însă, erau deja acoperite de scrisul Barbarei. M-am uitat la ele o clipă, le-am întors, am citit cîteva rînduri. M-am năpustit dintr-o dată jos, m-am închis în camera de oaspeţi şi le-am parcurs de la un capăt la altul.

I

Dragostea mea, ştiu că n-ar trebui să-ţi scriu, ştiu că ar fi mai prudent, dar nu mă pot stăpîni. Doresc prea mult să mă auzi, să te gîndeşti, măcar cîteva clipe, la mine. Unde eşti, în ce oraş, pe care scenă, înconjurat de ce discipoli, urmărit de ce admiratori ?

Ştiam foarte bine de la început că dragostea noastră e întemeiată pe absenţă. Şi totuşi mă întreb dacă absenţa, pe care am sfidat-o şi pe care încă o mai sfidez, nu e mai tare decît puterea mea. Mi-ai spus, e drept, că această despărţire nu este cu adevărat o despărţire, mi-ai jurat că în ciuda distanţei vom fi întotdeauna unul alături de celălalt. Ştiu la fel de bine ca şi tine că ceea ce avem noi e o comoară nesftrşit mai preţioasă decît banala prezenţă. Şi totuşi îmi lipseşti zi şi noapte şi fac un efort supraomenesc ca să nu spun mai mult.

Mi-ai cerut să te port în inimă, aşa cum şi tupromiteai că ai să mă porţi în inima ta. Aşa e ? Te gîndeşti la mine ? Acaparat de ocupaţii şi amuzamente, oare nu m-ai uitat deja pe jumătate ? Nu, iubirea mea, nu pot să concep aşa ceva, şi

Am dreptul să sper că voi primi un semn de la tine ?
Adevărat, m-ai avertizat că va trebui probabil să renunţ la această consolare. îţi înţeleg prudenţa. Dar nu ţi-am oferit deja dovezile bunei mele credinţe ?
Cel mai greu mi-e că nu ştiu niciodată unde eşti. Nu îndrăznesc să întreb pe nimeni de teamă că rostindu-ţi numele m-aş încurca, aş roşi şi m-aş trăda. Ieri am avut totuşi un moment de fericire, văzînd la televizor un reporter care vorbea despre tine şi despre cariera ta. Ţi-a înşirat succesele printre oamenii de afaceri, a lăudat forţa discursurilor tale, uşurinţa cu care cucereşti publicul.
Mai era nevoie să mi-o spună ? Am sperat o clipă că am să te zăresc. Mai bine poate că n-afost aşa, căci la gîndul că am să te văd, mi-a sărit inima şi a trebuit s-o apăs cu amîndouă mîinile ca să-i potolesc bătăile. Din fericire, eram singură, dar curînd am fost înconjurată de martori care cu siguranţă mi-arfi remarcat tulburarea dacă dorinţa de a te vedea mi-ar fi fost îndeplinită.
După aceea însă m-am lăsat pradă descurajării. Am fost convinsă că m-ai părăsit şi am înţeles că nu mai pot să suport.

III

Am regretat ultima mea scrisoare şi am păstrat tăcerea cîteva săptămîni. Nu mi-a fost uşor şi fiecare zi era pentru mine o victorie.

Astăzi cedez tentaţiei de a-ţi scrie pentru că nu mai ştiu ce e cu mine şi nici dacă trebuie sau mai pot să am încredere în tine. N-am făcut mofturi. Cînd ne-am cunoscut, te iubeam deja în felul meu, cum poate iubi o femeie cu prea puţină experienţă, stîngace, timidă, şi aş fi trecut sub tăcere acest început de iubire dacă tu, cu precizia cu care m-ai atacat, n-ai fi trezit tot ce stătea adormit în mine de-atîta vreme. Cum să nu te fi crezut atunci cînd îmi spuneai că inima ta bate în acelaşi ritm cu a mea ? Şi fiindcă m-ai făcut fericită, eram sigură că şi eu, la rindul meu, te-am făcut fericit. Nici o clipă nu mi-a trecut prin minte că singura ta plăcere a fost să mă seduci şi să mă umileşti. Din păcate, uşurinţa cu care am cedat te-a dezamăgit cu siguranţă şi, neştiind cum să te răzbuni pentru că ai învins atît de uşor, ai hotărît să mă răneşti de moarte.

Fii mulţumit, om crud ce eşti, rana pe care mi-aifăcu-o e de nevindecat. Durerea mă sfîşie, precum o fiară pe care aş fi ascuns-o sub veşminte. Te iubesc şi mă detest fiindcă n-am ştiut cum să te fac să mă iubeşti şi tu. Nu pot să trăiesc fără tine, dar nu îndrăznesc să-mi doresc să-ţi fiu aproape, de teamă ca prezenţa ta să nu arate faptul dureros că iubirea ta pentru mine n-a existat decît în visurile mele.*

Dar ce spun eu ? N-am făgăduit că te voi iubi orice s-ar întîmpla ? Dacă îţi place să mă faci să sufăr, am să sufăr cît vrei. în jurul meu, familia şi cei apropiaţi îmi ştiu poate deja secretul. Mă vor dispreţui, îşi vor întoarce faţa de la mine. Voi fi supusă celei mai oribile persecuţii i voi fi în acelaşi timp şi plînsă, şi ignorată.

Fie ca aceste nenorociri să se abată asupra mea, ca să-ţi dovedească tăria iubirii mele. Plînge-te că pasiunea mea nu e destul de vie, acuză-mă că mai trăiesc, că-mi găsesc motive

zzi

să exist altundeva decît în tine. Porunceşte-mi să las totul şi să te urmez sau, şi mai necruţător, interzice-mi să o fac. Interzice-mi prezenţa ta, exilează-mă departe de tine pentru totdeauna.
Sau, ca să-mi dai lovitura de graţie, nu-mi scrie niciodată, păstrează tăcerea, fă-mă să sufăr, aruncă-mă în valurile deznădejdii, o, dragostea mea.
IV
Aflu de la Adam, vărul meu, că voiajul tău la Detroit nu va mai avea loc. Ştiam că trebuia să te duci acolo, ca să iei cuvîntulla colocviul „Succes 1980", „seminarul de afaceri cel mai în vogă în America", potrivit reclamei care umple o pagină întreagă din Detroit News. *„Vă prezentăm personalităţile cele mai fascinante ale vremii noastre", scrie acolo, după care sînt înşirate figurile lui Zig Frank, specialistul american nr. 1 al motivaţiei, păr argintat, multă prestanţă, Debbi Cornfield, PDG a Biscuiţilor Cornfield, frumuseţe sudistă seducătoare şi discretă, Peter Crow, strategul succesului cu un zîmbet triumfător, John Scott, rîs cretin, creatorul şi moderatorul programului televizatY'e* urmele dumneavoastră, *Tom Emory, faţă de boxer, consilier experimentat în vînzări* en gros, *şi apoi tu, dragostea mea, dar ce fotografie... privire fixă, surîs crispat /Şi totuşi, ceva din înflăcărarea şi din forţa ta transpare în acest instantaneu, sub care scrie „cea mai mare promisiune a motivaţiei contemporane". în fine, lîngă tine, abia îmi cred ochilor, fotografia placidă a lui Gerry Ford, fostul preşedinte al Statelor Unite, care va vorbi despre curaj, integritate şi cinste în vremuri de criză. Sînt tulburată scriind aceste nume, sînt ale unor oameni pe care ai să-i cunoşti, pe care poate îi cunoşti deja, care ajung la tine de cîte ori vor...*
Aşteptam această ocazie, mi-ai pomenit de ea, nutream planuri unul mai nebunesc decît altul ca să mă strecor şi eu acolo, ascunsă în mulţime, ca la sfîrşitul emisiunii să trec

printre admiratorii agăţaţi ciorchine de tine... Ai fi fost încîntat să mă vezi PAifi lăsat la o parte siluetele lor servile ca să faci un salt miraculos, cu chipul radiind de fericire, pînă la mine ? M-aifi luat în braţe şi m-aifi strîns cu patimă în faţa mulţimii care, dîndu-se un pas îndărăt, electrocutată de respect, ar fi lăsat ochii în jos ca să nu maculeze cu indiscreţia ei splendoarea întîlnirii noastre ?
La drept vorbind însă, e poate mai bine să aflu că, pînă la urmă, nu vei fi la Detroit săptămîna viitoare. Asta înseamnă că nu va trebui să suport umilinţa de a te vedea întorcîndu-ţi privirile de la mine, făcîndu-te că nu mă vezi în mulţime, continuînd să asculţi cu amabilitate linguşelile imbecile ale şefilor de IMM-uri, ale asistenţilor de vînzători en gros, *ale întreprinzătorilor provinciali uimiţi că au dreptul, plătind taxele de înscriere, să le strîngă mina personalităţilor celor mai fascinante ale vremii noastre.*
Glumesc, dar nu te iubesc mai puţin, aventurierul meu, oratorul meu absent. Mi-ai făgăduit sau, oricum, e ca şi cum ai fi făcut-o, să mă iei cu tine peste mări şi ţări, să mă faci să cunosc o viaţă de vis, scăldată în lumina reflectoarelor, acoperită de ovaţii.
Visul acesta apus într-atîta stăpînirepe mine încît aş vrea uneori să-l visez mai departe, în pofida răcelii tale. Iubirea e dăruire. M-aş dărui ţie ca să te slujeşti de mine după cum ţi-e voia, fără să dai nici o atenţie dorinţelor mele. Vezi, nici măcar nu mai am nevoie să sper că mă iubeşti şi tu.
Această scrisoare va fi ultima. Am distrus cele cîteva amintiri pe care mi le-ai lăsat; fotografia ta de adolescent, cu privirile încă grele de inocenţă şi speranţă, vechii butoni de manşetă pe care pretindeai că i-ai purtat în ziua primei împărtăşanii (erau oare ai tăi ? împărţi butoni asemănători tuturor femeilor pe care le întîlneşti prin călătoriile tale?), prima ta poezie, Pescăruşul rănit *(oare ai scris-o chiar tu sau ai copiat-o din vreo culegere de poezii uitate ?). Am rupt şi*
H3

pagina din Detroit News *cu fotografia ta alături de cea a preşedintelui Ford.*
Recunosc că nu mi-a fost uşor să mă despart de aceste mărturii ale orbirii mele, într-atît de frivolă e dragostea ! Ştiam prea bine că aceste fleacuri n-au însemnat niciodată nimic pentru tine, şi totuşi amintirea propriilor mele visuri a vrut să le salveze. Lacrimile pe care mi le-a pricinuit distrugerea lor m-au făcut să înţeleg că te-am iubit pe tine mai puţin decît am iubit propria mea dragoste pentru tine. Doar ea a zămislit umbra căreia i-am trimis gîndurile şi scrisorile mele.
Ai răspuns, în sfîrşit. N-ar fi trebuit s-o faci. Aş fi înţeles oricum că năluca de care mă credeam iubită nu există, dar aş fi păstrat măcar o umbră de îndoială în ce te priveşte. Acum ştiu cine eşti. Tandreţea prefăcută, politeţea impertinentă cu care mă copleşeşti, ca să nu mai vorbesc de respingătoarele ameninţări pe care le insinuezi, au aruncat asupra adevăratei tale firi o lumină dintre cele mai crude. Falsa ta sinceritate e şi mai abjectă decît minciunile tale de odinioară. Pretindeai atunci că mă asculţi ca să mă descoperi, acum îmi ceri tăcerea ca să te acoperi.
Fii liniştit, nu voi dezvălui nimic nimănui. Mi-eprea ruşine că m-am lăsat atrasă de farmecul tău de mucava ca să mai fiu ispitită să povestesc cuiva nişte amintiri care mă umilesc mai mult decît uitarea ta afăcut-o vreodată.
Află în fine că soarta ne-a scutit de ceva mult mai rău. Mi-e cu neputinţă să te fac să înţelegi pe tine, care nu exişti decît ca să minţi, cît aş fi fost de pedepsită dacă din aceste împrejurări dezgustătoare ar fi ieşit un sîmbure de adevăr care mi-ar fi amintit întotdeauna de sinistrul moment al întîlnirii noastre.
Am distrus scrisoarea ta. N-am nevoie s-o recitesc ca să-mi aduc aminte cine eşti.
Am pus foile pe genunchi şi am închis ochii. înainte ca ameţeala să facă să se învîrtească încăperea, şi o dată cu ea casa şi tot universul în care locuisem de ani de zile, am avut

o clipă de luciditate, în răstimpul căreia am văzut-o pe Barbara întorcînd capul ca să mă fixeze cu ochii ei albaştri, uşor obosiţi. A fost prea mult pentru mine şi am izbucnit în plîns, pentru prima oară din ziua cînd... Din ziua cînd ţinusem de mînă o fiinţă care, la drept vorbind, nu mai însemna de-acum nimic pentru mine, atît de mare era noua mea durere.

Am închis ochii şi am încetat să mai gîndesc. Timpul s-a oprit, pereţii şi plafonul s-au strîns peste mine, îmi auzeam inima bătînd încet, precum pendula din lemn de nuc din apartamentul părinţilor mei, de pe strada Plantelor. De ce avusese nevoie să joace acest personaj de melodramă? Ca să-l zăpăcească pe infectul de...? Ca să... Dar dacă, în definitiv, nu fusese un simplu joc, o pantomimă, dacă, cine ştie... Dacă nevastă-mea simţise într-adevăr şi poate mai simţea încă aceste... Cum să le spun?

Arţarii sădiţi în faţa casei erau negri şi lucioşi. Frunzele se depărtau unele de altele ca mîinile unui om supus la cazne. Din cînd în cînd, cu un zgomot surd, maşini treceau prin faţa peluzei noastre. M-am scufundat din nou, de astă dată într-un soi de subterană umedă şi slab luminată.

Am rămas acolo o bucată de timp, dar am izbutit în cele din urmă să ies la suprafaţă. Am urcat atunci, nu fără greutate, scara acoperită cu mochetă şi, ajuns în dormitorul nostru, am pus ciornele scrisorilor la locul lor. Am mîzgălit luînd-o de mai multe ori de la capăt un bilet pentru Miez de Pîine, în care-i explicam că mă dusesem pe jos să iau maşina de la atelier. Am lăsat mesajul pe şemineu. Ea îmi ştia obiceiurile ciudate, între care mersul pe jos era cel mai puţin de înţeles. Am înghiţit cîteva guri de apă şi am ieşit.

Prima mea intenţie a fost să bat la uşa lui Adam, la două străzi de noi. M-am răzgîndit însă. Aveam o figură prea jalnică şi întrebările lui Adam m-ar fi derutat, ba chiar m-ar fi silit să-i fac confidenţe pe care aş fi putut să le regret mai tîrziu. Să fim calmi. în asemenea situaţii, primul lucru de făcut este să-ţi păstrezi calmul. Dar cerul şi pomii se încăpăţînau să se strîngă în jurul meu, aşa că a trebuit să mă aşez pe peluza

vecinei noastre, mamă a patru băieţi cu pielea măslinie, al căror tată fugise de-acasă cu cîţiva ani mai înainte.
Am alunecat într-un labirint cu valţuri negre care-şi schimbau direcţia în fiecare moment. Am coborît în goana mare către un fel de văgăună largă, înconjurată de ziduri convexe care abia luceau în întuneric, dar de fapt n-am ajuns acolo, fiindcă vecina, aplecată deasupra mea, m-a întrebat, plină de solicitudine, dacă aveam nevoie de ceva. Nu, n-aveam nevoie de nimic. Avusesem o mică ameţeală, dar deja mi-era mai bine, mult mai bine. M-am ridicat şi am pornit-o iarăşi spre atelierul auto.
La ora trei după-amiaza, McDonald's-ul de la colţul dintre Bayview şi Kitchener e întotdeauna gol. Cu un pahar de carton umplut cu ceai, m-am aşezat în spate pe dreapta, cu faţa la perete şi spatele la sală. Să fim calmi. M-am prăbuşit din nou, dar de data asta am izbutit să-mi stăpînesc trupul. Pluteam încet pe o mare caldă, sub un cer jos şi sumbru, ca şi cum bolta cerească s-ar fi strivit de valuri, iar eu alunecam prin puţinul spaţiu rămas liber. O gură de ceai mi-a făcut bine.
Am rămas nemişcat. Un minut? O jumătate de oră? Nori cenuşii îmi treceau cu o rapiditate ameţitoare pe deasupra capului. Vîntul îngheţat care-i mîna din urmă îmi biciuia faţa. Aş fi vrut să-mi acopăr obrajii cu ceva, dar, curios lucru, mîinile-mi păreau lipite de masă. Aplecînd capul, am reuşit să apuc paiul înfipt în lichidul fierbinte. Altă gură de ceai. Treptat, vîntul s-a domolit. Calculîndu-mi cu grijă mişcările, am izbutit să ridic mîna stîngă şi să-mi şterg fruntea. Am luat paharul cu ceai în mîna dreaptă şi l-am dus la buze.
Cînd se întîmplase aşadar? Cînd cu vizita noastră la vila Joannei şi cu glezna luxată a Barbarei. Un pretext, un pretext ipocrit, o minciună, oare cum de nu-mi dădusem seama pe loc? Iar Joanne, probabil la curent, doritoare să-şi scoată pîrleala, un menaj modern, fiecare în legea lui, dacă nu te prinzi, te priveşte, e vina ta. Ce repede, totul s-a petrecut atît de repede, în cîteva clipe, ani de zile de strădanii spulberaţi

>,
ca un fum, bine spusese ea a doua zi, sînt cineva pe care tu nu-l cunoşti. Adormisem în magazie, i-am auzit întorcîndu-se, ce putuseră să facă între timp, unde şi cum ? Fuseseră într-adevăr la spital? Oare nu se repeziseră mai degrabă în primul motel, cu aviditatea unor... Destul.
Şi pe urmă? în săptămînile care au urmat? Au vorbit? S-au văzut din nou? Faimosul stadiu de formare de la Kitchener, într-un lung *week-end,* de joi dimineaţă pînă duminică, cînd voia să ştie dacă n-aveam de gînd s-o însoţesc, am fi putut lăsa copiii cu... La Kitchener! Cum să fi vrut eu s-o însoţesc la Kitchener? întrebare inutilă, pe care mi-o pusese ca să-mi adoarmă bănuielile! Ca şi cum n-aveam destule de făcut la Windsor, destule dosare de pus la punct, destule cuie şi şuruburi de bătut în subsol, în garaj! Dar nu bănuiam nimic, eram orb.
Şi pe urmă? Evident, e la mintea cocoşului, propria mea călătorie la Toronto, la Tîrgul anticarilor canadieni, într-o vineri, copiii la creşă, toată ziua, o zi întreagă, de la ora nouă dimineaţă la cinci după-amiază, cu o mică întrerupere ca să ia copiii şi să-i ducă la Dna Stone, care-i ţinea la ea pînă seara. Sper cel puţin că nu şi-au dat totuşi întîlnire acasă, în patul nostru! în camera de oaspeţi, poate? Ar trebui să mă duc să verific, să caut, să scotocesc?
Destul, trezeşte-te, Ludovic, nu te umili, nu cădea în genunchi, nu te tîrî pe jos. De ce să te gîndeşti la asta, de ce să te laşi torturat, orbit ? Amintirile astea nu-mi aparţin, destul că citisem nişte scrisori care nu-mi erau adresate mie, mi-am primit pedeapsa, altele nu mai vreau. Am strîns din dinţi şi, vreme de cîteva minute, am rămas cu ochii pironiţi la peretele din faţă, contemplînd acuarelele groaznice care evocau lacuri livide şi munţi putreziţi.
Şi doar presimţisem, după sosirea lui Gloss, că... Ba nu, e o iluzie, cum aş fi putut să ghicesc că... Poveştile lui Gloss şi ale Joannei, care nu duceau niciodată la nici un deznodămînt şi, de altminteri, nici n-ar fi avut cum să ducă, fiindcă păreau special imaginate ca să nu iasă niciodată nimic din ele,
"7

urzeala încîlcită a acestor poveşti îmi tulburase minţile, mă năucise de tot. Rătăcit prin acel păienjeniş de baliverne, nu vedeam că la doi paşi de mine se petreceau nişte lucruri la care nu puteam să mă gîndesc fără să mă treacă fiorii. Mulţimea de personaje pe care nu le cunoscusem şi nici n-aveam să le cunosc vreodată, fie pentru că erau moarte de mult, deseori în împrejurări suspecte, dar poate apocrife, fie că trăiau la naiba, la Paris, la Berlin, la Amsterdam, la Sighişoara, mulţimea asta de personaje şi destinele lor mă înconjurau şi mă orbeau ca o ceaţă străbătută de lumini multicolore. Da, simţisem eu prea bine, toate astea nu erau decît un bîlci al deşertăciunilor! Un bîlci al deşertăciunilor care-mi scotea în evidenţă nenorocirea, aşa cum îmi paralizase de la bun început atenţia şi o ameţise pe nevastă-mea, copleşindu-mâ pe mine cu vise otrăvite şi despovărînd-o pe ea de jugul care, acum eram nevoit să-mi spun, părea să o fi apăsat destul de greu!

Dar, la urma urmei, era adevărat că o apăsase greu, jugul de care vorbim? Suferise chiar atît de mult alături de mine? Cum să ştiu ? Să fi avut ea nevoie de ceva ce eu nu-i puteam da? De dragoste, poate, de vreme ce vorbea atîta despre asta în scrisorile ei? Nu, nu putea fi vorba despre aşa ceva. Aveam convingerea fermă că în ţara asta era prea puţin probabil, prea puţin normal, chiar de-a dreptul imposibil şi cu totul anormal ca o fiinţă omenească să se îndrăgostească, prin asta înţelegînd să fie cuprinsă de o iubire nebună, de acel gen de iubire care, ca un vultur, îşi zăreşte prada din înalt şi, scoţîndu-şi ghearele, plonjează şi o înşfacă, după care, orice s-ar întîmpla, rămîne în stăpînirea ei.

Cealaltă varietate de iubire nebună nu bîntuia nici ea pe aici, cel puţin din cîte ştiam eu: mă refer la ochii care se întîlnesc şi care, apucaţi de un delir irezistibil, lansează în acelaşi timp şi fără să-şi dea seama mari harpoane nevăzute care se înfig în măruntaiele celuilalt, astfel încît cei doi îndrăgostiţi, din pricina durerii insuportabile pe care o simt, rămîn înlănţuiţi pe vecie unul de altul. Şi cu toate că uneori soarta le e potrivnică şi viaţa se înverşunează să-i despartă,

fiecare va simţi alături de el, pînă la sfîrşitul zilelor sale, prezenţa invizibilă a celuilalt, prezenţă care le va reaminti, ca o grea binecuvîntare, ca o nenorocire tainică, de forţa neîmblînzită a soartei. Iubirea aceasta care se hotărăşte altundeva şi care are autoritatea şi plăcerea crudă de a-şi orbi victimele pînă cînd nu mai ştiu de ele, această iubire nu poate exista aici. Iar dacă uneori, în pofida a orice, se iveşte totuşi şi pe aici, căci puterea ei e suprafirească şi nu se supune nicidecum obiceiurilor locului, familia şi prietenii îndrăgostitului îl vor socoti bolnav, îl vor supune unui tratament de dezintoxicare psihică şi-l vor reintegra cu forţa, pentru propriul său bine, în rîndul oamenilor care ştiu ce fac.

Fiind adevărat că nu-i oferisem, fără doar şi poate, nevesti-mii acest gen de iubire, mă consolam cu gîndul că nici ei nu-i păsa probabil cine ştie ce. Eram însă sigur că scrisorile pe :are tocmai le citisem nu erau, în ciuda aparenţelor, un simptom al iubirii care pogoară, ca un trăsnet, de foarte sus. în noua mea patrie, zeii se fereau cu grijă să intervină în treburile muritorilor. Avantajul era apreciabil. Nevastă-mea n-avea să joace rolul unei adevărate femei adultere, pasiunea dementă, fuga în străinătate, părăsirea copiilor, ca să nu mai vorbim de dezamăgirea finală urmată de sinucidere. Nu, era cu totul şi absolut exclus, puteam fi sigur de asta. Barbara era cineva care ştia ce face.

în schimb - şi ăsta era reversul medaliei -, nimic nu mi se părea mai ameninţător decît o persoană care ştie întotdeauna ce face. Căci acest gen de persoane nu se lasă lesne înduioşate, iar apelul la principii care le depăşesc competenţa - marea iubire, angajarea pe viaţă, forţa misterioasă a universului -, departe de a le atinge, le contrariază şi le exasperează. Ele găsesc aceste apeluri excesive, necinstite, de parcă, în toiul unei partide de *rummy,* unul dintre jucători ar scoate un revolver din buzunar şi i-ar soma pe ceilalţi să-i dea pe loc pietrele de care are nevoie.

în acelaşi timp, admiţînd o clipă că nevastă-mea ar fi fost sensibilă la astfel de argumente, aveam eu dreptul să le folosesc fie ca s-o îndepărtez de mine, fie ca s-o păstrez?

Aveam oare atîta nevoie de ea încît să am şi dreptul să o înjunghii din gelozie şi să mă duc apoi în pelerinaj la Templul Afroditei ca să îmbrăţişez genunchii zeiţei? Barbara şi cu mine nu aruncasem niciodată unul spre altul harpoanele magice care leagă oamenii cu legături imposibil de desfăcut. Dragostea noastră (căci se cuvine pînă la urmă să folosim acest termen, deşi într-un sens mai slab, la fel cum numim „sărbătoare" şi carnavalul de la Rio, şi cina de patru persoane oferită de Barbara şi de mine într-o seară mohorîtă de ianuarie, în cinstea părinţilor ei aflaţi în trecere prin Windsor), dragostea noastră deci fusese de la bun început o alianţă între două persoane care ştiau ce fac, ştiinţa aceasta fiind, în cazul Barbarei, pecetea firii şi a lumii ei, în vreme ce eu, pentru prima oară în viaţă, simţisem cît era de frumos, de plăcut şi de util să urmez o cale pe care mi-o trasasem singur, în loc să mă reped mereu dintr-un loc în altul, împins de dorinţă, hăituit de nevoi şi amintiri, fără să ştiu prea bine încotro mă îndreptam şi nici de ce o luasem într-o parte anume mai curînd decît în alta.

Nu, n-o iubeam pe Barbara aşa cum o iubisem şi, pînă de curînd, o mai iubeam încă pe cea a cărei mînă o ţinusem într-a mea şi al cărei nume mi se pare cîteodată prea dureros de rostit. Pe nevastă-mea o iubeam aşa cum iubim un copil pe care l-am adoptat după ce i-am verificat originea, starea de sănătate, greutatea, certificatele. Şi, la drept vorbind, Barbara a fost aceea care m-a remarcat prima, m-a examinat îndeaproape, m-a cîntărit, m-a scuturat, m-a curăţat, m-a împăturit şi apoi, satisfăcută de efortul ei, m-a adoptat. De ce a făcut toate astea ? Iată o întrebare pe care nu mi-am pus-o niciodată. Căci nici ea nu mă iubea pe mine în sensul tare, violent, convulsiv, al termenului.

Pe autostradă, la 15 km spre est, se află un centru de cumpărături, Sunnyvale (Valea însorită), loc părăsit şi ploios unde, alături de cîteva prăvălii de închiriat, consumatorul poate alege între un vînzător de clătite, o călcătorie, un birou de asistenţă financiară mereu închis, un magazin cu haine de

•*vV-'
ocazie şi *Turnul de jad,* cel mai mare restaurant chinezesc din zonă. La sfîrşit de săptămînă, ne ducem adesea cu copiii acolo, iar mie îmi place să privesc prin ferestrele mari clienţii care se apropie. Aparţin de cele mai multe ori clasei de noi imigranţi veniţi din Hong Kong şi din Malaiezia, ţinuturi în care abundă căsătoriile aranjate de familie.
De fiecare dată, admir mersul sigur de sine al tinerelor neveste cu feţe crispate, mîndre că au copii tunşi frumos şi bărbaţi cu figuri prăbuşite de oboseală, care le urmează cu paşi de somnambuli. Aţintite drept înainte, privirile femeii şi ale bărbatului nu s-au întîlnit probabil niciodată şi totuşi cuplurile nu par nefericite. Am chiar impresia că se cred cele mai fericite din familia, din clanul, din ţara lor. Poate că nici măcar nu-şi compară soarta cu a altora, ci găsesc pur şi simplu că sînt la locul ce li se cuvine, în deplin acord cu destinul şi cu mersul lumii.
într-un anumit sens, căsătoria mea cu Barbara a fost şi ea una aranjată, numai că, în locul bunicilor, părinţilor şi unchilor, am aranjat-o chiar noi, am aprobat-o chiar noi. De ce n-am avea şi noi atunci dreptul, precum tinerele perechi venite din Hong Kong, să traversăm semeţi uriaşa parcare asfaltată, să ţinem capul sus şi să arătăm universului că avem, că posedăm, eu o adevărată soţie, Barbara un adevărat soţ, şi amîndoi copii adevăraţi?
Uneori, căsătoriile aranjate de familie se întîmplă să devină greu de suportat, şi cei în cauză se descurcă cum pot. Cît despre căsătoriile pe care le aranjăm noi înşine, le desfacem încă şi mai lesne, întrucît ne simţim autorizaţi să facem ce vrem. Adevărata primejdie nu e încălcarea legii - căci în toate relaţiile umane încălcările legii sînt inevitabile -, ci aceea de a o încălca fără remuşcări, cu conştiinţa împăcată a cuiva care-şi stabileşte sieşi propria lege. Cînd legea aceasta începe să devină agasantă, cel mai simplu e să promulgăm imediat alta. Dar cum aceste mini-legi nu afectează doar un singur individ, nu ne rămîne decît să deplîngem soarta celor din jur, de care nimeni nu se va sinchisi, pe care nimeni nu va catadicsi să-i asculte, căci ei n-au dreptul să-şi spună părerea.

Stăpînirea de sine şi planificarea atentă a existenţei noastre nu au numai avantaje.

Mi se va spune oare atunci că stăpînirea de sine nu trebuie înţeleasă nici ca tribunal suprem, nici ca parlament, ea semănînd mai degrabă cu măiestria unui artist care, în pacea atelierului său, cu tuşe succesive, îşi aduce statuile la perfecţiune ? Că mă modelez prin urmare pe mine însumi, ca şi cum ar fi vorba de o operă de artă, ascultînd de regulile inefabile ale frumuseţii ? Toată lumea ştie însă că există o frumuseţe a lucrurilor proaspete şi una a ruinelor. Unele opere de artă sînt frumoase pentru că sînt perfecte, altele pentru că timpul sau vandalii le-au amputat un braţ, nasul, sexul. Iar dacă vreau să obţin acest gen de frumuseţe, sînt eu oare autorizat, ca să mă asemăn cu Venus din Milo, să-mi tai, în focul avîntului statuar, amîndouă braţele? Admiţînd că voi găsi forţa morală de a o face, cum voi mai izbuti pe urmă să frămînt propriul meu lut? Ca să nu mai vorbesc de faptul evident că nu mă modelez numai pe mine, ci şi pe cei care trăiesc în preajma mea, părinţi, prieteni, soţie, copii, îi sculptez şi pe ei şi sînt la rîndul meu sculptat de ei. Spre a-i ajuta să atingă adevărata frumuseţe, am eu oare dreptul să le şlefuiesc puţin nasul cu dalta, să le adaug cîteva perechi de braţe în plus, ca să fie aidoma zeiţelor indiene, să le pun capul în locul pîntecului, ca în picturile cubiste? Să mă las şi eu ameliorat de cei din jur în acelaşi fel?

Ultima întrebare defineşte exact situaţia în care mă aflam. Trăind alături de Barbara, mă obişnuisem de-a lungul anilor să prefer mereu hotărîrile ei înclinaţiilor mele. Soţia mea avea avantajul de a cunoaşte infinit mai bine ca mine lumea în care trăiam; se pricepea, în plus, cu frumuseţea nespusă a atitudinilor ei, cu privirea-i amicală şi totuşi întotdeauna puţin vagă, puţin indecisă, să mă facă să simt privilegiul şi fericirea de a fi de acord cu ea. Şi, pe cît pot să-mi dau seama, hotărîrile ei au fost întotdeauna judicioase, ca de pildă aceea de a ne cumpăra prima noastră casă într-un cartier îndepărtat, dar abordabil.

Tocmai ni se născuse primul copil, iarna se prelungea apăsător, Miez de Pîine se simţea obosită din cauza alăptatului

şi a colicilor care-1 trezeau pe cel mic în fiecare noapte şi-1 făceau să plîngă îndelung. Acestor neplăceri li se adăuga şi entuziasmul mamei ei, care suna în fiecare seară ca să afle ce mai facem şi nu se resemna deloc să închidă telefonul. într-o zi, pe la jumătatea lui februarie, nevastă-mea a deschis ziarul şi mi-a arătat un anunţ privind vînzarea cu reducere, la sud de ruta 401, a unor noi loturi de case şi vile, cu nume care inspirau o încîntare factice: Forest Hill (Dealul împădurit), Emerald Grove (Boschetul de smarald), Little Bear's Brook (Pîrîul ursuleţului). A doua zi pe seară, ne-am dus să vedem locul. Rînduri de case ridicate în grabă, construite din scînduri acoperite cu un izolant termic şi cu mortar, se întindeau cît vedeai cu ochii în pustiul de zăpadă cafenie. Cele cu cinci camere pe care le-am vizitat, imagini ale dezolării înseşi - plafoane joase, încăperi minuscule, băi încă neinstalate, pivniţe neterminate -, semănau toate între ele. Miez de Pîine a ştiut totuşi să aleagă ceea ce a susţinut ea că era cea mai bună dintre acele magherniţe glaciale şi, cu ochii strălucind, cu obrajii roşii, cu copilul în braţe, s-a ridicat pe vîrfuri şi mi-a spus la ureche: „Nu vrei să propunem un preţ?". Era mai curînd o decizie decît o întrebare.

Am făcut o ofertă cu 10% inferioară preţului cerut, deja considerabil redus. Administratorul, înconjurat de hîrtii, mi-a aruncat o privire dispreţuitoare şi n-a răspuns nimic. M-am ridicat să plec, scrîşnindu-mi cizmele pe podeaua murdară. Omul m-a chemat înapoi, a împins nişte hîrtii înspre mine şi mi-a arătat cu un aer ursuz unde trebuia să semnez. O dată întorşi în apartamentul nostru, Miez de Pîine mi-a sărit de gît. Să-şi fi îndoit ea piciorul stîng (de pe partea inimii), ridicîndu-şi graţios cizmuliţa de piele neagră, aşa cum fac soţiile fericite cînd îşi sărută bărbatul în filmele vechi ? N-am lungit gîtul ca să văd. Dar mi-a spus cu glasul ei cel mai tandru: „Louis, sînt mîndră de tine, ai fost foarte bun, individului i s-a făcut teamă că pleci. Şi vom avea casa noastră exact, dar exact la preţul pe care-1 prevăzusem eu la ultima noastră mărire de salariu".

Cum să descriu mîndria, ruşinea, accesul de curaj şi disperarea pe care le-am resimţit în seara aceea! Mîndrie, fiindcă-i

plăcusem lui Miez de Pîine. Ruşine, fiindcă nu uitasem încă arta tocmelii pe care o foloseam odinioară la Bucureşti, în Piaţa Mare, ca să obţin un preţ bun de la ţigăncile aşezate pe jos şi înconjurate de coşuri de flori: o primă ofertă la o treime din preţ, cîteva false plecări ca dezgustat de a mă mai tîrgui, întoarcere şovăitoare cînd florăreasa mă striga: „Domnu', domnu', staţi aşa, că vă las mai ieftin", şi în sfîrşit încheierea tîrgului, cînd cumătră, proferînd o ploaie de ameninţări şi înjurături, ajungea să lase preţul iniţial la jumătate. Atunci scoteam banii din buzunar şi înşfăcam florile. Curaj, fiindcă mă simţeam în stare să înfrunt iarna şi singurătatea acelui cartier nou împreună cu soţia mea şi cu băieţelul nostru. Disperare, în fine, fiindcă Pîrîul ursuleţului mi se părea că se află la capătul lumii, într-un loc pe care nu l-aş fi ales niciodată de capul meu, dacă aş fi avut prilejul să-mi exprim adevăratele preferinţe suficient de timpuriu în viaţă.
Barbara ştia ce făcea şi ştiam şi eu, sau cel puţin învăţam să ştiu de la ea. Cu rezerva că mă iniţiam în această artă comportîndu-mă într-un fel care îmi era absolut străin şi că bucuria mea de a deveni în sfîrşit propriul meu stăpîn (sau mai curînd aceea de a învăţa stăpînirea de sine de la soţia cea mai frumoasă şi mai potolită din lume) era în mare parte ştirbită de latura neplăcută, penibilă, antipatică şi deprimantă a activităţilor pe care se presupunea că trebuie să le întreprind în această calitate. Astfel încît uneori mă întrebam cu voce scăzută dacă stăpînirea de sine era nevoie să îmbrace numai-decît aspectul sclaviei şi dacă libertatea de a-ţi hotărî soarta însemna neapărat să te îndeletniceşti cu lucruri de care n-aveai nici un chef.
Nu contează, bunăvoinţa e molipsitoare, iar aceea a lui Miez de Pîine punea stăpînire pe mine pe furiş, cu paşi de lup, la fiecare surîs, la fiecare ocheadă irizată de făgăduinţe, la fiecare gest schiţat de mîna ei cu degete lungi. Abia ne mutasem sub ploile din martie în casa în fine terminată, că nevastă-mea, ajutată de Stanley Wallace şi de soţia lui, a umplut mocheta verde închis din salon cu reviste şi manuale care îţi spuneau cum să meştereşti diferite lucruri prin casă:

Instalatorul canadian, O casă de vis, nimic mai uşor, Cum să vă amenajaţi singuri subsolul, soluţii ideale şi convenabile.

Stanley a abordat subiectul imediat. Proprietari fiind, trebuia să ne consacram neîntîrziat toată energia ca să sporim valoarea proprietăţii noastre şi, pentru a combina utilul cu plăcutul, cea mai bună cale era (titlul broşurilor o anunţa deja) să ne amenajăm singuri subsolul. Amenajarea unui subsol, a insistat soţia lui, nu e mare lucru, Stanley instalase deja două, unul în casa din Fenley Park - şi aşa se face că arh putut s-o vindem în plină perioadă de criză, unul din rarii cumpărători se amorezase de subsol -, altul în micul pavilion unde stăm acum, la Oakley Ridge, trebuie să veniţi să-l vedeţi, mai ales duşurile şi toaletele, Stanley le-a pus cu mîna lui, piesele vin de la fabrică cu instrucţiunile de montare, nimic mai uşor. Micul Andrew a izbucnit în plîns, l-am strîns la piept şi am început să umblu cu paşi mari prin salon, aşa cum făceam în fiecare noapte ca să-i calmez colicile. înduioşaţi, prietenii noştri s-au retras.

Studiu aprofundat al proiectelor, măsurători, calculul rezistenţei la sol, alegerea modelului, obţinerea unui nou împrumut de la bancă, comandarea materialelor, pereţi, dulapuri, gresie, faianţă, ţevărie, chiuvetă, cadă, toalete, oglindă, suport de prosoape. „încet-încet - îmi repeta Miez de Pîine aşezată pe jos lîngă mine dinaintea planurilor mari depliate -, încet-încet toată lumea reuşeşte s-o facă, trebuie să avem răbdare."

Telefona la *Cauciucul canadian,* supermarketul cu articole de fierărie şi materiale de construcţie, cerea precizări, sărea în maşină ca să se ducă să verifice vreun amănunt de neînţeles, revenea cu noi explicaţii, cu săgeţi şi scheme desenate cu creionul direct pe instrucţiunile de montare.

Transportam cu grijă obiectele grele din porţelan şi plastic, le aşezam asudînd la locul prevăzut, le fixam, racordam ţevile una cîte una, şurub cu şurub, oprindu-ne după fiecare mică etapă ca să verificăm de patru-cinci ori în planuri, în manuale, luînd ca model toaletele şi baia de la etaj, dacă făcusem bine şi executasem operaţiunea potrivită. Din cînd în cînd, trebuia totuşi să deşurubăm, să scoatem ţevile, să reluăm

montarea dintr-un punct anterior, răsfoind cu nervozitate aceleaşi manuale, aceleaşi instrucţiuni de folosire care de astă dată păreau să spună contrariul a ceea ce spuseseră cu o oră mai devreme, într-atît puteau varia interpretarea unui cuvînt, sensul unei spirale, însemnătatea unei linii întrerupte, provocînd consecinţe incalculabile în instalarea aparatelor, în comparaţie, montarea pereţilor, încastrarea uşilor prefabricate, lipirea linoleumului cu flori mari şi a mochetei cărămizii au fost un fleac, o nimica toată.

La sfîrşitul lui septembrie, cînd subsolul era gata de mobilat, am închiriat o furgonetă ca să transportăm o canapea veche, o masă din lemn de arţar, nişte scaune desperecheate şi cîteva tablouri prăfuite de care Stanley şi soţia sa fuseseră bucuroşi să se descotorosească. Puse alături de vechiul meu televizor alb-negru, aceste obiecte uzate creau în subsolul proaspăt amenajat o dulce intimitate, o dezordine călduroasă, ca şi cum ne-ar fi aparţinut dintotdeauna, iar înfăţişarea lor obosită ne amintea de vremea cînd Barbara mai era copila care surîdea în fotografia veche făcută într-o vacanţă în Newfoundland i stînci palide, buruieni, Dl Young încă tînăr, dar la fel de melancolic, la fel de insesizabil ca şi astăzi, Dna Young mulţumită s-o ţină de mînă pe Barbara, care, la 12 ani şi jumătate, era deja o fată înaltă, cu cosiţe blonde şi privirea pierdută.

Eram fericiţi şi aveam toate motivele de pe lume să fim. Andrew dormea acum fără să se trezească de la opt seara la opt dimineaţa, iar noi, Miez de Pîine şi cu mine, aveam tihna să ne uităm la televizor (pe vremea aceea succesele erau *Canon, Kojak, Colombo),* să jucăm domino, să stăm de vorbă, cu lungi momente de tăcere, despre noi înşine şi despre viitorul nostru.

„Sînt atît de mulţumită - recunoştea nevastă-mea - că sînt măritată, că sînt aşezată la casa mea, că nu trebuie să ies cu bărbaţi pe care nu-i cunosc, nici să mă frămînt dacă le-am făcut impresie bună ori nu, nici să aştept să văd dacă au muşcat momeala şi-mi vor telefona ca să-mi ceară o a doua, o a treia întîlnire. Ce plăcut e că nu trebuie să-mi storc mintea

să le pun întrebâYT despre viaţa lor ca să reuşesc să-i fac să deschidă gura şi nici, mai rău decît orice altceva, să-i ascult înşirînd minciuni jalnice despre propria lor persoană."
Şi îmi arunca una din acele priviri grele de tandreţe care nu aşteaptă răspuns. Privirea ei, care nu căuta să-mi citească taina din ochi, ar fi putut la fel de bine să se îndrepte spre mine şi dacă aş fi fost cufundat în citirea ziarului sau dacă, umblînd în patru labe prin cameră, aş fi fost absorbit de căutarea unor bucăţi rebele de mochetă care trebuiau lipite iarăşi pe podea. Era o tandreţe meditativă şi unilaterală, o pură stare de spirit, o întîlnire calmă cu ea însăşi care nu încuraja nici întîlnirea ochilor, nici efuziunile sentimentale, nici sărutările, nici mîngîierile.
în această din urmă privinţă, de altfel, nu mă puteam plînge. Rareori Barbara îmi refuza mîngîierile. Le primea în tihnă, surîzînd, satisfăcută să-şi poată spune că eram încă tineri şi că era normal şi îmbucurător ca un cuplu căsătorit de vîrsta noastră să facă dragoste şi să-şi şoptească vorbe dulci. Braţele-i albe ieşeau de sub plapumă şi, după ce străbăteau aerul cu mişcarea ondulată a unui gît de lebădă, mi se aşezau pe umeri. Strîngîndu-mă uşor la pieptul ei, îmi murmura „Hello" la ureche.
Mai tîrziu, atunci cînd noile moravuri sexuale au ajuns şi la Windsor, mi-a cumpărat unul din acele ghiduri erotice la modă şi m-a pus să-l citesc. Dar, în ciuda faptului că îmbrăţişările noastre, devenite cu trecerea timpului mai rare, au dobîndit, datorită sîrguinţei mele, o nouă virtuozitate, gentileţea placidă pe care le-o imprima soţia mea n-a dispărut, ci, dimpotrivă, a sporit, ca şi cum mulţimea tehnicilor învăţate, departe de a trezi animalul ascuns în fiecare din noi doi, îl adormea în realitate şi mai adînc. Tocmai de la această forţă narcotică, sînt convins, a venit succesul noilor moravuri şi uşurinţa cu care mulţimea le-a adoptat. Vălul de pudoare o dată sfîşiat, misterele sexualităţii, care din timpuri străvechi îi făcuseră pe oameni să se înfioare, au devenit în sfîrşit inofensive, molcome, domestice.
Am vîndut casa doi ani mai tîrziu, de îndată ce valoarea ei a atins nivelul prevăzut de Barbara de la începutul lumii.

Siguri pe noi, cu beneficiul realizat am negociat cumpărarea unei case mai spaţioase, mai bine construite, înconjurată de o grădină ceva mai mare şi prevăzută cu un garaj dublu. în subsolul pe jumătate amenajat, am adăugat o cameră pentru oaspeţi dotată cu o mini-bucătărie şi am reinstalat toaletele, fiindcă fuseseră prost racordate la canal. De astă dată, am făcut-o ca un expert, singur şi fără ajutorul nimănui, cu atît mai mult cu cît Miez de Pîine era însărcinată cu Sophie şi a doua ei sarcină ne pricinuia mai multe necazuri decît prima. începînd din luna a şasea, a trebuit să stea la pat. Pierdea puţin sînge, iar doctorii hotărîseră că avea nevoie de odihnă.

După naşterea Sophiei, nevastă-mea s-a simţit mai bine, dar o violentă hemoragie uterină, cauzată de un cheag de sînge, a silit-o să se reîntoarcă la pat. A obţinut un concediu de două luni şi, cu ajutorul maică-sii, care s-a grăbit să se instaleze la noi pentru această perioadă, am scos-o la capăt. Am învăţat să mă ocup de Andrew, care se plimba prin casă răsturnînd scaunele şi furînd bibelourile, pe care le ascundea în salon, sub pernele de pe sofa. Soacră-mea o îngrijea pe Miez de Pîine şi supraveghea bebeluşul nou-născut. Aveam o mulţime de treburi casnice de făcut, dar, spre marea mea mulţumire, dezordinea şi mirosul de scutece murdare n-au izbutit să se înstăpînească în casă.

Lucrurile s-au îmbunătăţit după Anul Nou. Barbara s-a întors la slujbă, dar cu program redus, maică-sa i-a trimis o fată care o ajuta la masă şi casă, astfel că mult înainte de sosirea verii următoare ne regăsisem deja bunăstarea liniştită pe care o avusesem în toţi acei ani. Treptat, Miez de Pîine s-a restabilit, silueta i-a redevenit zveltă, gîtul şi-a recîştigat graţia dinainte, cearcănele de sub ochi i-au dispărut aproape cu totul, grăuntele de tristeţe care-i pigmenta acum privirea i se ascundea cel mai adesea sub un abur de bunătate şi răbdare. Şi-a reluat dansurile populare la club, s-a străduit să piardă din greutatea pe care o acumulase, a dat cîteva serate pentru prietenii noştri. La sfîrşitul zilei, cînd se întindea lîngă mine, o simţeam însă istovită, sleită de puteri, gata să se abandoneze

tăcerii. Nu îndrăzneam s-o tulbur şi, din recunoştinţă, îmi imaginez, sau ca să nu-mi schimb bunele intenţii, a luat obiceiul să adoarmă cu mîna pe umărul meu, ca o mîngîiere alinătoare, poate şi ca să-mi pună cel mai dulce frîu.
N-aveam însă nevoie de căpăstru, eram admirabil de stăpîn pe mine în acele împrejurări, datorită ajutorului unei psihologe abile la care mă duceam o dată pe săptămînă, urmînd astfel sfaturile unanime ale prietenilor noştri. De acord, argumentau ei, trecusem cu bine proba celui dintîi copil, nimic de zis; doi copii *însă era* altă treabă, de două ori mai mult, fără a mai pune la socoteală boala şi oboseala soţiei mele. Oare n-aveam să mă las în curînd cuprins de gelozie? Afecţiunea Barbarei, de-acum consacrată aproape în întregime copiilor, n-avea să-mi lipsească? N-aveam să mă închid în mine, să nutresc un resentiment tacit şi, cine ştie, să caut în altă parte atenţia de care nu mă mai bucuram în sînul familiei?
Faptul de care sînt cel mai mîndru este că la aceste argumente n-am răspuns urlînd: „Lăsaţi-mă naibii în pace, vedeţi-vă de treburile voastre", cum aş fi avut chef şi poate chiar ar fi şi trebuit să fac. Nu m-am răstit la ei (şi totuşi ce plăcere mi-ar fi făcut), nu le-am aruncat în faţă acesior binevoitori că sentimentele mele nu priveau pe nimeni altcineva decît pe mine şi că puteam foarte bine să le suport aşa cum erau, fără să-mi pierd timpul şi banii exhibîndu-le în faţa unei persoane necunoscute. Nu, am tăcut din gură, fiindcă ştiam deja ce răspunsuri mi-ar fi fost adresate: „Nu e vorba de o necunoscută, ci de o *specialistă,* în faţa medicului îţi scoţi în mod firesc hainele, sufletul nu e la fel ca trupul, de acord, totuşi la biserică oamenii povestesc ce au pe suflet fără să ştie întotdeauna cine se ascunde după perdeaua confesionalului, sentimentele tale, ai dreptul, desigur, să le trăieşti, dar ce-i de făcut dacă dintr-o dată încep să te tulbure ? Noi înţelegem totul, sîntem indulgenţi faţă de orice, în afară de tulburări".
Prietenii mei se gîndeau, fără a îndrăzni să formuleze ideea cu voce tare (într-atît de mult îi îngrozea acest pericol),

că cea mai mică tulburare în menajul de alături, dacă rămîne nedescoperită, dacă nu e ţinută sub control şi eliminată la timp, riscă să se agraveze, să roadă şi să ruineze nu numai căsătoria în cauză (s-au mai văzut cazuri şi se vedeau neîncetat altele), ci şi să se propage prin contagiune în vecinătate, în oraş, în toată regiunea, distrugînd în cele din urmă alte menajuri, alte vieţi fericite, dacă nu chiar compromiţînd pacea, atît de preţioasă şi de fragilă, a întregii noastre lumi, aşa cum am apucat-o. Trăim, păreau ei să vrea să spună, într-o stare de tihnă desăvîrşită, precum nişte călători care înaintează printr-o cîmpie nesfîrşită fără grabă, fără curiozitate şi fără regrete. E responsabilitatea fiecăruia dintre noi să ştie bine ce face, ca nu cumva abaterea cea mai măruntă, neajunsul cel mai mic să contamineze toată caravana, să dezlănţuie definitiv şi irevocabil necazurile, dezordinea, haosul.
Dna Wegener, psihologa, o femeie încă tînără, cu ochi ispititori, mi-a pus numeroase întrebări, unele penibil de intime, despre viaţa mea conjugală, a ascultat cu atenţie răspunsurile, mi-a dat sfaturi bune pe care le-am urmat literalmente şi m-a îndemnat să trec pe la ea de fiecare dată cînd aş fi simţit nevoia. Din spirit de solidaritate faţă de familie şi prieteni şi ca să nu mă depărtez de comportarea pe care mi-o recomandaseră, am revenit la consultaţiile acestei doamne cumsecade o dată pe săptămînă. Ea mă simpatiza, unchiul ei matern se născuse la Cernăuţi, de unde plecase la începutul secolului (la tanc, am spus eu, ceea ce a făcut-o să rîdă). După una din consultaţii, am invitat-o la o cafea.
M-am interesat ce metodă folosea. Observa, mi-a explicat ea, în ce direcţie priveau pacienţii. în ce direcţie priveau? Da, care le era direcţia privirii. Dacă, atunci cînd vorbeşti, ridici ochii privind la dreapta, înseamnă că spui adevărul, dacă laşi ochii în jos întorcîndu-i la stînga, înseamnă că spui minciuni. Frumoasă descoperire, nici nu se sinchisea de amănuntele care mişunau în povestirile pacienţilor ei, îi era de-ajuns să le observe mişcarea ochilor.
— Şi eu ?
— Şi dumneata ce ?
— La mine, în ochii mei, citeşti adevărul sau aiureli?

— La dumneata, hm, e destul de ciudat, dumneata priveşti drept înainte, ca şi cum ai fi învăţat răspunsurile pe de rost.
— Pe de rost ? Ce absurditate!
— Ştiu prea bine. Totuşi personalitatea dumitale mă intrigă şi bănuiesc că trebuie să avem multe lucruri în comun.
Ideea asta m-a şocat într-atît încît am găsit de cuviinţă să nu mă mai duc la ea. După cîteva săptămîni, mi-a telefonat ca să mă întrebe cum mă mai simţeam. Am asigurat-o că totul mergea ca pe roate, mai ales de cînd venise şi mama, care pentru prima oară în viaţă descoperea Lumea Nouă şi-şi vedea nepoţeii. Puţin dezamăgită, psihologa mi-a spus rîzînd • „O ai pe mama dumitale, nu mai ai nevoie de mine" şi mi-a urat mult bine.
Nu avusesem niciodată nevoie de ea, la drept vorbind. Nevoie aveam (dar cum să fi obţinut lucrurile astea?) de un dram de libertate, de arta de a duce povara vieţii cu mai puţină tristeţe, de ştiinţa nepăsării şi a siguranţei de sine care mă enervau atîta la Gloss sau la...
încă o gură de ceai, deja mai puţin fierbinte. Mă simţeam mai bine, respiram, priveam pe fereastră maşinile staţionate de ambele părţi ale restaurantului. De unde putuse copia Barbara acele scrisori, unde putuse să găsească termenii aceia atît de grandioşi, de neverosimili ? în culegerea de scrisori de dragoste care, acum îmi dădeam seama, zăcea de-o vreme pe scrinul ei? în romanele bune şi proaste, clasici englezi şi poveşti de dragoste groase cumpărate la supermarket, pe care le devora lungită în cadă? Cu siguranţă, melancolia desuetă a văicărelilor ei de acolo venea. După o clipă, mi-am reproşat că sînt rău. Ea scria Ia fel cum umbla prin casă, la fel cum întorcea capul, cum îşi mişca mîinile, cu încetineala, cu graţia şi cu greutatea cuiva care ştie ce face şi care, chiar cînd copiază neroziile născocite de cine ştie ce specialişti ai exta-zului sentimental, n-avea nici o nevoie să se abată vreodată din cale.
Şi, dintr-o dată, durerea m-a lovit din nou, insuportabilă. Nu e suficient să ştii ce faci, mai trebuie să faci şi să ştii... Să faci şi să ştii ce? Despre ce-i vorba? Şi deodată am înţeles.

Nici ei! Nici ei! Fusese o amăgire, o nebunie, o iluzie, o neînţelegere... Ce grozăvie, ce şoc, ce cuţit înfipt sub centură... Eroii, uriaşii, supraoamenii pe care-i admiram de atît timp şi pentru care eram gata să uit de mine, să mă umilesc, să mă chinuiesc, să accept cele mai grele corvezi, cele mai antipatice, cele mai penibile, cele mai plictisitoare, se dovedea, ce oroare indescriptibilă, se dovedea că nu ştiau nici ei întotdeauna ce fac, că nu urmau nici ei chiar întotdeauna şi îndeaproape sfintele reguli ale bunei purtări, că nu se comportau nici ei chiar întotdeauna unii faţă de alţii cu tact şi nici cu respect şi, palmă care îmi aprindea obrajii, că nu-şi ţineau nici ei chiar atît de scrupulos promisiunile lor binevoitor de îngîmfate.

Ah, ce tortură să constat că în aceste privinţe puteau să fie la fel de păcătoşi ca şi noi, noi, cei abia scăpaţi din naufragiul Estului, născuţi la porţile Orientului, răsfăţaţi de moliciunea moravurilor, îndobitociţi de arhaismul obiceiurilor, înspăimîntaţi de carnavalul Utopiilor! Erau aidoma nouă, aceşti prinţi ai pămîntului, aceşti moştenitori ai tuturor imperiilor, aceşti deţinători ai tuturor bogăţiilor, aceşti răspînditori ai tuturor normelor şi ai tuturor harurilor, erau aidoma nouă. Instalaţi îndărătul amestecului lor de modestie şi aroganţă, de prietenie şi dispreţ, îndărătul felului lor sumbru şi aşezat de a-ţi spune în acelaşi timp : „Dacă aţi şti cît vă apreciez" şi „Dacă aţi şti cît vă dispreţuiesc", îndărătul măştilor de pe chipurile lor erau aidoma nouă. Cum putusem să mă amăgesc atîta vreme ? Nu numai că-mi ratasem tinereţea (toate amorurile care nu duseseră la nimic şi singurul care sînt sigur că ar fi putut să reuşească, pierdut prosteşte), dar îmi irosisem şi cei mai frumoşi ani ai vieţii sedus de un ideal fără sens. Mama avea dreptate, eram un fraier, un *loser,* cum se spune pe aici.

A, da, psihologa, ei ar trebui să-i dau un telefon. Ea cel puţin nu m-ar asculta, mi-ar urmări absentă mişcarea ochilor. I-aş ţine în jos, nemişcaţi, ca s-o derutez. Ca să mă intimideze, mi-ar da o lecţie, mi-ar ţine un discurs, mi-ar face un curs întreg despre gelozie. Deja mi-l făcuse de două ori. Pasămite nu avem nici un motiv să fim geloşi, nimeni nu ne aparţine

sută la sută, ideea e absurdă, fiinţele umane nu sînt obiecte, susceptibile ca atare de a fi posedate. Nu răspunsesem tiradei ei; era evident că nici ea nu credea ce spune. Şi cu toate astea avea dreptate, deşi fără măcar să bănuiască, pur şi simplu pentru că...
Iar celălalt mic geniu, cum îl chema, discipolul lui... Am început să uit numele... Cel care rostea neîncetat cuvîntul „dorinţă". Dorinţă în sus, dorinţă în jos, plete lungi, acum încărunţite, legate în coadă de cal, o pereche de blugi găuriţi, bascheţi murdari, vocea, cuvintele rămîn aceleaşi, dar părul se albeşte, pielea se ofileşte, obrajii se adîncesc, ochii se sting, fruntea se ridează. Dorinţa!... Nu mi se aprind călcîiele după Nuţi decît dacă Gigei e înnebunit după aceeaşi Nuţi. Dorinţa, susţinea el, nu e nimic, dar nimic altceva decît un triunghi, adică Gigei, eu şi duduia.
Să presupunem însă că Gigei nu există, nici, în consecinţă, triunghiul, şi că eu sînt totuşi căpiat după Nuţi. Şi că, pe deasupra, e de-ajuns ca un alt bărbat să se dea în vînt după ea... Dar nu e vorba de Nuţi, e vorba de... în ce mă priveşte, e de-ajuns ca un Steve oarecare să se fîţîie pe lîngă ea, iar ea să-i facă ochi dulci, ca să mi se facă lehamite, să abdic, s-o las baltă, să vînd în pierdere, să-mi fac bagajele, taxi! Cu triunghiurile eu, ca să fiu sincer, n-am nici o treabă. Se iubesc, să se ţină bine de laturi, eu mă caţăr în vîrf şi adio! Număr pînă la cincizeci, poate pînă la o sută, căci unele cazuri sînt mai serioase, şi din Nuţi nu mai rămîne nici măcar ecoul umbrei unei amintiri. Dispărută, evaporată, ştearsă, ca şi cum s-ar fi deschis o trapă şi frumoasa ar fi fost înghiţită de un hău. Trapa se închide la loc, nu mai e nimeni acolo, podeaua e goală, nici o amintire, nici o urmă. Asta-i cu triunghiurile. Şi nu e vorba nici de ciudă sau de ideea bizară că dispreţuim fiinţele care ne stau la îndemînă, gata să se lase iubite, ca să alergăm cu sălbăticie numai după acelea care se refuză. Ciuda, imbold al iubirii - idee de adolescenţi timizi şi arţăgoşi. „Titina, drăgălaşo, n-ai de ce să stai proţăpită aici să te plictiseşti, am o mulţime de treburi de făcut, poţi să pleci, du-te să te distrezi, nu te mai iubesc, nu te-am iubit niciodată.
M3

— OK, iubitei, se potriveşte de minune, tocmai voiam să ies cu băieţii la bar. Ciao. — O, Doamne sfinte, ce aud oare, ce nebunie îngrozitoare, nu pleca, te iubesc, rămîi, eşti singura, eşti unica, tu, numai tu, mă sfîşii, mă omori..."
Nu, nici despre asta nu e vorba. Unii dintre noi, dacă iubesc o femeie, apoi chiar o iubesc, ea n-are nici o nevoie să pară că vrea să plece. în schimb, presupunînd că ar dori cu adevărat să ne părăsească, ne pare foarte râu, dar ce putem face? Ducă-se cu bine, călătorie sprîncenată! Aici, sîntem oameni serioşi, nu suferim de stranii fisuri lăuntrice, de traumatisme curioase, de angoase insolite, de amintiri penibile, abia-abia îngropate, de umilinţe nedigerate, de spasme de egoism nevindecat.
Mi-am atins faţa. Era călduţă şi netedă.
Proprietatea, triunghiul, ciuda... De-ar fi fost numai asta... Supărarea mea era, din nefericire, mult, mult mai gravă. Nu era vorba că scrisorile pe care le citisem mi-o răpeau pe Miez de Pîine, că o pierdeam pe Miez de Pîine, că o pierdusem deja, ca în filmele în care nababul dă deoparte un peisaj aflat deasupra şemineului, deschide seiful din perete şi, Dumnezeule, grămada de diamante nu mai e acolo! (Proprietate.) Nici că o iubeam *cu atît mai mult* cu cît fusese sedusă de celălalt, ca atunci cînd invitatul trage cu ochiul la tînăra moştenitoare al cărei soţ aleargă după alte fuste, ea îi zîmbeşte, soţul vede, îşi priveşte nevasta şi, dintr-o dată, se îndrăgosteşte iar de ea... (Triunghi.) Despre ciudă nici nu merită să mai pomenim. Numai păianjenii, care-şi secretă din propriile lor măruntaie plasa de prins muşte, trăiesc doar pentru a-şi devora prada. Firește, dacă musca găsește că e mai nostim să se ducă să se distreze, treaba nu mai merge.
Nu, nu Miez de Pîine dispărea, *eu* eram la pămînt, pentru că ea nu era pur şi simplu o altă făptură (era şi asta, desigur), ci era acea altă făptură a cărei apropiere, ale cărei priviri, ale cărei dorinţe, proiecte, obiceiuri, gusturi, prezenţă se amestecaseră atît de inextricabil cu făptura mea încît nu mi-aş fi putut prelungi existenţa dacă, din această ţesătură, jumătatea urzelii ar fi fost dintr-o dată smulsă.

Faci o glumă, ea izbucneşte în rîs, eşti încîntat, uşor flatat, ai făcut-o să rîdă, ai umor. Să presupunem însă că rămîne rece. Umorul tău va fi fost atunci irosit degeaba, eşti omul cel mai plicticos de pe Pămînt. A doua zi revii la atac, ea ridică din umeri, of, ăştia veniţi din Est, îşi spune ea, cu veşnicele lor glume deplasate! într-o zi totuşi, fie că e foarte bine dispusă, fie că ai nimerit tu genul de umor care-i place, pufneşte în rîs. în urma unei lungi campanii, ţi-a recunoscut dreptul de a o face să rîdă. în sfîrşit eşti şi tu nostim, de o nostimadă bine cumpănită. Sînt calităţi care nu înfloresc decît sub privirea unei alte fiinţe, a uneia singure.

Ceaiul se răcise, dar începusem să înţeleg. N-au decît să fie aidoma cu noi, dacă aşa au ei chef, încă n-am ajuns în Rai, deocamdată mai sîntem pe Pămînt, pe cîte ştiu. Dar sînt calităţi care nu înfloresc decît...

Talentele mele de instalator, de pildă, de zugrav, de ucenic dulgher şi de lipitor de mochetă. De şofer, de mecanic auto (mediocru), de negociator de ipoteci, de contabil al casei, de cumpărător de provizii, de expert în compararea rapidă a preţurilor. De tată model, format la dubla şcoală a lucrărilor Dr. Dodson din California, mare protector al copiilor alintaţi, şi a celor scrise de Dr. Turtle din Boston, promotor inflexibil al obiceiurilor sănătoase. De soţ prezentabil, care ştie să pălăvrăgească în mod plăcut despre preţurile caselor şi maşinilor, participă la iniţiativele din cartier, susţine amenajarea unui nou teren de joacă pentru cei mici, semnează petiţii împotriva construirii a ceva sau pentru construirea a altceva şi se ţine la curent cu boicoturile zilei, fără să le practice neapărat ori să le încalce.

Nu, nu-mi irosisem cei mai frumoşi ani ai vieţii! Nu, mama n-avea dreptate să creadă că eram un fraier, admiţînd că ar fi crezut-o, ceea ce nu era clar. Dimpotrivă chiar, învăţasem o mulţime de lucruri noi, folositoare, indispensabile şi eram cine eram fiindcă mă străduisem timp de ani de zile să-i plac lui Miez de Pîine. Mă modelasem, mă modificasem, mă formasem, mă plămădisem ca să-i plac ei. Şi asta nu era tot.

US

Nu doar *eu* mă modelasem, de unul singur, ci de fapt *ea* era cea care, aidoma nouă fiind ori nu, puţin contează, ea era cea care, prin privirea, prin surîsul ei, prin semnele-i de încurajare, prin tandreţea ei, ea era cea care, punînd umărul şi dîndu-şi silinţa, mă formase şi răsformase şi mă transformase. Şi care, prin privirea şi prin surîsul ei, prin încurajările şi prin tandreţea ei (şi, trebuie adăugat, căci pe lumea asta nimeni nu e perfect, prin îmbufnările ei, prin indispoziţiile, prin accesele de descurajare şi prin mîniile ei mute), mă menţinea în formă, mă menţinea aşa cum în sfîrşit devenisem. Era păzitoarea noii mele fiinţe şi apărătoarea ei. Dacă ea m-ar fi slăbit din mînă, totul în mine avea să se dezagrege, aşa cum, în generaţia părinţilor mei încă, fuga unui notar ruina familii întregi.

Am aruncat paharul de carton la coş, am ieşit din restaurant şi m-am îndreptat cu paşi măsuraţi către atelierul auto. Dădusem un nume temerilor mele, strînsoarea cerului slăbise, şi dacă cumva... La intersecţia dintre Kitchener şi Mackensey, am auzit un claxon insistent. Era ea cu copiii, se întorceau de la lecţia de gimnastică, maşina s-a oprit în dreptul meu şi am urcat.

în zilele următoare, mi-am dat seama însă că aceste temeri nu erau singurele. Pentru a sărbători Ziua Muncii (primul *week-end* din septembrie), am hotărît să mergem cu maşina la cascada Niagara, ca să le facem plăcere copiilor. Am ajuns înainte de amiază, cerul se acoperise şi deja şoseaua şi parcările erau aglomerate de autobuzele şi maşinile venite din toate colţurile provinciei Ontario şi ale statului New York. „Burger King!", au strigat copiii. Stînd la o coadă lungă, am obţinut cantitatea necesară de Whoppers moi şi jilavi, cu gust de castraveţi muraţi, însoţiţi de cartofi prăjiţi crocanţi şi uşor amari.

O dată masa terminată, ne-am dus pe jos pînă la cascadă şi, înghesuiţi de mulţime, am apucat-o pe culoarul care ducea la platforma amenajată chiar în peretele muntelui, în spatele cascadei. Agăţaţi de parapetul de oţel, înaintam păşind pe

scîndurile ude după cum ne purta mulţimea. Era aproape întuneric, zgomotul căderii de apă era asurzitor, ceaţa de picături pulverizate înmuia hainele şi părul turiştilor. Mulţimea se oprise. Lipit de spatele nevesti-mii, aşteptam să pornească din nou, cînd am observat că un capăt al barei care ne despărţea de prăpastie ieşise din locaşul lui. Bara era solid ţinută pe loc de stîlpii metalici înfipţi direct în stîncă, dar, sprijinindu-te de ea, era totuşi posibil s-o deplasezi suficient pentru ca un mic spaţiu să se întredeschidă în gol. Am împins metalul îngheţat, a părut că se îndoaie cîţiva centimetri. L-am îndoit încă puţin, am apucat-o pe Barbara de umeri şi cu un gest rapid am împins-o prin spărtură. Aluneca, nu avusese timp să se prindă de balustradă, şi se prăbuşea cu un strigăt în norul de apă zgomotoasă. Nimeni nu-i observase căderea.

Am deschis ochii şi m-am prins de parapet. Asudam, îmi bătea inima, picioarele mi se muiaseră. Miez de Pîine s-a întors către mine: „Ai ameţeală, dragule ? Uită-te înspre perete. Data viitoare ar trebui să iei o pastilă de Dramamine".

Eram deja aproape de ieşire. Copiii, surescitaţi, au vrut să mai înconjoare o dată cascada, dar perspectiva unei îngheţate de vanilie la Burger King i-a făcut să se răzgîndească.

în drum spre maşină, Miez de Pîine m-a lăsat pe o bancă şi s-a dus să vadă partea americană a cascadei, mai puţin frumoasă decît jumătatea canadiană, spunea ea. Stînd pe bancă, o vedeam plonjînd cu capul în jos prin perdeaua de spumă, către masa de apă verde. Elicoptere survolau zona mugind, salvatorii se aruncau în cuva largă, legaţi de pasărea cu elice prin cabluri grele de oţel. îi scoteau corpul din apă, i-1 puneau pe iarbă. Cu cătuşele la mîini, eram împins către cadavru. Ochii-i erau nemişcaţi, o crustă de sînge închegat îi acoperea tîmpla şi obrazul drept.

Fireşte, Dr. Wegener, psihologa, a fost încîntată să mă revadă: „N-ai mai venit să mă vezi, înseamnă că erai în formă", a spus zîmbind, subînţelegînd că, de vreme ce eram acolo, o duceam prost. I-am povestit nălucirile mele, străduindu-mă să privesc drept înainte.

— Nu e nici o îndoială - s-a pronunţat ea pe un ton doct -, nutreşti sentimente de ostilitate faţă de soţia dumitale. Problema e să aflăm de ce. Sentimentele acestea au existat dintotdeauna sau sînt de dată recentă? Au vreo legătură cu vizita mamei dumitale?
Am respirat uşurat. N-avea nici cea mai mică idee de necazurile mele. M-am lăsat deci cu dragă inimă interogat despre relaţiile mele cu maică-mea, am încetat chiar să-mi mai controlez mişcarea ochilor, din moment ce nu făceam nici un efort ca să mint.
— Vino din nou peste o săptămînă - a spus ea la sfîrşitul consultaţiei. S-ar putea să fie nevoie să lucrăm în profunzime. Ai auzit de terapia sub hipnoză?
Nu, nu auzisem. Era necesară?
— Pentru moment, probabil că nu. Eu rezerv hipnoza numai pentru cazurile cu adevărat disperate. Dumneata, deocamdată, cooperezi destul de bine.
înţelegînd amenințarea, am continuat să cooperez și să-mi mișc ochii cîte o jumătate de oră pe săptămînă cu toată vioiciunea de care eram în stare. Era plictisitor și relativ scump, dat fiind bugetul nostru, dar, curios, datorită acestor şedinţe halucinaţiile nu s-au mai repetat. Poate că fuseseră oricum o apariţie unică, o deflagraţie care a epuizat ea singură tot explozivul ascuns în măruntaiele mele. în orice caz, conversaţiile cu amabila doctoriţă aveau avantajul, de nepreţuit pentru mine, de a-mi justifica melancolia faţă de ai mei (o uşoară depresie, muncesc prea mult, se vede, consult o specialistă), îngăduindu-mi în acelaşi timp să trec sub tăcere fără alte consecinţe descoperirea şi citirea scrisorilor Barbarei. Descoperirea aceasta *trebuia* ascunsă, căci, dacă aş fi suflat un singur cuvînt despre ea, urmările ar fi fost dezastruoase. Psihologa și, o dată cu ea, toată mica mea lume ar fi înţeles atunci că ameţeala mea de la Niagara, departe de a fi trebuit să fie pusă pe seama traumatismelor mele personale (cărora Dna Wegener le inventa săptămînal, cu o vervă inepuizabilă, noi versiuni), avea nişte cauze mai plauzibile. S-ar fi sfîrşit atunci cu ipotezele despre mama dominatoare care, în absenţa

tatălui, m-ar fi marcat cu pecetea propriilor ei insatisfacţii, provocîndu-mi astfel dorinţa secretă de a o răzbuna prin intermediul uciderii simbolice a nevesti-mii (presupunînd că pricepusem acest scenariu, care de fapt poate să fi fost cu totul altul). S-ar fi sfîrşit în acest caz şi cura prin cunoaşterea de sine, şi eforturile (un fleac) de a asuma golul acestei pierderi. Lumea şi-ar fi dat seama atunci că sufeream de o adevărată „disfuncţie a relaţiilor conjugale", caz grav pe deasupra, de vreme ce avusese loc o încălcare a contractului conjugal, traumatism care impunea o terapie de cuplu. Or, ideea unei asemenea terapii mă îngheţa de groază. N-aş fi consimţit pentru nimic în lume să-mi povestesc în faţa soţiei mele gîndurile cele mai tăinuite şi mai greu de mărturisit, şi încă şi mai puţin să le ascult pe ale ei. Lăsaţi să iasă la iveală tot veninul pe care l-aţi acumulat, răniţi cît aveţi poftă susceptibilitatea *partenerului* dumneavoastră. Mulţumită acestei *comunicări* curajoase, veţi afla cum staţi, iar relaţiile dumneavoastră vor avea de-acum încolo o bază mult mai stabilă şi mai cinstită.

Numai că, o dată rostite, şi cum să nu le rosteşti, cînd terapeutul, cu o figură pătrunsă de bunătate, te îndeamnă atît de blînd: „Louis, ia spune-i Barbarei ce ai simţit cînd i-ai descoperit scrisorile adresate lui Steve. Iar dumneata, Barbara, explică-i lui Louis de ce le-ai scris...", numai că, o dată rostite aceste vorbe, nu se mai poate reveni asupra lor, iar ostilitatea, departe de a se stinge, se trezește din nou, se instalează, devine de neînvins. Poate o despărţire, o perioadă de încercare, sugerează atunci terapeutul, pentru ca fiecare să-şi facă o idee mai clară despre sensul acestei căsnicii. Mai tîrziu, alte întîlniri, alte lovituri şi apoi, din nefericire, mă văd silit, pentru binele dumneavoastră şi al copiilor dumneavoastră, să recomand divorţul. Asta aş fi putut să găsesc şi singur, de la bun început, pentru culpa de afront la onoare, ca pe vremuri. Această lungă tortură ceremonială cu deznodămînt cunoscut dinainte voiam s-o evit cu orice preţ. N-aveam nici un chef, în ce mă privea, să-mi fac o idee mai clară despre sensul acestei căsnicii şi nici s-o aud pe Barbara explicîndu-mi

motivele pentru care scrisese acele blestemate de scrisori (ştiam eu prea bine de ce!). Mai ales nu trebuia să afle că le descoperisem şi le citisem şi, cu atît mai puţin, să-şi dea seama ce anume simţisem eu parcurgîndu-le! Eram, dimpotrivă, extrem de preocupat să *uit de* existenţa acestor scrisori, să fac ca şi cînd ele n-ar fi existat niciodată, să le distrug, să le anulez retroactiv. Să fi vorbit despre ele ? Să zgîndărim adică rana, să rîcîim carnea sfîşiată, să-i punem sare şi să turnăm peste ea oţet?
Rana. Cele *două* răni. Ieşind de la Dna Wegener, mă opream la bibliotecă, urcam în biroul meu, culoarele erau pustii la şapte seara, telefonam acasă ca s-o previn pe Barbara că trebuia să stau o jumătate de oră la birou ca să rezolv un dosar întîrziat şi, în întunericul încăperii, mă gîndeam la cele două răni. Pe a mea o cunoşteam. Dar pe a ei?
La ce se gîndea oare Barbara? Cum îşi explica ei înseşi furtuna care o răscolise? Lovitura trebuie să fi fost teribilă, scrisorile îi stăteau mărturie. Şi totuşi, îmi venea mie să strig, cum a putut fi atît de imprudentă, cum a putut să se expună unei asemenea jigniri? De dragul cui? Al unui dobitoc, al unui vînător de zestre ? Şi de ce ? Fiindcă îl cunoscuse pe cînd era tînăr şi admirat, iar apoi îl văzuse la televizor şi-şi spusese gata, asta-i şansa mea, să ies din vizuina asta, să respir aerul înălţimilor, să-mi simt inima bătînd ca aceea a eroinelor din romanele de peste cinci sute de pagini? Nu-şi dăduse seama cu cine avea de-a face? Peggy n-o pusese în gardă?
Las-o în pace, n-o dojeni, e şi ea aidoma cu noi toţi, s-a înşelat, e rănită, o doare. Acum e rîndul tău să îngrijeşti de ea. Sînteţi împreună, o patrulă, capcanele în care cade ea au fost puse şi pentru tine. Du-te şi caut-o printre pomi, prăbuşită în frunzele umede, degajează-i piciorul, dezinfectează-i rana, ajut-o să se ridice, trece-i braţul pe subsuoară, sprijin-o. Geme, şchiopătează, părul îi miroase frumos. Poate se va face bine.
Şi ce înseamnă să se facă bine, într-o astfel de situaţie? înseamnă să nu se mai gîndească la durerea ei, să o uite. Şi cum pot fi uitate asemenea lucruri? Nevorbind despre ele, *nevorbind niciodată despre ele.*

Dacă Barbara socoteşte că e bine să-i plîngă pe umăr maică-sii sau să se confeseze vreunei mătuşi, ba chiar unor specialişti remuneraţi de genul Dnei Wegener, cu atît mai bine, e treaba ei. Dar *eu, dacă* voiam s-o ajut, aveam datoria să tac din gură. O iubisem oare cîtuşi de puţin? Da, o iubisem, într-un înţeles restrîns al termenului, dar era totuşi iubire. Eram eu sigur că la Rio mi-ar fi plăcut carnavalul? Nu era nesfîrşit mai plăcut să ies, într-o seară de ianuarie, împreună cu Miez de Pîine şi cu bătrînii Young, aflaţi în trecere prin Windsor, să mîncăm o friptură bună însoţită de un pahar de vin roşu australian, dedîndu-ne plăcerii tihnite de a sporovăi despre lucruri cu totul lipsite de interes ? De cînd durerea îmi risipise celelalte amintiri, această iubire nu mai avea rival. Tristeţea Barbarei, mila pe care mi-o inspira rana ei mă obligau s-o ocrotesc şi să tac.

Am închis ochii şi am văzut dinainte-mi sfeşnicul cu şapte lumînări, toate aprinse, în afară de a şasea. Nu! Lumina stinsă nu însemna, n-avea cum să însemne slăbiciune şi nici orbire! Spiritul se hrăneşte din tăcere. Se hrăneşte din tăcere şi tenebre, pentru ca izvorul tuturor luminilor să poată străluci şi mai viu.

Am simţit un nor protector răspîndindu-se în jurul meu. Seara, înainte de a adormi, acum eu eram acela care-mi lăsam mîna să zăbovească pe umărul ei, cu un gest pe care-l învăţasem de la ea şi pe care ea îl accepta în tăcere. După cîteva minute, cum nu izbutea să adoarmă, îmi retrăgeam încet mîna alunecîndu-mi podul palmei pe umerii ei puţin slăbiţi şi atingîndu-i braţul. Mi se părea cîteodată că o aud plîngînd, dar nu îndrăzneam să-i şterg lacrimile şi, tot prefăcîndu-mă că dorm, adormeam de-a binelea.

Ea păstra tăcerea ca şi mine, şi n-aveam cum să ghicesc dacă mă pîndea sau nu, dacă bănuia sau nu că-i aflasem secretul, dacă remarcase propria mea durere. Suferinţa n-o orbise însă şi continua ca şi înainte să fie mereu atentă la cei care o înconjurau. De aceea, conversaţiile noastre se învîrteau mai departe confortabil în jurul vechilor subiecte: sănătatea

tatălui ei, care, din nefericire, se cam deteriora, activităţile lui Peggy, repararea acoperişului, lucrările care trebuiau făcute în pod.

Aceste conversaţii şi gesturile obişnuite, cafeaua pe care o pregăteam dimineaţa, grija de copii, masa de seară, curăţenia pe care o făceam sîmbătă dimineaţa şi cumpărăturile de sîmbătă după-amiaza ne păzeau de ispita de a ne face confesiuni, de a cere deschis milă, de a ne dezgoli sufletele. Cum oare am fi putut spune, eu i „Ştii, am citit scrisorile tale", iar ea: „Trebuie să-ţi mărturisesc că eu şi Steve...", cum am fi putut ajunge la genul ăsta de mărturisiri, cînd trebuia să ne asigurăm că Andrew şi Sophie terminaseră de mîncat cerealele, că pulpele de pui fuseseră bine date prin pesmet înainte de a fi băgate la cuptor, că un covor persan pe care-l cumpărasem aproape pe nimica fusese curăţat cu apă rece, că nu uitasem să ne aprovizionăm cu detergenţi şi pulverizatoare menajere, produse fără de care nu puteam nici să spălăm, nici să uscam, nici să lustruim, nici să frecăm, nici să dăm cu ceară, nici să curăţăm, nici să măturăm, nici să desprăfuim, nici, vara, să scăpăm de buruieni şi să ajutăm plantele bune să crească, nici să ştergem geamurile, baia şi celelalte suprafeţe sticloase. Dacă am fi avut servitori care să se ocupe de aceste corvezi, am fi fost infinit mai nefericiţi. Dacă, culmea ghinionului, am fi fost îndeajuns de bogaţi ca să nu trebuiască să ne ducem la birou în fiecare dimineaţă, am fi sfîrşit ca sinucigaşii din romanele de odinioară.

într-o seară însă, după ce culcase copiii, Barbara s-a întors în bucătărie, unde eu mă mai luptam cu cîteva cratiţe rebele. M-a ajutat să le termin de spălat şi m-a invitat să bem o bere Molson în salon, aşa cum făceam altădată. Abia muindu-şi buzele în spuma albă, mi-a povestit ultimele bîrfe de la bibliotecă: John şi Mitch, pare-se, se înfăţişaseră în ajun în biroul directorului, bravul Sam Bradley, ca să-l someze să-l trimită la plimbare pe Sol Stevens, protejatul lui (şi duşmanul Barbarei). După cum ştia toată biblioteca, Sol devenise insuportabil, lua hotărîri care nu erau de resortul lui, dădea ordine încoace şi încolo, ameninţa oamenii.

— Asta-i poveste veche, am spus eu, ticălosul ăsta enervează pe toată lumea, şi nu de azi, de ieri.
— De data asta însă l-au dat afară, a zîmbit Barbara.
— Imposibil, Sam le-o fi promis el s-o facă, aşa cum le-a promis de atîtea ori, dar după ce au ieşit din biroul lui, a uitat cu siguranţă de promisiune.
— Ba nu, tocmai. De data asta, John şi Mitch au ţinut morţiş s-o facă în faţa lor. L-au convocat pe Sol, au înregistrat spusele lui Sam şi au păstrat o copie după cererea de demisie pe care Sol a semnat-o pe loc.
— N-au mers cumva prea departe?
— S-ar outea; Sol ameninţă că se va plînge la tribunal. Vom vedea. Deocamdată, nu se vorbeşte decît despre asta.
— Nu şi în secţia mea.
— O să se vorbească şi la tine de mîine.
Şi, după o scurtă tăcere, a respirat adînc, m-a privit cu un aer decis şi mi-a spus:
— în vara asta n-am plecat în vacanţă.
Era adevărat, vara la Windsor era destul de plăcută, ne luam întotdeauna concediu în februarie, ca să ne ducem în Jamaica sau în Guadelupa.
— Ai vreo idee în această privinţă ?
— Prietenul tău Gloss tocmai ne-a trimis o vedere din Avignon.
— Am văzut-o.
— Gloss ăsta e un tip foarte original, are multă clasă.
Gloss şi clasă! Totuşi, am spus:
— Am ghicit, ai vrea să dăm un tur prin Avignon.
— Prin Avignon sau prin Paris...
— La Paris am mai fost o dată.
— Da, dar pe atunci nu cunoşteam pe nimeni acolo, eram simpli turişti, nişte canadieni printre atîţia alţii.
— Iar acum pe cine cunoaştem, pe marele Gloss?!
— Da, pe Gloss, care ne invită la premiera noii lui piese, *Mărturia Esterei,* tragedie inspirată de Vechiul Testament.
îmi cam închipuiam eu ce trebuia să fie asta: trei reprezentaţii într-un depozit vechi de la periferie, scenă improvizată, pe jos dale acoperite de nisip.

— Ar fi un bun prilej ca s-o cunoaştem pe Mihaela...
— O cunosc pe Mihaela de-o veşnicie.
— Voiam să spun: ca s-o cunosc *eu* pe Mihaela. în trecere, am putea arunca o privire şi la fundaţia ei.
— La ce bun ?
— Louis, eşti foarte *negativ* în seara asta.
— îmi pare rău, mi-ar plăcea foarte mult să merg la Paris cu tine, dar să-1 văd pe Gloss?...
— Uită-1 pe Gloss, gîndeşte-te la noi doi, de cîţi ani n-am mai avut o vacanţă împreună ?
— Vrei să spui *fără* copii? Păi cine o să aibă grijă de copii?
— Sînt mari acum, mama ar fi încîntată să-i ţină vreo zece zile.
M-am panicat. *Zece zile* singur cu Barbara, cum am mai fi putut păstra tăcerea? Rănile, care de vreo cîteva săptămîni ni se închideau aşa de bine în bolboroseala maşinii de spălat vase, în murmurul aspiratorului, în tresăltările maşinii de spălat rufe, nu s-ar redeschide oare dacă am părăsi dintr-o dată ambianţa vătuită a datoriilor domestice? Aş fi vrut să-i spun: „Ce-ar fi dacă, pentru a face o încercare, am ieşi mai întîi într-o seară la cinema?", dar mi-am dat seama că asta ar fi însemnat să recunosc deschis existenţa unui conflict, aşa că am tăcut din gură.
Barbara s-a ridicat. Părea dezamăgită, o umbră i-a trecut pe faţă. Aidoma nouă, mi-am spus, greoaie, neîndemînatică, fără să-i pese. *Take a vacation together.* Petreceţi o vacanţă împreună. Vacanţa în cuplu, adăparea la izvoare, regăsirea, citise probabil toate astea în revistele care zăceau pe masa Dnei Monroe, doctoriţa copiilor. Inima-mi era împietrită şi uscată, m-am apropiat de fereastra mare şi m-am făcut că admir noaptea.
— Louis - a spus ea după cîteva secunde -, ce ai împotriva lui Gloss? Ştiu că nu-i treaba mea, vă cunoaşteţi de atîta vreme. Nu mi-ai povestit niciodată nimic despre el. Nu mi-ai povestit niciodată aproape nimic despre viaţa ta dinainte de Windsor.
A doua încercare. *Make htm talk about himself.* Faceţi-1 să vorbească despre el însuşi, încurajaţi-1 să aibă încredere, să-şi

deschidă inima. Descoperiţi ce-l frămîntă, ajutaţi-l s-o mărturisească.
— Nimic interesant, o tinereţe stupidă, nulă. Pe Gloss îl vedeam adesea, avea întotdeauna idei bizare. în rest, ai auzit şi tu ce povesteşte el însuşi despre viaţa lui. O colecţie de gafe. S-a însurat prea tînăr, nu e făcut pentru căsătorie.
— Adevărat, sînt de acord - a răspuns ea regăsindu-şi vechiul ei calm şi ca un soi de vioiciune secretă. Mi se pare un om foarte stîngaci. (O pauză.) Nu seamănă cu tine.
Alarmă.
— în ce sens nu seamănă cu mine?
— Nu e... de încredere, solid, mereu prezent, un bărbat adevărat.
— Şi cum e un bărbat adevărat ?
Avea ochii umezi, a întors capul, apoi s-a uitat din nou la mine, a înaintat un pas. Şi dintr-o dată miracolul s-a produs. Cum de am putut crede o singură clipă, imbecil ce eram, că era aidoma celorlalte fiinţe omeneşti? Era de-ajuns s-o privească, splendidă, senină, răspîndind în jurul ei o sferă de lumină. îşi abandonase zdrenţele de împrumut şi, cu uimire în suflet, am recunoscut-o pe zeiţa cu ochi de peruzea.
— Vino încoace, mi-a spus ea. M-am apropiat, m-a înconjurat cu braţele. A treia încercare, mi-am zis, *recreate intimacy,* refaceţi atmosfera de intimitate, redaţi-i încrederea în el însuşi, arătaţi-i că-l apreciaţi, că vă pare puternic, seducător, îmi spuneam aceste cuvinte, dar nu le ascultam. Aceea care, alături de mine, recrea atmosfera de intimitate, îmi reda încrederea, mă găsea seducător nu era o femeie, era o zeiţă, iar şireteniile ei, în faţa cărora eram gata să mă predau, nu mă ameninţau, ci mă alegeau între ceilalţi muritori.
O iubeam? Nu în sensul în care bărbaţii şi femeile se îndrăgostesc unii de alţii. Nu există cuvînt pentru a desemna sentimentele unui muritor pentru o zeiţă. N-o adoram, nu-i consacram un adevărat cult, undeva în mine chiar o plîngeam puţin (vicleniile-i erau atît de uşor de sesizat!), şi totuşi mă lăsam în voia ei, cu inima tresăltînd de bucurie, ca şi cum m-aş fi încredinţat unei puteri de un cu totul alt ordin, iar fericirea pe care o simţeam nu era umbrită de nici un nor.

O iertasem ? întrebare idioată, nu era vorba de vreo datorie de achitat. Nu eram creditori, cu nasul într-un catastif, fixîndu-ne unul pe altul pe deasupra ochelarilor, consemnînd şi bifînd pasive şi solduri. Dacă Barbara ar fi fost o muritoare de rînd, ca mine, chestiunea ar fi fost să ştim cum trebuia procedat ca să se vindece rana ei şi a mea. Prin tăcere, prin uitare. Graţie naturii ei divine însă, rana dispăruse în chip miraculos, iar acum, iată, întindea mîna, îmi atingea inima şi mă vindecam şi eu la rîndul meu.
M-a sărutat, pereţii salonului au dispărut. O plajă întinsă de nisip alb ne înconjura, pluteam stînd în picioare, cu ochii închişi, în zorii roşietici, sub un cer unde sclipeau nenumăraţi pomi plini de roade înstelate.
Dacă am fi vrut să vorbim despre scrisorile ei, ne-ar fi fost greu să ne amintim de ele.
Or, eu, potrivit legii muritorilor, eu voiam să-mi amintesc de scrisori. Von Gralle şi rabinul Traurig, pe care-i vedeam deseori înainte de a adormi, mă încurajau şi ei să nu uit nimic. Am copiat scrisorile în sîmbăta următoare, în timp ce Miez de Pîine însoţea copiii la lecţia de gimnastică. Am fost inspirat că am făcut-o, căci, două săptămîni mai tîrziu, şi-a făcut ordine în scrin şi a aruncat cutia cu felicitări Hallmark la gunoi, fără măcar s-o deschidă.
Dna Wegener, fiinţă fantezistă, dar de o probitate desăvîrşită, mi-a comunicat între timp că nu mai aveam nevoie de ea. „Nu ştiu prea bine cum, dar ai făcut pace cu mama dumitale, mi-a explicat ea, nu-i purta pică, a făcut tot ce a putut ca să te protejeze cînd cu plecarea tatălui dumitale. La cea mai mică recidivă însă, vino din nou la mine." M-am pierdut în mulţumiri. Era, i-am spus, binefăcătoarea mea.
Voiam să-mi amintesc şi mai cu seamă voiam să înţeleg, să-mi pun puţină ordine în gînduri, să-i vorbesc despre toate astea nu unei profesioniste remunerate, ci unei rude, unui prieten. Să-i povestesc cuiva dacă nu ceea ce trebuia să rămînă îngropat în uitare, măcar restul, tinereţea mea, îndoielile mele, descoperirea Americii, să reiau povestirile lui Gloss, pe

â
ale lui Perrin, pentru ca sub povara acestor dale multicolore, ornate cu mozaicuri, taina mea să odihnească şi mai liniştită.
Adam m-a primit cu braţele deschise, într-o după-amiază de octombrie:
— Ai aflat, desigur, vestea. Părţile din procesul Fundaţiei pentru Emigrare şi Ajutorare tocmai au căzut la înţelegere. Cum prevăzusem! Moştenirea va fi împărţită, iar avocaţii vor primi un frumos procent. Prietenul tău Gloss are în fine un adevărat scop în viaţă!
— Bravo lui - am spus eu rîzînd -, e un om salvat. în ţara mea natală, eram toţi aventurieri! Nici un Dumnezeu, numai dorinţa nebună de a ne distra şi a atrage atenţia... Şi eu, ca şi ceilalţi... Uite, dacă mi s-ar fi spus că în Lumea Nouă se găsesc oameni care ştiu ce fac, aş fi...
Aşezat în fotoliu, Adam mă privea atent. Ochii îi străluceau.

Cuprins

Prefaţă la ediţia românească.....5
Lista personajelor.....7
Repere cronologice.....9
Hotărîsem să fiu martor.....11
Partea întîi
Trei hoinari
Capitolul 1
Cine eram eu ?.....15
Capitolul 2
Acesta este trupul meu.....61
Capitolul 3
Crimă şi seducţie.....103
Partea a doua
Zeiţa cu ochi de peruzea
Capitolul 4
Destinul unui cineast.....137
Capitolul 5
A şasea lumină.....169
Capitolul 6
Cine sînteţi dumneavoastră,
doamnelor şi domnilor?.....171
Capitolul 7
Viitorul unei moşteniri.....176
Capitolul 8
Rana.....210

Mircea Nedelciu, Adriana Babeţi, Mircea Mihăieş, *Femeia în roşu*
Alexandru George, *Oameni şi umbre, glasuri, tăceri*
Mihai Zamfir, *Fetiţa*
Ştefan Agopian, *Fric*
Norman Manea, *întoarcerea huliganului*
Gabriela Adameşteanu, *întîlnirea*
Ion Vianu, *Caietele lui Ozias*
Gabriela Adameşteanu, *Dimineaţă pierdută*
Matei Călinescu, *Viaţa şi opiniile lui Zacharias Lichter*
Dumitru Radu Popa, *Sabrina şi alte suspiciuni*
Ştefan Agopian, *Tache de catifea*
Nicolae Breban, *Animale bolnave*
Mihai Zamfir, *Poveste de iarnă* • *Acasă*
Nora Iuga, *Sexagenara şi tînărul*
Gabriela Melinescu, *Acasă printre străini*
Toma Pavel, *A şasea lumină*
în pregătire:
Nichita Danilov, *Tălpi*
Florin Iaru, *Negru*
Augustin Buzura, *Feţele tăcerii*
George Bălăiţă, *Domino*

www.polirom. ro
Redactor: Mihaela Moroşanu
Coperta: Angela Rotaru-Serbenco
Tehnoredactor: Luminiţa Modoranu
Bun de tipar: mai 2004. Apărut: 2004
Editura Polirom, B-dul Carol I nr. 4 • P.O. Box 266, 700506, Iaşi
Tel. & Fax (0232) 21.41.00; (0232) 21.41.11;
(0232)21.74.40 (difuzare); E-mail: office@polirom.ro
Bucureşti, B-dul l.C. Brătianu nr. 6, et. 7, ap. 33; O.P. 37;
P.O. Box 1-728; 030174;
Tel.: (021) 31389.78; E-mail: polirom@dnt.ro
iMMpr
Tipografia MULTIPRINT Iaşi
Calea Chişinăului 22, et. 6, Iaşi 700264
tel. 0232-211225, 236388. fax. 0232-211252
Valoarea timbrului literar este de 2% din preţul de vînzare
şi se adaugă acestuia. Sumele se virează la Uniunea Scriitorilor
din România, cont nr. 2511.1-171.1/ROL

.*

o